SLAVOJ ŽIŽEK'İN SUNUŞUYLA

MAO

Pratik ve Çelişki Üzerine

epos

İngilizceden Çeviren:
Ahmet Kırmızıgül

Mao Zedung; (1893 – 1976) 1893'te Çin'in Hunan eyaletinde doğdu.

Marksizmle öğretmen okulunda öğrenciyken tanıştı. 1921'de ÇKP'ye katıldı. 1927'de, devrimin niteliği ve köylülerin devrimdeki rolünü ele alan ilk önemli teorik yazısını yazdı. Aynı yıl ilk köylü gerilla birliklerini örgütledi. 1931'de, Sovyetler Birliği ve Moğolistan'dan sonra, bir kurtarılmış bölgede kurulan üçüncü 'kızıl devlet'in başkanı oldu.

1934-35'te 10 bin kilometrelik 'Uzun Yürüyüş'ün önderliğinde yer aldı. Sığındığı Yenan'da mücadeleyi örgütledi. 1937 ile 1945 arasındaki Japon işgâli yıllarında ÇKP'yi Çin toplumunun önderi haline getirdi.

Japonya'nın yenilgisinden sonra gelişen iç savaşın ardından 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu. 1950'lerin son yıllarında devrimci bir dünya savaşı örgütlemeye çalıştı. Aynı yıllarda Sovyetler Birliği'yle arası açıldı.

1965'te 'Kültür Devrimi'ni başlattı. Batı ülkelerinde patlak veren "68 olayları"nı destekledi.

9 Eylül 1976'da öldü.

epos

EPOS YAYINLARI-52
bilim-felsefe-politika- 31

Mao Zedung
Çelişki ve Pratik Üzerine

Sunuş
Slavoj Žižek

İngilizceden Çeviren
Ahmet Kırmızıgül

Yayıma Hazırlayan:
M. Serdar Kayaoğlu

Kitabın Orijinal Adı:
On Practice and Contradiction

© Verso, 2007
Sunuş © Slavoj Žižek, 2007
©Epos Yayınları, 2008

1, 3, 4, 5, 6, 7 ve 10. Bölümler Foreign Languages Press, Pekin 1967; copyright © Foreign Languages Press, 1967. 2, 8, 9, 11 ve 12. Bölümler *Mao Zedung Seçme Eserler*, Kranti Publications, Secundarabad 1990; copyright © Kranti Publications 1990.

Düzelti:
Rafet Özen

Kapak Tasarımı:
Zet Tanıtım

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
epos

Baskı ve Cilt:
Sözkesen Matbaası (0.312) 395 21 10

Birinci Baskı,
Ankara, Mayıs 2009
ISBN: 978-975-6790-58-8

EPOS YAYINLARI
GMK Bulvarı 60/20 (06570) Maltepe-Ankara
Tel.Fax: (0.312) 232 14 70 - 229 98 21
eposkitap@eposyayinlari.com

Mao Zedung

Çelişki ve Pratik Üzerine

Slavoj Žižek'in
Sunuşuyla

İngilizceden Çeviren
Ahmet Kırmızıgül

epos

İÇİNDEKİLER

Sunuş: Slavoj Žižek 7

1. Tek Bir Kıvılcım Bütün Bir Bozkırı Tutuşturabilir 43

2. Kitap Tapıncına Karşı 57

3. Pratik Üzerine 68

4. Çelişki Üzerine 85

5. Liberalizmle Savaş 124

6. Atom Bombası Çin Halkını Yıldıramaz 128

7. ABD Emperyalizmi Kâğıttan Kaplandır 130

8. SSCB'de Sosyalizmin İktisadî Sorunları Üzerine 135

9. Stalin'in "SSCB'de Sosyalizmin İktisadî Sorunları"nın Eleştirisi 141

10. Halk Arasındaki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine 155

11. Doğru Fikirler Nereden Gelir? 196

12. Felsefe Meseleleri Üzerine Konuşma 198

SUNUŞ

MAO ZEDUNG: MARKSİST KARGAŞA AĞASI

Slavoj Žižek

Marksistleri bekleyen kaçınılması en zor tuzaklardan biri, Marksizmin tarihinde işlerin yanlış gitmeye başladığı Düşüş ânını aramaktır: daha pozitivist-evrimci tarihsel materyalizm anlayışı, yaşlı Engels ile mi başlamıştı? İkinci Enternasyonal'in revizyonizmi *ve* ortodoksisi miydi? Lenin miydi?[1] Yoksa, (on-yıllar önce kimi "hümanist Marksist"lerin iddia etmiş olduğu gibi) gençlikteki hümanizmini terk ettikten sonra geç dönem eserleriyle bizzat Marx'ın kendisi miydi? Bütün bu konu reddedilmek zorundadır: bunda bir ihtilaf yok, Düşüş kendi kökenlerinde aranacaktır (daha bile açık biçimde ortaya koymak gerekirse, orijinal modele bulaşan ve onun yozlaşmasını tetikleyen dışardan gelen bir istilâcı unsur aramak, anti-Semitizm mantığının yeniden üretilmesinden başka sonuç vermez). Bunun anlamı, hattâ şâyet (doğrusu, özellikle şâyet) birisi çıkıp Marksist geçmişi acımasız bir eleştiriye tâbi tutacaksa, öncelikle işlerin "kötü" gitmesinin

[1] Bu mantık paralelinde bazı Batılı Marksistler , "Doğu despotizminin" yeni bir biçimi şeklinde görerek Stalinizme "Asya tipi üretim tarzının" Rusya üzerindeki etkisini atfetmişti – buradaki ironi, geleneksel Rusların tam tersini düşünmesidir: "Lenin ve Stalin'i "Doğulu" despotlar olarak görmek hep bir Batılı kuruntusu olmuştur. On sekizinci ve On dokuzuncu yüzyılın büyük Rus zorbaları Batılılaşma öncüleriydi." (Lesley Chamberlain, *The Philosophy Steamer*, Londra, Atlantic Books, 2006, s. 270)

suçunu bir yabancı işgâlciye (Marx'ın diyalektiğini anlayamayacak kadar aptal olan "kötü" Engels, Marx'ın teorisinin özünü kavramayan "kötü" Lenin, "iyi" Lenin'in soylu planlarının içine eden "kötü" Stalin, vs.) yıkıp kurtulma rahatlığına gönül indirmeyip, tüm sorumluluğu üstlenerek bunu "kendi öz" geçmişi olarak kabullenmek zorunda olduğudur.

Öyleyse, yapılacak ilk şey, Marksizmin tarihinde iki büyük geçişte (ya da daha doğrusu iki şiddetli kestirmede) yoğunlaşan yerinden olmayı tamamiyle onaylamaktır: Lenin'den Mao'ya olduğu gibi, Marx'dan da Lenin'e geçiş. Bu iki durumda da, orijinal bütünün yerinden kayması vardır: (Marx'ın beklediği gibi) En gelişmiş ülkeden görece geri kalmış bir ülkeye "devrim yanlış bir ülkede meydana gelmiştir"; esas devrimci fail olarak işçilerden (yoksul) köylülere vs... Hıristiyanlığın evrensel bir din olarak ortaya çıkması için İsa'nın Paul'ün "ihanetine" muhtaç olması gibi (on iki havari arasında hain Yahuda'nın yerini alanın Paul olduğunu hatırlayın, onun yerine geçerek!) ilk Marksist devrimin gerçekleşmesi için de Marx, Lenin'in "ihanetine" ihtiyaç duymuştur: Bu "ihanete" uğramak ve bu ihanetten kurtulmak, kişinin orijinal bağlamından koparılması ve kendini yeniden icât etmek zorunda kaldığı yabancı bir memlekete fırlatılması olan bu şiddet eyleminden sonra hayatta kalmak, "orijinal" öğretinin içsel bir zorunluluğudur – *evrensellik ancak bu yoldan doğar.*

Böyleyse, ikinci şiddetli yer değiştirmeye yani Mao'nunkine gelince, Mao'nun Marksizmi yeniden icât etmesini, teorik olarak 'uygunsuz' ya da Marx'ın standartlarına göre bir gerileme olarak nitelemek çok kolaydır (köylülerin proletaryanın özsüz öznelliğinden yoksun olduğu kolayca gösterilebilir), ancak, kestirmenin şiddetini bulandırmak ve Mao'nun yeniden icâdını, Marksizmin mantıksal sürekliliği ya da "uygulaması" olarak kabul etmek de daha az uygunsuz kaçmayacaktır (ki genellikle, sınıf mücadelesinin basit mecazî genişletilmesine dayanarak böyle yapılır: "bugünün başat sınıf mücadelesi artık her ülkenin kapitalistleri ve proletaryası arasında değildir, Birinci Dünyaya karşı Üçüncü Dünyanın, proleter uluslara karşı burjuva

ulusların mücadelesine kaymıştır"). Mao'nun buradaki başarısı eşsizdir: Onun adı, emekleriyle tarihsel gelişmenin görünmez özünü, arka planını sağlayan yüz milyonlarca adsız Üçüncü Dünya emekçisinin seferberliğini temsil eder. Levinas gibi bir "ötekiliğin" ozanınca bile "sarı tehlike" diye reddedilenlerin seferberliği – en tuhaf metinlerinden biri sayılabilecek olan, Sovyet-Çin çatışmasını yorumladığı, "*The Russo-Chinese Debate and the Dialectic*" (1960) başlıklı yazısında dediklerine bakın:

> Sarı tehlike! Irksal değildir, tinseldir. Aşağılık değerleri içermez: radikal bir yabancılık içerir, kendisinden hiçbir tanıdık ses ya da makâmın süzülmediği, aya ya da Merih'e dair bir geçmişin, kendi geçmişinin ağırlığına yabancı.[2]

Bu sözler, 1930'lar boyunca Heidegger'ın Batı düşüncesinin başlıca ödevinin, felsefe-öncesi, mitik "Asyalı" evrenin üstesinden gelmekle "Batı'nın" kurucu jestini oluşturan Yunan başarısını savunmak, yenilenen "Asyalı" tehdide karşı mücadele etmek olduğunda ısrar edişini hatırlatmıyor mu – Batı'nın en büyük antagonisti "genel olarak mitsel özel olarak da Asyalı olandır"?[3] Mao Zedung'un komünist hareketince seferber edilen, politikleştirilen şey *bu* "radikal yabancılık"tır.

Hegel, "topluluğun sona ermez ironisi" şeklindeki o kötü ünlü kadın cinsi mefhumunu *Tinin Görüngübilimi*'nde ortaya atmıştı: kadın milleti,

> entrika yoluyla yönetimin evrensel amacını özel amaca çevirir, evrensel etkinliğini belirli bir bireyin işine dönüştürür ve devletin evrensel mülkünü yozlaştırarak aile malı ve süsü durumuna düşürür.[4]

Erkeksi tutkunun tersine, devlet siyasetinin evrensel boyutunu kavra-

---

[2] Emmanuel Levinas, *Les Imprévus de l'histoire*, Montpellier, Fata Morgana, 1994, s. 172.

[3] Martin Heiddeger, *Schelling's Treatise on Human Freedoom*, Athens, OH, Ohio University Press, 1985, s. 146.

[4] G. W. Hegel, *Phenemonologgy of Spirit*, Oxford, Oxford University Press, 1977, s. 288.

ma yeteneğinde olmadığı için, kadın, iktidarı kendi dar aile çıkarlarını ya da hattâ daha da kötüsü kişisel kaprisini geliştirmek ve beslemek için ister. Burada, F.W. J. Schelling'in 'etkisiyle bizi bitirip mahvedecek olan, etkisizliğine taşıyıp orada tutan bu aynı ilkedir'[5] iddiasını hatırlamamak olur mu? Kendi uygun yerinde tutulduğunda iyicil ve barışçı olabilen bir güç, kendine ait olmayan daha üst bir düzeye müdahale ettiği ânda, radikal karşıtına, en yıkıcısından bir gazaba dönüşür: Kapalı aile çevresinde sevginin koruyucu gücünün tâ kendisi olan *o aynı* kadınlık, kamu ve devlet işleri düzeyinde gösterildiğinde, bir yıkıcılık şehvetine dönüşür... Velhâsıl, bir kadının aile ve akrabalık hakları adına kamusal devlet iktidarına itiraz etmesine peki, ama, kadınların zayıf erkek ortaklarını manipüle ederek, onları fiilen iktidarsızlaştırarak devlet işleriyle ilgili kararları doğrudan etkiledikleri bir toplumun vay başına... Adsız Asyalı kitlelerin uyanması fikrinin doğurduğu dehşette benzer bir şey yok mu? Kaderlerine itiraz edip onlara (büyük ölçekli insanî eylemler yoluyla...) yardım etmemize izin verdiklerinde kabûl edilebilirler, ama terbiye sınırları dâhilinde yapılması şartıyla yoksulların ve mülksüzlerin isyânını desteklemeye her daim hazır olan anlayışlı liberalleri dehşete düşürecek tarzda kendilerini doğrudan iktidar sahibi kıldıklarında değil.

Georgi M. Derluguian, *Bourdieu's Secret Admirer in the Caucasus*[6] adlı kitabında Abhazyalı Musa Şanib'in olağanüstü öyküsünü anlatıyor. Çalkantılı bir bölgenin önde gelen entelektüeli Şanib, muhalif bir Sovyet entelektüeli olarak başladığı inanılmaz kariyeri boyunca demokratik siyasal reformculuk, Müslüman köktendinci savaş ağalığı aşamalarından geçip saygın bir felsefe profesörü olmuş. Bütün kariyeri, Pierre Bourdieau'nun düşüncelerine duyduğu tuhaf hayranlıkla damgalanmış. Böyle bir figüre yaklaşmanın iki yolu var. İlk tepki, bunu yerel bir tuhaflık olarak reddedip iyicil bir alayla ele almaktır:

[5] F. W. J. Schelling, *Die Weltater, Fragmente, In den Urfassungen von 1611 und 1813*, yh. Manfred Schröter, Münih, Biderstein 1979, s. 13.

[6] Georgi M. Derlugian, *Bourdieu's Secret Admirer in the Caucasus*, Chikago, The University of Chicago Press, 2005.

"Ne garip bir seçim, Bourdieu – kim bilir bu folklorik herif Bourdieu'da ne buldu?" İkinci tepki, teorinin evrensel yönünü doğrudan ileri sürmektir: "Teorinin ne kadar evrensel olduğuna bakın: Paris'ten Abhazya'ya ve Çeçenistan'a dek her yerdeki entelektüeller Bourdieu'nun teorilerini tartışabiliyor..." Elbette, asıl görev bu görüşlerden ikisinden de kaçınmak ve bir teorinin evrenselliğini sert bir teorik çalışma ve mücadelenin sonucu olarak ortaya sürmektir, teoriye dışsal olmayan bir mücadele: Mesele (sâdece) Şanib'in kendi yerel bağlamını kırmak ve Bourdieu'yu kavramak için çok çaba göstermek zorunda kalmış olması değildir – Bourdieu'nun bir Abhazyalı entelektüel tarafından bu şekilde edinimi, onu başka bir evrene taşıyarak teorinin özünün kendisini de etkiler. Lenin (*mutatis mutandis*) Marx ile benzer bir şey yapmadı mı? Mao'nun Lenin ve Stalin'le ilgili kaydırması işçi sınıfı ile köylülük arasındaki ilişkiyle ilgilidir: hem Lenin hem Stalin köylülüğe karşı derin bir güvensizlik besliyorlardı, köylülüğün atâletini, toprağa olan özsel bağlılığını kırmayı ve onları 'proleterleştirip' böylece modernizasyonun dinamiklerine tamamen açmayı Sovyet iktidarının başlıca görevlerinden biri olarak görmüşlerdi – Stalin'in *SSCB'de Sosyalizmin Ekonomik Sorunları* kitabıyla ilgili (1958 yılından) tuttuğu eleştirel notlarda "Stalin'in bakış açısı... neredeyse tümden hatalı. Temel yanlışı, köylülere güvenmemek"[7] diyen Mao ile açık bir karşıtlık. Bu kaydırmanın teorik ve politik sonuçları kendisine uygun biçimde sarsıcıdır: [Çünkü] Marx'ın, proletaryanın konumunu "özsüz öznelliğin", kendi öznelliklerinin uçurumuna indirgenenlerin konumu şeklinde Hegelgil kavrayışını tümüyle yeniden elden geçirmekten daha azını imâ etmez bu sonuçlar.

Bu, "somut evrenselliğin" hareketidir, bu radikal "öz dönüştürme" yoluyla, orijinal teori kendini yeni bir bağlamda yeniden bulmak zorundadır: Ancak bu beden naklinden sağ çıkabilmek yoluyladır ki evrensel olarak fiilen ortaya çıkabilir. Ve elbette, buradaki mesele, orijinal teorinin nasıl "yabancılaştığı", bu yüzden yabancı bir bağlama

[7] Bu kitapta bkz. s.141-2.

dâhil olmak zorunda kaldıktan sonra, bu bağlamı nasıl yeniden edinip kendine tâbi kıldığına dair bir düzmece-Hegelgil "yabancılaşma" ve "yabancılaşmadan arınma" süreciyle uğraşıyor olmadığımızdır: Bu türden bir düzmece-Hegelgil mefhumun gözden kaçırdığı şey, bu yabancı bağlama şiddetle taşınma tarzının orijinal teorinin kendisini radikal bir şekilde etkilediğidir, öyle ki, bu teori "kendi başkalığı içinde kendine geri döndüğünde" (yabancı bir bağlam içinde kendini yeniden bulduğunda), özünün ta kendisi değişir – ama gene de bu yer değiştirme, sırf dışsal bir darbeye tepki vermekten ibâret değildir, kapitalizmin üstesinden gelmeye ilişkin *aynı* teorinin içsel bir dönüşümü olarak kalır. Kapitalizmin "somut bir evrensellik" oluşu budur: Mesele, kapitalizmde ortak olan bütün ortak tikel biçimleri, paylaşılan bütün evrensel özellikleri bulup çıkarmak değil, ama bu matrisi kendi başına bir pozitif kudret, yıkıcı etkilerini sınırlamak için bütün bu biçimlerin karşı etkide bulunmaya çalıştığı bir şey olarak kavramaktır. Kapitalizmin ideolojik zaferinin en güvenilir işareti son yirmi otuz yıl zarfında terimin tâ kendisinin fiilen ortadan kaybolmuş olmasıdır: 1980'lerden bu yana,

> ("nesli tükenmekte olan bir tür" olarak) bir avuç sözde arkaik Marksist dışında artık fiilen hiç kimse kapitalizmden bahsetmiyor. Onu tarihsel unutuluşa terk eden toplumsal bilimciler şöyle dursun, bu terim siyasetçilerin, sendikacıların, yazarların ve gazetecilerin bile sözlüğünden silindi.[8]

Peki, son yıllarda küreselleşme karşıtı hareketin tırmanışa geçmesine ne denecek? Bu durum yukarıdaki teşhisle açıkça çelişmiyor mu? Hiç de bile. Yakından bir bakış, bu hareketin de "kapitalizmin kendisine (ekonomik mekanizmalarına, emeği örgütleme ve kâr çıkartma biçimlerine odaklanan) yönelik eleştiriyi bir 'emperyalizm' eleştirisine dönüştürmenin ayartmasına"[9] teslim olduğunu çabucak göstere-

[8] Luc Boltanski ve Eve Chiapello, *The New Spirit of Capitalism*, Londra, Verso, 2005, s. ix.

[9] Agy., s. xvii.

cektir. Bu yolla, birisi "küreselleşme ve faillerinden" söz ettiğinde, düşman (genellikle kaba bir Amerikan karşıtlığı biçiminde) dışsallaştırılmaktadır. Bugünün temel görevini "Amerikan İmparatorluğuna" karşı savaşmak olarak gören bu perspektife göre, Amerikan karşıtı olmak koşuluyla her müttefik iyidir, öyle ki, Belarus'un pervâsız Lukaşenko rejimi (bkz. Chavez'in Temmuz 2006'daki Belarus ziyareti) gibi, dizginsiz "komünist" Çin kapitalizmi de, şiddet yanlısı İslâmcı modernizm karşıtları da, küreselleşmeye karşı ilerici silâh arkadaşları olarak gözükebilir... Bu yüzden, burada karşı karşıya bulunduğumuz şey, kötü bahtlı "bir başka modernite" mefhumunun bir başka versiyonudur: Temel mekanizmasına karşı durarak olduğu şekliyle kapitalizmi eleştirmek yerine, (sessizce) kapitalist mekanizmaları bir başka, daha "ilerici" bir çerçeve içinde harekete geçirme fikriyle birlikte giden, emperyalist 'aşırılığın' eleştirisini elde ediyoruz.

Mao'nun tartışmalı da olsa Marksist felsefeye merkezî katkısını oluşturan, çelişki mefhumu üzerine incelikli düşüncelerine böyle yaklaşılmalıdır: bu düşünceler değersiz bir felsefî gerileme olarak bir yana atılmamalıdır (ki, müphem "çelişki" mefhumunun basitçe "karşıt eğilimlerin mücadelesi" anlamına geldiğine dayanılarak bu kolayca gösterilebilir). Mao'nun çelişkilerin iki yüzü hakkındaki muazzam metni "*Çelişki Üzerine*"nin temel tezi, "bir süreçteki baş ve talî çelişkiler ve bir çelişkinin baş ve talî yönleri", dikkatli bir okumayı hak eder. Mao, "dogmatik Marksistleri", "çelişkinin evrenselliğinin tam da çelişkinin tikelliğinde yattığını anlama"dıkları için kınar:

> Örneğin, kapitalist toplumda çelişkideki iki kuvvet, proletarya ve burjuvazi baş çelişkiyi oluşturur. Feodal sınıfın kalıntısıyla burjuvazi arasındaki, köylü küçük burjuvazi ile burjuvazi arasındaki, proletarya ile köylü küçük burjuvazi arasındaki, tekelci olmayan kapitalistler ile tekelci kapitalistler arasındaki, burjuva demokrasisi ile burjuva faşizmi arasındaki, kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki, emperyalizmle sömürgeler arasındaki gibi diğer çelişkilerin hepsi bu baş çelişki tarafından belirlenir ya da etkilenirler...
>
> Emperyalizm böyle bir ülkeye karşı bir saldırı savaşı açtığında, bazı hainler dışında o ülkenin bütün sınıfları emperyalizme karşı ulusal savaşta geçici olarak birleşirler. Böyle bir zamanda, o ülkedeki çeşitli sınıflar arasında-

> ki (baş çelişki olan feodal sistem ile büyük halk yığınları arasındaki çelişki de dâhil) bütün çelişkiler geçici olarak ikincil ve bağımlı bir konuma indirgenirken, emperyalizmle söz konusu ülke arasındaki çelişki baş çelişki hâline gelir.[10]

Mao'nun kilit noktası budur: Baş (evrensel) çelişki belirli bir durumda baskın olarak ele alınması gereken çelişkiyle çakışmaz – evrensel boyut gerçek anlamda bu belirli çelişkide *yerleşiktir*. Her somut durumda başka bir "belirli tikel" çelişki baskın çelişkidir, tamamiyle şu anlamda ki, baş çelişkinin çözümü için verilen kavgayı kazanmak için, kişi belirli bir çelişkiyi, diğer bütün mücadelelerin kendisine tâbi kılınacağı baskın çelişki olarak ele almalıdır. Japon işgâli altındaki Çin'de komünistler eğer sınıf mücadelesini kazanmak istiyorlarsa, bunun için belirleyici olan şey Japonlara karşı yurtsever birlikti – *sınıf mücadelesine her türlü doğrudan odaklanma, bizzat sınıf mücadelesinin aleyhine işleyecekti*.("Dogmatik oportünizm"in temel özelliği belki de burada ortaya çıkmaktadır: Yanlış bir ânda baş çelişmenin önemi üzerinde ısrar etmek.) Daha da önemli bir kilit nokta, bir çelişkinin başat yönü ile ilgilidir; örneğin, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişki bakımından

> genel olarak başat ve belirleyici rolü, üretici güçler, pratik ve ekonomik temel oynar, her kim bunu inkâr ederse materyalist değildir. Ancak, belli koşullarda üretim ilişkileri, teori ve üstyapı gibi yönlerin başat ve belirleyici rol oynayabileceği de kabul edilmelidir. Üretim ilişkilerinde bir değişim olmadığı takdirde üretici güçlerin gelişemiyor olduğunun görüldüğü zaman, başat ve belirleyici rolü üretim ilişkilerindeki değişim oynuyor demektir.[11]

Bu tartışmadaki politik iddialar belirleyici önemdedir: Mao'nun hedefi politik mücadelede Marksist geleneğin genellikle "öznel etmen" şeklinde söz ettiği şeyin kilit rolünü ortaya koymaktır – teorinin, üst-

[10] Bu kitapta bkz., s. 107-8.
[11] Bu kitapta bkz., s. 112-3.

yapının. Mao'ya göre, Stalin'in ihmal ettiği şey budur:

> Stalin [*SSCB'de Sosyalizmin İktisadî Sorunları*] başından sonuna dek üstyapı hakkında hiçbir şey söylemiyor. İnsanlarla ilgili değil, insanları değil nesneleri dikkate alıyor... üstyapı ya da politikadan yahut halkın rolünden değil sadece üretim ilişkilerinden [söz ediyor]. Bir komünist hareket olmadan komünizme ulaşılamaz.[12]

İşte gerçek bir Maocu, Alain Badiou, anti kapitalist mücadeleye odaklanmadan kaçınıp hattâ bu mücadelenin bugünkü temel biçimini (küreselleşme karşıtı hareket) gülünçleştirerek ve kurtuluş mücadelesini bugünün baskın ideo-politik biçimi olan (liberal) demokrasiye karşı mücadele şeklinde sıkı sıkıya politik terimlerle tanımlayarak, bu fikri günümüzün tutumlar ve düşünceler bütününe uygular. "Bugün, düşmanın adı İmparatorluk ya da Sermaye değil, Demokrasidir."[13] Bugün, kapitalizmin kendisinin radikal bir şekilde sorgulanmasını engelleyen şey, tam da *kapitalizme karşı mücadelenin demokratik biçimine duyulan inançtır*. Lenin'in "som" politikaya olduğu kadar "ekonomizm"e de karşı çıkması bugün de son derece öğreticidir ve (kaldığı kadarıyla) Sol'un ekonomiye karşı parçalanmış yaklaşımına karşı alınması uygun tutum olacaktır: Bir yanda bir mücadele ve müdahale alanı olarak ekonomiyi terk eden "som siyasetçiler", öte yanda bugünün küresel ekonomisinin her türlü uygun siyasal müdahale imkânını engelleyen işleyiş biçiminden büyülenen "ekonomistler" arasında bölünmüş Sol'a karşı. Bu bölünmeye karşı bugün her zamankinden de çok Lenin'e dönmemiz gerek: Evet, kilit kapışma alanı, kavganın sonucunun karara bağlanacağı yer ekonomidir, kapitalizmin büyüsü burada bozulacaktır – *ama* müdahale, ekonomik değil, tam anlamıyla politik olmalıdır. (*The Enemy of the State*'den *Insider*'a) İnsafsız kâr arayışları ile büyük şirketlerin düşmanı oluşturduğu Hollywood'un "sosyo-eleştirel" filmlerine varana kadar herkesin

[12] Bu kitapta bkz., s. 141-2.

[13] Alan Badiou, "Prefazione all'edizione italiana", *Metapolitica* içinde, Napoli, Cronopio, 2002, s. 14.

"anti-kapitalist" kesildiği bugün, "anti-kapitalizm" göstereni yıkıcı iğnesini yitirmiştir. Sorun edilmesi gereken şey, bu "anti-kapitalizm"in kendinden aşikâr muarızıdır: Bu komployu bozacak olan dürüst Amerikalıların demokratik özüne duyulan inanç. Bugünün küresel kapitalist evreninin sert çekirdeği, hakikî temel-göstereni *budur*: Demokrasi.[14] Mao'nun "Halk Arasındaki Çelişkilerin Doğru Ele Alınması" başlıklı makalesinde çelişki mefhumu üzerine geliştirdiği daha ileri düzeydeki düşünceleri de, aynı şekilde, en iyi bilinen özelliğine, uzlaşmaz ve uzlaşmaz olmayan çelişkileri birbirinden ayırt etmeye yönelik oldukça harcıâlem vurgusuna indirgenemez:

> Bizimle düşman arasındaki çelişkiler uzlaşmaz çelişkilerdir. Sömürülen ve sömüren sınıflar arasındaki çelişkiler uzlaşmaz bir yöne olduğu kadar uzlaşmaz olmayan bir yöne de sahipken, halk safları içinde, emekçi halk arasındaki çelişkiler uzlaşmaz olmayan çelişkilerdir... Halkın demokratik diktatörlüğü altında, bir yanda bizimle düşman arasındaki çelişkiler, diğer yanda halkın arasındaki çelişkiler olmak üzere doğaca farklı bu iki çelişki tipinin çözümü için, biri diktatörce diğeri demokratik, iki farklı yöntem kullanılmalıdır.[15]

Bu ayrım, daima, daha "tehlikeli" eklemesiyle, bu iki yönün çakışabileceği uyarısıyla birlikte okunmalıdır: "Olağan koşullarda halk arasındaki çelişkiler uzlaşmaz değildir. Ama bunlar uygun biçimde ele alınmazsa, uyanıklığımızı yitirip tedbiri elden bırakırsak, uzlaşmazlık ortaya çıkabilir." Demokratik diyalog, işçi sınıfı içindeki farklı eğilimlerin barış içinde bir arada yaşaması, basitçe eşyanın doğal durumundan doğan değil, uyanıklık ve mücadele yoluyla sağlanıp sürdürülen bir şeydir. Burada da, mücadele birlik karşısında önceliğe sahiptir, birliğin ta kendisi mücadele yoluyla kazanılmak zorundadır.

Peki, bu mülahazalarla ne yapacağız? En soyut teori düzeyinde, insan, Mao'nun nerede doğru, nerede yanlış yaptığını son derece ke-

---

[14] Bkz., Michael Hardt ve Antonio Negri, *Empire*, Cambridge, MA, HarvardUniversity Press, 2000 ve *Multitude*, Londra, Hamish Hamilton, 2005

[15] Bu kitapta bkz., s. 156, 162-3.

sin bir biçimde teşhis edebilir. Mao, karşıtların "uzlaşması", mücadelelerini içeren daha yüksek bir birlikte birleşmesi şeklindeki standart "diyalektik sentez" mefhumunu reddedişinde haklıydı; bu reddi formüle edişinde, genel bir "karşıtların ebedî mücadelesi" kozmolojisi-ontolojisi bakımından mücadelenin, bölünmenin, her türlü sentez ya da birlik karşısındaki önceliğine olan bu ısrarında yanlıştı – şu basitleştirici, bütünüyle diyalektik olmayan nitelikteki mücadelenin "kötü bitimsizliği" mefhumuna saplanmasının nedeni budur. Mao burada açıkça, her yaratığın, her çeşit yaşam biçiminin er geç zeval bulacağına ilişkin ilkel pagan bilgeliğine geriler: "Bir şey bir başkasını yok eder, şeyler ortaya çıkar, gelişir ve zeval bulur, bu her yerde böyle olur. Şeyler başka şeyler tarafından imha edilmezlerse, o zaman kendi kendilerini imha ederler." Yalnız, bu düzeyde Mao'nun hakkını yememek gerekir: bu yöndeki görüşlerini sonuna dek götürür. Söz konusu ilkeyi komünizmin ta kendisine uygulamakla kalmayıp – Mao'nun atom çekirdeğinin proton, anti-proton v.s. bölünmesinden çıkarak komünizmin kaçınılmaz olarak aşamalara ayrılacağı sonucuna doğru yaptığı devasa ontolojik "ileri atlayış"ın yer aldığı aşağıdaki pasaja bakınız – :

> Komünizmin aşamalara ayrılmayacağına ve onda nitel değişimlerin olmayacağına inanmıyorum. Lenin her şeyin bölünebileceğini söylemişti. Buna örnek olarak atomu göstermiş ve sadece atomun değil elektronun da bölünebileceğini söylemişti. Oysa, eskiden atomun bölünemeyeceğine inanılırdı; atom çekirdeğinin parçalanmasıyla ilgili bilim dalı hâlâ çok yenidir, ancak yirmi-otuz yıllık bir geçmişi vardır. Bilginler, atom çekirdeğinin protonlar, anti-protonlar, nötronlar, anti-nötronlar, mezonlar, anti-mezonlar gibi oluşturucu parçalarını son birkaç on yıl içinde çözdüler.[16]

bir adım daha ileri giderek Niçevarî bir tarzda, insanın "üstesinden gelip" insanlığın tâ kendisinin de ötesine geçer:

[16] Bu kitapta bkz., s. 217-8.

> Diyalektik hayat, karşıtlara doğru sürekli harekettir. İnsanlık da en sonunda sona erecektir. İlahiyatçılar kıyamet gününden söz ederken kötümserdirler ve insanları korkuturlar. Biz, insanlığın sonunun insanlıktan daha ileri bir şey üretecek bir şey olduğunu söylüyoruz. İnsanlık hâlen emekleme çağındadır.[17]

Bundan da ötesi (bâzı) hayvanların bugün için sâdece insana özgü olduğunu düşündüğümüz bilinç düzeyine yükselmesidir:

> Gelecekte, hayvanlar gelişmeye devam edecektir. İki ele sahip olma yeteneğinin sâdece insana özgü olduğuna inanmıyorum. Atlar, sığırlar, davarlar evrilemez mi? Sâdece maymunlar mı evrim geçirir? Dahası, bütün maymunlar içinde sâdece bir türü evrilip diğer türler evrim geçirmeden kalabilir mi? Bir milyon yıl sonra, on milyon yıl sonra, atlar, sığırlar, davarlar aynı bugün oldukları gibi mi kalacak? Sanırım değişmeye devam edecekler. Atlar, sığırlar, davarlar ve böcekler, hepsi değişecek.[18]

Mao için bu "kozmik perspektif" boş bir felsefî alıştırmadan ibâret olmayıp kesin ahlâkî-politik sonuçlara sahiptir. Mao, atom bombası tehdidine tepeden bakan bir edâyla meydan okurken, tehlikenin boyutunu hiçbir şekilde hafife almıyordu – nükleer savaşın olduğu gibi insanlığın yok oluşuna yol açabileceğinin tamamiyle farkındaydı, bu yüzden, meydan okuyuşuna meşruiyet kazandırmak için, "Yeryüzündeki hayatın yok olmasının evrenin bütünü açısından pek bir anlam ifade etmeyeceğini" öngören bu "kozmik perspektifi" benimsemek zorundaydı:

> ABD elindeki atom bombalarıyla Çin milletini yok edemez. ABD'nin atom bombaları Çin'e atıldığında dünyayı delip geçecek, hattâ havaya uçuracak güçte bile olsa, bu güneş sistemi açısından önemli bir olay olabilirse de, evrenin bütünü açısından hiçbir şey ifade etmezdi.[19]

---

[17] Bu kitapta bkz. s. 216-21.
[18] Bu kitapta bkz., s. 209-10.
[19] Bu kitapta bkz., s. 128-9.

Mao'nun ekonomik ve politik girişimlerin insanî maliyeti karşısındaki aldırışsız tutumunun temelinde de bu "kozmik perspektif" vardır. Hakkında yazılan en son biyografiye[20] inanılacak olursa, nükleer ve silâh sanayileri satın almak için Rusya'ya gıda maddeleri ihraç ederek tarihin en büyük kıtlığına neden olmuştur: 1958–61 arasında açlıktan ölen ya da kölece çalışmaya itilen 38 milyon insan. "Çin'in yarısı pekâlâ da ölmek zorunda kalabilir" diyen Mao olup bitenleri gayet iyi biliyordu. En radikal şekliyle araççı tutum budur: Bir amaca ulaşma yönünde insafsız bir çabanın sonucu olarak öldürmek, insanları vazgeçilebilir araçlara indirgemek – ve burada akıldan çıkarılmaması gereken, Nazi Holocaust'unun aynı şey *olmadığıdır*: Yahudileri öldürmek ussal bir stratejinin parçası olmayıp kendi başına bir amaç, özenle plânlanmış bir "us-dışı" aşırılıktı (1944'te Almanların ricatının hemen öncesinde Yunan adalarındaki son Yahudilerin sürülmesini ya da yine aynı yıl savaş mühimmatlarının nakli için kullanılabilecek trenlerin Yahudilerin nakledilmesine ayrılmasını hatırlayın). Holocaust'u endüstriyel ceset üretimine indirgeyen Heidegger bu yüzden yanılmıştı: Stalinist komünizm öyleydi, Nazizm *değil*.[21]

Kaba evrimciliğe ait bu "kötü bitimsizliğin" kavramsal sonucu, Mao'nun buna uygun biçimde, evrensel bir diyalektik yasa olarak "yadsımanın yadsınmasını" reddetmesidir. Açıkça Engels'i hedef alan polemiğinde (bu arada, *Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm*'inde kendisi de "Marksist diyalektiğin dört temel özelliği" arasında "yadsımanın yadsınmasını" saymamış olan Stalin'i izleyerek) şöyle söyler:

> Engels üç kategoriden söz etti, ama bana kalırsa ben bu kategorilerden

[20] Jung Chang ve Jon Halliday, *Mao: The Unknown Story*, New York, Knopf, 2004. Ne var ki, bu çalışmada öne sürülen her şey göründüğü şekliyle kabûl edilmemelidir. Andrew Nathan'ın, *London Review of Books*'un 17 Kasım 2005 tarihli sayısında çıkan "Jade and Plastic" başlıklı makalesine bkz.

[21] Heidegger, Marcuse'a yazdığı mektubunda Holocaust'u 1946-1947 yıllarında Almanların Doğu Avrupa'dan sürülmesiyle karşılaştırırken de yanlıştı – Herbert Marcuse yanıtında haklıydı: O ânda, Yahudilerle Doğu Avrupalı Almanların kaderler arasındaki fark, barbarlığı uygarlıktan ayıran ince çizgiydi.

> ikisine inanmıyorum. (Karşıtların birliği en temel yasadır, nitelikle niceliğin birbirine dönüşmesi nitelik ve nicelik karşıtlarının birliğidir ve yadsımanın yadsımasına gelince öyle bir şey yoktur...) Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur. onaylama, yadsıma, onaylama, yadsıma... şeylerin gelişmesinde, olaylar zincirindeki her halka hem onaylama hem yadsımadır. Feodal toplum köleci topluma göre bir yadsıma oluşturur, ama kapitalist toplumla ilişkili olarak onaylamadır. Kapitalist toplum feodal toplumla ilişkisinde yadsıma, ama sırası gelince, sosyalist toplumla ilişkisinde onaylamadır.[22]

Mao, bu hatlar üzerinden kendi "negatif diyalektik" mefhumunu geliştirerek, karşıtların "diyalektik sentezi" kategorisini şiddetle reddeder – ona göre, her türlü sentez nihayetinde Adorno'nun Lukacs eleştirisinde "*erpresste Versöhnung*" (mecburî uzlaşma) diye adlandırdığı şeydir, en fazla, karşıtların birleştiğinde değil bir tarafın basitçe öbür tarafı yendiğinde ortaya çıkan, sürüp giden mücadeledeki ânlık bir duraklama:

> Sentez nedir? Hepiniz iki karşıtın, Guomindang ile Komünist Partinin anakarada nasıl sentezlendiğine tanıklık ettiniz. Sentez şöyle oldu: Ordular karşı karşıya geldi ve biz onları parçaladık, lokma lokma yuttuk... Bir şeyin bir başka şeyi yemesi, büyük balığın küçüğü yutması, sentez budur. Kitaplarda bu asla böyle söylenmez. Ben de kendi kitaplarımda hiçbir zaman bu şekilde söylemedim. Kendi adına, Yang Hsien-çen, ikinin birleşip bir ettiğine ve iki karşıt arasındaki bu sentezin ayrıştırılamaz olduğuna inanıyor. Bu dünyada ayrılamaz bağlar ne demektir? Şeyler birbirine bağlanabilir, ama sonunda koparılmak zorundadır. Koparılamayacak hiçbir şey yoktur.[23]

(Buradaki kamuya açıklanmayacak bir sırrın paylaşılma havasına dikkat edin. Sanki Mao "gizli öğretisini", kamunun mutlu iyimserliğinin altını oyan acımasız ama gerçekçi bir dersi ifşa ediyor...)

Bir ve İki hakkında (İki birleşip Bir olur mu ya da Bir İkiye bölünebilir mi?) 1950'lerin sonundaki ünlü tartışmanın özü buydu: "Veri-

[22] Bu kitapta bkz., s. 216.

[23] Bu kitapta bkz., s. 214, 215-6.

li her bir şeyde, karşıtların mücadelesi mutlakken, karşıtların birliği koşullara bağlı, geçici ve geçişken bu yüzden de görecedir." Bu bizi, insanı Mao'nun ahlâkî-politik buyruğu diye adlandırmaya ayartan şeye – Beckett'in *L'innomable*'deki son sözlerini yeniden yorumlamaya getirir: "sessizlikte bilmezsin, koparmaya devam etmelisin, ben devam edemem, koparmaya devam edeceğim".[24] Bu buyruk, kendi doğru felsefî çizgisine yerleştirilmelidir. Kabaca ifade edilirse, herhangi bir ya o/ya o uzlaşmazlık takımına iki felsefî yaklaşım vardır: ya kutupların biri diğerine karşı yeğlenecek (Kötüye karşı İyi, zulme karşı özgürlük, hazcılığa karşı erdemlilik), ya da karşıtların karmaşıklığını vurgulayan ve daha uygun bir ölçüt uygulanmasını yahut aralarındaki birliği savunan "daha derinlikli" bir tutum alınacaktır. Hegel'in diyalektiği ikinci yaklaşımın (karşıtların sentezi) bir versiyonu gibi görünse de, o, işitilmemiş bir *üçüncü* versiyonu yeğler: Kördüğümü çözmenin yolu, ne "kötü" tarafa karşı "iyi" taraf adına kavgaya girmek ne de onları "dengeli" bir senteze getirmeye çalışmak olmayıp, başlangıçtaki ya o/ ya o'nun *kötü* tarafını yeğlemektir. Elbette, böyle "en kötüsünü" seçmek başarısızlıkla sonuçlanacaktır ama bu başarısızlık bütün alternatifler alanını berhava edecek ve böylece bize terimlerinin üstesinden gelmenin yolunu açacaktır.

Böyle bir bölme matrisini sunan ilk kişi Gorgias'tır. Gorgias'ın (Günümüze ancak Sextus Empiricus'ta ve Aristo'nun *Melissus, Xenophanes ve Gorgias Üzerine*'sinde özet biçiminde ulaşabilen) *Doğa, ya da Var Olmayan Üzerine* adlı eseri üç önerme hâlinde özetlenebilir: (a) Hiçbir şey mevcut değildir; (b) Eğer herhangi bir şey mevcut olsaydı [bile *–ç.n*] bilinemezdi; (c) Herhangi bir şey var olsa ve bilinebilinseydi [de bu bilgi *–ç.n.*] başkalarına iletilemezdi. Şâyet Freudgil ödünç alınan çaydanlık mantığının örneği herhangi bir zamanda en açık biçimiyle ortaya konmuşsa, o da budur.[25] (1) Hiçbir şey yoktur. (2) Var olan bilinemez (3) Bildiğimiz şey, başkalarına aktarılamaz... Fakat daha da ilginci, cinsi türe bu yinelenen şekilde

[24] Samuel Beckett, *Triology*, Londra, Calder, 2003, s. 418.

[25] Bkz. Slavoj Žižek, *Iraq: The Borrowed Kettle*, Londra, Verso, 2005.

"çaprazlama" bölme tarzıdır: Şeyler vardır ya da yoktur. Şâyet varlarsa ya bilinebilirler ya da bilinemezler. Şâyet bilinebilirlerse başkalarına ya iletilebilirler ya da iletilemezler. Şaşırtıcı biçimde, aynı ilerlemeci farklılaştırmayı Batı felsefesinin karşıt ucunda, "diyalektik materyalizm" (*Diyamat)* denen 20. yüzyıl sofizminde de buluruz. Diyalektiğin dört özelliğini sayarken, Stalin'in *Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm Üzerine*'sinde:

> Marksist diyalektik yöntemin temel özellikleri aşağıda sıralandığı gibidir:
>
> Metafiziğin tersine diyalektik, doğayı bağlantısız, birbirinden yalıtılmış ve bağımsız şeylerin, görüngülerin rastlantısal bir yığışımı değil, bağlantılı ve tümleşik bir bütün olarak görür...
>
> Metafiziğin tersine diyalektik, doğayı sükûn ve hareketsizlik, durgunluk ve değişmezlik durumunda değil, sürekli hareket ve değişme, sürekli yenilenme ve gelişme durumunda ele alır...
>
> Metafiziğin tersine diyalektik, gelişme sürecini nicel değişikliklerin nitel değişimlere yol açmadığı basit bir büyüme süreci olarak değil, önemsiz ve fark edilmez nicel değişikliklerin nitel değişikliklere neden olan "temelden değişimlere" yol açtığı bir gelişim, içinde nitel değişimlerin yavaş yavaş değil hızlı ve ânî şekilde bir durumdan diğerine sıçrama biçiminde gerçekleştiği bir gelişim olarak görür...
>
> Metafiziğin tersine diyalektik, iç çelişkilerin doğadaki bütün şeyler ve görüngülere içsel olduğunu kabul eder, çünkü bütün bu şeyler ve görüngüler kendi olumlu ve olumsuz yanlarına, bir geçmişe ve bir geleceğe, ölüp giden bir şeylere ve serpilip gelişen bir şeylere sahiptir ve bu karşıtlar arasındaki mücadele... gelişme sürecinin içeriğini oluşturur.[26]

Önce, doğa dağınık, birbiriyle ilintisiz görüngülerin bir toplamı değil, ama bağlantılı bir bütündür. Sonra, bu bütün hareketsiz değil, ama daimî bir hareket ve değişme içindedir. Sonra, bu değişme yalnızca tedricî bir nicel akış olmayıp nitel sıçrama ve kopuşları da içerir. Son olarak, bu nitel gelişme uyumlu bir sevk ve idare meselesi olmayıp karşıtların mücadelesi tarafından ateşlenip yürütülür. Buradaki numara,

[26] Bkz. http//www.marxist.org/reference/archive/stalin/works/"938/09/htm

fiilen uğraştığımızın Platonik bölümleme, ardışık bir şekilde cinsi türe, türü alt türlere ayırma işlemi *olmayışıdır*: Altta yatan kabûl, bu "çaprazlama" bölme sürecinin aslında dikey olduğu, yani, *aynı* bölmenin farklı yönleriyle uğraşmakta olduğumuzdur. Bu Stalinist jargonda şöyle ortaya konur: Hareketsiz bir Bütün aslında bir Bütün değil, ama sâdece bir unsurlar topluluğudur; nitel sıçramalar içermeyen bir gelişme aslında bir gelişme değil ama bir denge durumudur; karşıtların mücadelesini içermeyen bir nitel değişme aslında bir değişme değil ama sâdece bir tekdüze nicel harekettir... Ya da daha tekinsiz terimlerle ifade edersek: karşıtların mücadelesi olmaksızın nitel değişmeyi savunanlar *aslında* değişime karşı çıkmakta ve aynı şeyin sürmesini savunmaktadır; nitel sıçramalar olmaksızın değişimi savunanlar *aslında* değişime karşı çıkmakta ve hareketsizliği savunmaktadır... Bu mantığın politik yönü açıkça görünür niteliktedir: "sınıf mücadelesi olmaksızın kapitalizmden sosyalizme geçişi savunanlar *aslında* sosyalizmi reddetmekte ve kapitalizmin devam etmesini istemektedir", vesaire.

Stalin'in ikisi de bu mantığa dayanan ünlü iki nüktesi vardır. Stalin, "Hangi sapma daha kötüdür, sağ sapma mı, sol sapma mı?" sorusuna "Her ikisi de daha kötüdür!" yanıtını vermişti, bu yanıtın altında yatan kabûl, sol sapmanın *aslında* (ya da Stalin'in daha hoşlandığı ifadeyle "nesnel olarak") hiç de Sol olmayıp, gizlenmiş bir sağ sapma olduğudur! Stalin, bir Parti kongresi üzerine yazdığı bir raporda da oyların çoğunluğunu temsil eden delegelerin Merkez Komitenin kararını oy birliğiyle onayladıklarını yazmıştı, yine, bunun altında yatan kabûl, gerçekte Parti içinde bir azınlığın bulunmadığıdır: Karara karşı oy verenler böyle yapmakla kendilerini Parti'den ihraç etmişlerdir... Bu örneklerin ikisinde de *cins, tekrar tekrar, türlerinden birisiyle çakışmıştır (tam anlamıyla örtüşmüştür)*. Stalin'in tarihi geriye doğru okumasına izin veren şey de budur, öyle ki şeyler geriye doğru "açığa çıkar": Trotskiy başlangıçta Lenin ve Stalin ile birlikte devrim için savaşıp sonra belli bir aşamada Stalin'inkinden farklı bir stratejiyi yeğlememiştir; bu son karşıtlık (Trotskiy/Stalin) "açığa çı-

karır" ki, Trotskiy "nesnel olarak" başından sonuna dek devrime karşı imiştir.

Stalinci ideologların ve politik eylemcilerin 1928–33 yıllarındaki kolektifleştirme mücadelesi sırasında karşı karşıya kaldıkları sınıflama açmazında da aynı işleme tanık oluruz. Köylülerin direnişini kırma gayretlerini "bilimsel" Marksist terimlere uygun biçimde açıklama çabasıyla köylülüğü üç kategoriye (sınıfa) böldüler: İşçilerin doğal müttefiki olan (topraksız ya da çok az toprağa sahip) yoksul köylüler; sömürücülerle sömürenler arasında salınan bağımsız orta köylüler; sömürücü "sınıf düşmanları"nı oluşturan, bu yüzden tasfiye edilmesi gereken (ırgat çalıştıran, başka köylülere para, tohumluk, vs. borç veren zengin köylüler ("kulaklar"). Ne var ki, pratikte bu sınıflandırma gitgide bulanıklaşıp işlevsiz kaldı: Genelleşmiş yoksulluk koşullarında artık açık bir ölçüt uygulanamaz olmuştu ve diğer iki kategori mecburî kolektifleştirmeye direnişte sık sık kulaklara katılıyordu. Bu yüzden, sınıflamaya ekonomik durumu bakımından kulak sayılamayacak derecede yoksul olmakla birlikte kulakların "karşı devrimci" tutumunu paylaşan köylüleri tanımlamak için ek bir kategori, "yarı kulak" kategorisi dâhil edildi. "Yarı kulak",

> Stalinci standartlarda bile hiçbir gerçek toplumsal içeriği bulunmayan, sadece inandırıcılıktan oldukça uzak biçimde böyle bir içeriği varmış süsü verilen bir terimdi. Resmî açıklama, "'kulak' ile kadın ya da erkek yarı kulaklarda çok sık gözlenen belli siyasal eğilimlerin taşıyıcılarını kast ediyoruz" şeklindeydi. Bu yolla gerçek durumu ne olursa olsun, her köylü kulak sayılarak tasfiyeye uğratılabilirdi; ve kurbanlar kategorisini en titiz resmî tahminlerin çok ötesine dek genişleterek, "yarı kulak" mefhumu yaygın biçimde kullanıldı.[27]

Resmî ideologların ve iktisatçıların "nesnel" bir kulak tanımı bulma çabasının ta kendisinden sonunda tümden vazgeçmelerine şaşmamak gerekir: Bir Sovyet yorumu, "Kulak'ın eski davranış biçimlerinin ne-

[27] Robert Conquest, *The Harvest of Sorrow*, New York, Oxford University Press, 1986, s. 119

redeyse ortadan kaybolduğunu, yenilerininse tanınabilir biçimlere kavuşmadığını" teslim eder.[28] Böylece bir kulağı teşhis etme sanatı, artık bir nesnel toplumsal çözümleme konusu değildir; bu, artık kişinin aldatıcı kamusal açıklamalarının ardında gizlenen "hakikî siyasal tutumlarını" teşhis etmeye yönelik karmaşık bir "kuşku yorumculuğu" meselesi hâline gelmiştir, öyle ki Pravda "en iyi eylemcilerin bile çoğu kez bir kulağı deşifre edemeyeceğini" kabûl etmek zorunda kalmıştır.[29]

Bütün bunların yöneldiği nokta, "öznel" ve "nesnel" boyutların diyalektik meditasyonudur: "yarı kulak" artık "nesnel" bir toplumsal kategoriye işaret etmez; nesnel toplumsal çözümlemenin çöktüğü ve öznel siyasal tutumun "nesnel" düzene doğrudan kaydolduğu noktayı gösterir – *Lacanca söylenirse, "yarı kulak" yoksul köylü-orta köylü-kulak'ın oluşturduğu "nesnel" zincirin öznelleşme noktasıdır.* O, "kulaklar" sınıfının "nesnel bir alt kategorisi (ya da alt bölümü) olmayıp, sadece öznel "kulak" siyasal tutumuna verilmiş addan ibarettir – bu durum şu paradoksa yol açar ki, "kulak" sınıfının bir alt bölümü gibi gözükmekle beraber, orta hattâ yoksul köylüler arasında da bulunabileceklerinden, "yarı kulak" kendi cinsinin (yani kulaklar sınıfının) sınırlarından taşan bir türdür. Kısacası, "yarı kulak", ortadaki politik bölünmeyi, varlığı köylülerin *tüm* toplumsal gövdesini kat eden, bunun için de, her yerde, üç köylü sınıfının hepsinde bulunabilen Düşmanı adlandırır. Bu da bizi Stalinist ayrıştırma işlemine geri getirir: "yarı kulak" bütün sınıfları kat eden aşırı unsuru, ortadan kaldırılması gereken istenmeyen fazlayı adlandırır.

Ve Gorgias'a geri giderek bu akıl yürütme aynı şekilde okunmalıdır. Gorgias üç tutarlı bölme işlemini izliyor gibi gözükmektedir: Önce, şeyler ya vardır, ya yoktur; sonra, şâyet varlarsa ya bilinebilirler, ya bilinemezler; o zaman, şâyet bilinebilirlerse bu bilgiyi başkalarına ya iletebiliriz ya da iletemeyiz. Ne var ki, bu ardışık alt bölme işlemlerinin gerçeği, bir kez daha bir ve aynı bölme hattının tekrarı ol-

[28] A.g.e., s. 120.
[29] A.g.e.

duklarıdır: Eğer bir şeyi başkalarına iletemiyorsak, bunun anlamı "aslında" o şeyi kendimizin de bilemediğidir; eğer bir şeyi bilemiyorsak, bunun anlamı "aslında" o şeyin kendi başına var olmadığıdır. Bu mantıkta bir gerçek payı vardır: Gorgias'ın hocası ve referans mercii olan Parmenides'in zaten ortaya koymuş olduğu gibi, düşünmek (bilmek) olmakla aynıdır ve düşünmenin (bilmenin) kendisi dilde (iletişimde) kök salmıştır – "Dilimin sınırları dünyamın sınırlarıdır."

Hegel'in (ve Lacan'ın) burada verdiği ders, bu ayrıştırmanın tersine çevrilmesi gerektiğidir: Biz ancak *var olmayan* şeyler hakkında konuşabiliriz (Jeremy Bentham kurgularla ilgili kuramında bunu sezmişti) – ya da daha alçak gönüllü ve dakik biçimde, konuşma şeylerin alışılageldik düzeninde bir eksik-gediği (ön)gerektirir. Bu yüzden, yalnızca var olmayan şeyler hakkında düşünebilmekle kalmayıp (ki din bu nedenle "insan doğasıyla", onun sonsuz baştan çıkmasıyla özdeştir), aynı zamanda düşünmeden de konuşabiliriz – sâdece kaba anlamında tutarsız gevezelikler şeklinde değil, ama Freudgil anlamda "niyet ettiğimizden fazlasını söylemek", semptomatik dil sürçmeleri üretmek şeklinde de. Öyleyse durum, bir şeyi bilsek bile bunu başkalarına iletemediğimiz değil, aksine bilmediğimiz şeyleri başkalarına iletebildiğimizdir (ya da daha açık bir biçimde, Donald Rumsfeld'i yeniden ifade ederek, bilmediğimizi bildiğimiz şeyleri, çünkü, Lacan için, bilinç dışı *une bévue un savoir qui ne se sait pas*dır). Bu nedenle, Hegelo-Lacangil konum ne Platon'un ne de onun sofist muarızlarının konumudur: Platon'a karşı, sâdece anlamadığımız-bilmediğimiz şeyler hakkında *konuşabilmek* ile kalmayıp, nihayetinde *sâdece* onlar hakkında, kurmacalar hakkında konuştuğumuz iddia edilebilir. Sofistlere karşı da, Lacan'ın ortaya koyduğu gibi, hakikâtin bir kurmaca yapısına sahip olmasının, hiçbir şekilde hakikâti değerden düşürmeyeceği ifade edilebilir.

Peki, Mao burada nerede yetersiz kalır? Kopmaya, bölmeye, diyalektik senteze dair bu hükme *karşı çıkma* tarzında. Mao, düşmanın imha edilmesi ya da teslim alınması olarak "sentezlemeye" alaycı bir tarzda gönderme yaptığında, hatası tam da bu alaycı tutumda ortaya

çıkar – gerçek Hegelgil sentezin bu *olduğunu* görmez... O zaman, Hegelgil "yadsımanın yadsınması" nedir? Önce, eski düzen kendi ideolojik-politik biçimi içinde yadsınır, sonra, bu biçimin ta kendisi de yadsınmak zorundadır. Arada salınanlar, biçimin kendisinin üstesinden gelmek için gereken ikinci adımı atmaktan korkanlar, (Robespierre'in deyimiyle) "devrimsiz bir devrim" isteyenlerdir – ve Lenin, bu yüzgeri edişin bütün biçimlerini teşhis etmek için "kuşku yorumculuğunun" bütün gücünü ortaya koyar. Gerçek zafer (gerçek "yadsımanın yadsınması") düşman sizin dilinizi konuşmaya başladığında ortaya çıkar. Ya da, birçok dikkatli gözlemcinin işaret ettiği gibi, çağdaş Britanya siyasetinde Thatcher devrimi kendi içinde öngörülemeyen rastlantılarla dolu, kaotik ve içgüdüsel iken, onu *kurumsallaştırmayı*, yeni bir kurumsal çerçeve içinde istikrara kavuşturmayı ya da Hegelce ifade edilecek olursa, (ilk gözüktüğü şekliyle) bir rastlantı, bir tarihsel kaza olmaktan bir zorunluluğa yükseltmeyi becerenin, ancak ve ancak "Üçüncü Yolcu" Blair hükümeti olmasıdır. Bu anlamda, nasıl ki Hegel'e göre, Augustus, (herhangi) bir kişi adını bir kavrama, bir unvâna dönüştürüp-indirgeyerek Sezar'ı tekrarlamışsa, Blair de aynı şekilde, onu bir kavrama dönüştürerek Thatcherciliği tekrarlamıştır. Thatcher, Thatcherci değildi, o sâdece kendisiydi – Thatcherciliği bir mefhum olarak gerçekten biçimlendiren kişi (John Major'dan da fazla) Blair olmuştur. Tarihin diyalektik ironisi, bunu size yapabilmenin yani sizi bir kavrama dönüştürebilmenin ancak ideo-politik düşmanınızın eliyle mümkün olabilmesidir – [kavramın –*ç.n.*] görgül başlatıcısı ortadan kaldırılmak zorundadır (Jül Sezar'ın öldürülmesi, Thatcher'ın yakışıksız bir tarzda makâmından uzaklaştırılması gerekmişti).

Son on-yılların verdiği şaşırtıcı bir ders vardır, Batı Avrupa Üçüncü Yol sosyal demokrasisinin dersi, fakat tartışmalı da olsa bütün tarihte kapitalizmin en patlayıcı gelişmesi denebilecek şeyi yöneten Çin komünistlerinden de alınacak bir ders vardır: *Biz bunun âlâsını yapabiliriz.* Kapitalizmin hakkından gelmek konusundaki klâsik Marksist düşünceyi hatırlayın: Kapitalizm kendi kendini destekleyen

üretkenliğin nefes kesici dinamiklerini serbest bırakmıştı – kapitalizmde "katı olan her şey buharlaşmaktadır", kapitalizm bütün insanlık tarihinin en büyük devrimcileştiricisidir; öte yandan, bu kapitalist dinamik bizzat kendi iç engeli ya da uzlaşmazlığı tarafından ateşlenir – kapitalizmin (kapitalist kendi kendini ateşleyen üretkenliğin) nihaî sınırı Sermayenin ta kendisidir, yani, kapitalizmin kesintisiz gelişimi ve kendi maddî koşullarını durmaksızın devrimcileştirmesi, kayıtsız-koşulsuz üretkenlik sarmalının bu çılgın dansı, nihayetinde, kötürümleştirici kendi öz içsel çelişkisinden kaçmak yönünde umutsuz bir koşudan başka bir şey değildir...

Marx'ın buradaki temel hatâsı, bu teşhislerden çıkarak yeni ve daha yüksek bir toplumsal düzenin (komünizmin) mümkün olduğu sonucuna varmaktı, bu öyle bir düzendir ki, içsel engeli/çelişkisi olduğundan kapitalizmde toplumsal olarak yıkıcı ekonomik krizlerle tekrar tekrar kesintiye uğratılan kendini çoğaltan üretkenlik sarmalının potansiyelini korumakla kalmayıp, bunu daha bile yüksek bir düzeye çıkaracak ve tam anlamıyla gerçekleşmesini sağlayacaktır. Kısacası, standart Derridacı terimlerle konulacak olursa, Marx'ın gözden kaçırdığı şey, üretici güçlerin tam kullanımının "imkânsızlık koşulu" olan bu engel/çelişkinin aynı zamanda aynı olgunun "mümkünlük koşulu" olduğudur: Bu engeli, kapitalizmin içsel çelişkisini ortadan kaldırırsak dizginlerinden nihayet kurtulan üretkenliğin kısıtlanmamış tam bir şahlanışını elde etmeyiz, ama tam da kapitalizm tarafından aynı ânda hem yaratılıyor hem engelleniyor gibi gözüken bu üretkenliğin ta kendisini yitiririz – engeli yoldan çekince bu engelin engellediği potansiyelin ta kendisi de dağılır gider... Ve sanki, kapitalizmin üstesinden gelme yönündeki sosyalist çabaların başarısızlığının altında yatan bu "engel olumlu bir durumdur" mantığı, şimdi kapitalizmin ta kendisinden öç almak için geri dönüyor gibi: Kapitalizm piyasanın kayıtsız şartsız hükümranlığı altında değil ama ancak (asgarî refah devleti müdahalelerinden, Çin örneğindeki gibi Komünist Partinin doğrudan siyasal hükümranlığına kadar giden) bir engelin bu hükümranlığı kısıtladığı zaman tam anlamıyla gelişip serpilebiliyor.

Öyle ki, ironik biçimde, Mao'nun anladığı anlamda kapitalizmle komünizmin "sentezi" *budur*: Tarihin şiirsel adaletinin benzersiz bir örneğinde Maocu komünizmle "sentezlenen" şey, kapitalizmdi. Son yıllar boyunca Çin'den gelen en önemli haber, ülkenin hızla dünyanın en önemli imalathânesi hâline gelişinin bedeli olarak, çalışma koşullarını protesto eden geniş ölçekli işçi hareketlerinin ortaya çıkışı ve bunların kolluk güçlerince vahşîce bastırılışına dairdi – eğer hâlâ buna ihtiyacı olan varsa, Çin'in bugün ideal bir kapitalist devlet olduğunun yeni bir kanıtı: İşçileri kontrol etme "pis işini" devlet üstlenirken sermayeye özgürlük. Bu yüzden, 21. yüzyılın ortaya çıkmaya başlayan süper gücü olarak Çin yeni bir kapitalizm çeşidini tecessüm ettiriyor gibi gözükmektedir: Ekolojik sonuçlara kayıtsız, işçi haklarını bastıran, her şeyi kalkınma ve bir süper güç olma yönündeki merhametsiz gidişe fedâ eden. Büyük soru şudur: Çinliler biyogenetik devrim konusunda ne yapacak? Bizim bütün "Batılı" sınırlarımızın ve önyargılarımızın etrafından dolanarak kendilerini bitkilerin, hayvanların ve insanların dizginlenmemiş genetik manipülasyonuna verecekleri-ni düşünmek boş bir kuruntu mudur?

Mao'nun "yadsımanın yadsınmasını" reddetmekle yaptığı kuramsal yanlışın, "yadsımanın yadsınmasının" bir konum ile o konumun pek radikal yadsınması arasında bir uzlaşma değil de tersine tek hakikî yadsıma olduğunu kavramaktaki başarısızlığının nihaî bedeli budur.[30] Ve Mao, biçimin kendisinin bu kendinden ilişkili yadsınmasını kuramsal olarak formüle etmeyi başaramadığındandır ki sonsuz yadsımanın, ikiye ayırmanın, alt bölümlemenin "kötü bitimsizliğine" yakalanmıştır... Hegelce'de, Mao'nun diyalektiği Anlayış düzeyinde, sâbit mefhumsal karşıtlıklar düzeyinde kalır; mefhumsal belirleyici-

[30] Öyleyse, "halk arasındaki çelişkileri çözmenin demokratik yöntemini" tasvir ederken Mao'nun "birlik-eleştiri-birlik" formülü kılığında, tam anlamıyla kendi "yadsımanın yadsınması" versiyonunu üretmek zorunda ***kalması*** şaşırtıcı değildir: "birlik arzusundan yola çıkarak, çelişkileri eleştiri ya da mücadele yoluyla çözmek ve yeni bir temel üzerinde yeni bir birliğe ulaşmak. Bizim deneyimimize göre halk arasındaki çelişkileri çözmenin doğru yöntemi budur. Bkz. Bu kitapta s. 162-3.

lerin uygun bir tarzda öz-ilişkili diyalektiğini formüle etmeyi başaramaz. Duruşunun tüm sonuçlarını göğüsleyecek kadar cesur davrandığında, Mao'nun anlamsız bir biçimde, sınıf mücadelesini körüklemek için meydanın doğrudan doğruya düşmana açılması gerektiği sonucuna varmasına yol açan (Stalinist bir terim kullanırsak) ciddî hata budur:

> Bırakın kapitalizme gitsinler. Toplum son derece karmaşıktır. İnsanlar sadecesosyalizme yönelirse kapitalizme yönelmezse çok basit olmaz mı? O durumda karşıtların birliğinden yoksun kalmaz, sırf tek yanlı olmaz mıydık? Bırakınız yapsınlar. Bırakınız deli gibi bize saldırsınlar, sokaklara dökülsünler, silâhlanıp isyân etsinler – Bütün bunlara razıyım. Toplum son derece karmaşıktır, tek bir komün, tek bir *sien** tek bir Merkez Komite yoktur ki ikiye bölünemesin.[31]

Mao, burada bir kez daha, doğru Hegelgil anlamında "karşıtların özdeşliğini" izlemekte ve Chesterton'ın *The Man Who was Thursday* adlı romanında anarşist önderi yakalamak için operasyon düzenleyen gizli polis şefinin sonunda bu anarşist önderin tâ kendisi (Tanrının ta kendisini hatırlatır şekilde) çıkmasındaki gibi, Devrimin gücünün *kendi özünü* yok etmeye çalışmak ve bu amaçla dövüşmekte olduğunu kavramakta başarısız olmuştur. Ve nihayetinde Mao'nun kendisi de benzer bir rol, kendisine karşı gelen en büyük âsi gene kendisi olan bir seküler Tanrı rolü oynamamış mıdır? İyi Tanrı ile anarşist Âsi arasındaki bu Chestertongil özdeşliğin temsil ettiği şey, öz-yansıtmanın aşırılığını getiren toplumsal karnavalın mantığıdır: Anarşist infialler Yasa ve Düzenin ihlâli değildir, bizim toplumlarımızda anarşizm, Yasa ve Düzen maskelerini takarak zâten iktidardadır, bizim Adaletimiz Adaletin tersyüz edilmiş hâlidir, Yasa ve düzen timsalleri müstehcen bir karnavaldır – bu husus, İngilizcenin en büyük siyasal şiiri olduğu iddia edilebilecek, Shelley'in iktidar figürlerinin geçidini tasvir eden "The Mask of Anarchy" başlıklı şiirinde açıkça ortaya konmuştur:

---

* Çin'de idarî birim, aşağı yukarı ilçe ya da belde statüsünde. *–ç.n.*

[31] Bkz. Bu kitapta s. 202-3.

Ve daha pek çok Yıkım göründü
Bu korkunç maskeli şenlikte
Gözlerine dek değiştirmiş kılıklarını hepsi
Piskoposlar, hukukçular, ekâbirler, casuslar gibi

En son Anarşi geldi,
Kana batmış bir kır ata binmiş
Dudakları bile soluk
Kıyamet gününde Ölüm misali

Ve başında bir kral tâcı taşıyordu
Pençesinde ışıldayan bir hayalet
Gördüm, alnında şunlar yazıyordu
TANRI, KRAL ve YASA BENDEN İBARET

Ve Yasa ile Düzeni ihlâl suçundan Yasa ile Düzenin kendisine doğru bu Hegelgil-Chestertongil kayma, doğrudan doğruya, bizzat Mao'nun işlediği en büyük ihlâl suçu değil midir? Öz-yıkımcı karnavalı harekete geçirir ve gizlice iplerini oynatırken her şeye rağmen Mao'nun bu karnavalın kargaşasından bağışık kalabilmesinin nedeni budur: asla, bir ân için bile olsun, Stalin'in (ya da Mao'nun) törensel bir şekilde iktidardan alaşağı edilmesine, "dün kralken bugün dilenci" muamelesi görmesine yönelik ciddî bir tehdit olmamıştır – o, geleneksel Efendi değil, ancak "Kargaşa Ağası"* idi:

> Avrupa Orta Çağında büyük ailelerin bir "Kargaşa Ağası" seçmeleri âdettendi. Bu göreve seçilen kişinin alışılmış toplumsal ve ekonomik hi-

* Slavoj Žižek'in kullandığı İngilizce terim *the Lord of Misrule*, "Kötü-yönetim Ağası (Efendisi)" olarak da çevrilebilirdi. *Misrule* kelimesi Türkçeye kargaşa, düzensizlik (yönetim yokluğu) olarak da, kötü-yönetim, yanlış-yönetim, hattâ, ters-yönetim olarak da çevrilebilecek daha zengin bir anlam ve çağrışımlar kümesine işaret eder. Bu yüzden, hangi seçenek tercih edilirse edilsin, Türkçe karşılık orijinalinin anlam/çağrışım yükünü tam veremeyecektir. –*ç.n.*

> yerarşilerin kısa bir süre için tersine çevrildiği ya da alaya alındığı şenliklere başkanlık etmesi beklenirdi... Kötü-Yönetimin kısa süreli hükümranlığı sona erdiğinde şeylerin bildik düzeni yeniden kurulurdu: Toplumsal üstleri alışılmış statülerine yeniden kavuşurken Kargaşa Ağaları da hor ve hakîr görülen her zamanki işlerine geri dönerdi... Zaman zaman Kargaşa Ağası fikri şenlik alanından siyaset alanına taşardı... Loncalarda huzursuz bir ya da iki gün boyunca çıraklar ustaların yerine geçerdi... kadınların normalde sadece erkeklere uygun görülen görev ve tavırları üstlenmesiyle toplumsal cinsiyet rolleri bir günlüğüne tersine dönerdi... Çinli filozoflar da, tersine dönmüş statülerin paradokslarından, zekâ ya da utancın toplumsal şişinmelerin havasını indiriş ve dünyayı anlama tarzında ânî değişikliklere yol açış biçimlerinden hoşlanırlardı... Mao'nun korkunç başarısı, daha önceki Çinli filozofların bu sezgilerini kavrayıp bunları Batılı sosyalist düşünceden alınmış unsurlarla birleştirmek ve sınırlı kargaşa kavramını uzun süreli bir kargaşalık serüvenine doğru uzatmak üzere ikisini birden kullanmak idi. Mao'ya göre, eski beylerin ve ağaların geri dönmesine asla izin verilmemeliydi, onların kendinden daha iyi olmadıklarına ve ortadan kalkmalarıyla toplumun kurtulduğuna inanıyordu. Aynı şekilde şeylerin alışılmış düzeninin asla yeniden kurulmaması gerektiğini düşünüyordu.[32]

Ne var ki, bu "korkunç başarı" her gerçek devrimcinin temel davranışı değil midir? Eğer "şeylerin alışılmış düzeninin asla yeniden kurulmaması" gerektiğine inanmıyorsak devrime ne lüzum var? Mao'nun yaptığı, onu ciddiye almakla, ihlâli törensel ve hercaî karakterinden yoksun bırakmaktır: Devrim, basit, geçici bir emniyet sübabı, yaşanıp bittikten sonra ertesi gün baş ağrısıyla yeniden bildik hayata uyanılacak bir karnaval çılgınlığı değildir. Mao'nun sorunu, tamamen "yadsımanın yadsınmasını" kabûl etmemesinde, devrimci olumsuzluğu gerçek bir yeni olumlu Düzen ile örtüştürme çabalarında başarısızlığa uğramasında idi: Eğer devrimin her türlü istikrara kavuşması ancak eski düzenin şu ya da bu biçimde restore edilmesine varıyorsa, devrimi canlı tutmanın tek yolu doruğuna Büyük Kültür Devriminde ulaşan, sonsuzcasına tekrarlanan yadsımanın "düzmece

[32] Jonathan Spence, *Mao*, Londra, Weidenfeld & Nicholson 1999, s. xii-xiv.

bitimsizliği" idi.[33] Badiou, *Logiques des mondes*'inde bir olaya karşısında iki özne davranışı tasvir eder: "tepkisel özne" ve "kayıtsız özne".[34] İnsan, kapitalizmin Çin'e yeniden sokulmasını hayasızca tasarlama riskini bir tür olay olarak kabul etmeye hazırsa, Kültür Devrimi ve "Deng Şiaoping" adıyla özdeşleşen Revizyonizmin sırasıyla kayıtsız ve tepkisel özneleri temsil ettiğini iddia edebilir: Kültür Devrimi kapitalizmin nihaî imhasını amaçlamış ve bu yüzden tam da Badiou'nun *un désastre obscur* diye adlandırdığı şey olmuşken, Deng, kapitalizmin yeni komünist Çin ile yeniden bütünleşmesini ayarlamıştır. Badiou'nun kendisi, Kültür Devriminin nihaî sonucunun olumsuz olduğunu teslim eder:

> hepsi 1966 ile 1968 arasında, önceki hipotezleri *Gerçek içinde* tatmin eden Kızıl Muhafızlar yanlısı lise ve üniversite öğrencilerinin, ardından da Şangay işçilerinin gelecek on-yılları kendi bu başlangıcın ve kendi kendilerinin *onaylayıcı gerçekleşmesi* için tahsis ettiklerinde başladı, öfkeleri kendisine karşı isyân ettikleri şeyin içinde kısılıp kaldığı için, ancak som yadsımanın yüzeyini keşfedebildi.[35]

Burada bir adım daha ileri atılmalıdır: Eğer Kültür Devrimi sadece yeni bir başlangıç için meydanı temizleyip yolu açma anlamında "olumsuz" değil ama *kendi başına olumsuz*, Yeniyi yaratmaktaki *yetersizliğinin* göstergesi olarak olumsuz idi ise ne olur? Bu özgül anlamında Kültür Devrimi ile tâyin edici ânındaki Stalinist temizlik hareketleri arasında fiilî bir paralellik *vardır*. Stalin de (Kültür Devrimine benzer bir hareketle) şikâyetlerini yerel Parti şeflerinin keyfî yönetimine yöneltmeye teşvik ettiği alt düzey parti kadrolarına doğrudan seslenmeyi göze almıştı – bu kadroların doğrudan doğruya ifade edemedikleri rejime karşı öfkesi, çok daha hâince bir şekilde, kişiselleş-

[33] Yer darlığından ötürü, bu metin seçmesini Kültür Devriminin hemen öncesinde bitirmeyi seçtik. Bu daha sonraki dönem için de seçme yazılardan oluşan ikinci bir cilt hazırlanabilir.

[34] Alain Badiou, *Logiques des mondes*, Paris, Éditions du Seuil, 2006, s. 62-70. İngilizce çeviri benim.

[35] A.g.e., s. 543-44.

tirilmiş ikâme hedefler üzerinde patlamıştı. Üst düzey nomenklatura kendisine yönelik bu temizlikte bile yürütme gücünü elinde tutmayı sürdürdüğünden, bu, fiilen herkesi tehdit eden, tam anlamıyla karnavalsı bir öz yıkımcı çevrimi harekete geçirdi. Bu gittikçe genişleyen kötücül çevrimin bir başka boyutu, temizlikler boyunca tepeden gelen talimatların değişkenliğinin ta kendisiydi: Tepe yönetimi aynı ânda bir yandan aşırılıklardan kaçınılması uyarısında bulunurken, bir yandan da en sert önlemlere başvurulmasını istiyordu, öyle ki, infazcılar kendilerini son derece tehlikeli bir durumda buluyordu – sonunda ne yaparlarsa yapsınlar yanlış yapmış oldular. Eğer yeterince hâini tutuklayıp yeterince komployu ortaya çıkarmamışlarsa çok gevşek davrandıkları ve karşı devrimi destekledikleri hükmüne varılıyordu; bu yüzden, bu baskı altında, kendilerini sanki ilân edilmemiş bir kotayı doldurmak zorunda hissettiklerinden düzmece kanıtlar üretmek ve hayalî komplolar uydurmak zorunda kaldılar – bu sefer de kendilerini yabancı güçlerin çıkarı uğruna binlerce dürüst komünisti mahveden sabotajcılar oldukları suçlamalarına açık bıraktılar... Bu yüzden, Stalin'in bürokrasi karşıtı duygularıyla oynayarak doğrudan doğruya parti kitlesine hitap etme stratejisi son derece tehlikeliydi:

> Bu, sâdece seçkinlerin yürüttüğü politika alanını kamunun gözetimine açmakla tehdit etmekle kalmayıp, aynı zamanda Stalin'in de bir parçası olduğu bütün bir Bolşevik rejiminin gözden düşmesi riskine yol açtı... En sonunda, 1937'de Stalin oyunun bütün kurallarını alt üst etti, işin gerçeği oyunu bütünüyle bozdu – ve bütün herkese karşı terörü zincirlerinden serbest bıraktı.[36]

Kişi, bu olayların süper-ego boyutunu son derece açık bir biçimde teşhis edebilir: Komünist İktidarın kendi üyelerine karşı uyguladığı bu şiddetin ta kendisi, rejimin radikal öz-çelişkisine, yani rejimin kökeninde "otantik" bir devrimci projenin bulunmuş olduğu gerçeğine delalet eder – bitip tükenmeyen temizlikler sâdece rejimin öz köke-

[36] A.g.e.

ninin izlerini silmek bakımından değil aynı zamanda bir çeşit "bastırılmış olanın geri dönüşü", rejimin kalbindeki radikal olumsuzluğun bir hatırlatıcısı olmaklığıyla da zorunludur. Yüksek parti kademelerindeki Stalinist temizlikler bu temel ihânete dayanıyordu: yeni nomenklaturanın üyeleri olmakla Devrime ihânet etmiş olduklarından, itham edilenler fiilen suçluydular. Stalinist terör, bu yüzden, basitçe Devrimin ihâneti yani otantik devrimci geçmişin izlerini silme çabası değildir; daha ziyade, devrim sonrası yeni düzeni kendi içinde Devrime ihânet ettiğini kabûl etmeye, nomenklaturanın bütün üyelerini tehdit eden keyfî tutuklamalar ve katletmeler kılığında bunu "yansıtmaya" ya da "ifade etmeye" icbar eden bir çeşit "tersine çevirme cinnisi" temsil eder. (Çok iyi bilindiği gibi, Stalin, gayet akıllı davranarak NKVD* saflarına üst düzey aparatçikleri tutuklayıp işkence etmekle nefretlerini tatmin edebilen daha düşük toplumsal kökenlerden gelen insanları almıştı.) Yeni nomenklaturanın iktidarının istikrarı ile nomenklaturanın saflarındaki temizlikler kılığında, çarpıtılmış "bastırılanın geri dönüşü" arasındaki bu kalıcı gerilim, Stalinist görüngünün tam kalbinde yer alır: Temizlikler, ihânet edilmiş devrimin hayatta kalmaya devam etme ve rejimden öç alma biçiminin tâ kendisidir.

Bu bizi Mao'nun düşünce ve politikasının merkezî zaafına geri getirir. Totolojik karakterleri ya da ("Rus Devriminin ilk aşamalarındaki devrimci dinamikleri" ve ya "Sovyet ekonomisinin gelişmesindeki ekonomik çelişkiler gibi) aynı lafların tekrar tekrar kullanılmasında görüldüğü şekliyle Sovyet komünist kitap ve makalelerinin aşikâr üslûp kabalıkları hakkında pek çok yorumcu alaycı yorumlar yapmıştır. Bununla birlikte, bu totoloji en iyi ifadesini Robespierre'in Dantoncu oportünistlere yönelttiği klasik "İstediğiniz şey devrimsiz bir devrim mi?" azarında bulan ihanet mantığının farkında olmaklığa işaret ediyorsa ne olacak? Bu yüzden, totolojik yineleme yadsımanın yinelenmesine, yadsımanın kendisiyle ilişkilendirilmesine yapılan

* Sovyet iktidarında gizli polisin eylemlerinden de sorumlu olan İçişleri Halk Komiserliği (kısaltma) -ç.n.

çağrıya işaret eder. – hakikî devrim, "devrimli devrim", ilerleyişi içinde kendi çıkış ön-varsayımlarını devrimcileştiren bir devrimdir. Hegel, "dini değiştirmeden, yozlaşmış bir etik sistemi, anayasasını, hukukî mevzuatını değiştirmek, reformasyonu almadan devrimi almak modern bir aptallıktır" diye yazdığında bu zorunluluk hakkında bir önseziye sahipti.[37] Bundan ötürüdür ki, Kültür Devriminin başarılı bir toplumsal devrimin koşulu olduğunu ilân etti. Bunun anlamı, şimdiye kadarki devrimci girişimlerle ilgili sorunun, bu girişimlerin "fazla aşırıya" gitmiş olmaları değil *yeterince radikal olmadıkları*, kendi ön-varsayımlarını sorgulamadıkları olduğudur. Frederic Jameson, Platonov'un (zorla kolektifleştirmenin hemen öncesinde) 1927–1928 yıllarında yazdığı büyük köylü ütopyası *Çevengur* hakkındaki şahane denemesinde devrimci sürecin iki ânını tanımlar. Süreç radikal olumsuzluk jesti ile başlar:

> Bu dünyayı indirgeme, putları imha etme ve eski dünyayı şiddet ve acı içinde süpürüp atma ânı, başka bir şeyin yeniden inşasının başlı başına ön koşuludur. Yeni ve düşlenmemiş duygulanım ve heyecanların varlık bulabilmesinden önce, bir ilk mutlak içkinlik ânı, mutlak köylü içkinliğinin ya da cehâletinin boş levhâsı, zorunludur. [38]

Bunu, sâdece içinde ütopyacı düşlerimizin gerçekleşeceği yeni bir toplumsal gerçekliğin inşa edilmekle kalmayıp aynı zamanda bu düşlerin ta kendilerinin (yeniden) inşa edileceği, ikinci aşama izler:

> fiiliyatta, işe başlamak için Ütopyayı hayal etmeye başlamanın bir yolunu bulma çabasının ta kendisini de içerdiğinden, yeniden inşa ya da Ütopyacı inşa olarak adlandırmanın çok basit ve yanıltıcı olacağı bir süreç. Belki daha Batılı bir psikoanalitik dilde... böyle bir şeyi hayâl etmenin ya da düşlemenin yeni kurallarıyla daha önceki edebî kurumlarımızda benzeri olmayan bir anlatı protokolleri takımıyla birlikte, Ütopyacı sürecin yeni başlangıcını bir çeşit arzuyu arzulamak, arzuyu öğrenmek, en

[37] G. W. F. Hegel, *Enzyklopädie der philosophischen Wissenschaften*, Hamburg, Franz Meiner Velag 1959, s. 436.

[38] Fredric Jameson, *The Seeds of Time*, New York, Columbia University Press, 1994, s. 89.

başta Ütopya adı verilen arzuyu icât etmek şeklinde düşünebilirdik.[39]

Burada psikanalize yapılan gönderme can alıcı önemde ve son derece açıklayıcıdır: radikal bir devrimde, insanlar sâdece "eski (özgürleştirici vs.) düşlerini gerçekleştirmek" ile kalmaz, daha ziyâde, düşleme tarzlarının ta kendisini yeniden icât etmek zorunda kalır. Bu ölüm güdüsü ile yüceltme arasındaki bağın kesin formülü değil midir? Mao'nun açıkça kavradığı, Kültür Devriminin zorunluluğu burada yatar: Herbert Marcuse'ün aynı dönemden bir başka harika döngüsel formülde ortaya koyduğu gibi, (ideolojik kısıtlamalardan, baskın düşleme tarzından) *özgürlük kurtuluşun koşuludur*, yani, eğer biz düşlerimizi gerçekleştirmek için yalnızca gerçekliği değiştirir ama düşlerimizin kendisini de değiştirmezsek, er ya da geç eski gerçekliğe gerileriz. Burada Hegelgil bir "önkoşulları koyutlamayı" işe koşmak vardır: Özgürlük için harcanan ağır emek, geriye doğru kendi önkoşulunu biçimlendirir.

Hastalıklı liberteryan infiallerle gerçek devrimci alt üst oluşları birbirinden ayırt edebilmemizi sağlayan şey *ancak* Devrimden *sonra*, "ertesi sabah" [ayılma ânında –*ç.n.*] ne olduğuna dair bu göndermedir: Söz konusu infial, kişi sıkıcı toplumsal yeniden inşa işiyle karşılaştığında enerjisini yitirir – bu noktada bezginlik başlar. Aksine, Jakobenlerin devrilmelerinden hemen önceki yoğun yaratıcılıklarını, yeni uygarlık dini hakkındaki, yaşlı insanların saygınlığının nasıl korunacağı hakkındaki ve buna benzer birçok konu hakkındaki sayısız önerileri hatırlayın. Her gün yaşanan hayat için yeni kurallar icât etmeye yönelik tutkulu hevesi yansıtan 1920'lerin başındaki Sovyetler Birliğindeki gündelik hayatla ilgili bilgilerin ilginçliği de bundan ileri gelir: Yeni toplumda evlilikler nasıl olacaktır? Âşıkdaşlığın yeni kuralları ne olacaktır? Yaş günleri nasıl kutlanmalıdır? Cenâze törenleri nasıl yapılmalıdır?..[40]

---

[39] A.g.e., s. 90.

[40] Che Guevara'nın kendisini dünya devrimine adamak için tüm resmî görevlerini, hattâ Küba vatandaşlığını bırakması –kurumsal dünya ile tüm bağları kesen bu intihar jesti – gerçekten bir *eylem* mi idi? Yoksa bu hareket, imkân-

Bu noktada, Kültür Devrimi fecî bir başarısızlığa uğradı. Olumsuz olarak eylem mefhumuna öyle şiddetle karşı çıkan Badiou'nun Maocu Kültür Devriminin tarihsel önemini tam da "devrimci politik etkinliğin başlıca ürünü olarak parti-devletin sonuna" işaret etmenin olumsuz jestine yerleştirmesindeki ironiyi fark etmemek zordur – burada tutarlı olması ve Kültür Devriminin olaylık statüsünü reddetmesi gerekirdi: [Kültür Devrimi] Bir olay olmak şöyle dursun, aslında Badiou'nun "hastalıklı ölüm dürtüsü" diye söz etmekten hoşlandığı şeyin mükemmel bir sergilenişi idi. Eski anıtları tahrip etmek, geçmişin gerçek bir yadsınması olmaktan çok, geçmişten kurtulmakta başarısız olunduğunu gösteren âciz bir *passage á l'acte* idi.

Yani, aslında bir bakıma, Mao'nun Kültür Devriminin nihaî sonucunun Çin'de bugünkü kapitalist dinamiğin beklenmedik patlaması oluşunda bir çeşit şiirsel adalet vardır. Bu şu demektir: Kapitalizmin özellikle de bugünkü "geç kapitalizmin" tam gelişmesi sonucunda, durmadan kendini devrimcileştirmesiyle, aksaklıklarıyla, krizleriyle "karnavallaştırılan" şey, "normal" hayatın kendisidir. Brian Massumi, çağdaş kapitalizmin bütünselleştirici normallik mantığının üstesinden gelip acayip aşırılıkların mantığını benimsediği gerçeğine dayanan bu çıkmazı açık bir biçimde formüle etmiştir:

> ne kadar değişik hattâ âcayipse, o kadar iyi. Normallik gücünü yitirmeye başlar. Düzenlilikler gevşemeye başlar. Normalliğin böyle gevşemesi kapitalizmin dinamiğinin bir parçasıdır. Artık her şeyi belirleyen, disipline edici kurumsal iktidar değil, kapitalizmin değişiklikler üretebilme gücüdür – çünkü pazarlar doymuştur. Değişiklik üret ki ilâve bir Pazar üretebilesin. Parasını ödedikleri sürece en garip duygulanım eğilimlerine bile evet. Kapitalizm duygulanımı yoğunlaştırmaya ya da çeşitlendirmeye başlar, ama ancak artı-değer sızdırmak için. Kâr potansiyelini yoğunlaştırmak için duygulanımı gasp eder. Kelimenin gerçek anlamında, duygulanıma fiyat biçer. Kapitalist artı-değer mantığı, ilişkiler alanını, böylelikle de politik ekolojinin dünyasını, özdeşleştirilmeye ve kestirilebilir davranışlara direnmenin etik bölgesini ele geçirmeye başlar. Bu,

---

bir iş olan sosyalizmin olumlu inşası görevinden, devrimin *sonuçlarına* sadık kalmaktan bir kaçış, yani, başarısızlığın zımnen kabûlü müydü?

> son derece kaygı verici ve kafa karıştırıcı; çünkü bana öyle geliyor ki, kapitalist iktidarın dinamiğiyle direnişin dinamiği arasında bir çeşit örtüşme varmış.[41]

Bu yüzden, ucuz benzetmelerin ve yüzeysel analojilerin ötesinde, Maoculuğun kendini sürekli devrimcileştirme anlayışı ve devlet yapılarının kemikleşmesine karşı sürekli mücadelesi ile kapitalizmin içsel dinamikleri arasında sağlam bir yapısal benzeşiklik *vardır*. İnsanın, burada "yeni bir banka kurmakla karşılaştırınca banka soymak nedir ki?" şeklindeki Brecht'in ünlü şakasını biraz değiştirip şöyle diyesi geliyor: Gerçek Kültür Devrimiyle, kapitalist yeniden üretimin zoruyla bütün yaşam biçimlerinin sürekli çözülüp gitmesiyle karşılaştırılınca Kültür Devrimine kapılmış bir Kızıl Muhafızın şiddet yüklü ve yıkıcı infiali nedir ki? Gerçek Kargaşa Ağası, bugünün küresel kapitalizminin hükümranlığıdır. Devrimci dinamizmin kapitalizm tarafından böyle kendine mal edilmesi komik unsurlardan da yoksun değildir. Bu yakınlarda açıkladığına göre, İsrail Savunma Güçlerinin (İSG) Filistinlilere karşı yürüttüğü kent savaşını kavramsallaştırmak için İsrail savaş akademileri, özellikle *Bin Yayla* başlıklı çalışmalarını "operasyonal teori" olarak kullanarak Deleuze ile Guittari'ye sistematik olarak başvurmuş –"Biçimsiz Rakip Oluşumlar", "Cephesel Manevra", "Hız ve Ritim", "Vahhabî Savaş Makinası" "Postmodern Anarşistler", "Göçebe Teröristler" gibi kavramlar kullanarak. Dayandıkları temel ayrımlardan biri, "savaş makinesi" ile "devlet aygıtları"nın örgütleniş kavramlarını yansıtan "düz" ile "pürüzlü" uzamlar arasındaki ayrımdır. İSG artık sanki sınırsızmış gibi kabûl edilen bir uzamda yürütülen harekâtlardan söz etmek istediğinde çoğu kez "uzamı düzlemek" terimini kullanmaktadır. Çitler, duvarlar, siperler, barikatlar vs. ile kaplı olduğu anlamında Filistin, bölgeleri "pürüzlü" uzam olarak düşünülmektedir:

> İSG birimleri tarafından Nisan 2002'de Nablus kentine karşı girişilen

[41] Brian Massumi, "Navigating Movements", *Hope* içinde, ed. Mary Zournazi, New York, Routledge, 2002, s. 224.

saldırı, harekâtın komutanı Tuğgeneral Aviv Kokevi tarafından, "şehir yerleşim-diziminin bir dizi mikro-taktik eylem aracılığıyla yeniden düzenlenmesi" anlamına geldiğini söylediği "çarpık geometri" şeklinde tanımlandı. Çarpışma sırasında askerler kalabalık ve birbirine bitişik kent yapısı içinde kazılan yüzlerce metrelik yeraltı tünellerinde ilerlediler. Kentte birkaç bin asker ve Filistinli gerilla eşzamanlı manevralar yapıyor olsa da, bunlar kent dokusuna öyle "kaynaşmış" idi ki havadan pek azı görülebiliyordu. Dahası, kentin yollarının, caddelerinin, sokaklarının, avlularının ya da evlerin dış kapılarının, merdivenlerinin, pencerelerinin hiçbirini kullanmayıp, yatay olarak duvarları yıkarak, dikey olarak da katların tavan ve tabanlarını delerek açtıkları yarık ve deliklerden hareket ettiler. Ordu tarafından "bulaşma" diye adlandırılan bu hareket biçimi, içeriyi dışarısı ve hâne içini geçit olarak yeniden tanımlamayı amaçlıyor. İSG'nin "duvarlardan geçerek yürüme" stratejisi, sâdece bir yer değil, savaşın ortamının ta kendisi; "esnek, neredeyse her zaman belirsiz ve akışkan bir sıvıya benzer bir ortam" olarak yeni bir kent anlayışı da içeriyor.[42]

Peki bütün bunlardan çıkan sonuç ne? Elbette, Deleuze ile Guattari'nin askerî sömürgeleştirmenin kuramcıları olduğu gibi saçma bir suçlama değil – ama Deleuze ile Guattari tarafından geliştirilen kavramsal makinenin sadece basitçe "yıkıcı" olmadığı, ama aynı zamanda çağdaş kapitalizmin (askerî, iktisadî ve ideo-politik) çalışma tarzına uygun da düştüğü sonucu. O zaman, temel ilkesi kendini devrimcileştirmek olan bir düzeni nasıl devrimcileştireceğiz? Bugünün *sorusu* belki de budur ve yüz milyonlarca adsız ezilene verdiği basit ve içe işleyici cesâret mesajını, "Büyüklük korkulacak bir şey değildir. Büyük, küçük tarafından devrilecek. Küçük büyük olacak." mesajını yeniden icât ederek Mao'yu *tekrarlamanın* yolu da belki budur. Aynı cesâret mesajı, Mao'nun yeni bir nükleer savaş karşısındaki (kötü) ünlü duruşunda da kendini göstermektedir:

Kesinlikle barıştan yanayız ve savaşa karşıyız. Ama emperyalistler bir başka savaş çıkartmakta ısrarlıysalar da bundan korkmamalıyız. Bu so-

[42] Eyal Weizman, 'Israeli Military Using Post-Structuralism as 'Operational Theory'", online www.frieze.com.

> run karşısındaki tavrımız, bütün karışıklıklar karşısındaki tavrımızın aynısıdır: Birincisi, ona karşıyız; ikincisi, ondan korkmuyoruz. Birinci Dünya Savaşını 200 milyonluk nüfusuyla Sovyetler Birliğinin doğuşu izledi. İkinci Dünya Savaşının ardından toplam nüfusu 900 milyonu bulan sosyalist kamp doğdu. Emperyalistler üçüncü bir dünya savaşı daha çıkartmakta ısrar ederse, kesinlikle yüzlerce milyon insan daha sosyalizme geçecek ve o zaman yeryüzünde emperyalistler için pek fazla yer kalmayacaktır.[43]

Bu satırlara, milyonları kendi siyasî hedefleri uğruna feda etmeye hazır bir liderin kof şişinmeleri (Mao'nun 1950'lerin sonunda on milyonlarca insanı açlıktan ölmeye terk etmek üzere verdiği acımasız kararın en saçma sonucuna götürülmesi) diye boş vermek pek kolay olur – bu boş vermişliğin öbür yanı temel mesajdır: "Korkmamalıyız." "Birincisi savaşa karşıyız, ikincisi ondan korkmuyoruz": Savaşa karşı *tek* doğru tutum bu değil midir? Bu tutumda kesinlikle yıldırıcı bir şey var – ne var ki bu yıldırı özgürlüğün koşulundan başka bir şey değil.

[43] Bu kitapta s.190.

AYRINTILI OKUMA ÖNERİLERİ

KÜLLİYAT

Mao's Road to Power: Revolutionary Writings, 1912-1949, edited by Stuart R. Shram, Armonk, NY, M. E. Sharpe: 1992-2005 yılları arasında yayımlanmış 7 cilt.

Knight, Nick (ed.), *Mao Zedong on Dialectical Materialism: Writings on Philosophy, 1937*, Armonk, NY, M. E. Sharpe, 1990.

YORUMLAR

Dirlik, Arif, Healy, Paul Michael ve Knight, Nick (eds), *Critical Perspectives on Mao Zedong's Thought*, Atlantic Highlands, NJ, Humanity Books, 1997.

Knight, Nick, *Marxist Philosophy in China: From Qu Qiubai to Mao Zedong, 1923-1945*, New York, Springer, 2005.

Meisner, Maurice, and Schott, Gareth, *Mao Zedong: A Political and Intellectuel Portrait*, Cambridge, Polity Press, 2006.

Schram, Stuart, *The Thought of Mao Tse-Tung*, Cambridge, Cambridge University Pres 1989.

Spence, Jonathan, *Mao Zedong*, Londra, Penguin, 2006.

1
TEK BİR KIVILCIM BÜTÜN BİR BOZKIRI TUTUŞTURABİLİR

5 Ocak 1930

Bu makale, Yoldaş Mao Zedung'un o zaman Parti içinde var olan bazı karamsar görüşleri eleştirmek için yazdığı bir mektuptur.

Partimizdeki bazı yoldaşlar hâlihazırdaki durumun doğru biçimde nasıl ele alınacağını ve buna bağlı olarak ne yapılması gerektiği sorununun nasıl hâlledileceğini hâlâ bilmiyorlar. Devrim dalgasının yükselişinin kaçınılmaz olduğuna inansalar bile bu yükselişin ân meselesi olduğuna inanmıyorlar. Dolayısıyla sadece Fucien, Guangdung ve Kiangsi sınırlarındaki üç bölgede seyyar gerilla eylemlerinde bulunmanın daha doğru olduğunu ifade ederek Kiangsi'yi ele geçirme planını kabul etmiyorlar; tabiî, gerilla bölgelerinde Kızıl siyasî iktidarın kuruluşunun ne anlama geldiği hakkında derin bir anlayışa sahip olmadıklarından, Kızıl siyasî iktidarın pekiştirilmesi ve yayılması yoluyla ulus çapındaki evrimci kabarışın hızlandırılması fikri konusunda da derin bir kavrayıştan yoksunlar. Görünüşe göre, devrimci kabarışın hâlâ uzakta olduğunu düşünmeleri nedeniyle siyasî iktidarın kurulması için zorlu çalışmaları boşuna zahmet sayıyorlar. Onun yerine, siyasî etkimizi daha kolay bir yöntem olan seyyar gerilla eylemleriyle yaymayı ve bir kez ülke çapındaki kitleleri kazanmayı ya da aşağı yukarı kazanmayı başardıktan sonra, Kızıl Ordu'nun da katılımıyla ülke genelinde büyük bir devrim hâline geleceğini varsaydıkları bir silâhlı ayaklanmayı başlatmayı amaçlıyorlar. Onların siyasî iktidarın ilk

önce bütün bölgelerde ve ülke ölçeğinde kitleler kazanıldıktan sonra kurulmasına işaret eden teorileri, Çin Devrimi'nin fiilî durumuyla uyuşmamaktadır. Bu teorinin eksikliği, esasen, yarı-sömürge bir ülke olan Çin üzerinde birçok emperyalist gücün hak iddiasını açıkça idrak edemiyor oluşlarından türemektedir. Şâyet bu mesele açıkça idrak edilebilirse, ilk olarak, hâkim sınıflar arasında uzun süreli ve karmaşık bir savaş gibi alışılmadık bir olayla neden sâdece Çin'de karşılaşıldığı, dahası bu acımasız savaşların neden sürekli yayıldığı ve Çin'de bu zamana kadar neden birleşmiş bir rejimin kurulamadığı ortaya çıkacaktır. İkinci olarak, köylü sorununun ciddiyeti ve dolayısıyla kırsal başkaldırıların ülke ölçeğindeki büyüklüğünün nedeni anlaşılacaktır. Üçüncü olarak, işçilerin ve köylülerin demokratik siyasî iktidarı sloganının doğruluğu idrak edilebilecektir. Dördüncü olarak, aynı zamanda Çin'den başka ülkelerde görülmeyen ve birincisinden (hâkim sınıflar içinde devam eden acımasız ve karmaşık savaşlarla sâdece Çin'de karşılaşılması olgusundan) türeyen alışılmadık bir başka olgu, yani Kızıl Ordu'nun ve gerilla güçlerinin ve tabiî, Beyaz rejim tarafından kuşatılmış küçük Kızıl-bölgelerin varlığı ve gelişimi olgusu da anlaşılacaktır. Beşinci olarak, Kızıl-Ordu'nun, gerilla güçlerinin ve Kızıl bölgelerin kuruluşunun ve yayılmasının, yarı-sömürge Çin'de, proletarya önderliği altındaki köylü mücadelesinin en yüksek biçimi, yarı-sömürge bir ülkede köylü mücadelesinin büyümesinin kaçınılmaz sonucu ve devrimin ülke çapındaki kabarışının hızlandırılmasında kuşkusuz en önemli etken olduğu anlaşılacaktır. Nihayet altıncı olarak, sadece seyyar gerilla eylemlerine bel bağlama siyasetinin, devrimin kabarışının ülke çapındaki bu yükselişini hızlandırma görevini yerine getiremeyeceği, ama; öte yandan Çu De ile Mao Zedung ve aynı zamanda Fang Çimin'in[1] benimsediği siyasetin – yani

[1] [Çiangsi eyaletindeki Yiyang'da doğan ve Çin Komünist Partisi Altıncı Merkez Komitesi'nin üyesi olan Yoldaş Fang Çimin, Kuzeydoğu Ciang-si'deki Kızıl bölgenin ve Onuncu Kızıl Ordu'nun kurucusuydu. 1934'te Japon istilâcılarına karşı direnmek amacıyla kuzeye yürüyen Kızıl Ordu'nun öncü birliklerine komuta etti. 1935 Ocak'ında karşıdevrimci Guomindang birliklerine karşı bir çarpışmada tutsak alındı ve Temmuz ayında Ciangsi'deki Nançang'

üs bölgeleri oluşturmak; siyasal iktidarı sistematik biçimde kurmak; toprak devrimini derinleştirmek; halkın silâhlı kuvvetlerini, önce ilçe Kızıl Muhafızları, ardından bölge Kızıl Muhafızları, ardından şehir Kızıl Muhafızları, bunun ardından yerel Kızıl Ordu birlikleri, nihayet düzenli Kızıl Ordu birlikleri oluşturacak şekilde kapsamlı bir biçimde büyütmek; kesintisiz dalgalar halinde ilerleyerek siyasî iktidarı yaymak vs. vs. siyasetinin – kuşkusuz biçimde doğru olduğu da anlaşılacaktır. Sovyetler Birliği'nin dünya çapında kazanmış olduğu gibi, bütün ülke çapında devrimci kitlelerin güveni ancak bu yolla kazanılabilir. Gerici hâkim sınıfların karşısına muazzam güçlükler çıkarmak, temellerini sarsmak ve iç parçalanmalarını hızlandırmak ancak bu yolla mümkün olur. Geleceğin büyük devriminin başlıca silâhı haline gelecek olan bir Kızıl Ordu'nun kuruluşunun gerçek imkânı ancak bu yolla yaratılabilir. Kısacası, devrimci kabarışın hızlandırılması ancak bu yolla mümkün olabilir.

Karşı-devrimci güçleri küçümseyen ve devrimin öznel güçlerini[2] abartan devrimci tezcanlılıktan mustarip yoldaşlar hayal kırıklığına uğrayacaklardır. Bu türden bir değerlendirmenin kaynağı öznelciliktir. Böyle bir rehberlik kesinlikle darbecilikle nihayetlenecektir. Kesinlikle başka türden kötü sonuçlara yol açacak olan devrimin öznel güçlerinin küçümsenmesi ve karşı-devrim güçlerinin abartılması da kötü sonuçlara doğru gidecektir. Ezcümle, Çin'deki siyasî durum hakkında bir yargıdan daha önce idrakı zorunlu bazı hususlar söz konusudur:

1. İçinde bulunduğumuz dönemde, Çin'de devrimin öznel güçleri zayıftır, lâkin Çin'in gelişmemiş ve çıtkırıldım toplumsal ve ekonomik yapısı üzerine oturan gerici hâkim sınıfların bütün örgütleri de (siyasî iktidar organları, silâhlı kuvvetleri, siyasal partileri vb.) farklı değildir. Bu, devrimin öznel güçlerinin muhtemelen bugünkü Çin'den daha güçlü olduğu, ama gerici hâkim sınıf kuvvetlerinin de birçok bakımdan daha güçlü olduğu Batı Avrupa ülkelerindeki kırıl-

çang'da şehit edildi.]

[2] [Devrimin öznel güçleriyle, devrimin örgütlü güçleri kastedilmektedir.]

manın neden hemen devrime sebebiyet veremeyeceğinin açıklanmasında da işe yaramaktadır. Devrimin öznel güçlerinin şimdiki durumdaki zayıflığına rağmen, karşı-devrim güçlerinin görece zayıflığı Çin devriminin hızlanmasına ve kabarmasına yol açacaktır.

2. 1927 devriminin bozgununun ardından devrimin o öznel güçleri, hakikaten önemli ölçüde zayıflamıştır. Durum değerlendirmesini sadece görünenlere bakarak yapan yoldaşlar ise geriye kalan güçlerin küçüklüğü nedeniyle doğal olarak karamsarlığa kapılmaktadırlar. Lâkin hikâyenin özüne bakılarak değerlendirilirse bambaşka bir durumla karşılaşırız. Burada meseleye o eski Çin atasözünü uygulayabiliriz: "Tek bir kıvılcım, bütün bir bozkırı tutuşturabilir". Başka bir anlatımla, güçlerimiz şimdiki durumda küçüktür, ama gayet süratli bir şekilde büyüyecektir. Kuvvetlerimizin büyümesi, en azından 30 Mayıs hareketi ve ardından gelen o Büyük Devrimin tümüyle kanıtladığı gibi, Çin'in içinde bulunduğu şartlar nedeniyle, sâdece mümkün olmakla kalmayıp, kaçınılmazdır da. Bir şeye baktığımızda, özü incelemeli; görünüşü ise sâdece bize girişte yol gösteren bir kapıcı olarak görüp, kapıdan girdikten sonra baktığımız o şeyin özünü yakalamalıyız; güvenilir ve bilimsel tahlil yöntemi sâdece budur.

3. Benzer biçimde, karşıdevrimci güçleri değerlendirirken de, hiçbir zaman sadece görünüşleriyle yetinmeyerek, özlerini incelemeliyiz. Hunan yöneticisi Lu Diping'i[3] değerlendiren o zamanın (1928 Mayıs'ından Haziran'ına kadar) Hunan Eyalet Komitesi, kendisini, bugüne kadar aramızda bir şaka mevzu olarak gelen, "pek zayıf" ve "son derece panik içindedir" ifadeleriyle tanımlamıştı; Hunan-Ciangsi sınır bölgesini kapsayan bağımsız rejimimizin ilk döneminde, bâzı yoldaşlar Hunan Eyalet Komitesi'nin yanlış değerlendirmesine gerçekten inanıp sınıf düşmanını hafife aldılar. Böyle değerlendirmeler, kaçınılmaz olarak siyasî alanda darbeciliğe götürdü. Ancak aynı yılın Kasım ayı ile 1929 Şubat'ı arasındaki dört aylık dönemde (daha Çan

[3] [Bir Guomindang savaş ağası olan Lu Diping, 1928'de Guomindang'ın Hunan Eyaleti Valisi'ydi.]

Kay Çek'le Guangsi savaş ağaları arasındaki savaş[4] başlamadan önce), düşmanın düzenlediği üçüncü "birleşik bastırma harekâtı"nın[5] Cingang Dağları'na yaklaşmasıyla birlikte bu kez yoldaşlar arasından "Kızıl Bayrağı dalgalandırmaya daha ne kadar devam edebiliriz?" soruları yükselmeye başladı. Gerçekte Çin'de olan mesele, Çan Kayşek, Guangsi kliği ve Feng Yüsiang arasında karmakarışık bir savaş hali ortaya çıktığı, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya arasındaki mücadelenin artık iyice gün yüzüne çıktığı; dolayısıyla o zaman aslında karşı-devrimci yükselişin fiilen inişe geçtiği, lâkin devrimci kabarışın yeniden yükselmeye başladığı dönemdi. Buna karşın, Merkez Komitesi'nin bile görünüşle yetinip karamsar havayı benimsemesiyle birlikte, karamsar düşünceler sadece Kızıl Ordu'ya değil, yerel Parti örgütlerine de yayıldı. Parti'nin zamana tamamen uyan karamsar tahlili Şubat Mektubu'nda apaçık yer almaktadır.

4. Bugünkü nesnel durumun, önlerinde duran şeylerin sadece yüzeydeki görünüşlerine bakıp özlerini fark edemeyen yoldaşların yanılmalarına yol açabilecek niteliği devam etmektedir. Bilhassa Kızıl Ordu'daki yoldaşlarımız bir muharebede yenildikleri ya da güçlü düşman kuvvetleri tarafından kuşatıldıkları ya da takip edildiklerinde zaman, sanki bir bütün olarak Çin'de ve dünyada durumda iyimser olmalarını gerektirecek hiçbir şey yokmuş ve devrimin zafere ulaşma ümidinden çok uzaklarmışçasına, farkında olmadan bile olsa geçici, özel ve sınırlı konumlarını genelleştirerek abartmaktadırlar. Bunun nedeni, durumun bir bütün olarak bilimsel tahlilini yapmak yerine, problemin özünü bir kenara iterek sadece olguların görünüşleriyle ilgilenmeleridir. Çin'de, devrim dalgasının yakında yükselip yükselmeyeceği konusunda bir karara varmak, ancak devrim dalgasının

[4] [Guomindang'ın Nancing'deki savaş ağası Çan Kayşek ile Guangsi eyaletindeki Guoindang savaş ağaları Li Zungcen ve Bay Cungsi arasındaki 1929 Mart-Nisan savaşı.]

[5] [Kızıl Ordu'nun Cingang Dağları'ndaki üs bölgesinin, Hunan ve Ciangsi'deki Guomindang savaş ağaları tarafından 1928 sonları ile 1929 başları arasında üçüncü kez istilâ edilmesi.]

yükselişine yol açan çelişkilerin gerçekten gelişmekte olup olmadıklarını ayrıntılı bir şekilde incelemekle mümkündür. Dünyada emperyalist ülkeler arasındaki, emperyalist ülkelerle sömürgeleri arasındaki ve kendi ülkelerinde emperyalistlerle proletarya arasındaki çelişkiler gelişmekte olduğu için, emperyalistler, Çin üzerinde hâkimiyet kurmak amacıyla birbirleriyle çatışmaya daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar. Emperyalistlerin Çin üzerindeki, çatışmalarının daha da şiddetlenmesiyle birlikte Çin toprakları üzerinde, hem emperyalizmle bütün Çin milleti arasındaki çelişki, hem de emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişkiler gelişmekte ve bu durum, her geçen gün genişleyip şiddetlenen ve Çin'in gerici yöneticilerinin farklı klikleri arasındaki çelişkilerin sürekli olarak gelişmesine yol açan karmaşık savaş durumunu yaratmaktadır. Gerici hâkim klikler arasında çelişkilerle – savaş ağaları arasındaki karmaşık savaşlarla birlikte vergiler ağırlaştırılmakta, bu da, vergi ödeyen geniş kitlelerle gerici yöneticiler arasındaki çelişkiyi sürekli olarak keskinleştirmektedir. Emperyalizmle Çin'in millî sanayii arasındaki çelişki, Çin sanayicilerinin emperyalistlerden ayrıcalıklar koparamamaları sonucunu doğurmaktadır. Bu da, Çin kapitalistlerinin, işçileri çılgınca sömürerek bir çıkış yolu bulmaya çalışmalarına ve işçilerin direnmesine yol açarak, Çin burjuvazisiyle Çin işçi sınıfı arasındaki çelişkiyi keskinleştirmektedir. Emperyalistlerin ticarî saldırısı, Çinli tüccar kapitalistlerin soygunculuğu, hükümetin vergileri ağırlaştırması vb. ile birlikte toprak ağaları sınıfı ile köylülük arasındaki çelişki derinleşmektedir; yani kira ve tefecilik yoluyla sömürü, ağırlaşmakla ve köylülerin toprak ağalarına olan nefreti artmaktadır. Yabancı malların baskısı, işçi ve köylü kitlelerin satın alma gücünün tükenmesi ve hükümetin koyduğu vergilerin artması yüzünden, gittikçe daha fazla sayıda Çin malı satan tüccar ve bağımsız üretici iflasa sürüklenmektedir. Gerici hükümet, kaynaklarının ve fonlarının yetersizliğine karşın, sonu gelmez bir şekilde ordularını genişlettiği ve bu şekilde savaşı durmadan yaygınlaştırdığı için, asker kitleleri sürekli bir yokluk içindedirler. Hükümetin koyduğu vergilerin artması, toprak ağalarının istediği kira ve faizlerin yük-

selmesi ve savaşın yol açtığı felâketlerin" Her geçen gün daha da yaygınlaşması yüzünden her tarafta kıtlık ve eşkıyalık hüküm sürmektedir ve köylü kitleleriyle şehirlerdeki yoksullar, hayatlarını güçlükle sürdürebilmektedirler. Okulların parası olmadığı için, birçok öğrenci, öğreniminin yarıda kalması tehlikesiyle karşı karşıyadır; üretim geri olduğu için de, mezun olan birçok öğrencinin iş bulma ümidi yoktur. Bütün bu çelişkileri kavradığımız zaman, Çin'in ne kadar vahim ve karışık bir durumda bulunduğunu görürüz. Aynı zamanda emperyalistlere, savaş ağalarına ve toprak ağalarına karşı, devrim dalgasının yükselmesinin kaçınılmaz olduğunu ve bunun çok yakında gerçekleşeceğini de görürüz. Bütün Çin, yakında alev alacak kuru odun yığınlarıyla döşenmiştir. "Tek bir kıvılcım, bütün bir bozkırı tutuşturabilir" deyişi, bugünkü durumun ne yönde gelişeceğini çok iyi anlatmaktadır. Bir "kıvılcım"ın "bütün bir bozkır"ı tutuşturmasının uzak olmadığını görebilmek için, birçok yerde gelişen işçi grevlerine, köylü ayaklanmalarına, askerlerin isyanlarına ve öğrenci boykotlarına bakmamız yeter.

Yukarıda, söylenenlerin özü, Cephe Komitesinin, Merkez Komitesi'nin daha 5 Nisan 1929'da yazdığı mektupta vardı. Mektubun bir bölümünde şöyle denmekteydi:

> Merkez Komitesinin (9 Şubat 929 tarihli) mektubunda nesnel durum ve öznel güçlerimiz hakkında çok karamsar bir değerlendirme yapılmaktadır Guomindang'ın Cingang Dağlarına karşı giriştiği üç "bastırma" harekâtı, karşıdevrim dalgasının doruk noktasıydı. Fakat, karşı-devrim dalgasının yükselmesi o noktada durmuş ve o zamandan beri, bir yandan devrim dalgası yavaş yavaş yükselirken, diğer yandan karşıdevrim dalgası yavaş yavaş geri çekilmiştir. Partimizin mücadele yeteneği ve örgütsel gücü Merkez Komitesi'nin belirttiği ölçüde zayıflamışsa da bunlar hızla giderilecek ve Partideki yoldaşlar arasında görülen pasiflik, karşıdevrim dalgası yavaş yavaş geri çekildikçe, çabucak yok olacaktır. Kitleler mutlaka bize katılacaktır. Guomindang'ın katliam siyaseti, sadece "balıkları derin sulara sürmeye"[6] yaramaktadır ve reformculuk kitlelere artık çekici gelmemektedir. Kitleler, Guomin-

[6] [Bu deyiş, halkını iyiliksever bir yönetici aramaya sevkeden bir despotu, "balıkları derin sulara süren" su samuruna benzeten Mençius'a aittir.]

dang hakkında besledikleri hayâlleri yakında mutlaka terk edeceklerdir. Ortaya çıkan durumda başka hiçbir Parti, kitleleri kazanma konusunda Komünist Partisi'yle boy ölçüşemeyecektir." Partinin 6. Milli Kongresi'nce[7] saptanan siyasî ve örgütsel çizgi doğrudur; yani devrim bugünkü aşamasında sosyalist değil, demokratiktir ve Partinin bugünkü görevi, [buraya "büyük şehirlerde" sözü eklenmiş olmalıydı][8] hemen ayaklanmalar düzenlemek değil, kitleleri kazanmaktır. Bununla beraber devrimi hızla gelişecektir ve propagandamızda ve hazırlık çalışmalarımızda silâhlı ayaklanmalara karşı olumlu bir tutum almalıyız. Bugünkü karışık durumda kitlelere ancak olumlu sloganlarla ve olumlu bir tutumla önderlik edebiliriz. Parti, ancak böyle bir tutum takınmakla mücadele gücünü yeniden kazanabilir... Proletarya önderliği, devrimde zafere ulaşmanın biricik anahtarıdır. Partiyi proletarya temeline, oturtmak ve kilit bölgelerdeki sanayi işletmelerinde Parti kolları kurmak, partinin bugünkü önemli örgütsel görevlerindendir; fakat aynı zamanda şehirlerdeki mücadeleye yardımcı olmanın ve. devrim dalgasının yükselişini hızlandırmanın başlıca önkoşulları, özellikle köylük bölgelerdeki mücadelenin geliştirilmesi, küçük bölgelerde Kızıl siyasî-iktidarın kurulması ve Kızıl Ordu'nun kurulup genişletilmesidir. Bu yüzden, şehirlerdeki mücadeleyi terk-etmek yanlış olur; ancak kanımızca, Partimizin herhangi bir üyesinin, işçilerin gücünü aşar ve devrime zarar verir diye köylülerin gücünün büyümesinden korkması da yanlış olur. Çünkü, yarı-sömürge bir ülke olan Çin'de, köylü mücadelesi işçilerin önderliğinde gelişmezse devrim başarısızlığa mahkûmdur; ama köylü mücadelesinin işçilerin gücünü aşması hiçbir zaman devrime zarar vermez.

Mektup, Kızıl Ordu'nun harekât taktikleri konusunda da şu cevabı vermekteydi:

Merkez Komitesi bizden, Kızıl Ordu'yu muhafaza edebilmek ve kitleleri ha-

[7] [Çin Komünist Partisi'nin 6. Millî Kongresi, 1928 Temmuz'unda toplandı, Kongre 1927 yenilgisinden sonra da Çin devriminin burjuva demokratik, yani anti-emperyalist ve antifeodal karakterinin değişmediğine ve devrim dalgasının kaçınılmaz olarak yeniden yükseleceğine ancak bu yükseliş çok yakında beklenmediği için, devrimin genel çizgisinin kitleleri kazanmak olması gerektiğine işaret etti. 6. Kongre, 1927'de ortaya çıkan Cen Dusiu'nun sağ teslimiyetçiliğini tasfiye etti ve yanı zamanda 1927 sonlarıyla 1928 başlarında Parti içinde görülen "sol" darbeciliği de reddetti.]

[8] [Köşeli parantez içindeki sözler yazar tarafından eklenmiştir.]

rekete geçirebilmek için, kuvvetlerimizi çok küçük birimlere bölerek köylük bölgelere yaymamızı ve Cu De ile Mao Zedung'u ordudan geri çekmemizi böylelikle de önemli hedefleri düşmandan gizlememizi istemektedir. Bu gerçekçi olmayan bir görüştür. 1927-28 Kış'ında, düşman için bir hedef oluşturmadan kitleleri harekete geçirebilmek için, kuvvetlerimizi köylük bölgelere yaymayı ve her bölük ya da taburun kendi başına hareket etmesini ve gerilla taktiklerini uygulamasını planladık. Bunu birçok kez denedik, fakat her seferinde başarısızlığa uğradık. Bunun nedenleri şunlardır: 1) Kızıl Ordu'nun ana kuvvetlerindeki askerlerin çoğu başka bölgelerden gelmektedir ve yerel Kızıl Muhafızlar'ınkinden farklı bir geçmişe sahiptirler; 2) küçük birimlere bölünme, önderliği zayıflatmakta ve zor durumların üstesinden gelinememesi sonucunu vermekte, bu da kolaylıkla yenilgiye yol açmaktadır; 3) birimlerin düşman tarafından teker teker yok edilebilme olasılığı ortaya çıkmakladır; 4) koşullar zorlaştıkça, kuvvetlerimizin toplanması ve önderlerin mücadelede kararlı olması gereği daha da büyümektedir; çünkü düşmana karşı iç birliğimizi ancak bu şekilde sağlayabiliriz. Kuvvetlerimiz, sadece koşullar elverişli olduğu takdirde, gerilla harekâtı amacıyla bölünmelidir. Ve ancak böyle durumlarda, önderlerin zor koşullarda olduğu gibi her zaman askerlerle bir arada bir arada bulunmalarına gerek kalmaz.

Bu bölümün zayıflığı, kuvvetlerin bölünmesine karşı gösterilen nedenlerin olumsuz nitelikteki nedenler olmasıdır. Bu açıklama yeterli olmaktan uzaktır. Kuvvetlerimizin toplanmasını gerekli kılan olumlu neden, görece büyük düşman birliklerini yok etmenin ve kasabaları ele geçirmenin ancak kuvvetlerimizin toplanmasıyla mümkün olmasıdır. Ancak görece büyük düşman kuvvetlerini yok ettikten ve kasabaları ele geçirdikten sonra, kitleleri geniş-çapta harekete geçirebilir ve birbirine bitişik birkaç kasabayı kaplayan bölgelerde siyasî iktidarı kurabiliriz. Ancak bu şekilde yaygın bir etki ("siyasî etkimizi genişletmek" diye adlandırdığımız şey) sağlayabilir ve devrim dalgasının yükseleceği günün daha büyük bir hızla yaklaşmasına etkili bir şekilde katkıda bulunabiliriz. Örneğin, hem iki yıl önce Hunan-Ciangsi sınır bölgesinde, hem de geçen yıl Batı Fucien'de kurduğumuz rejimler,[9] birliklerimizi toplama şeklindeki bu siyasetin ürünleridir.

[9] [Balı Fucten'de kurulan rejim, 1929'cla Cirtgang Dağları'ndaki Kızıl Ordu'nun yeni bir devrimci üs bölgesi inşa etmek için doğuya doğru yürüdüğü

Bu, genel bir ilkedir. Ama kuvvetlerimizin bölünmesinin gerekli olduğu zamanlar da yok mudur? Vardır. Cephe Komitesi'nin Merkez Komitesi'ne yazdığı mektupta, Kızıl Ordu'nun küçük bir bölge içinde kuvvetlerin bölünmesini de içeren gerilip taktikleri konusunda şunlar söylenmektedir:

> Son üç yıllık mücadelenin tecrübesinden çıkardığımız taktikler, eski ya da yeni, yerli ya da yabancı, diğer bütün taktiklerden farklıdır. Bu taktiklerimizle, kitleler gittikçe genişleyen bir şekilde mücadeleye seferber edilebilir ve ne kadar güçlü olursa olsun hiçbir düşman bizimle baş edemez. Bizim taktiklerimiz gerilla taktikleridir. Bu taktikler, esas olarak aşağıdaki noktalardan ibarettir:
>
> *Kitleleri harekete geçirmek için kuvvetlerimizi bölmek düşmanla çarpışmak için kuvvetlerimizi toplamak.*
>
> *Düşman ilerleyince geri çekilmek; düşman konaklayınca yıpratmak; düşman yorulunca saldırmak; düşman geri çekilince takip etmek.*
>
> *İstikrarlı üs bölgelerini*[10] *genişletmek için dalgalar halinde ilerleme siyasetini uygulamak; güçlü bir düşman tarafından takip edildiğimiz zaman kuşatma siyasetini uygulamak.*
>
> *Mümkün olan en kısa zamanda ve en iyi yöntemlerle, en geniş kitleleri harekete geçirmek.*
>
> Bu taktikler tıpkı ağ atmaya benzer. Her ân ağı atabilmeli ya da toplayabilmeliyiz. Kitleleri kazanmak için ağı atar, düşmanla çarpışmak içinse toplarız. Son üç yıldır uyguladınız taktikler bu tür taktiklerdir.

Burada "ağ atmak" küçük bir bölge içinde kuvvetlerimizi bölmek anlamına gelmektedir. Hunan-Ciangsi sınır bölgesindeki Yungsın il merkezini ilk kez ele geçirdiğimizde, 29. ve 31. alayların kuvvetlerini Yungsin ili sınırları içinde dağıttık Yungsin'i üçüncü kez ele geçirdiğimizde, 28. Alayı Anfu ili sınırına, 29. Alayı Lienhu'ya ve 31. Alayı da Cian ili sınırına göndererek kuvvetlerimizi bir kere daha böldük. Geçen Nisan ve Mayıs aylarında Güney Ciangsi, Temmuz ayında da

---

ve Fucien'in batı kesimindeki Lungyen, Yungding ve Şanghan illerinde halkın devrimci siyasî iktidarını kurduğu zaman doğdu.]

[10] [İstikrarlı üs bölgeleri, İşçi ve Köylü Kızıl Ordusunun kurduğu görece istikrarlı üs bölgeleriydi.]

Batı Fucien illerinde yine kuvvetlerimizi bölerek dağıttık. Kuvvetlerimizi geniş bir bölge içinde bölüp dağıtmaya gelince, bu ancak görece elverişli ve yönetici organların oldukça güçlü olduğu koşullarda mümkündür. Çünkü, kuvvetlerimizi bölüp dağılmanın amacı, kitleleri kazanmak; toprak devrimini derinleştirmek ve siyasî iktidar kurmak, Kızıl Ordu'yu ve yerel silâhlı birlikleri genişletmek için daha elverişli koşullara sahip olmaktır. Eğer bu amaca ulaşılamayacaksa ya da kuvvetlerimizi bölmemiz, iki-yıl önce Ağustos ayında Çençu'ya saldırmak için kuvvetlerimizi böldüğümüz zaman olduğu gibi, yenilgiye ve Kızıl Ordu'nun zayıflamasına yol açacaksa kuvvetlerimizi bölmemek daha iyidir. Ama eğer yukarda sözünü etliğimiz iki koşul varsa, o zaman kuşkusuz kuvvetlerimizi bölmeliyiz. Çünkü, o zaman kuvvetlerimizi bölmek toplamaktan daha elverişli bir durum yaratır.

Merkez Komitesi'nin Şubat mektubuna hatalı bir anlayış egemendi ve mektubun, Dördüncü-Ordu'daki bazı Partili yoldaşlar üzerinde olumsuz bir etkisi oldu. Merkez Komitesi o sıralarda bir de Çan Kayşek ve Guangsi savaş ağaları arasında bir savaş çıkmasının kaçınılmaz olmadığını belirten bir genelge yayımladı. Bununla beraber, Merkez Komitesi'nin o zamandan bu yana yaptığı değerlendirmeler ve verdiği talimatlar, esas olarak doğru olmuştur. Ayrıca Merkez Komitesi, başka bir genelgeyle, eski genelgede yaptığı yanlış değerlendirmeyi de düzeltmiştir. Kızıl Ordu'ya yolladığı mektup hakkında bir düzeltme yapmamışsa da, bu mektubu izleyen talimatlarında eski karamsar hava yoktur ve Kızıl Ordu'nun harekâtı konusundaki görüşleri bugün bizim görüşlerimize uygun düşmektedir. Ancak bu mektubun bazı yoldaşlar üzerinde yaptığı kötü etki henüz devam etmektedir. Bu yüzden, bu konuda, bir açıklama yapılmasının hâlâ gerekli olduğu kanısındayım.

Çiangsi eyaletini bir yıl içinde ele geçirme planı da geçen Nisan ayında Cephe Komitesi tarafından Merkez Komitesi'ne önerildi ve daha sonra Yudu'da bu yönde bir karar alındı. Merkez Komitesi'ne gönderilen mektupta aşağıdaki nedenler gösterilmekteydi:

Çan Kayşek'in ve Guangsi savaş ağalarının orduları Ciuciang yakınlarında

birbirlerine yaklaşıyor ve büyük bir savaşa tutuşmaları ân meselesidir. Kitlesel mücadelenin yeniden canlanması, gerici hâkim sınıflar içindeki çelişkilerin yaygınlaşmasından da güç alarak, yakında devrim dalgasının yükseleceği ihtimalini yaratmaktadır. Bu koşullar altında çalışmalarımızın nasıl düzenlenmesi gerektiği sorununa gelince, biz, güney eyaletleriyle ilgili olarak, Guangdung ve Hunan eyaletlerinde kompradorların ve toprak ağalarının silâhlı kuvvetlerinin çok güçlü olduğunu ve buna ek olarak, Partinin darbeci hatâları yüzünden Hunan eyaletinde gerek parti içinde, gerekse parti dışında kitle desteğimizin neredeyse hepsini yitirmiş bulunduğumuzu düşünüyoruz. Buna karşılık, üç eyalette, yani Fucien, Ciangsi ve Çeciang'da durum farklıdır. Birincisi, buralar düşmanın askerî bakımdan en zayıf olduğu yerlerdir. Çeciang'da sâdece Cang Boceng[11] komutasında küçük bir yerel kuvvet bulunuyor. Fucien'de ise toplam 14 alaydan oluşan 5 grup düşman birliği bulunuyorsa da, Guo Fenming'in birlikleri daha şimdiden imha edilmiştir; Çen Guohuy ve Lu Sing-bang[12] komutasındaki birlikler, savaşma yeteneği çok sınırlı haydut çetelerinden ibaret olup; sahil boyunca yerleştirilmiş olan iki deniz piyadesi tugayı hiç savaş görmemiş ve savaş yeteneği kuşkusuz yüksek olmayan kuvvetlerdir; sâdece Çang Çen[13] belirli bir savaşma gücü gösterebilir; ancak Fucien Eyalet Komitesi'nin yaptığı tahlile göre, o bile görece güçlü olan sâdece iki alaya sahiptir. Bunlara ek olarak, Fucien, şimdi tam bir kargaşa, şaşkınlık ve dağınıklık içindedir. Ciangsi'de Çu Peyde[14] ve Siyung Şihuy"un[15] ikili komutası altında on altı alay bulunuyor. Bunlar hem Fucien'in hem Çeciang'ın silâhlı kuvvetlerinden daha güçlü olmakla birlikte Hunan'ınkilere göre çok zayıftırlar. İkincisi, bu üç eyalette darbeci hatâlar daha az işlenmiştir, Çeçiang'daki durumu tam olarak bilmiyoruz, fakat Ciangsi ile Fucien'de Partinin örgüt ve kitle temeli Hunan'da olduğundan biraz daha iyi durumdadır. Örneğin, Ciangsi'yi ele alalım, Kuzey Ciangsi'deki Dean, Siuşuy ve Tungyu'da hâlâ belirli bir tabanımız vardır; Batı Ciaıgsi'deki Ningang, Yungsin, Lienhua ve Suyçuan'da Partinin ve Kızıl Muhafızlar'ın hâlâ

[11] [Cang Boceng o zaman Guomindang'ın Çeciang eyaletindeki barışı konuna birliklerinin komutanıydı.]

[12] [Çen Guohuy ve Lu Singpang kuvvetleri Guomindang Ordusu'na katılmış olan Fucienli iki zorba eşkıyaydı.]

[13] [Çang Çen, Guomindang Ordusunda tümen komutanıydı.]

[14] [Bir Guomindang savaş ağası olan, Çu Peyde, o zaman Guomindang'ın Ciangsi Eyaleti Valisi'ydi.]

[15] [Siyung Şihuy o zaman Ciangsi eyaletindeki Guomindang Ordusu'nda tümen komutanıydı.]

belirli bir gücü vardır; Güney Ciangsi'de durum daha bile iyidir. Cian, Yungsiri ve Singyuo illerinde, Kızıl Ordu'nun 2. ve 4. alayları sürekli olarak güçlenmektedir; ve bütün bunların da ötesinde, Fang Çimin komutasındaki Kızıl Ordu asla ezilmemiştir. Bütün bunlar bizi Nançang'ı tehdit eder bir konuma yerleştirmektedir. Bu yüzden, Merkez Komitesi'ne Guomindang savaş ağaları arasındaki uzun savaş dönemi boyunca, Ciangsi eyaletinin ve aynı zamanda Batı Fucien ile Bat Çeciang'ın denetimi için Çan Kayşek'le ve Guangsi kliğiyle mücadele etmeyi öneriyoruz. Bu üç eyalette Kızıl Ordu'yu genişletmeli ve kitlelerin bağımsız rejimini kurmalıyız. Bu plan, bir yıl içinde gerçekleştirilmelidir.

Ciangsi'yi ele geçirmek için mücadele etme önerisi, sâdece bir yıllık bir zaman sınırı koyması bakımından hatalıydı. Öneri, sadece eyalet içindeki koşullara değil, aynı zamanda ülke çapında devrim dalgasının çok yakında yükseleceği tespitine de dayanmaktaydı. Çünkü, eğer devrim dalgasının çok yakında yükseleceği şeklinde bir kanıya sahip olmasaydık, herhalde Ciangsi'yi bir yıl içinde, ele geçirebileceğimiz sonucuna varamazdık. Önerinin tek zayıf noktası, bir yıllık bir zaman sınırı koyması – ki bu yapılmamalıydı – ve bu yüzden "devrim dalgası yakında yükselecektir" ifadesindeki "yakında" sözüne aceleci bir anlam vermesiydi; Ciangsi'deki öznel ve nesnel koşullara gelince, bunlar da dikkatle incelenmeye değer. Merkez Komitesi'ne gönderilen mektupta belirtilen öznel koşullardan başka üç nesnel koşul da şimdi açık seçik ortaya konabilir. Birincisi, Ciangsi, esas olarak feodal bir ekonomiye sahiptir; tüccar kapitalist sınıf görece zayıftır ve güney eyaletleri içinde toprak ağalarının silâhlı kuvvetlerinin en zayıf olduğu yer Ciangsi'dir. İkinci olarak, Ciangsi'nin kendi eyalet birlikleri yoktur ve daima başka eyaletlerden gelen birlikler tarafından korunmuştur. Ciangsi'ye "komünistlerin bastırılması" ya da "eşkıyaların bastırılması" için gönderilen bu birlikler yerel koşullardan habersizdir; yaptıkları işten sağladıkları doğrudan çıkar, yerel birliklere göre çok daha azdır ve genellikle fazla çaba göstermemektedirler. Üçüncü olarak da Hong-Kong yakınında bulunan ve hemen hemen her bakımdan İngiliz denetimi altında olan Guangdung'un aksine Ciangsi, emperyalist etkilerden görece uzaktır. Bu üç noktayı kavradığımız za-

man, Ciangsi'de diğer bütün eyaletlere göre köylü ayaklanmalarının neden daha yaygın, Kızıl Ordu ve gerilla birimlerinin neden sayıca daha çok olduğunu anlayabiliriz.

Öyleyse "devrim dalgası yakında yükselecektir" ifadesindeki "yakında" sözünü nasıl yorumlamalıyız? Bu, yoldaşlarımız arasında yaygın olan bir sorudur. Marksistler falcı değildirler. Gerçekte yapabilecekleri ve yapmaları gereken şey, sadece gelecekteki gelişmelerin ve değişmelerin genel yönüne işaret etmektir; olayların gün ye saatini mekanik bir şekilde önceden belirleyemezler ve böyle sapmaya da çalışmamalıdırlar. Fakat ben, Çin'de devrim dalgası yakında yükselecektir dediğim zaman kesinlikle, bazı kişilerin dediği gibi "gelmesi muhtemel olan", hayali, ulaşılamaz ve girişeceğimiz eylemler açısından önemi olmayan bir şeyin sözünü etmiyorum. O, direklerinin tepesi ufukta görülmeye başlayan açıktaki bir gemi gibidir; o, yüksek bir dağın tepesinden titrek ışınları görülebilen doğudaki sabah güneşi gibidir; o, ana rahminde durmaksızın kımıldayan yakında doğacak bir çocuk gibidir.

2
KİTAP TAPINCINA KARŞI

Mayıs 1930

I. SORGULAMA YOKSA KONUŞMA HAKKI DA YOK

Bir sorunu sorgulamadığınız takdirde onun hakkında konuşma hakkından mahrum kalırsınız. Çok mu sert bir hüküm? Hiç de değil. Bir sorunu mevcut durumu ve geçmiş tarihiyle iyice sorgulamadığınız ve temel özellikleri hakkında bir şey bilmediğiniz zaman, onun hakkında ne söylerseniz söyleyin, kesinlikle saçma olacaktır. Herkesin bildiği gibi, boş konuşmak sorunları çözmez, bu yüzden, konuşma hakkından mahrum edilmeniz neden haksızlık olsun? Bazı yoldaşlar gözlerini yumup boş boş konuşup duruyor, bir komünist için böyle yapmak utanç vericidir. Bir komünist nasıl gözlerini yumup boş konuşabilir?

Olmaz!
Olmaz!
Sorgulamalısınız!
Boş konuşmamalısınız!

II. BİR SORUNU SORGULAMAK ONU ÇÖZMEKTİR

Bir sorunu çözemiyor musunuz? Tamam, şu ândaki durumu ve geçmiş tarihiyle onu sorgulamaya girişin. Sorunu iyice sorgulayınca nasıl çözeceğinizi bileceksiniz. Değişmez bir şekilde, sonuçlar sorgulamanın sonrasında gelir, öncesinde değil. Sadece taş kafalılardır ki ilk önce sorgulamadan "bir çözüm bulmak" ya da "bir fikir geliştirmek"

için tek başına ya da grup hâlinde kafa patlatır. Vurgulamak gerekir ki, böyle yapmakla etkili bir çözüm ya da iyi bir fikir bulunabilmesi pek mümkün değildir. Bir başka deyişle, böyle yapanlar, yanlış bir çözüme ve yanlış bir fikre varmaya mahkûmdur.

Gerilla önderlerinden olsun göreve yeni atanmış kadrolar arasından olsun, bir yere gelir gelmez sorgulamadan siyasî açıklamalar yapmaktan hoşlanan, daha sadece şeylerin yüzeysel görünüşünü ve küçük ayrıntılarını görmüşken atıp tutmaya, onu eleştirip bunu kınamaya başlayan az yoldaş yok. Böyle tamamen öznel boş konuşmalar gerçekten çirkindir. Böyle insanlar işleri berbat etmeye, kitlelerin güvenini yitirmeye ve hiçbir sorunu çözme yeteneğine sahip olmadıklarını kanıtlamaya mahkûmdur.

Önde gelen konumlarda, zor sorunlarla karşı karşıya geldiğinde onları çözmeyi beceremeyip sadece derin derin iç geçiren insanların sayısı hiç de az değil. Hemen tahammüllerini yitirip "yeteneklerinin olmadığı ve işi yapamadıkları" gerekçesiyle başka alanlara transfer edilmeyi istiyorlar. Böyle sözler korkakların harcıdır. Konfüçyüs'ün yaptığı gibi, sâdece iki ayağınız üzerinde yürüyün, sorumluluğunuza verilmiş alanın her yerini dolaşın ve "her şeyi sorgulayın".[1] Bu şekilde, yeteneğiniz ne kadar sınırlı olursa olsun sorunları çözebilme gücünü bulacaksınız. Çünkü, kapıdan çıkarken kafanız boş olsa bile, geri döndüğünüzde boş olmayacak, aksine sorunları çözmek için gereken bütün malzemeyle dolmuş olacak. Sorunlar böyle çözülür. Dışarı çıkmak zorunda mısınız? Şart da değil. Zor bir sorun dediğiniz şeyin kaynağını bulmak ve onun şu ânda nasıl bir durumda olduğunu öğrenmek için konuyu bilen insanlarla bir soruşturma toplantısı düzenleyebilirsiniz, o zaman, zor probleminizi çözmek kolay olacaktır.

Sorgulama uzun gebelik aylarına, sorunu çözmek ise doğumun gerçekleştiği güne benzetilebilir. Bir sorunu sorgulamak, aslında, onu çözmektir.

---

[1] [Bkz. *Konfüçyüs Yıllıkları*, III. Kitap "Pa Yi": "Konfüçyüs Atalar Tapınağına girdiğinde her şeyi sorguladı".]

III. KİTAP TAPINCINA KARŞI ÇIKIN

Her ne ki bir kitapta yazıyordur, doğrudur – kültürce geri Çinli köylülerin zihniyeti hâlâ böyledir. Çok garip şekilde, Komünist Partisi içinde de her tartışmada daima "Bunun kitabın neresinde yazdığını göster" diyen insanlar var. "Daha yüksek bir önderlik organından" gelen bir talimatın doğru olduğunu söylediğimizde, bui o talimat sırf "daha yüksek bir önderlik organından" geliyor diye değil, ama içeriği mücadelenin gerek nesnel gerek öznel koşullarına uyuyor ve gereksinmelerini karşılıyor diyedir. Biçimci bir tutum takınarak talimatları sırf daha yüksek bir organdan geldiler diye tartışıp araştırmaksızın körü körüne uygulamak tamamen yanlıştır. Parti hattının ve taktiklerinin kitleler arasında daha derin kök salmayışını açıklayan şey, bu biçimcilikten doğan kötülüktür. Daha yüksek bir organdan gelen talimatı körü körüne ve görünüşte hiç itirazsız yerine getirmek, gerçekte onu yerine getirmenin değil ama aslında karşı çıkmanın ve baltalamanın en hünerli yoludur.

Toplumsal bilimleri münhasıran kitaptan incelemek de aynı şekilde son derece tehlikelidir ve kişiyi karşı-devrimin yoluna bile götürebilir. Toplumsal bilimleri araştırırken kitaplara gömülen sürüsüne bereket Çinli komünistin karşı-devrimcilere dönüştüğü gerçeği bunun en açık kanıtıdır. Marksizm doğrudur dediğimizde, bu, kesinlikle Marx'ın bir "peygamber" oluşundan değil, ancak, onun teorisinin pratiğimizde ve mücadelemizde doğruluğunu kanıtlamış olmasındandır. Mücadelemizde Marksizme ihtiyacımız var. Onun teorisini kabûl ederken "kehânet" gibi mistik mefhumlar formüle etmek aklımızın ucundan bile geçmedi. Okuma yazma bilmeyen işçiler çoğu kez Marksizmi pek güzel kavrarken Marksist kitaplar okumuş pek çok kişi devrim kaçkınları hâline geldi. Elbette Marksist kitapları incelemeliyiz ama bu inceleme ülkemizin fiilî koşullarıyla kaynaştırılmalı. Kitaplara ihtiyacımız var, ancak, fiilî durumdan kopuk kitap tapıcının üstesinden gelmeliyiz.

Kitap tapıcının üstesinden nasıl gelebiliriz? Tek yol fiilî durumu sorgulamaktır.

IV. FİİLÎ DURUM SORGULANMAZSA YA OPORTÜNİZM YA DA DARBECİLİKLE SONUÇLANACAK ŞEKİLDE SINIF GÜÇLERİNİN İDEALİST DEĞERLENDİRMESİNE ve ÇALIŞMADA İDEALİST REHBERLİĞE MAHKÛM OLUNUR

Bu çıkarsamadan kuşku mu duyuyorsunuz? Olgular sizi bunu kabûl etmeye zorlayacak. Hiçbir sorgulama yapmadan siyasî durum değerlendirmesi yapmaya ya da mücadeleye rehberlik etmeye hele bir çalışın, böyle bir değerlendirme ya da rehberliğin temelsiz ve idealist olup olmayacağını ve oportünist ya da darbeci hatâlara götürüp götürmeyecceğini göreceksiniz. Kesinlikle öyle olacak. Bu, eyleme geçmeden önce dikkatlice planlar yapmayı becerememiş olmak yüzünden değildir, ama bizim Kızıl Ordu gerilla birimlerinde pek sık olduğu gibi, planları yapmadan önce özgül toplumsal durumu dikkatlice incelemeyi becerememiş olmak yüzündendir. Li Küi tipi subaylar, insanları suç ve kabahatlerinden ötürü cezalandırırken ayrım yapmıyorlar.[2] Bunun sonucunda ceza alanlar gadre uğradıklarına inanıyor, bu birçok tartışma ve çekişmeye yol açıyor, önderler bütün itibarını yitiriyor. Kızıl Ordu'da da bunlar sık sık olmuyor mu?

Kitleleri kazanabilmek ve düşmanı yenmek için önce idealizmin kökünü kazımalı ve bütün oportünist ve darbeci yanlışlıklardan korunmalıyız. İdealizmin kökünü kazımanın tek yolu çaba göstermek ve fiilî durumu sorgulamaktır.

---

[2] [Li Küi, Kuzey Sung Hanedanının sonuna doğru cereyan eden köylü ayaklanmasını anlatan çok tanınmış Çin romanı *Şui Hu Çuan'daki* (Bataklıkların Kahramanları) kahramanlarından biridir. Sâde, tok sözlü ve köylülerin devrimci davasına son derece sâdık olmakla birlikte kaba ve hoyrat bir kişilikti.]

V. TOPLUMSAL ve EKONOMİK SORGULAMANIN AMACI SINIF GÜÇLERİNİN DOĞRU DEĞERLENDİRMESİNE ULAŞMAK ve BÖYLELİKLE MÜCADELE İÇİN DOĞRU TAKTİKLER BELİRLEMEKTİR

Toplumsal ve ekonomik koşulları niçin incelemek zorundayız sorusuna bizim yanıtımız budur. Buna uygun şekilde, sorgulamamızın nesnesi bütün toplumsal sınıflar olmalıdır, parçalı bir toplumsal görüngü değil. Yakın bir zamanda, Kızıl Ordunun Dördüncü Ordusundaki yoldaşlar sorgulama işine genel olarak önem verdiler[3] ama pek çoğunun yöntemi yanlıştı. Bu yüzden, sorgulamalarının sonuçları bakkal hesâbı gibi ıvır zıvırla dolu ya da saf köy delikanlısının kente geldiğinde işittiği tuhaf hikâyelere benziyor yahut kalabalık bir kentin bir dağın tepesinden seyredilen uzak görüntüsü gibi. Bu tür sorgulamaların bize pek az faydası dokunur ve asıl amacımıza yaramaz. Bizim asıl amacımız farklı toplumsal sınıfların siyasî ve iktisadî durumlarını öğrenmektir. Sorgulamamızın çıktısı her sınıfın mevcut durumunun ve gelişimindeki iniş çıkışlarının bir tasviri olmalıdır. Örneğin, köylülüğün bileşimini incelerken sâdece toprak üzerinde mülkiyet ve zilyetlik ilişkilerine göre ayrışan mülk sahibi köylülerin, yarı mülk sahibi köylülerin ve kiracı-ortakçı köylülerin sayısını bilmemiz gerekmekle kalmaz daha da önemlisi, sınıfa ya da tabakaya göre ayrışan zengin köylülerin, orta köylülerin ve yoksul köylülerin sayısını da bilmemiz gerekir. Tâcirlerin bileşimini incelediğimizde, sâdece zahirecilik, giyim, aktarlık vs. her ticaret kolunda iştigal edenlerin sayısını

[3] [Toplumsal soruşturmayı en önemli görev ve önderlik işinde politika belirlemenin temeli olarak gören Yoldaş Mao Zedung sorgulamanın önemine her zaman büyük vurgu yapmıştır. Mao Zedung Yoldaşın inisiyatifiyle Kızıl Ordunun 4. Ordu'sunda sorgulama işi yavaş yavaş düzeldi. (Mao) Toplumsal soruşturmanın faaliyetlerin düzenli bir parçasını oluşturmasını şart koştu ve Kızıl Ordunun Siyasî Bölümü kitle mücadelesinin durumu, gericilerin durumu, halkın iktisadî hayatı, kırsal kesimlerde her sınıfın sahip olduğu toprak miktarı gibi konularda ayrıntılı formlar hazırladı. Kızıl Ordu her nereye gitse öncelikle o bölgenin sınıfsal yapısını öğreniyor, ardından kitlelerin ihtiyaçlarına uygun düşen sloganlar belirliyordu.]

değil, daha önemlisi, küçük tacirlerin, orta tacirlerin ve büyük tacirlerin sayısını bilmeliyiz. Sâdece, her iş kolunun durumunu değil, daha önemlisi her iş kolu içindeki sınıf ilişkilerini araştırmalıyız. Sâdece farklı iş kolları arasındaki ilişkileri değil, daha önemlisi farklı sınıflar arasındaki ilişkileri sorgulamalıyız. Başlıca sorgulama yöntemimiz, aralarındaki karşılıklı ilişkileri anlayıp sınıf güçlerinin doğru bir değerlendirmesine ulaşmak ve böylece hangi sınıfların devrimci mücadelenin ana gücünü oluşturacağını, hangi sınıfların müttefik olarak kazanılacağını ve hangi sınıfların devrileceğini belirleyerek mücadelenin doğru taktiklerini formüle etmek nihaî amacıyla farklı sınıfların ayrıntılı bir incelemesini yapmaktır. Tek amacımız budur.

Sorgulanması gereken toplumsal sınıflar hangileridir?

Şunlardır:

sanayi proletaryası;
zanaat işçileri;
ırgatlar;
yoksul köylüler;
kent yoksulları;
lümpen-proletarya;
zanaat ustaları;
küçük tacirler;
orta köylüler;
zengin köylüler;
toprak ağaları;
ticaret burjuvazisi;
sanayi burjuvazisi.

Sorgulamamızda bütün bu sınıf ve tabakaların durumunu dikkate almalıyız. Şu ân faaliyet gösterdiğimiz bölgelerde sadece sanayi proletaryası ve sanayi burjuvazisi yoktur öbürleriyle her zaman karşı karşıyayız. Mücadelemizin taktikleri bütün bu sınıf ve tabakalarla ilgili taktiklerdir.

Eski sorgulamalarımızın ciddî eksiklerinden bir başkası da kentleri ihmal pahasına kırsal alana yapılan aşırı vurgudur, öyle ki birçok yoldaş kent yoksulları ve ticaret burjuvazisi ile ilgili taktiklerimize karşı aldırışsız bir tutum içindedir. Mücadelenin gelişmesi dağları terk edip ovalara inmemize olanak verdi.[4] Bedence ayrıldık ama zihince hâlâ dağlıyız. Kırlar kadar kentleri de anlamak zorundayız yoksa devrimci mücadelenin gereklerini yerine getirmeyi başaramayız.

VI. ÇİN'İN DEVRİMCİ MÜCADELESİNDE ZAFER ÇİNLİ YOLDAŞLARIN ÇİN'İN KOŞULLARINI ANLAMASINA BAĞLI OLACAKTIR

Mücadelemizin hedefi demokrasi aşamasından geçerek sosyalizme ulaşmaktır. Bu görevde ilk adım, toprak ağaları sınıfını, emperyalizmi ve Guomingdang rejimini yıkmak üzere işçi sınıfının çoğunluğunu kazanarak ve köylü yığınlarıyla kent yoksullarını harekete geçirerek demokratik devrimi tamamlamaktır. İkinci adım, bu mücadelenin gelişimini izleyecek sosyalist devrimi gerçekleştirmektir. Bu büyük devrimci görevi yerine getirmek basit ya da kolay bir iş değildir ve tamamiyle proletarya partisinin kendi payına doğru ve kararlı taktikler geliştirmesine bağlı olacaktır. Eğer mücadele taktikleri yanlış, güvenilmez ya da kararsız olursa devrim kesinlikle geçici bir yenilgiye uğrayacaktır. Burjuva partilerinin de taktiklerini durmadan gözden geçirmekte olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Yanıltmak ve Komünist Partisinin önderliğinin ardında yürümekten vazgeçirmek için işçi sınıfı arasında reformist etkileri nasıl yayacaklarını, yoksul köylülerin isyanını zengin köylülere nasıl ezdirteceklerini ve devrimci mücadeleleri bastırmak için gangsterleri nasıl örgütleyeceklerini ölçüp biçi-

[4] [Buradaki "dağlar" Kiangsi ile Hunan eyaletleri arasındaki sınır boyunca uzanan Çingkang dağlık bölgesidir; "ovalar"dan kasıt güney Kiangsi ile batı Fukien'dekilerdir. 1929 Ocak ayında, Mao Zedung Yoldaş yönetimindeki Kızıl Ordunun 4. Ordusunun ana gücü iki büyük devrimci üs oluşturmak üzere Çingkang dağlarından güney Kiangsi ve batı Fukien'e indi.]

yorlar. Sınıf mücadelesinin giderek şiddetlendiği ve çarpışmaların göğüs göğse yürütüldüğü bir durumda proletaryanın zaferi kendi partisinin, Komünist Partinin doğru ve kararlı mücadele taktiklerine bağlı olmak zorundadır. Bir Komünist Partinin doğru ve sarsılmaz mücadele taktikleri hiçbir şekilde bürolarında oturan birkaç kişi tarafından belirlenmez; bu taktikler kitle mücadelesi sürecinde, yani, fiilî deneyim yoluyla ortaya çıkar. Esneklikten uzak, tutucu, şekilci ve yersiz biçimde iyimser olan yoldaşlar mevcut mücadele taktiklerinin mükemmel olduğunu, Partinin Altıncı Ulusal Kongresinin "belgeler kitabının"[5] kalıcı bir zaferi garantilediğini ve kişinin sırf kurumlaşmış yöntemlere bağlı kalmakla her zaman muzaffer olabileceğini düşünüyor. Bu düşünceler kesinlikle yanlıştır ve komünistlerin mücadele yoluyla elverişli yeni koşullar yaratması gerektiği düşüncesiyle hiçbir ortak yanları yoktur: Tam anlamıyla tutucu bir çizgiyi temsil ederler. Kızıl Ordu saflarında işleri oluruna bırakan hiçbir şeyi tam anlamıyla anlamaya çalışmayan, yersiz bir biçimde iyimser olan ve "proleterlik budur" diye bu yanılgıyı yaygınlaştıran bazı yoldaşların bulunduğu kesinlikle doğrudur. Bunlar, yemeklerini yiyip, tek bir adım atmadan ve soruşturmak için kitlelerin arasına çıkmadan bütün gün bürolarında uyuklarlar. Ağızlarını açtıklarında ise yumurtladıkları yâveler adamı hasta eder. Bu yoldaşları uyandırmak için sesimizi yükseltip onlara şöyle bağırmamız lâzım:

Tutucu düşüncelerinizi derhal değiştirin!
Onların yerine ilerici ve komünist düşünceleri benimseyin!
Mücadeleye katılın!
Kitlelerin arasına girin ve olguları sorgulayın!

---

[5] ["Belgeler kitabı", Temmuz 1928'de yapılan Çin Komünist Partisi Altınca Ulusal Kongresinde köylü sorunu, toprak sorunu, siyasî iktidarın örgütlenmesi vb. konularda alınan kararları içerir. Kızıl Ordunun 4. Ordu Cephe Komitesi 1929 yılı başlarında ordu ve bölge parti birimlerine dağıtılmak üzere bu kararları kitap hâlinde yayımladı.]

VII. SORGULAMA TEKNİĞİ

1. SORUŞTURMA TOPLANTILARI DÜZENLEYİN ve TARTIŞMA YOLUYLA SORGULAYIN

Gerçeğe yaklaşmanın tek yolu budur, sonuçlar çıkarmanın tek yolu budur. Tartışma yoluyla sorgulama amacıyla soruşturma toplantıları düzenlemeyip her birey kendi deneyimlerine dayandıkça yanlış yapmak kolaydır. Tartışma için önemli sorular ortaya koymak yerine gelişi güzel sorular sorarsanız muhtemelen az çok doğru sonuçlar çıkaramazsınız.

2. SORUŞTURMA TOPLANTILARINA NE TÜRDEN İNSANLAR KATILMALIDIR?

Toplumsal ve ekonomik koşulları iyi bilen insanlar olmalıdır. Yaş söz konusuysa, yaşlılar en iyisidir çünkü deneyimce zengindirler ve sadece olup bitenleri bilmekle kalmayıp bunların arkasındaki neden ve etkileri de anlarlar. İlerici fikirlere ve keskin gözlere sahip olduklarından, mücadele deneyimi olan genç insanlar da alınmalıdır. Meslek söz konusu olduğu kadarıyla, işçiler, köylüler, tacirler, entelektüeller ve gerektiği zaman askerler – hattâ kimi zaman işsiz güçsüz takımından kişiler bulunmalıdır. Doğal olarak, belli bir konu ele alınacağı zaman konuyla ilgisi olmayanların toplantıda bulunması gerekmez. Örneğin, sorgulanacak şey ticaretse işçilerin, köylülerin ve öğrencilerin katılması gerekmez.

3. HANGİSİ DAHA İYİDİR, BÜYÜK SORUŞTURMA TOPLANTILARI MI, KÜÇÜKLERİ Mİ?

Bu, soruşturmacının toplantı idare edebilme yeteneğine bağlıdır. Eğer bu konuda iyiyse bir düzine hattâ yirmi ve daha fazla sayıda insan çağırılabilir. Büyük bir toplantının avantajları vardır: Katılımcıların sorularınıza verdiği yanıtlar size (örneğin yoksul köylülerin toplam köylü

nüfusa oranı gibi) oldukça doğru istatistikler verebilir ve böylece (toprakların eşit mi yoksa farklı büyüklüklerde mi dağıtılmasının daha iyi olacağı gibi) oldukça doğru sonuçlara ulaşmanızı sağlayabilir. Kuşkusuz dezavantajları da vardır: Toplantı idare etmekte becerikli olmadığınız takdirde düzeni sağlamakta güçlük çekersiniz. Öyleyse bir toplantıya katılacak insan sayısı düzenleyenin yetkinliğine bağlıdır. Bununla birlikte katılımcı sayısı her halükârda üç kişiden az olmamalıdır yoksa elde edilecek bilgi gerçek durumu yansıtamayacak derecede sınırlı kalır.

4. SORUŞTURMA İÇİN AYRINTILI BİR GENEL PLAN HAZIRLAYIN

Önceden ayrıntılı bir genel plan hazırlanıp soruşturmaca sorularını bu plana göre sormalı, katılımcılar da buna göre yanıtlamalıdır. Açıklığa kavuşmayan ya da kuşkulu görünen her hususu tartışmaya açılmalıdır. Ayrıntılı genel plan esas konuları, alt başlıkları ve ayrıntılı kalemleri içermelidir. Örneğin, esas konu olarak ticaret alınırsa, bu esas konu, giyim, zahire, diğer ihtiyaç malları ve şifâlı tıbbî bitkiler gibi alt başlıklara ayrılabilir; aynı şekilde giyim de örneğin, basma, el dokuması, ipekli ve saten gibi ayrıntılı kalemlere ayrılabilir.

5. KİŞİSEL KATILIM

(Yerel yönetim başkanlarından merkezî hükümetin başkanına, bölük komutanından başkomutana, Partinin bir birim sekreterinden genel sekreterine dek) Önderlik yetkisi tanınmış herkes, özgül toplumsal ve ekonomik koşulların araştırılmasını şahsen üstlenmeli, sırf rapor okumakla yetinmemelidir. Çünkü soruşturma ile rapor okuma bütünüyle farklı şeylerdir.

6. ENİNE BOYUNA İNCELEYİN

Sorgulamanın acemisi olan herkes belli bir yer (diyelim bir köy ya da bir kent) ya da belli bir sorun (diyelim zahire ya da para birimi sorunu) hakkında tam bilgi edinmek için bir iki kapsamlı araştırma yapmalıdır. Belli bir yer ya da sorunu derinlemesine araştırmak, başka yer ve sorunlar hakkında daha sonra yapılacak sorgulamaları kolaylaştıracaktır.

7. KENDİNİZ NOT TUTUN

Soruşturmacı, sâdece soruşturma toplantılarına başkanlık etmek ve katılımcıları uygun biçimde yönlendirmekle kalmamalı aynı zamanda kendisi not tutup sonuçları kendi adına kaydetmelidir. Bu işi başkalarına yaptırmaktan hayır gelmez.

3
PRATİK ÜZERİNE

Bilgi ile Pratik, Bilme ile Yapma Arasındaki İlişki Üzerine

Temmuz 1937

Eskiden Partimizde, "Marksizmin bir dogma değil bir eylem kılavuzu olduğu" gerçeğini inkâr ederek ve insanları Marksist eserlerden bağlamından koparark aktardıkları sözler ve ifadelerle bezdirerek Çin Devriminin tecrübesini reddeden birçok dogmacı yoldaş vardı. Aynı şekilde, körü körüne de olsa var güçleriyle çalışmakla beraber, uzun bir zaman kendilerini kendi bölük pörçük tecrübeleriyle sınırlayan, teorinin devrimci pratik için ne kadar önemli olduğunu kavramayan ya da devrimi bir bütün olarak göremeyen bâzı görgücü yoldaşlar da bulunuyordu. Bu iki türden yoldaşların, özellikle de dogmacıların yanlış düşünceleri 1931–1934 yıllarında Çin Devrimi'ne ağır zararlar verdi. Buna rağmen, Marksist kisvesine bürünen dogmacılar pek çok yoldaşın kafasını karıştırmaya devam etti. "Pratik Üzerine", Parti içindeki dogmacılığın ve görgücülüğün öznelci hatâlarını, özellikle de dogmacılık hatâsını Marksist bilgi teorisinin bakış açısından teşhir etmek amacıyla yazıldı. Bu yazıya – "Pratik Üzerine" adının verilmesinin nedeni, yazıda pratiği küçümseyen öznelciliğin dogmacı türünün açığa çıkarılmasına ağırlık tanınmasıdır. Bu yazıdaki düşünceler, Yenan'daki Japonya'ya Karşı Askerî ve Siyasî Okul'da Yoldaş Mao Zedung'un verdiği bir derste ortaya konulmuştu.

Marx'tan önce, materyalizm, bilgi sorununu insanın toplumsal niteliğinden ve tarihi gelişmesinden kopuk bir biçimde incelemiş, bu yüzden bilginin toplumsal pratiğe bağımlılığını, yani üretime ve sınıf mücadelesine bağımlılığını anlamayı becerememişti.

Marksistler her şeyden önce, insanın üretimdeki faaliyetini, insanın bütün diğer faaliyetlerini belirleyen en temel pratik faaliyet olarak görürler. İnsanın bilgisi esas olarak, sayesinde yavaş yavaş doğanın yasalarını, özelliklerini, tezahürlerini ve doğayla kendisi arasındaki ilişkileri anladığı, maddî üretimdeki faaliyetine dayanır; ve insan, yine üretimdeki faaliyeti sayesindedir ki, insan ile insan arasında belli ilişkilerin var olduğunu da değişen derecelerde yavaş yavaş anlar. Bu bilgilerden hiçbiri üretimdeki faaliyetten ayrı elde edilemez. Sınıfsız toplumda her insan, toplumun bir üyesi olarak öteki üyeleriyle birlikte ortak çalışmaya katılır, onlarla belirli üretim ilişkilerine girer ve insanın maddî ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretime girişir. Bütün sınıflı toplumlarda farklı toplumsal sınıfların üyeleri de, farklı biçimlerde belirli üretim ilişkilerine girerler ve kendi maddî ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretim yaparlar. İnsan bilgisinin geliştiği temel kaynak budur.

İnsanın toplumsal pratiği sadece üretimdeki faaliyetle sınırlı olmayıp, sınıf mücadelesi, siyasî hayat, bilimsel ve sanatsal uğraşlar gibi başka birçok biçim alır; kısacası, insan, toplumsal bir varlık olarak, toplumun pratik hayatının bütün alanlarında yer alır. Bu yüzden, insanın insan ile insan arasındaki farklı ilişkilerin bilgisine değişen derecelerde ulaşması, sırf maddî hayatı aracılığıyla değil, aynı zamanda (her ikisi de maddî hayata çok yakından bağlı olan) siyasî ve kültürel hayatı aracılığıyla da gerçekleşir. Toplumsal pratiğin bu öteki türleri, arasında özellikle sınıf mücadelesi, bütün değişik biçimleriyle insan bilgisinin gelişmesi üzerinde derin bir etki yaratır. Sınıflı toplumda her insan belli bir sınıfın üyesi olarak yaşar ve her türlü düşünce, hiç istisnasız belli bir sınıfın damgasını taşır.

Marksistler, insan toplumunda üretim faaliyetinin daha aşağı bir düzeyden daha üst bir düzeye doğru adım adım geliştiğini ve bunun

sonucunda, ister doğaya ister topluma ilişkin olsun insan bilgisinin de alt düzeyden üst düzeye, yani yüzeyden derine doğru, tek yanlılıktan çok yanlılığa doğru adım adım geliştiğini kabûl eder. Bir yandan sömürücü sınıfların tarafgir çarpıtmaları, bir yandan da küçük ölçekli üretimin insanın görüş alanını sınırlaması yüzünden, tarihte çok uzun bir zaman süresince insanlar, zorunlu olarak tek yanlı bir toplumsal tarih anlayışıyla sınırlı kaldılar. İnsanoğlu dev üretici güçlerle (büyük ölçekli sanayi) birlikte modern proletaryanın ortaya çıkışına dek, toplumun gelişmesi konusunda kapsamlı ve tarihî bir kavrayış edinemedi ve bu bilgiyi bir bilime, Marksizm bilimine dönüştüremedi.

Marksistler, insanın dış dünyaya ilişkin bilgisinin doğruluğunun biricik ölçütünün, insanın toplumsal pratiği olduğunu savunurlar. Aslında insan bilgisinin doğruluğu, ancak, önceden beklenilen sonuçlara toplumsal pratik süreci (maddî üretim, sınıf mücadelesi ya da bilimsel deney) içinde varıldığı zaman kanıtlanmış olur. Bir kimse çalışmasında başarılı olmak, yani önceden kafasında tasarladığı sonuçları elde etmek istiyorsa, kafasındaki fikirleri nesnel dış dünyanın yasalarına uygun kılmalıdır. Eğer kafasındaki fikirler nesnel dış dünyanın yasalarına uygun düşmezse pratikte başarısızlığa uğrar. Bir kimse pratikte başarısızlığa uğradığında bundan bir takım dersler çıkarır ve kafasındaki fikirleri düzelterek onları dış dünyanın yasalarına uygun kılarsa başarısızlığı başarıya dönüştürebilir; "başarısızlık başarının anasıdır" ve "bir musibet bin nasihatten iyidir" sözlerinden kastedilen de budur. Diyalektik materyalist bilgi teorisi; insan bilgisinin pratikten asla kopartılamayacağını savunur, pratiğin önemini inkâr eden ya da bilgiyi pratikten kopartan bütün, yanlış teorileri mahkûm eder ve pratiğe öncelik tanır. Bu nedenle, Lenin şunu söylemişti: "Pratik, (teorik) bilgiden daha yüksektir. Çünkü sadece evrensellik değerine değil, dolaysız güncellik değerine de sahiptir."[1] Diyalektik materyalist Marksist-felsefenin iki önemli özelliği vardır. Birincisi, onun sınıfsal niteliğidir: Diyalektik materyalizmin proletaryanın hizmetinde oldu-

[1] V.I. Lenin, "*Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*", *Bütün Eserleri*, Rusça Basım, Moskova, 1958, C. XXXVIII, s.205.

ğunu açıkça ilân eder. İkincisi, uygulanabilir oluşudur. Teorinin 'pratiğe bağımlı olduğunu, teorinin pratiğe dayandığını ve pratiğe hizmet ettiğini vurgular. Herhangi bir bilgi ya da teorinin doğruluğu öznel duygular tarafından değil, toplumsal pratikteki nesnel sonuçlar tarafından belirlenir. Doğruluğun biricik ölçütü toplumsal pratiktir. Diyalektik materyalist bilgi teorisinde başlıca ve temel bakış açısı, pratiğin bakış açısıdır.[2]

Peki, insan bilgisi pratikten nasıl doğar ve gene pratiğe nasıl hizmet eder? Bilginin gelişme sürecini incelersek, bu sorun açıklığa kavuşur.

Pratiğin süreci içinde insan ilkönce şeylerin sadece görünürdeki yanını, birbirinden kopuk görünen yönlerini, şeylerin dışsal ilişkilerini görür. Örneğin, dışardan bazı kimseler, bir gözlemde bulunmak üzere Yenan'a gelirler. İlk bir iki gün şehrin topoğrafyasını, sokaklarını, evlerini görürler. Birçok insanla tanışır, ziyafetlere, akşam davetlerine ve kitle toplantılarına katılır, çeşitli türden konuşmalar dinler, çeşitli yazılar okurlar; bunların hepsi de şeylerin görünürdeki yanı, kopuk kopuk yönleri ve dışsal ilişkileridir. Buna algısal bilgi aşaması, yani duyusal algılamalar ve izlenimler aşaması denir. Yani Yenan'daki bu belirli şeyler, gözlem grubu üyelerinin duyu organları üzerinde etki yaratır, duyusal algılamalar uyandırır ve onların beyinlerinde birçok izlenimin doğmasına yol açar; bu izlenimler arasında dışsal ilişkilerin kaba bir taslağı vardır. Bu, bilmenin birinci aşamasıdır. Bu aşamada insan henüz daha derin kavramlar oluşturamaz ya da mantıksal sonuçlar çıkaramaz.

Toplumsal pratik devam ettikçe, pratiğinin akışı içinde insanın algılama ve izlenim duyusuna yükselen şeyler birçok kez tekrarlanır; sonra bilgi süreci içinde beyinde ânî bir değişiklik (sıçrama) meydana gelir ve kavramlar oluşur. Kavramlar, artık şeylerin görünürdeki

[2] Bkz. "Karl Marx; Feuerbach Üzerine Tezler", Karl Marx ve Friedrich Engels, *Bütün Eserleri*, Moskova, Foreign Languages Publishing House, 1958, C. II, s. 403 ve V.I. Lenin, *Materyalizm ve Ampiriokritisizm*, Moskova, Foreign Languages Publishing House, 1952, s. 134–36.

yanı, birbirinden kopuk yönleri ve dış ilişkileri değildir; şeylerin özünü, bütünselliğini ve iç ilişkilerini kavrarlar. Kavramlar ile duyusal algılamalar arasında sadece nicel bir farklılık değil, nitel bir farklılık da vardır. Bundan sonra insan yargıya varma ve sonuç çıkarma yoluyla daha da ileri giderek mantıkî sonuçlara varabilir. *San Kuo Yen Yi*'deki[3] "kafanı çalıştır, bir yolunu bulursun!' ve gündelik konuşmada kullandığımız "hele bir düşüneyim" deyimleri, insanın yargıya varmak ve sonuç çıkarmak için kavramlar yardımıyla zihnini çalıştırdığını gösterir. Bu, bilginin ikinci aşamasıdır. Gözlem grubunun üyeleri, çeşitli veriler topladıktan ve onları "bir kere daha düşündükten" sonra, "Komünist Partisi'nin Japonya'ya Karşı Birleşik Cephe siyaseti, kapsamlı, samimî ve dürüsttür" yargısına varabilirler. Bu yargıya vardıktan sonra, eğer kendileri de milleti kurtarma konusunda samimîyseler bir adım daha atıp şu sonucu çıkarabilirler: "Japonya'ya Karşı Millî Birleşik Cephe başarıya ulaşabilir". Bu kavrama, yargıya varma ve sonuç çıkarma aşaması, bir şeyi öğrenmenin bütün bir süreci içinde daha önemli bir aşamadır; ussal bilgi aşamasıdır. Öğrenmenin gerçek görevi, algılama yoluyla düşünceye ulaşmak, adım adım nesnel şeylerin iç şeylerin iç çelişkilerinin, yasalarının, bir süreç ile başka bir süreç arasındaki iç ilişkilerin kavrayışına ulaşmak, yani mantıkî bilgiye ulaşmaktır. Bir başka deyişle, mantıkî bilgi algısal bilgiden şu bakımdan farklıdır ki, algısal bilginin şeylerin tek tek yönleriyle, görünürdeki yönleriyle ve dış ilişkileriyle ilgili olmasına karşılık, mantıkî bilgi, şeylerin bütünselliğine, özüne ve iç ilişkilerine ulaşmada büyük bir sıçrama yaparak, çevremizdeki dünyanın iç çelişkilerini açığa çıkarır. Bu yüzdendir ki, mantıkî bilgi, çevremizdeki dünyanın gelişmesini, bütünselliği ve bütün yönlerinin iç ilişkileri içinde kavrama yeteneğindedir.

Marksizmin doğuşundan önce, pratiğe dayanan ve yüzeyden derine doğru ilerleyen bilginin gelişme sürecinin bu diyalektik materyalist teorisini hiç kimse ortaya koyamamıştı. Bilginin gittikçe derin-

[3] [*San Kuo Yen Yi* (Üç Krallığın Masalları), (14. yüzyılın sonları ve 15. yüzyılın başlarında yaşamış olan) Lo Kuaçung'a ait ünlü bir Çin romanıdır.]

leşen hareketini, toplum içindeki insanın karmaşık ve durmadan tekrarlanan üretim ve sınıf mücadelesi pratiği içinde algısal bilgiden mantıkî bilgiye doğru ilerlediği bu hareketi, hem materyalist hem de diyalektik bir biçimde ortaya koyan Marksist materyalizm bu sorunu ilk kez doğru bir biçimde çözmüş oldu. Lenin şöyle demişti: "Maddenin soyutlanması, bir doğa yasasının soyutlanması, değerin soyutlanması vb., kısacası bütün bilimsel (doğru, ciddî ve saçma olmayan) soyutlamalar doğayı daha derin, daha doğru ve daha eksiksiz bir biçimde yansıtır."[4] Marksizm-Leninizm, bilgi sürecindeki her iki aşamanın da kendi özelliklerine sahip olduklarını; bilginin, alt aşamada algısal olarak, üst aşamada ise mantıki olarak ortaya çıktığını ve her iki aşamanın da bütünleşmiş bir bilgi süreci içinde bulunduğunu savunur. Algısal bilgi ussal bilgi nitelik bakımından farklı olmakla birlikte, birbirlerinden kopuk değildirler; pratik temelinde birleşmişlerdir. Pratiğimiz şunu kanıtlıyor: Algılama sadece dış görünüş sorununu çözebilir; öz sorunu ise ancak teori tarafından çözülebilir. Her iki sorunun çözümü de pratikten asla ayrılamaz. Bir şeyi öğrenmek isteyen bir kimsenin o şeyle bağ kurmaktan, yani o şeyin çevresinde yaşamaktan (uygulamada bulunmaktan) başka çâresi yoktur. Kapitalizm henüz doğmamış olduğundan ve bununla ilgili pratiğin de henüz bulunmadığından, feodal toplumda kapitalist toplumun yasalarını önceden bilmek imkânsızdı. Marksizm ancak kapitalist toplumun ürünü olabilirdi. Kapitalizmin son aşaması olarak emperyalizmin henüz doğmadığı ve onunla ilgili pratik henüz ortaya çıkmadığından, Marx, *laissez faire* kapitalizminde emperyalizm çağına özgü belirli yasaları önceden soyut olarak bilemezdi. Bu görevi ancak Lenin ve Stalin yerine getirebilirdi. Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in teorilerini yaratabilmelerinin temel nedeni, dehâları bir yana, kendi zamanlarının sınıf mücadelesi ve bilimsel deney pratiğine doğrudan doğruya katılmış olmalarıydı. Bu pratiğe katılmayan hiçbir dâhi başarıya ulaşamaz. "Bilim adamı, kapısından dışarı adımını atmadan bütün dünyada olup biteni bilir" sözü teknolojinin henüz gelişmediği eski çağlarda söy-

[4] V. I. Lenin, "*Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*", Bütün Eserleri, s. 161.

lenmiş boş laflardan biriydi. Gerçi bu söz bugünkü gelişmiş teknoloji çağında bile varlığını sürdürmektedir; ama gerçek kişisel bilgiye sahip olanlar, dünyanın dört bir bucağında pratiğin içinde bulunan insanlardır. Bu insanlar kendi pratikleri aracılığıyla "bilgi edinirler" ve edindikleri bilgi yazılar ve teknik araçlar yoluyla "bilgin"e ulaşır; ve ancak o zaman, "bilgin" dolaylı bir biçimde "bütün dünyada olup bileni bilebilir". Eğer belli bir şeyi ya da belli bir şeyler dizisini dolaysız bir biçimde öğrenmek istiyorsak, gerçeği değiştirmek, o şeyi ya da şeyler dizisini değiştirmek için pratik mücadeleye doğrudan doğruya katılmamız gerekir. Çünkü, birer olgu olarak onlarla bağ kurabilmemiz ancak böyle mümkün olabilir, o şeyin ya da şeyler dizisinin özünü açığa çıkarabilmemiz ve onları kavrayabilmemiz ancak gerçeği değiştirmek için pratik mücadeleye doğrudan doğruya katılmakla mümkün olabilir. Bazı kimseler sorunları bile bile çarpıtarak tam tersini ileri sürseler de, insanı bilgiye gerçekten götüren biricik yol budur. Dünyanın en gülünç insanı, şuradan buradan kulaktan dolma bilgiler edinip sonra da kendini "dünyanın bir numaralı otoritesi" ilân eden "bilgiç"dir; bu da sâdece onun kendini bilmediğini gösterir. Bilgi bir bilim sorunudur ve dürüstlükten en küçük uzaklaşmaya ya da büyüklük taslamaya izin vermez. Bilimde gerekli olan bunun tam tersidir; dürüstlük ve alçakgönüllülük. Bilgi sahibi olmak istiyorsanız, gerçekliği değiştirme pratiğine katılmanız gerekir. Armudun tadının nasıl olduğunu öğrenmek istiyorsanız, onu yiyerek değiştirmeniz gerekir. Atomun yapısını ve özelliklerini öğrenmek istiyorsanız, atomun durumunu değiştirmek üzere fiziksel ve kimyasal deneyler yapmanız gerekir. Devrimin teorisini ve yöntemlerini öğrenmek istiyorsanız devrime katılmanız gerekir. Her gerçek bilgi doğrudan deneyimden kaynaklanır. Ama bir kimse her konuda doğrudan deneyime sahip olamaz; aslında bilgimizin büyük bir bölümü dolaylı deneyimden, örneğin eski çağlarda ve yabancı ülkelerde edinilmiş bilgiden gelir. Bu bilgi, atalarımız ve yabancılar için bir doğrudan deneyim işiydi ya da işidir ve eğer bu doğrudan deneyim sürecinde Lenin'in sözünü ettiği "bilimsel soyutlama" zorunluluğu yerine getirilmişse ve nesnel gerçeklik bilimsel bir biçimde yansıtılmışsa bu bilgi güve-

nilir bilgidir; aksi takdirde değil. Dolayısıyla bir insanın bilgisi, biri doğrudan deneyimden, biri de dolaylı deneyimden edinilen sâdece iki bölümden oluşur. Ayrıca, benim için dolaylı deneyim olan şey başkaları için doğrudan deneyimdir. Bu nedenle bir bütün olarak alındığında, hiçbir bilgi doğrudan deneyimden ayrılamaz. Bütün bilgi insanın fiziksel duyu organları aracılığıyla nesnel dış dünyayı algılamasından kaynaklanır. Bu algılamayı reddeden, doğrudan deneyimi reddeden, ya da gerçekliği değiştirmenin pratiğine doğrudan katılmayı reddeden bir kimse materyalist değildir. İşte "bilgiç"in gülünç olmasının nedeni de budur. "Kaplanın inine girmeden kaplan yavrusunu nasıl yakalarsın?" diye eski bir Çin özdeyişi vardır. Bu özdeyiş aynı zamanda insanın pratiği ve bilgi teorisi için de geçerlidir. Pratikten ayrı hiçbir bilgi olamaz.

Gerçekliği değiştirmenin pratiği temelinde yükselen diyalektik materyalist bilme hareketini – adım adım derinleşen bilme hareketini – açıklığa kavuşturmak için birkaç somut örnek daha verelim.

Pratiğinin ilk döneminde, yani makineleri parçalama ve kendiliğinden mücadele döneminde proletarya, kapitalist topluma ilişkin bilgisinde henüz algısal bilgi aşamasındaydı; kapitalizm olgusunun sâdece bazı yönlerini ve dış ilişkilerini biliyordu. O zamanlar proletarya hala "kendinde bir sınıf" idi. Ama pratiğinin ikinci döneminde, yani bilinçli ve örgütlü ekonomik ve siyasi mücadeleler dönemine eriştiğinde, proletarya kapitalist toplumun özünü, toplumsal sınıfsal yapılar arasındaki sömürü ilişkilerini ve kendi tarihi görevini kavradı. Proletaryanın bütün bunları kavrayabilmesinin nedeni, kendi pratiği ve uzun süreli mücadele deneyimiydi. Marx ve Engels bu pratik deneyimi bütün yönleriyle bilimsel bir biçimde özetlediler ve proletaryanın eğitilmesi için Marksizm teorisini yarattılar, işte o zaman proletarya "kendisi için bir sınıf" durumuna geldi.

Aynı şey Çin halkının emperyalizm konusundaki bilgisi için de geçerlidir. İlk aşama yüzeysel ve algısal bilgi aşamasıydı; bu, Tayping Göksel Krallığı Hareketinin, Yi Ho Tuan Hareketi'nin vb. yabancılara karşı hiçbir ayrım gözetmeksizin giriştiği mücadelelerde açıkça görülebilir. Çin halkı, ancak ikinci aşamada ussal bilgi aşamasına

ulaştı, emperyalizmin iç ve-dış çelişkilerini gördü ve emperyalizmin geniş Çin, halk kitlelerini ezmek ve sömürmek üzere Çin'in komprador ve feodal sınıflarıyla ittifak yaptığı temel gerçeğini kavradı. Bu bilgi, aşağı yukarı 1919'daki 4 Mayıs Hareketi sıralarında başladı.

Şimdi de savaşı ele alalım. Eğer bir savaşı yönetenlerin savaş deneyimi yoksa, ilk aşamada belli bir savaşın (örneğin son 10 yıldaki Toprak Devrimi Savaşımız) yönetilmesiyle ilgili kapsamlı yasaları kavrayamazlar. İlk aşamada sâdece bir sürü çarpışmaya girip çıkarlar, üstelik de birçok yenilgiye uğrarlar. Ama bu deneyim (kazanılan savaşların *ve* özellikle de kaybedilen savaşlardan kazanılan deneyim) onların tüm savaşın iç sürecini, yani o belirli savaşın yasalarını kavramalarını, strateji ve taktiklerini anlamalarını ve böylece savaşı güvenle yönetmelerini sağlar. Eğer o ânda komuta deneyimsiziz birine devredilirse, o zaman savaşın gerçek yasalarını kavrayana kadar o da birçok yenilgiye uğrayacaktır (deneyim kazanacaktır).

"Bu işin altından kalkabilir miyim emin değilim". Bir yoldaş bir görevi üstlenmekte tereddüt gösterdiğinde çoğu zaman bu sözleri işitiriz. Niçin kendinden emin değildir? Çünkü ya verilen görevin kapsamı ve koşulları hakkında sistemli bir kavrayışa sahip değildir ya da böyle bir işle ilgisi ya hiç olmamış ya da pek az olmuştur, bu yüzden o işi yöneten yasaların bilgisinden uzaktır. Görevin doğasını ve koşullarını ayrıntılı bir biçimde tahlil ettikten sonra kendine olan güveni artacak ve o görevi yerine getirmeye gönüllü olacaktır. Eğer o iş üzerinde biraz vakit harcar ve deneyim edinirse, sorunlara öznel, tek yanlı ve yüzeysel bir biçimde yaklaşan bir insan değil de açık görüşlülükle bakmaya istekli bir kimseyse, o işin nasıl yapılacağı konusunda kendi başına sonuçlar çıkarabilir ve işi daha büyük bir cesaretle yapabilir. Ancak, sorunlara öznel, tek yanlı ve yüzeysel bir biçimde yaklaşan kimseler bir yere gelir gelmez koşulları dikkate almadan; şeyleri bütünlükleri (bir bütün olarak geçmişteki ve şimdiki durumları) içinde gözden geçirmeden ve (şeylerin özünü, şeylerin niteliğini ve bir şey ile başka bir şey arasındaki iç ilişkileri) kavramadan hemen sağa sola emirler ve talimatlar yağdırmaya koyulurlar. Böyle insanlar tökezleyip düşmeye mahkûmdurlar.

Dolayısıyla, görüldüğü gibi bilgi sürecinde ilk adım, dış dünyadaki nesnelerle temas kurmaktır; bu, algılama aşamasına girer. İkinci adım, algılamada elde edilen verileri yeniden düzene koyarak senteze vardırmaktır; bu, kavrama, yargıya varma ve sonuç çıkarma aşamasına girer. Algılamada elde edilen veriler, ancak çok zengin (kopuk kopuk değil) ve gerçekliğe uygun (yanıltıcı değil) olurlarsa, doğru kavramlar ve teoriler kurmanın temelini oluşturabilirler.

Burada iki önemli hususun vurgulanması zorunludur. Gerçi birincisini daha önce ifade ettik, ama burada tekrarlamakta yarar var; ussal bilgi algısal bilgiye bağımlı olduğudur. Ussal bilginin algısal türetilmesinin zorunlu olmadığını düşünen bir kimse idealisttir. Felsefe tarihinde bir "usçu' okul vardır. Bu okul yalnızca usun güvenilir olduğuna, algısal deneyimin güvenilir olmadığına inanır ve deneyimin, yalnızca usun gerçekliğini kabul eder. Bu okulun yanılgısı, şeyleri tersine çevirmesindedir. Ussal bilginin güvenilir olmasının biricik nedeni, duyusal algılamalardan kaynaklanmasıdır. Eğer böyle olmasaydı, ussal bilgi, kaynağı olmayan bir suya, kökleri olmayan bir ağaca benzer; öznel, kendi kendine oluşmuş ve güvenilmez bir şey olurdu. Bilgi sürecindeki sıralamada en başta algısal tecrübe gelir, Toplumsal pratiğin bilgi süreci içindeki önemini vurguluyoruz, çünkü insan bilgisini yaratan ve insanın nesnel dünyadan algısal deneyim edinmesini başlatan yalnız ve yalnız toplumsal pratiktir. Gözlerini yumup kulaklarını tıkayan ve nesnel dünya ile ilgisini tamamen kesen kişi için bilgi diye bir şey olamaz. Bilgi deneyimle; bilgi teorisinin materyalizmi budur.

İkinci husus, bilginin derinleştirilmek zorunda olduğu, algısal bilgi aşamasının ussal bilgi aşamasına ilerletilmesi gerektiğidir; bilgi teorisinin diyalektiği budur.[5] Bilginin ilk baştaki algısal aşamada kalabileceğini, tek başına algısal bilginin güvenilir, ussal bilginin ise güvenilir olmadığını sanmak, "görgücülüğün" tarihî yanılgısını tekrarla-

[5] "Bir şeyi kavrayabilmek için, ilkönce deneysel olarak kavramaya, incelemeye başlamak, sonra da deneycilikten evrensele yükselmek gerekir." (Lenin, "*Hegel'in* Mantık Bilimi*'nin Özeti*", s.197.)

mak olur. Bu teori, algı verilerinin her ne kadar nesnel dünyadaki belli gerçeklikleri yansıtsalar da (burada, deneyimi şu sözde iç gözlemle kısıtlayan idealist görgücülüğü kastetmiyorum), sâdece tek yanlı ve yüzeysel olup, şeyleri tam olarak yansıtmadıklarını, şeylerin özünü yansıtmadıklarını anlamayı başaramadığından ötürü yanlışa düşer. Bir şeyi bütünlüğü içinde tam olarak yansıtabilmek, onun özünü yansıtabilmek, onun iç yasalarını yansıtabilmek için, bir kavramlar ve teoriler sistemi kurmak üzere posayı atıp özü alarak, sahte olanı atıp gerçek olanı alarak, birinden diğerine, dışardan içeriye doğru ilerleyerek, duyusal algılamada edinilen zengin verileri düşünce yoluyla yeniden kurmak gerekir; yani algısal bilgiden ussal bilgiye bir sıçrama yapmak gerekir. Bu yeniden kurulmuş bilgi, daha boş ve daha az güvenilir bir bilgi değildir; aksine, bilgi süreci içinde pratiğe dayanılarak bilimsel bir biçimde yeniden kurulan her şey, Lenin'in de dediği gibi, nesnel gerçekliği daha derin, daha doğru ve daha eksiksiz olarak yansıtır. Ne var ki, kaba "pratik adamları", deneyime saygı duyar, teoriyi küçümserler; bu yüzden de, bütün nesnel sürecin kapsamlı bir görünümünü elde edemez,, açık seçik bir yönelimden ve uzun erimli bir bakış açısından yoksun kalır, tesadüfî başarılara ve gerçeğin kırıntılarına râzı olurlar. Böyle kimseler bir devrimi yönetecek olsalar, onu çıkmaz bir sokağa sürüklerler.

Ussal bilgi algısal bilgiye dayanır, algısal bilginin de ussal bilgiye ilerletilmelidir – diyalektik materyalist bilgi teorisi budur. Felsefede "akılcılık" da, "görgücülük" de, bilginin tarihsel ve diyalektik niteliğini kavrayamazlar. Bu iki okul da gerçeğin bir yönünü içermekle birlikte (burada idealist değil, materyalist akılcılık ve deneyciliği kastediyorum), bir bütün olarak bilgi teorisinde yanılgıya düşerler. Bilginin algısal olandan ussal olana doğru ilerleyen diyalektik materyalist hareketi, büyük bir bilgi süreci (sözgelimi, bütün bir toplumu ya da devrimi öğrenmek) için olduğu kadar, küçük bir bilgi süreci (sözgelimi, tek bir şeyi ya da görevi öğrenmek) için de geçerlidir.

Ama bilginin hareketi burada sona ermez. Eğer diyalektik materyalist bilgi hareketi ussal bilgide duracak olsaydı, sorunun yalnızca

yarısı çözülmüş olurdu: Üstelik Marksist felsefe bakımından bu, sorunun daha az önemli olan yarısıdır. Marksist felsefe, işin en önemli yanının nesnel dünyanın yasalarını kavramak ve böylece nesnel dünyaya açıklayabilmek değil, bu yasaların bilgisini dünyayı değiştirmek üzere etkin bir biçimde uygulamak olduğunu savunur. Marksist bakış açısından, teori önemlidir ve teorinin önemi Lenin'in şu sözlerinde eksiksiz bir biçimde dile getirilir: Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz."[6] Ama Marksizmin teorinin önemini vurgulamasının biricik nedeni, teorinin eyleme yol göstermesidir, Elimizde doğru bir teori olduğu hâlde onun sadece lafını edip rafa kaldırırsak, pratiğe geçirmezsek, ne kadar doğru olursa olsun o teorinin hiçbir önemi yoktur. Bilgi, pratikle başlar; teorik bilgi, pratik aracılığıyla edinilir ve yeniden pratiğe dönmek zorundadır. Bilginin etkin işlevi, kendini yalnızca algısal bilgiden ussal bilgiye etkin sıçrayışta göstermez; aynı zamanda, daha da önemlisi, kendini ussal bilgiden devrimci pratiğe sıçrayışta da göstermelidir. Dünyanın yasalarını kavrayan bilgi, yeniden dünyayı değiştirmenin pratiğine yöneltilmeli, yeniden üretim pratiğine, devrimci sınıf mücadelesinin ve devrimci millî mücadelenin pratiğine ve bilimsel deney pratiğine uygulanmalıdır. Bu, teoriyi sınama ve geliştirme sürecidir, bütün bir bilgi sürecinin sürdürülmesidir. Teorinin nesnel gerçekliğe uygun olup olmadığı sorunu, yukarıda belirtildiği gibi, algısal bilgiden ussal bilgiye ilerleyen hareket! içinde tam olarak çözülmez ve çözülemez. Bu sorunu tam olarak çözmenin biricik yolu, ussal bilgiyi yeniden toplumsal pratiğe yöneltmek, teoriyi pratiğe uygulamak ve insanın kafasında tasarladığı hedeflere ulaşıp ulaşmadığına bakmaktır. Birçok doğabilim teorisinin doğru sayılmasının nedeni, sadece doğabilimciler tarafından ilk bulundukları ânda doğru kabul edilmeleri değil, daha sonraki bilimsel pratik içinde doğrulanmış olmalarıdır. Marksizm-Leninizmin doğru kabul edilmesinin nedeni, sadece Marx, Engels, Lenin ve Stalin tarafından bilimsel olarak formüle edildiği zaman doğru sayılması değil,

[6] V.İ. Lenin, *Ne Yapmalı?*, içinde *Bütün Eserleri*, Moskova, Foreign Languages Publishing House, 1961 C. V, s.369.

aynı zamanda daha sonraki devrimci sınıf mücadelesinin ve devrimci millî mücadelenin pratiğinde doğrulanmış olmasıdır: Diyalektik materyalizm evrensel olarak geçerlidir, çünkü pratiğin içindeki hiç kimse diyalektik materyalizmin etki alanının dışında kalamaz. İnsan bilgisinin tarihi, bize, birçok teorinin tam olarak doğru olmadığını ve bu eksikliğin pratiğin sınaması içinde giderildiğini öğretiyor. Birçok teoride hatalar vardır ve -bu hatalar ancak pratiğin sınaması içinde düzeltilebilir. İşte bu yüzdendir ki, doğruluğun ölçütü pratiktir ve "bilgi teorisinin önceliği ve temeli, hayatın, pratiğin bakış açısı olmalıdır".[7] Stalin'in çok güzel söylediği gibi: "Devrimci pratikle birleştirilmezse teori amaçsız hâle gelir, tıpkı, yolu devrimci teoriyle aydınlatılmadığı takdirde pratiğin karanlıkta yalpalayacağı gibi."[8]

Peki, bu noktaya vardığımız zaman bilginin hareketi tamamlanmış mı olur? Yanıtımız: Hem öyledir, hem de öyle değildir. Toplumdaki insanlar,-(ister doğal ister toplumsal olsun) belli bir nesnel sürecin belli bir gelişme aşamasında o süreci değiştirmek üzere pratiğe atıldıklarında, nesnel sürecin.beyinlerinde yansıması ve kendi öznel faaliyetleri sonucunda, bilgilerini algısal aşamadan ussal aşamaya ilerletebilir, o nesnel sürecin yasalarına genel olarak uygun düşen fikirler, teoriler, planlar ya da programlar yaratabilirler. Sonra da bu fikirleri, teorileri, planları ya.da programları aynı nesnel süreç içinde pratiğe uygularlar. Ve eğer kafalarındaki amaçları gerçekleştirebilirlerse, yani daha önceden formüle ettikleri fikirleri, teorileri, planlan ya da programları aynı sürecin pratiği içinde gerçeğe dönüştürebilirlerse ya da genel olarak dönüştürebilirlerse, o zaman bilgi süreci bu belirli sürece ilişkin olarak tamamlanmış sayılabilir. Doğanın değiştirilmesi süreci içinde, örneğin bir mühendislik projesinin gerçekleştirilmesini, bir bilimsel hipotezin doğrulanmasını, bir aracın imal edilmesini ya da bir ürünün hasadının toplanmasını ele alalım. Toplumun değiştirilmesi süreci içinde, sözgelimi bir grevin zaferle sonuçlanmasını,

[7] Lenin, *Materyalizm ve Ampiriokritisizm*, s. 141.

[8] Stalin, Leninizmin ilkeleri, içinde *Leninizmin Problemleri*, Moskova, Foreign Languages Publishing House, 1954, s.31.

bir savaşta zafer kazanılmasını ya da bir eğitim tasarısının gerçekleştirilmesini alalım. Bütün bunlar bir insanın kafasındaki amaçların gerçekleştirmesi olarak kabûl edilebilir. Ama genellikle, gerek doğayı değiştirmenin pratiğinde, gerekse toplumu değiştirmenin pratiğinde, insanların ilk baştaki fikirleri, teorileri, planları ya da programlarının hiç değişmeden gerçekleştiği pek görülmez. Çünkü gerçekliği değiştirmeye girişen insanlar genellikle birçok kısıtlamayla karşılaşırlar, Yalnızca mevcut bilimsel ve teknolojik koşullar tarafından değil, aynı zamanda nesnel sürecin gelişmesi ve bu sürecin olgunlaşma derecesi (nesnel sürecin yönleri ve özü henüz kendilerini tam olarak ortaya koymamıştır tarafından da kısıtlanırlar. Böyle bir durumda, pratiğin akışı içinde önceden hesaba katılmamış durumların fark edilmesi yüzünden, fikirler, teoriler, planlar ya da programlar genellikle kısmen, hattâ bâzen tamamen değişir. Yani ilk baştaki fikirler, teoriler, planlar ya da programlar gerçekliğe kısmen ya da tamamen uygun düşmediği, ve kısmen ya da tamamen yanlış olduğu ortaya çıkabilir. Birçok durumda, bilgideki yanlışlarını düzeltilebilmesi, nesnel sürecin yasalarıyla uygunluğun sağlanabilmesi, böylelikle, öznel olanın nesnel olana dönüştürülebilmesi ya da başka bir deyişle önceden. tasarlanmış sonuçların pratikle elde edilebilmesi için, başarısızlıkların birçok kez tekrarlanması gerekir. Ama gene de, bu noktaya erişildiğinde belli bir: Nesnel sürecin belli bir aşamasında o sürece ilişkin insan bilgisinin hareketi tamamlanmış sayılabilir.

Ne var ki, sürecin gelişiminin söz konusu olduğu kadarıyla, insan bilgisinin hareketi henüz tamamlanmış değildir. Gerek doğadaki, gerek toplumdaki her süreç kendi iç çelişkisi ve mücadelesi sâyesinde ilerleyip gelişir ve insan bilgisinin hareketi de onunla birlikte, ilerleyip gelişmelidir. Toplumsal hareketler söz konusu olduğunda, gerçek devrimci önderler, yukarıda belirtildiği gibi yalnızca hatâlar ortaya çıktığında fikirlerini, teorilerini, planlarını ya da programlarını düzeltmesini bilmekle kalmamalıdırlar. Aynı zamanda belli bir nesnel süreç geliştiği ve bir gelişme aşamasından öbürüne dönüştüğü zaman onunla birlikte kendilerinin ve bütün devrimci yoldaşlarının öznel

bilgilerini de ilerletip dönüştürmelerini sağlamasını da bilmelidirler; yani önerilen yeni devrimci görevlerin ve yeni çalışma programlarının durumundaki yeni değişikliklere uygun olmasını sağlamalıdırlar. Devrimci bir dönemde durum çok hızlı değişir. Eğer devrimcilerin bilgisi de değişen duruma uygun bir hızla değişmezse, devrimi zafere götüremezler.

Ne var ki, insan bilgisi pek çok toplumsal koşul tarafından kısıtlandığı içindir ki, sık sık düşüncenin gerçekliğin gerisinde kaldığı görülür. Devrim saflarında düşüncelerini nesnel koşulların değişmesine uygun şekilde ilerletmeyi beceremeyen ve tarihsel olarak kendini Sağ oportünizm olarak ortaya koyan bâzı geri kafalılarla karşı karşıyayız. Bu kişiler, kendi bilgileri eski aşamada durup kalmışken, karşıtların mücadelesinin nesnel süreci çoktan ilerletmiş bulunduğunu görmekten âcizdir. Bu, bütün geri kafalıların düşüncesinin belirleyici özelliğidir. Bunların düşüncesi toplumsal pratikten kopuktur; toplum arabasına yol göstermek üzere önden gitmek yerine, arabanın çok hızlı gittiğinden yakınarak geride kalırlar ve onu geriye çekmeye ya da ters yöne çevirmeye çalışırlar.

Biz aynı zamanda "sol" lafazanlığa da karşıyız. "Solcular"ın düşüncesi, belli bir gelişme aşamasını nesnel süreçten soyutlar. Bâzıları kendi kafalarındaki düşleri gerçek sanırlar. Bâzıları da ancak gelecekte gerçekleştirilebilecek olan bir düşünceyi bugünden gerçekleştirmeye çabalarlar. Kendilerini halkın büyük çoğunluğunun mevcut pratiğinden ve günün gerçeklerinden koparırlar ve eylemlerinde mâceracılık gösterirler.

İdealizm ve mekanik materyalizm, oportünizm ve mâceracılık – bunların hepsi, öznel olan ile nesnel olanı birbirinden koparılması ve bilginin pratikten ayrılmasıyla kendini belli eder. Belirleyici özelliği bilimsel-toplumsal pratik olan Marksist-Leninist bilgi teorisi bu yanlış ideolojilere kararlılıkla karşı çıkmamazlık edemez. Marksistler, evrenin mutlak ve genel gelişme sürecinde her belirli sürecin gelişmesinin göreli olduğunu ve dolayısıyla da mutlak gerçeğin sonsuz akışında herhangi bir gelişme aşamasındaki belirli bir sürece ilişkin in-

san bilgisinin doğruluğunun da yalnızca göreli olarak mümkün olduğunu kavrarlar. Sayısız göreli doğrunun toplamı mutlak doğruyu oluşturur.[9] Nesnel bir sürecin gelişmesi çelişkiler ve mücadelelerle doludur dolayısıyla insan bilgisinin hareketinin gelişmesi de öyledir. Nesnel dünyadaki bütün diyalektik hareketler eninde sonunda insan bilgisinde yansımalarını bulabilir. Gerek toplumsal pratikteki, gerekse insan bilgisindeki oluşma, gelişme ve yok olma süreçleri sonsuzdur. İnsanın nesnel gerçekliği belirli fikirlere, teorilere, planlara ve programlara uygun olarak değiştiren pratiği geliştikçe, nesnel gerçekliğe ilişkin bilgisi de derinleşir. Nesnel gerçeklik dünyasındaki değişme hareketinin nasıl sonu yoksa, insanın pratik aracılığıyla gerçeği öğrenmesinin de sonu yoktur. Marksizm-Leninizm, gerçeği bilmenin sonuna ulaşmış değildir; tam tersine, pratiğin akışı içinde durmadan gerçeğin öğrenilmesine giden yeni yollar açar. Bizim vardığımız sonuç, öznel olanla nesnel olanın, teoriyle pratiği ve bilme ile yapmanın somut, tarihî birliğidir. Biz ister sol olsun, ister sağ, somut tarihten ayrılan bütün yanlış ideolojilere karşıyız.

Toplumun hâlihazırdaki gelişim evresinde, dünyayı doğru bir şekilde bilme ve değiştirme sorumluluğu tarih tarafından proletaryanın ve onun partisinin omuzlarına yüklenmiştir. Bilimsel bilgiye uygun şekilde belirlenen bu süreç, bu dünyayı değiştirme pratiği, dünyada ve Çin'de şimdiden tarihî bir uğrağa, insanlık tarihinde benzeri görülmemiş bir uğrağa, yani karanlığın dünyadan ve Çin'den tamamen kovulacağı ve dünyanın daha önce hiç olmadığı şekilde ışığın dünyasına dönüştürüleceği dönüm noktasına ulaşmış bulunmaktadır. Proletaryanın ve devrimci halkın dünyayı değiştirme mücadelesi şu görevlerin yerine getirilmesini içerir: Nesnel dünyayı ve aynı zamanda kendi öznel dünyalarını değiştirmek – kendi bilişsel yeteneklerini değiştirmek ve öznel dünya ile nesnel dünya arasındaki ilişkileri değiştirmek. Böyle bir değişiklik, yeryüzünün bir bölümünde, Sovyetler Birliğinde daha şimdiden gerçekleşmiştir. Orada insanlar bu değişme süreci-

[9] Bkz. V. İ. Lenin, *Materyalizm ve Ampiriokritisizm*, s. 129–36.

ni daha da ilerletmektedirler. Çin halkı ve bütün dünya halkları da böyle bir süreçten geçmektedirler ya da mutlaka geçeceklerdir. Ve nesnel dünyanın değişmesi bu değişime karşı çıkanların da değişmesini içerir, bunların değişmek için, gönüllü ve bilinçli bir değişme aşamasına girebilmeden önce bir zorlama aşamasından geçmeleri gerekmektedir. Bütün insanlık kendini ve dünyayı gönüllü ve bilinçli olarak değiştirdiği zaman, dünya komünizmi çağına ulaşılmış olacaktır.

Gerçeği pratik yoluyla keşfedin ve yine pratik yoluyla doğrulayıp geliştirin. Algısal bilgiden yola çıkın ve onu etkin bir biçimde ussal bilgiye ilerletin; sonra ussal bilgiden yola çıkın ve hem öznel, hem de nesnel dünyayı değiştirmek için devrimci pratiğe etkin bir biçimde yol gösterin. Pratik, bilgi, yine pratik ve yine bilgi. Bu kalıp sonsuz çevrimler içinde kendini tekrar eder ve her çevrimle birlikte pratiğin ve bilginin içeriği bir üst düzeye yükselir. Diyalektik materyalist bilgi teorisinin hepsi budur. Bilme ile yapmanın birliğinin diyalektik materyalist teorisi budur.

4
ÇELİŞKİ ÜZERİNE

Ağustos 1937

Bu felsefî deneme, o sırada partide mevcut olan ciddî dogmacı hatâlarla savaşmak amacıyla, "Pratik Üzerine" denemesini tamamlamak üzere yazılmıştır. İlk kez, Yenan'daki Anti-Japon Askerî ve Siyasal Kolejinde konferans olarak verilmiş, *Seçme Yapıtlarına* alınırken yazarı tarafından gözden geçirilmiştir.

Şeyler içindeki çelişkinin yasası, yani karşıtların birliği yasası, materyalist diyalektiğin temel yasasıdır. Lenin: "Doğru anlamda diyalektik, şeylerin bizzat özündeki çelişkilerin incelenmesidir." demişti.[1] Lenin çoğu kez diyalektiğin özü şeklinde adlandırdığı bu yasadan diyalektiğin çekirdeği diye de söz etmiştir.[2] Bu nedenle, bu yasayı incelerken pek çok konuya, birçok felsefî soruna değinmezsek olmaz. Bütün bu sorunları aydınlığa kavuşturabilirsek, materyalist diyalektik üzerinde temel bir anlayışa ulaşabileceğiz. Bu sorunlar şunlardır: iki dünya

[1] V.I. Lenin, "*Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*", *Bütün Eserleri*, Rusça Basım, Moskova, 1958, C. XXXVIII, s.249.1V. 1.

[2] [Lenin, "Diyalektik Sorunu Üzerine"de (1915) diyor *ki:* "Tek bir bütünün parçalanması ve onun çelişkili parçalarının kavranması (bkz: Lassalle'ın Heraklitos üzerine yazdığı kitabın "Kavrama Üzerine", III. kesimin başlangıcında Heraklitos konusunda Philo'dan alıntı) diyalektiğin özüdür ("temellerinden" biri, başta gelen değilse, başta gelen özelliklerinden ya da niteliklerinden biridir)." "*Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*", *Bütün Eserleri*, Rusça Basım, Moskova, 1958, C. XXXVIII, s.357). "Lenin *Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*"nde şunları söylüyor: 'Kısaca diyalektik karşıtların birliğinin doktrini olarak tanımlanabilir. Bu diyalektiğin çekirdeğini idrak eder, ama açıklanması ve geliştirilmesi gerekir' (s.215)].

görüşü; çelişkinin evrenselliği, çelişkinin özgüllüğü; baş çelişki ve çelişkinin başat yönü; bir çelişkinin yönlerinin özdeşliği ve mücadelesi, çelişkide uzlaşmaz karşıtlığın rolü.

Yakın yıllarda, Sovyet felsefe çevrelerinde Deborin okulunun idealizmine yöneltilen eleştiriler aramızda büyük ilgi uyandırdı. Deborin'in idealizminin Çin Komünist Partisi üzerinde çok kötü etkileri olmuştur, Partimizdeki dogmacı düşünce tarzının bu okulun yaklaşımıyla ilgisiz olduğu söylenemez. Bu nedenle, bugün felsefî çalışmalarımızın başlıca amacı, dogmacı düşünce biçimlerinin kökünü kazımak olmalıdır.

I. İKİ DÜNYA GÖRÜŞÜ

İnsan bilgisinin tarihi boyunca, evrenin gelişme yasasıyla ilgili iki karşıt dünya görüşünü oluşturan iki anlayış olmuştur, metafizik anlayış ve diyalektik anlayış. Lenin şöyle demişti:

> Temel iki (ya da olası iki? ya da tarihsel olarak gözlemlenebilen iki?) gelişme (evrim) kavramı şunlardır: Azalış ve artış olarak, yineleniş olarak gelişme ile karşıtların birliği olarak gelişme (bir birliğin birbirini karşılıklı olarak dışlayan karşıtlara ve onların karşıtlık ilişkisine bölünmesi)[3]

Lenin, burada bu iki farklı dünya görüşüne işaret ediyordu.

Çin'de, metafizik için *hsuan-hsueh* adı da kullanılır. Çin'de olsun, Avrupa'da olsun, tarihin uzun bir döneminde, metafizik, idealist dünya görüşünün bir kısmını oluşturmuş ve insan düşüncesinde baskın bir yer işgal etmiştir. Avrupa'da, ilk günlerinde burjuvazinin materyalizmi bile metafizikti. Birçok Avrupa ülkesinde toplumsal ekonominin yüksek derecede gelişmiş kapitalizm aşamasına girmesi, üretici güçlerin, sınıf mücadelelerinin ve bilimlerin tarihte görülmemiş düzeylere yükselmesi ve sanayi proletaryasının tarihsel gelişimde en büyük itici güç hâline gelmesiyle, materyalist diyalektiğin Marksist

[3] Lenin, "Diyalektik Sorunu Üzerine", s. 358.

dünya görüşü doğdu. İşte o zaman, burjuvazi arasında materyalist diyalektiğe karşı koymak için açık ve çıplak gerici idealizme ek olarak, kaba evrimcilik ortaya çıktı.

Bu metafizik ya da kaba evrimci dünya görüşü, şeyleri birbirinden kopuk, durağan ve tek yanlı olarak görür. Evrendeki her şeyi, bu şeylerin biçim ve türlerini, birbirlerinden ebediyyen yalıtılmış ve değişmez kabûl eder. Değişme, ancak nicelikte bir artma, eksilme ya da yer değiştirme şeklinde olabilir. Üstelik bu gibi artma, azalma ya da yer değiştirmelerin nedeni, şeylerin içinde değil dışındadır, yani değişimin itici gücü dışsaldır. Metafizikçilere göre, evrendeki farklı türden her şey ve bunların özellikleri, ilk ortaya çıkışlarından beri hep aynıdır. Sonraki her değişme, sırf nicelikte artma ya da azalmadan ibarettir. Bunlara göre, bir şey, ancak aynı şey olarak kendini tekrar edip durur ve farklı hiçbir şeye dönüşmez. Bunların gözünde kapitalist sömürü, kapitalist rekabet, kapitalist toplumun bireyci ideolojisi, vesaire, eskinin köleci toplumunda ve hattâ ilkel toplumda her zaman bulunmuştur ve hiç değişmeden ebediyen var olacaktır. Bunlar, toplumsal gelişimin nedenlerini, coğrafya ve iklim gibi topluma dışsal olan etmenlere bağlarlar. Aşırı basitleştirilmiş bir tarzda şeylerin gelişmesinin nedenini şeylerin dışında ararlar ve gelişmenin şeylerin içindeki çelişkilerden doğduğunu savunan materyalist diyalektik teoriyi reddederler. Bu yüzden de ne şeylerin nitel çeşitliliğini ne de bir niteliğin bir başka niteliğe dönüşmesi olgusunu açıklayabilirler. Avrupa'da bu düşünce tarzı, 17. ve 18. yüzyıllarda mekanik materyalizm, 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında da kaba evrimcilik şeklinde var oldu. Çin'de, "Yol (Tao) nasıl değişmezse Gökler de değişmez"[4] sözleriyle özetlenebilecek bir metafizik düşünce vardı ve çürümüş feodal yönetici sınıflar tarafından uzun süre desteklendi. Son yüzyılda Avrupa'dan ithal edilen mekanik materyalizm ile kaba evrimcilik ise burjuvazi tarafından desteklenmektedir.

[4] [Han hanedanı döneminde Konfüçyüsçülüğün çok tanınmış bir temsilcisi olan Tung Çung-şu'nun (MÖ: 179–104) bir özdeyişi.]

Materyalist diyalektik dünya görüşü, metafizik dünya görüşünün tersine, bir şeyin gelişimini anlamak için, onu içsel olarak ve öbür şeylerle ilişkileri içinde incelememiz gerektiğini savunur. Bir başka deyişle, her şey kendi hareketi içinde çevresindeki şeylerle ilişki ve etkileşim içinde olmakla beraber, şeylerin gelişimi, kendi içsel ve zorunlu öz hareketleri olarak görülmelidir. Bir şeyin gelişiminin temel nedeni, dışsal değil içseldir; yani o şeyin kendi içinde taşıdığı çelişkililikte yatar. Her bir şeyde iç çelişki, bu yüzden de hareket ve gelişme vardır. Bir şeyin içindeki bu çelişkenlik, o şeyin gelişmesinin temel nedenidir, o şeyin başka şeylerle ilişki ve etkileşimleri ise ikincil nedenlerdir. Böylece, materyalist diyalektik, metafizik mekanik materyalizm ve kaba evrimcilik tarafından ileri sürülen dış nedenler ya da dışsal bir itici güç teorisiyle zorlu bir mücadeleye girişir. Bütünüyle dışsal nedenlerin sâdece mekanik harekete, yani, ölçek ve nicelikte değişmeye yol açabileceği, ama şeylerin niçin nitel olarak binlerce farklı tarzda değişiklik gösterdiğini ya da bir şeyin niçin başka bir şeye dönüştüğünü açıklayamayacağı besbellidir. İşin gerçeği, bir dış güç tarafından meydana getirilen mekanik bir hareket bile, şeylerin içsel çelişkisi sâyesinde meydana gelir. Bitkilerin, hayvanların basit büyümeleri, nicelik bakımından gelişmeleri bile, aynı şekilde, iç çelişkilerinin sonucudur. Benzer biçimde, toplumsal gelişme, esas olarak, dış nedenlerden değil, iç nedenlerden kaynaklanır. Neredeyse aynı coğrafya ve iklim koşullarına sahip ülkeler gelişme bakımından çok büyük farklılık ve eşitsizlikler gösterir. Üstelik, coğrafyasında, ikliminde hiçbir değişme olmadığı halde, aynı ülkede büyük toplumsal değişmeler olabilir. Her iki ülkenin de coğrafyasında, ikliminde herhangi bir değişme olmadığı halde, emperyalist Rusya, sosyalist Sovyetler Birliği; feodal ve dünyadan yalıtılmış Japonya, emperyalist Japonya haline gelmiştir. Uzun süre feodalizmin hüküm sürdüğü Çin, son yüzyıl içinde büyük değişmeler geçirmiştir, şimdi de özgür ve kurtarılmış yeni bir Çin olmaya doğru değişmektedir. Oysa Çin'in coğrafyasında ya da ikliminde hiçbir değişiklik olmamıştır. Dünyanın coğrafyasında, ikliminde bütünüyle bâzı değişmeler

olmakla birlikte, toplumdaki değişmelerle karşılaştırılınca, bunlar pek az önemlidir. Doğal koşullardaki değişmeler, kendisini, binlerce, milyonlarca yılda gösterdiği hâlde, toplumdaki değişmeler bin yılda, yüz yılda, on yılda, hattâ (devrim zamanlarında olduğu gibi) birkaç yılda, ya da ayda meydana gelir. Materyalist diyalektik görüşe göre, doğadaki başlıca değişmeler, doğadaki iç çelişkilerin gelişmesiyle olur. Toplumdaki başlıca değişmeler de, toplumdaki iç çelişkilerin, yani üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişkilerin, sınıflar arasındaki çelişkilerin, yeni ile eski arasındaki çelişkilerin gelişmesiyle olur. Bu çelişkilerin gelişmesi, toplumu ileri iter ve eski toplumun yerine yeni toplumun geçmesi için itici güç sağlar. Materyalist diyalektik, dış nedenleri hiç hesaba katmaz mı? Hiç de değil. Materyalist diyalektik, dış nedenleri değişmenin koşulu, iç nedenleri ise değişmenin temeli olarak görür. Dış nedenler, iç nedenler sâyesinde etki eder. Uygun bir sıcaklıkta yumurta civcive dönüşür. Ama bir taşı civciv yapabilecek bir sıcaklık yoktur, çünkü bu iki şey, aslında farklıdır. Çeşitli ülkelerin halkları arasında sürekli etkileşim vardır. Kapitalizm, özellikle emperyalizm ve proleter devrimi döneminde, çeşitli ülkeler arasındaki siyasal, ekonomik ve kültürel etki ve karşılıklı uyarma pek büyük olmuştur. Sosyalist Ekim Devrimi, yalnız Rusya tarihinde değil, dünya tarihinde de yeni bir devir açmış, dünyanın bütün ülkelerindeki iç değişiklikler, benzer ama daha derin bir biçimde de Çin'deki iç değişiklikler üzerinde etki yapmıştır. Gene de, bu gibi değişiklikler, Çin'de dâhil bu ülkelerin gelişmesinin iç yasaları sâyesinde etkili olmuştur. Savaşta iki ordu çarpışır; biri yener öbürü yenilir. Zaferi de, yenilgiyi de iç nedenler belirler. Yenen, ya güçlü ya da doğru komuta altında olduğu için yenmiştir; yenilen ya zayıflığından ya da yetersiz komuta altında olmasından ötürü yenilmiştir; işte bu iç nedenler yoluyla, dış nedenler etkili olmuştur. 1927'de Çin'de, proletaryanın büyük burjuvazi tarafından yenilmesi, o sıralarda Çin proletaryası (yani Çin Komünist Partisi) içindeki oportünizm yüzünden oldu. Biz bu oportünizmi tasfiye edince, Çin devrimi yeniden ilerleme yoluna girdi. Daha sonra, partide mâceracı-

lığın ortaya çıkması üzerine Çin devrimi düşmandan tekrar ağır darbeler yedi. Bu mâceracılığı tasfiye edince, dâvamız yeniden ilerledi. Bundan da anlaşılıyor ki, devrimi başarıya ulaştırmak için bir siyasal parti kendi siyasal çizgisinin doğruluğuna ve kendi örgütünün birliğine güvenmelidir.

Diyalektik dünya görüşü, eski zamanlarda, hem Çin'de, hem de Avrupa'da ortaya çıkmıştı. Ne var ki, bu eski diyalektiğin bir bakıma kendiliğinden ve safça bir karakteri vardı. O zamanlar geçerli olan toplumsal ve tarihsel koşullarda, henüz teorik bir sistem oluşturamıyordu ve bu yüzden dünyayı tam olarak açıklayamayıp yerini metafiziğe kaptırdı. 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başında yaşamış ünlü Alman filozofu Hegel, diyalektiğe önemli katkılarda bulunmakla birlikte, onun diyalektiği idealist bir diyalektikti. Ancak proletarya hareketinin büyük kahramanları Marx ile Engels'in insanın bilgi tarihindeki olumlu başarılarının bir sentezini yapması ve özellikle Hegel diyalektiğinin akla-uygun öğelerini seçip benimseyerek diyalektik materyalizm ve tarihsel materyalizm teorilerini yaratmasıyladır ki, düşünce tarihinde eşi görülmemiş bir devrim meydana geldi. Daha sonraları, Lenin ve Stalin, bu büyük teoriyi daha da geliştirdiler. Bu teori Çin'e ulaşır ulaşmaz, Çin düşünce dünyasında büyük değişikliklere yol açtı.

Bu diyalektik dünya görüşü, bize esas olarak, çeşitli şeylerdeki karşıtların hareketini nasıl gözlemleyip nasıl tahlil edeceğimizi ve bu tahlile dayanarak çelişkileri çözme yöntemlerini bulmayı öğretir. Bu yüzden, bizim için en önemlisi, şeylerdeki çelişki yasasını somut bir tarzda anlamaktır.

II. ÇELİŞKİNİN EVRENSELLİĞİ

Anlatım kolaylığı açısından, burada, önce çelişkinin evrenselliğini ele alacak ondan sonra da çelişkinin özgüllüğüne geçeceğim. Çelişkinin evrenselliğinin daha kısaca açıklanabilmesinin nedeni, materyalist diyalektik dünya görüşünün keşfedilmesinden bu yana, Marksizmin

büyük kurucu ve sürdürücüleri – Marx, Engels, Lenin ve Stalin – tarafından materyalist diyalektiğin insan ve doğanın tarihi ile toplumun ve doğanın değişen birçok yönlerinin tahliline büyük bir başarıyla uygulanmış olmasından ötürü, çok kimsenin çelişkinin evrenselliğini kabul etmiş olmasındandır. Oysa, çelişkinin özgüllüğü konusu birçok yoldaş, özellikle de dogmacılar tarafından hâlâ açıkça anlaşılmamıştır. Bunlar, çelişkinin evrenselliğinin tam da çelişkinin özgüllüğünün içinde yattığını anlayamamışlardır. Ne de, karşımıza çıkan somut şeylerdeki çelişkilerin incelenmesinin, devrimci pratiğin akışına kılavuzluk etmede ne kadar önemli olduğunu kavramışlardır. Bu yüzden, çelişkinin özgüllüğünün incelenmesinin vurgulanması ve hak ettiği derecede açıklanması zorunludur. Bu nedenle, şeyler içindeki çelişkilerin yasasını tahlil ederken, önce çelişkinin evrenselliğini tahlil etmeli, ardından çelişkinin özgüllüğünün tahliline özel bir vurgu yapmalı ve nihayet, çelişkinin evrenselliğine geri dönmeliyiz.

Çelişkinin evrenselliğini ya da mutlaklığı ikili bir anlama sahiptir. Bunlardan ilki, çelişkinin, bütün şeylerin gelişme sürecinde bulunduğu; ikincisi, her şeyin gelişme sürecinde baştan sona kadar bir karşıtlar hareketinin var olduğudur.

Engels, "Hareketin kendisi bir çelişkidir."[5] demişti. Lenin, karşıtların birliği yasasını, "... doğanın (zihin ve toplum da dâhil) tüm görüngülerinde ve süreçlerinde yer alan çelişkili, karşılıklı olarak dışlayıcı, karşıt eğilimlerin tanınması (keşfedilmesi)"[6] şeklinde tanımladı. Bu görüşler doğru mudur? Evet doğrudur. Şeylerdeki çelişik yanların karşılıklı bağımlılığı ve bunlar arasındaki çatışma, o şeylerin yaşamını belirler ve gelişmelerini sağlar. İçinde çelişki taşımayan şey yoktur; çelişki olmasaydı hiçbir şey olmazdı.

Çelişki, basit hareketin (mekanik hareket gibi) esası olduğu kadar, karmaşık hareketin de esasıdır.

Engels, çelişkinin evrenselliğini şu şekilde açıklamıştı:

---

[5] Friedrich Engels, *Anti-Dühring,* "Dialectics, Quantity and Quality", Foreign Languages Publishing House, 1959, s. 166.

[6] V. I Lenin, "On the Question of Dialectics", s. 357–58.

"Eğer basit mekanik yer değiştirme bir çelişki taşıyorsa, bu maddenin daha yüksek hareket biçimleri ve özellikle organik hayat ile onun gelişmesi içeriyorsa, maddenin daha yüksek hareket biçimleri ile organik yaşam ve organik yaşamın gelişmesi için daha bile geçerlidir... hayat en başta ve esas olarak bundan – yani bir varlığın her ân hem kendisi hem başka bir şey olmasından – oluşur. Öyleyse hayat da şeylerin ve süreçlerin kendinde var olan, durmadan kendini meydana getiren ve ortadan kaldıran bir çelişkidir; ve bu çelişki sona erer ermez, hayat biter ölüm başlar. Aynı şekilde, düşünce alanında da çelişkilerden kurtulamayacağımızı ve örneğin, insanın içsel olarak sınırsız bilme yeteneği ile bu yeteneğin fiilen ancak dışsal olarak sınırlanmış ve sınırlı bilgiye sahip insanlarda var olabildiği gerçeği arasındaki çelişkinin çözümünü – en azından bizim için, pratik bakımdan – nesillerin sonsuz dizisi içinde bulacağını görmüştük.

...yüksek matematiğin temel ilkelerinden birinin, bazı koşullarda doğru ile eğrinin aynı şey olabilmeleri çelişkisidir

Fakat basit matematik bile çelişkilerle doludur.[7]

Lenin çelişkinin evrenselliğini şöyle göstermişti:

Matematikte: + ve – , diferansiyel ve integral.
Mekanikte: etki ve tepki
Fizikte: artı ve eksi elektrik.
Kimyada: atomların birleşmesi ve ayrışması.
Toplumsal bilimlerde: sınıf mücadelesi.[8]

Savaşta saldırı ve savunma, ilerleme ve çekilme, yengi ve yenilgi, hepsi birer karşılıklı çelişkili olgudur. Biri olmadan öbürü olamaz. Bu iki yön aynı ânda hem çatışma hem karşılıklı bağımlılık içindedir, ve bu, savaşın bütünlüğünü meydana getirir, gelişmesini sağlar ve sorunlarını çözüme ulaştırır.

İnsanların kavramlarındaki her farklılığın nesnel bir çelişkiyi yansıttığı düşünülmelidir. Nesnel çelişkiler öznel düşüncede yansıtılır ve bu süreç kavramların karşıtlığı hareketini meydana getirir, düşünce-

[7] Engels, *Anti-Dühring* s. 166-67.
[8] V. I Lenin, "On the Question of Dialectics", s. 357.

nin gelişmesine ilerletir ve insan düşüncesindeki sorunları durmadan çözer.

Parti içinde, durmadan, çeşitli fikirler arasında karşıtlık ve çatışma olur. Bunlar, parti içindeki sınıf çelişkilerini toplumdaki yeni ve eski şeyler arasındaki çelişkileri yansıtır. Partide çelişki ya da çözülecek ideolojik savaşım yoksa partinin yaşamı sona erer.

Böylelikle, ister hareketin basit ya da karmaşık biçimlerinde olsun, ister nesnel görüngülerde ya da ideolojik görüngülerde olsun, çelişki evrensel olarak ve bütün süreçlerde mevcuttur. Peki, çelişki her sürecin başlangıç aşamasında da var mıdır?

Her bir şeyin gelişme sürecinde baştan sona kadar bu karşıtlar hareketi var mıdır?

Sovyet filozoflarının eleştirel makalelerinden görüleceği üzere, Deborin okulu, çelişkinin sürecin başında değil de ancak gelişmesinin belirli bir aşamasında ortaya çıktığı görüşündedir. Durum böyleyse, bu aşamaya gelinene dek, sürecin gelişmesinin nedeni içsel değil dışsal olacaktır. Böylece Deborin, metafizik dış nedenler ve mekanizm teorisine dönmektedir. Bu görüşü somut sorunların çözümlemesine uyguladığında, Deborin okulu, Sovyetler Birliği'nde mevcut koşullar altında "kulaklar" ile genel olarak köylüler arasında çelişkiler değil sâdece farklılıklar görmekte ve böylece Buharin ile tam bir görüş birliğine varmaktadır. Benzer şekilde Fransız Devrimini tahlil ederken de, devrimden önce, işçilerin, köylülerin ve burjuvazinin oluşturduğu Üçüncü Sınıf içinde, çelişkiler olmayıp, yalnız farklar bulunduğunu iddia ediyorlar. Bunlar, anti-Marksist görüşlerdir. Deborin okulu, dünyadaki her farkın bir çelişkiyi içerdiğini ve bu farkın çelişkinin ta kendisi olduğunu anlamıyor. Emek ile sermaye, bu iki sınıfın ortaya çıktığı ândan itibaren çelişki içindedir, sâdece, bu çelişki ilk başta henüz yoğunluk kazanmamıştı. Sovyetler Birliğindeki toplumsal koşullar altında bile işçiler ile köylüler arasında bir fark vardır ve bu fark, emek ile sermaye arasındaki gibi bir uzlaşmaz karşıtlığa ya da sınıf savaşına varmamakla birlikte, bir çelişkidir. Sosyalist kuruluş döneminde, işçiler ile köylüler sağlam bir ittifak kurmuşlar-

dır ve bu çelişkiyi sosyalizmden komünizme ilerleme sürecinde yavaş yavaş çözeceklerdir. Buradaki sorun, çelişki var mı yok mu sorunu değil, farklı çeşitten çelişkilerin bulunması sorunudur. Çelişki evrenseldir, mutlaktır ve şeylerin bütün gelişme sürecinde vardır ve bütün süreçlerde baştan sona devam edip gider.

Yeni bir sürecin ortaya çıkması nedir? Eski birlik ve onu meydana getiren karşıtlar, yeni bir birliğe ve onu meydana getiren karşıtlara yerlerini bırakırlarsa, eskinin yerine yeni bir süreç ortaya çıkar. Yeni süreç de yeni bir çelişkiyi içinde taşıdığından, bu sefer de o çelişkinin gelişme tarihi başlar.

Lenin, Marx'ın *Kapital*'de şeylerin gelişme sürecini baştan sona kadar izleyen karşıtların hareketine dair bir tahlil örneği verdiğini söyler. Bu, bütün şeylerin gelişme süreçlerini incelemede uygulanması gerekli bir yöntemdir. Lenin de, bunu, bütün yazılarında doğru olarak uygulamış ve bu yönteme bağlı kalmıştır.

"Marx, *Kapitalde,* önce burjuva (meta) toplumunun en basit, en olağan ve temel, en yaygın ve gündelik ilişkisini, milyarlarca kez karşılaşılan bir ilişkiyi, yani meta değişimini tahlil eder. Bu çok basit görüngünün (burjuva toplumun bu "hücre"sinin) analizi, modern toplumun *bütün* çelişkilerini (ya da *bütün* çelişkilerinin tohumlarını) gözler önüne serer. Daha sonraki sergileme, başından sonuna dek, bu çelişkilerin ve tek tek parçaları [toplamı] içinde bu toplumun [gerek büyüme gerek hareket şeklinde] gelişmesini bize gösterir."

Lenin şunu ekler: "Genel olarak diyalektiğin sergilenmesi (ya da incelenmesi) yöntemi de böyle olmalıdır."[9]

Çin komünistleri bu yöntemi öğrenmek zorundadır; Çin devriminin tarihini ve bugünkü koşullarını doğru olarak tahlil etmeyi ve geleceğini öngörmeyi ancak o zaman başarabilirler.

---

[9] A.g.e., 258-59.

III. ÇELİŞKİNİN ÖZGÜLLÜĞÜ

Çelişki, bütün şeylerin gelişme sürecinde mevcut olup, baştan sona her şeyin gelişme sürecine nüfuz eder. Bu, yukarda tartışmış olduğumuz çelişkinin evrenselliği ve mutlaklığıdır. Şimdi de çelişkinin özgüllüğü ve göreliliğini ele alalım.

Bu sorunu birkaç düzeyde incelemek gerekir.

Önce, maddenin her türlü hareketindeki çelişkide, bir özgüllük vardır. İnsanın madde üzerine olan bilgisi, maddenin hareket biçimlerinin bilgisidir; çünkü dünyada hareket hâlinde maddenin dışında bir şey yoktur ve bu hareket belli biçimler almak zorundadır. Maddenin hareketinin her biçimini ele alırken, bu biçimin hareketin diğer biçimleriyle olan ortak olarak sahip olduğu noktaları gözlemeliyiz. Ama asıl önemli ve zorunlu olup şeyler üzerinde bilgimizin temelini oluşturan husus, maddenin hareketinin bu biçiminde kendine özgü olan şeyi, yani hareketin bu biçimi ile öteki biçimleri arasındaki nitel farklılığı gözlemlemektir. Ancak bunu yaptığımızda şeyleri birbirinden ayırt edebiliriz. Hareketin her biçimi, kendi içinde kendi özgül çelişkisini taşır. Bu özgül çelişki, o şeyin kendisini bütün öteki şeylerden ayıran özgül özünü oluşturur. İçsel neden ya da diyebiliriz ki dünyadaki şeylerin müthiş çeşitliliğin esası, budur. Doğada pek çok hareket biçimi vardır: mekanik hareket, ses, ışık, sıcaklık, elektrik, ayrışma, birleşme, vb. Bütün bu biçimler birbirlerine bağımlıdır, ama özünde her biri birinden farklıdır. Hareketin her biçiminin özgül özü, kendi özgül çelişkisi tarafından belirlenir. Bu, yalnız doğa için değil toplum için de, düşünce için de doğrudur. Her toplum biçiminin, her düşünce tarzının, kendi özgül çelişkisi, özgül bir özü vardır.

Bilimler bütünüyle kendi inceleme konularına ait özgül çelişkiler bakımından birbirinden ayrılır. Belli bir olgular alanına özgü, belli cinsteki bir çelişki, belli bir bilim kolunun konusunu oluşturur. Örneğin, matematikte artı ve eksi sayılar; mekanikte etki ve tepki; fizikte artı ve eksi elektrik; kimyada ayrışma ve birleşme; toplum bilimlerinde üretici güçler ile üretim ilişkileri, sınıflar ve sınıflar arasındaki mücadele; askerlikte saldırı ve savunma; felsefede idealizm ve materya-

lizm, metafizik ve diyalektik görüş vesaire. Bunların her biri, çeşitli bilimler tarafından incelenen özgül bir çelişkiye ve özgül bir öze sahiptir. Kuşku yok ki, çelişkinin evrenselliğini kabul etmeksizin, şeylerin hareketinin gelişmesinin evrensel nedenini ya da evrensel temelini bulup çıkartamayız. Gene de, çelişkinin özgüllüğünü incelemeden, bir şeyin onu öteki şeylerden ayıran özgül özünü saptayamayız ve şeylerin hareketinin gelişmesinin özgül nedenini ya da özgül temelini bulamayız, bir şeyi ötekinden ayırt edemeyiz ya da bir bilim kolunun sınırını çizemeyiz.

İnsan bilgisinin hareketindeki sıraya göre, daima bir şeyin bilgisinden genel olarak şeylerin bilgisine doğru tedricî bir artış vardır. İnsan ancak birçok farklı şeyin özgül özünü bildikten sonra genellemeye gidebilir ve şeylerin ortak özünü bilir.

İnsan bu ortak özün bilgisini edinince, bu bilgiyi kılavuz olarak kullanır ve henüz incelenmemiş ya da enine boyuna incelenmemiş çeşitli somut şeyleri incelemeye ve her birinin özgül özünü keşfetmeye geçer; ancak böylelikle bunların ortak özü hakkındaki bilgisini tamamlamayı, zenginleştirmeyi ve geliştirmeyi başarır ve bu bilginin yitip gitmesini ya da donup kalmasını önler. İşte bu, iki bilme sürecidir: birisi özelden genele, öteki genelden özele doğrudur. İnsan bilgisi, daima döngüseldir ve (bilimsel yönteme kesinlikle uyulduğu sürece) her döngü, insan bilgisini bir adım daha ilerletip derinleştirir. Dogmacılarımızın yanlışa düştüğü nokta, bir yandan çelişkinin evrenselliğini ve şeylerin ortak özünü tam olarak tam anlamıyla öğrenmeden önce, çelişkinin özgüllüğünü incelemek ve tek tek şeylerin kendine has özünü bilmek zorunda olduğumuzu, öte yandan da, şeylerin ortak özünü öğrendikten sonra, daha ileriye gidip, henüz iyice incelenmemiş ya da ortaya yeni çıkmış somut şeyleri incelememiz gerektiğini anlamayışlarıdır. Bizim dogmacılar tembel teneke; somut şeyleri araştırma zahmetine katlanmaktan kaçıyor, genel doğruların boşluktan çıkıp geldiğini sanıyorlar, bu doğruları kof, soyut formüllere dönüştürüyor ve böylelikle insanın doğrulara ulaşmasının normal yolunu ya büsbütün reddediyor ya da tersine çeviriyorlar. Bunlar, aynı şekilde, özelden genele, genelden özele doğru iki bilme yolu arasın-

daki karşılıklı ilişkiyi de anlamıyorlar. Marksist bilgi teorisinden hiçbir şey anlamıyorlar,

Sâdece maddenin hareket biçimlerinin her büyük sistemi tarafından belirlenen özgül çelişkiyi ve özü incelemekle kalmayıp, maddenin her hareket biçiminin uzun gelişme yolundaki her aşamasının özgül çelişkisini ve özünü de incelemek gerekir. Bütün hareket biçimlerinde, her gerçek (hayalî olmayan) gelişme süreci, nitelikçe farklıdır. İncelememiz bu noktayı vurgulamalı ve bu noktadan başlamalıdır.

Nitelikçe farklı çelişkiler, ancak nitelikçe farklı yöntemlerle çözülebilir. Örneğin, proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki, sosyalist devrim yöntemi ile; büyük halk yığınları ile feodal sistem arasındaki çelişki, demokratik devrim yöntemi ile; sömürgeler ile emperyalizm arasındaki çelişki, ulusal devrimci savaş yöntemi ile; sosyalist toplumda işçi sınıfı ile köylüler arasındaki çelişki, tarımın kolektifleştirilmesi ve makineleşme yöntemi ile; Komünist Parti içindeki çelişki, eleştiri ve özeleştiri yöntemi ile; toplum ile doğa arasındaki çelişki, üretici güçlerin geliştirilmesi yöntemi ile çözülür. Süreçler değişir, eski süreçler ve eski çelişkiler kaybolur, yeni süreçler ve yeni çelişkiler ortaya çıkar ve buna uygun olarak çelişkileri çözme yöntemleri değişir. Rusya'daki Şubat devrimi ile Ekim devriminin çözdüğü çelişkiler arasında temel bir ayrılık olduğu gibi, bunları çözme yöntemleri arasında da ayrılık vardır. Farklı çelişkileri çözmek için farklı yöntemler kullanmak; Marksist-Leninistlerin büyük titizlikle gözetmek zorunda oldukları bir ilkedir. Dogmacılar bu ilkeyi gözetmiyor. Onlar çeşitli devrim durumları arasındaki farkı anlamadıklarından, farklı çelişkileri çözümlemek için farklı yöntemler kullanılması gereğini de anlamamakta, tam tersine, her yerde, hiç değişmeden kullanabileceklerini sandıkları tek bir formülü benimseyip keyiflerine göre her yere uygulamaktalar. Bu ise sâdece devrimin önüne engeller çıkarır ya da eskiden gayet güzel yürüyen işleri berbat etmekten başka sonuç vermez.

Herhangi bir şeyin gelişmesinin herhangi bir sürecinin çelişkilerinin özgüllüğünü bütünlüğü ya da karşılıklı bağlantıları içinde ortaya çıkarmak, yani, süreçlerin özünü ortaya çıkarmak için söz konusu sü-

reçteki her çelişkinin iki yönünün özgüllüğünü ortaya çıkarmak zorunludur; başka türlü sürecin özünü ortaya çıkarmak mümkün olmaz. Aynı şekilde, bu da incelememizde son derece dikkat göstermek zorunda olduğumuz bir husustur.

Her büyük şeyin gelişme sürecinde, birçok çelişki vardır. Örneğin, koşulların aşırı karmaşık olduğu Çin'in burjuva demokratik devrimi sürecinde, Çin toplumundaki bütün ezilen sınıflar ile emperyalizm arasındaki çelişki vardır, büyük halk kitleleri ile feodalizm arasındaki, proletarya ile burjuvazi arasındaki, köylüler ve kent küçükburjuvazisi ile büyük burjuvazi arasındaki ve çeşitli gerici yönetici hizipler arasındaki çelişkiler vardır ve bu böyle gider. Bu çelişkilerin her biri kendi özgül karakteristiğine sahip olduğundan aynı tarzda ele alınamaz, üstelik, bunların her biri de kendi özgül karakteristiğine sahip olduğundan, bu çelişkilerin iki yönü de aynı tarzda ele alınamaz. Çin'de devrime girişen bizlerin, sâdece bu çelişkileri bütünlükleri yani karşılıklı ilişkileri içinde anlamakla kalmayıp, bütünlüğü anlamanın tek yolu olarak, her çelişkinin iki yönünü incelememiz de gereklidir. Bir çelişkinin her yönünü anlamaktan söz ettiğimizde, hem birbirine bağımlı ve çelişki içinde olduklarında, hem de bu karşılıklı bağımlılık ilişkisi koptuktan sonra, her yönün hangi özgül konumu işgâl ettiğini, karşıtı ile çelişmesinde ve karşılıklı bağımlılığında hangi somut biçimleri aldığını, karşıtıyla mücadelesinde hangi somut yöntemlere başvurduğunu anlamayı meram ediyoruz. Bu sorunların incelenmesinin büyük önemi vardır. Somut durumların somut tahlilinin Marksizmde en önemli şey, Marksizmin yaşayan ruhu olduğunu söylediğinde, Lenin bu fikri dile getiriyordu.[10] Bizim dogmacılarımız, Lenin'in öğretisinin tersine, hiçbir somut şeyi tahlil etmek için kafalarını kullanmıyorlar; yazılarında ve konuşmalarında, içerikten yoksun basmakalıp ifadelere başvuruyor, böylelikle de Partimizde çok kötü bir çalışma tarzı yaratıyorlar.

Bir sorunu incelerken, öznellik, tek yanlılık ve yüzeysellikten ka-

[10] [Bkz.: 'Çin'in Devrimci Savaşında Strateji Problemleri', Bütün Eserleri, C. I, s.251, n.10.]

çınmalıyız. "Pratik Üzerine" denememde (bu kitapta, 3. Bölüm) tartıştığım öznellik, bir soruna nesnel olarak bakmamak, yani bakarken materyalist bakış açısını kullanmamaktır. Tek yanlılık ise, sorunu bütün yanları ile görmemektir. Örneğin, yalnız Çin'i anlayıp Japonya'yı anlamamak, Komünist Partisini anlayıp Guomindang'ı anlamamak, yalnız proletaryayı anlayıp burjuvaziyi anlamamak, yalnız köylüleri anlayıp toprak ağalarını anlamamak, yalnız uygun koşulları anlayıp uygun olmayan koşulları anlamamak, yalnız geçmişi anlayıp geleceği anlamamak, yalnız parçayı anlayıp bütünü anlamamak, yalnız kusurları anlayıp başarıları anlamamak, yalnız savcının iddiasını anlayıp dâvalınınkini anlamamak, yalnız gizli devrimci çalışmayı anlayıp açık devrimci çalışmayı anlamamaktır vesaire. Tek sözcükle, bir çelişkinin her iki yönünün özelliklerini anlamamaktır. Buna, bir soruna tek yanlı bakmak denir, ya da bütünü değil yalnız parçayı, ormanı değil ağaçları görmek denir. Bunun sonucu, çelişkileri çözme yöntemlerini bulmak, devrimin görevlerini tamamlamak, verilen işi tam yapmak ya da parti içindeki ideolojik mücadeleyi doğru olarak geliştirmek mümkün olmaz. Askerlik bilimini tartışırken "Düşmanı ve kendini tanırsan, yenilme tehlikesi olmaksızın yüzlerce savaşa girebilirsin" dediğinde Sun Wu Tzu bir çarpışmanın iki tarafına işaret ediyordu.[11] Tang hanedanı zamanında yaşayan Vey Çeng[12] "İki tarafı dinlemek seni aydınlatır, tek tarafı dinlemek seni yanıltır" dediğinde tek yanlılığın yanlışlığını görmüştü. Oysa bizim yoldaşlar sık sık sorunlara tek yanlı bakıyorlar; bu yüzden de sık sık başlarını belâya sokuyorlar. *Şuy Hu Çuan* romanında,[13] Sung Çi-yang, Çu köyüne üç kez saldırır ve yerel koşullar hakkında bilgisi olmadığı ve yanlış yöntem uyguladığı için ikisinde yenilgiye uğrar. Sonra yöntemini değiştirmiş,

[11] [Bkz.: a.g.e., s. 249.]

[12] [Vey Çeng (MS 580-643), devlet adamı ve tarihçi.]

[13] [Şuy Hu Çuan (Bataklık Kahramanları), on dördüncü yüzyılda yazılmış olan Kuzay Sung Hanedanı'nın son zamanlarının anlatıldığı ünlü Çin romanı. Çu köyü, köylü ayaklanmasının önderi ve romanın kahramanı olan Sung Çi-ang'ın üslendiği Liangşanbo yakınlarındaydı. Despotik toprak ağası Çu Çaofeng, bu köyün yöneticisiydi.]

önce durumu ve koşulları incelemiş, yol kavşaklarını bellemiş, ardından, Li, Hu ve Çu köyleri arasındaki ittifakı bozmuş, efsanedeki Truva atı tekniğini kullanarak, kılık değiştirttiği askerlerini zamanı gelince içerden vurmak üzere düşman ordugâhına sokmuştur. Böylece, üçüncü seferde zafere ulaşmıştır. Şuy Hu Çuan'da materyalist diyalektiğin pek çok örnekleri vardır, Çu köyü üzerine üç seferi anlatan bölüm en iyilerinden biridir. Lenin diyor ki:

> bir şeyi bilmek için, bütün yanlarını, bütün bağlantılarını ve "dolaylı etkilerini" ele alıp, incelememiz gerekir. Bunu tam olarak asla başaramayacak olsak da, bütün yanları dikkate alma gereğini bilmek, yanılgılara ve katılığa karşı bir güvencedir."[14]

Bu sözlerini akılda tutmalıyız. Yüzeysellik, bir çelişkinin ne bütününün ne de yönlerinin her birinin karakteristiklerini göz önüne almamak demektir; bir şeyi derinlemesine araştırmanın ve çelişkisinin özelliklerini kılı kırk yarmacasına incelemenin gerekliliğini inkâr edip, onun yerine, uzaktan bakıverip, dış görüşünü şöyle kaba taslak gördükten sonra (bir soruyu yanıtlamak, bir anlaşmazlığı yatıştırmak ya da askerî bir harekâtı yönetmek şeklinde olsun) o çelişkiyi alelacele çözmeye yeltenmek demektir. Böyle iş görmek, belâya davetiye çıkarmaktır. Çin'deki dogmacı ve görgücü yoldaşlarımızın hatâ yapmalarının nedeni, tamamiyle, şeylere öznel, tek yanlı ve yüzeysel bakma tarzlarından kaynaklanmaktadır. Tek yanlı ve yüzeysel olmak aynı zamanda öznel de olunduğunu gösterir. Çünkü, bütün nesnel şeyler fiilen birbirleriyle bağlantılıdır ve içsel yasalarla yönetilirler. Oysa, bâzı insanlar, şeyleri gerçekten oldukları gibi yansıtmak görevini üstlenmek yerine, sâdece şeylere tek yanlı ya da yüzeysel olarak bakarlar, bu yüzden de ne aralarındaki bağlantıları ne de iç yasalarını bilirler. Dolayısıyla yöntemleri özneldir.

Bir şeyin gelişmesinde, sâdece hem karşılıklı ilişkileri içinde,

---

[14] V. I. Lenin, "Bir Kere Daha Sendikalar, Şimdiki Durum ve Trotskiy ve Buharin'in Hataları Üzerine", *Bütün Eserleri*, New York, International Publishers, 1943, C. V., s. 66.

hem her bir yönün kendi içinde karşıtların hareketinin bütün süreci dikkatimizi gerektiren özgül özelliklere sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda sürecin her aşamasının da dikkat etmemiz gereken kendi özgül özellikleri vardır.

Bir şeyin gelişme sürecindeki temel çelişki ile bu temel çelişki tarafından belirlenen sürecin özü, süreç tamamlanıncaya dek ortadan kalkmaz; ancak, uzun bir gelişme sürecinde, koşullar çoğunlukla her aşamada değişir. Bunun nedeni, bir şeyin ya da bir niteliğin gelişmesindeki temel çelişkinin ve sürecin özünün aynı kalmasına rağmen, temel çelişkinin uzun süreç boyunca bir aşamadan öbürüne geçtikçe daha daha yoğunlaşmasındandır. İlaveten, temel çelişki tarafından belirlenen ya da etkilenen irili ufaklı sayısız çelişki arasından da bâzısı daha da şiddetlenir, bâzısı geçici olarak ya da kısmen çözülür yahut hafifler: Bu yüzden süreç aşamalara ayrılır. İnsanlar eğer bir şeyin gelişme sürecindeki aşamalara dikkat etmezse, onun çelişkileriyle gerektiği biçimde başa çıkamaz.

Örneğin, serbest rekabet dönemi kapitalizmi emperyalizme doğru geliştiğinde, iki sınıf arasında, yani proletarya ile burjuvazi arasında ya da toplumun kapitalist özünde değişme olmadı. Buna karşılık, bu iki sınıf arasındaki çelişki şiddetlendi; tekelci sermaye ile tekelci olmayan sermaye arasındaki çelişki ortaya çıktı; sömürgeci güçlerle sömürgeler arasındaki çelişki derinleşti; kapitalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişmelerinden kaynaklanan çelişki kendini özel bir keskinlikle ortaya koydu: Ve böylece kapitalizmin özel bir aşaması, emperyalizm aşaması doğdu. Lenin ile Stalin bu çelişkileri doğru biçimde açıkladıkları ve çözülmeleri için proletarya devriminin teori ve taktiklerini doğru biçimde formüle ettiklerindendir ki emperyalizm ve proletarya devrimi döneminin Marksizmi, Leninizmdir.

Çin'in, 1911 devrimiyle başlayan burjuva demokratik devrim sürecini ele alalım: Onun da çeşitli belirgin aşamaları vardır. Özellikle, devrimin burjuva önderliği altındaki evresiyle proleter önderlik altındaki evresi birbirinden çok farklı iki tarihsel aşamayı temsil eder. Proletarya önderliği, devrimin çehresini temelden değiştirmiş, sınıf

ilişkilerine yeni bir düzen getirmiş, köylü devrimini hızlandırmış, devrimin emperyalizm ve feodalizme karşı niteliğini güçlendirmiş, demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş olanağını hazırlamıştır vb. Devrim burjuva liderliği altındayken, bunların hiçbiri mümkün değildi. Bir bütün olarak sürecin temel çelişkisinde, yani, sürecin anti-emperyalist, anti-feodal, demokratik-devrimci doğasında (bunun karşıtı, yarı-sömürge, yarı-feodal doğadır) bir değişiklik olmamasına rağmen, yirmi yıldan uzun seyri boyunca süreç, çeşitli gelişme aşamalarından geçmiştir. Bu süre içinde 1911 devriminin yenilgisi, kuzeyli savaş ağaları rejiminin kurulması, ilk ulusal birleşik cephenin oluşturulması, 1924-1927 devrimi, ulusal birleşik cephenin dağılması ve burjuvazinin karşı-devrim tarafına geçişi, yeni savaş ağaları arasındaki savaş, Tarım Devrimi Savaşı, ikinci ulusal birleşik cephenin kurulması ve Japonya'ya Karşı Direniş Savaşı gibi birçok büyük olay meydana geldi. Bu aşamalar, özgül özellikleriyle birbirinden ayrılır: Bâzı çelişkilerin şiddetlenmesi (Tarım Devrimi Savaşı ve dört kuzeydoğu eyaletinin Japonya tarafından işgâli gibi), diğer çelişkilerin kısmen ya da geçici olarak çözülmesi (kuzeyli savaş ağaları çetesinin yok edilmesi ve toprak ağalarının elindeki topraklara el koymamız gibi) ve başka yeni çelişkilerin ortaya çıkışı (yeni savaş ağaları arasındaki mücadele ve güneydeki devrimci üslerimizi yitirdikten sonra ağaların toprakları yeniden zapt etmeleri gibi).

Bir şeyin gelişme sürecinin her aşamasındaki çelişkilerin özelliklerini incelerken, bunları, yalnız iç bağları ve bütünlükleri içinde görmekle yetinmeyip, her çelişkinin her iki yönünü de araştırmalıyız.

Örneğin, Guomindang ile Komünist Partisini düşünelim. Yönlerden birini. Guomindang'ı ele alalım. İlk ulusal birleşik cephe döneminde Guomindang, Sun Yat-sen'in üç temel ilkesini, Rusya ile dostluk, komünistlerle işbirliği, işçi ve köylülere yardım siyasetini yürütti Bu yüzden devrimciydi ve hayat doluydu, demokratik devrimi hedefleyen çeşitli sınıfların bir ittifakıydı. Ne var ki, 1927'den sonra Guomindang değişip, karşıtına dönüştü ve toprak ağaları ile büyük burjuvazinin gerici bloğu hâline geldi. 1938 Aralığındaki Sian olayından

sonra yeniden değişmiş, iç savaşın sona erdirilmesi ve Japon emperyalizmine karşı koymak üzere Komünist Partisi ile ittifaka yönelmiştir. Guomindang'ın üç aşamadaki özgül özellikleri bunlardır. Bu özelliklerin meydana gelmesi, kuşkusuz, çeşitli nedenlerden kaynaklanmıştır. Şimdi de, öbür yönü, Çin Komünist Partisini alalım. İlk ulusal birleşik cephesi döneminde Çin Komünist Partisi, henüz çocukluk çağındaydı. Parti, 1924-1927 devrimini cesâretle yönetmekle birlikte, devrimin doğasını, görevlerini ve yöntemlerini anlamak bakımından henüz olgunlaşmamış olduğunu gösterdi. Bunun sonucunda, devrimin sonlarında beliren Çün Tu-siuciliğin kendini dayatması ve devrimin yenilgisine yol açması mümkün oldu. 1927'den sonra Komünist Partisi, Tarım Devrimi Savaşını cesâretle yönetti ve devrimci ordu ile devrimci üs bölgelerini kurdu, ne var ki hem ordunun, hem de üs alanlarının çok ağır kayıplar vermesine yol açan mâceracı hatâlar işledi. 1935'ten beri, parti bu hatâlarını düzeltmiş, Japonlara karşı yeni birleşik cepheyi yönetmektedir. Bu büyük mücadele hâlen gelişmektedir. Bugünkü aşamada Komünist Partisi, iki devrim deneyimi geçirmiş, büyük deneyimler kazanmıştır. Çin Komünist Partisinin üç aşamadaki özgün özellikleri böyledir. Bu özelliklerin oluşması da çeşitli nedenlere bağlıdır. Bu iki özellikler kümesini incelemeden, gelişmelerinin çeşitli aşamaları sırasında, yani, bir birleşik cephenin kurulması, birleşik cephenin dağılması ve bir başka birleşik cephenin kurulması aşamaları sırasında bu iki parti arasındaki özgül ilişkileri anlayamayız. İki partinin özgül özelliklerini incelemek için daha bile önemli olan şey, bu iki partinin sınıf temelini ve farklı dönemlerde her parti ile diğer güçler arasında bundan kaynaklanan çelişkileri araştırmaktır. Örneğin, Komünist Partisi ile ilk ittifak döneminde Guomindang, bir yandan yabancı emperyalizm ile çelişki hâlinde ve bu nedenle anti-emperyalist idi; öte yandan ise içerde büyük halk kitleleri ile çelişki içindeydi. Çalışan halka birçok yararlar sağlayacağını vaad ettiği hâlde, aslında ya pek az şey veriyor ya da hiçbir şey vermiyordu. Anti-komünist savaşı yürüttüğü dönemde ise, büyük halk kitlelerine karşı, emperyalizm ve feodalizm ile işbirliği yaptı. Büyük halk

kitlelerinin devrimle elde ettikleri hakları bir yana iterek, onlarla olan çelişkisini şiddetlendirdi. Japonlara karşı verilen şimdiki savaş döneminde, Japonlarla çelişki halinde olan Guomindang, bir yandan Komünist Partisi ile ittifak istiyor, öte yandan da Komünist Partisine ve halka karşı sürdürdüğü mücadelesini ve bastırma hareketini gevşetmek istemiyor. Çin Komünist Partisine gelince, hangi dönemde olursa olsun, büyük halk kitlelerinin yanı başında, emperyalizme ve feodalizme karşı koyuyor. Bugün Japonlara karşı verilen savaşta Guomindang Japonlara karşı güçlü bir direnme isteği gösterdiğinden, Komünist Partisi Guomindang'a ve içerdeki feodal güçlere karşı ılımlı bir politika izliyor. Sözü edilen koşullar, iki partiyi bâzen bir araya, bâzen karşı karşıya getiriyor. İttifak hâlinde olduklarında bile, aynı ânda ittifak ve mücadeleden oluşan karmaşık bir durum oluyor. Çelişkinin her iki yönünün özgül özelliklerini incelemezsek, sırf her bir partinin öbür güçlerle ilişkilerini anlamamakla kalmaz, iki parti arasındaki ilişkileri de anlayamayız.

Bundan da anlaşılacağı gibi, herhangi bir çelişkinin özgüllüğünü - maddenin çeşitli hareket biçimlerindeki çelişkiyi, gelişmesinin her sürecindeki çelişkiyi, her süreçteki çelişkinin her iki yönünü, bir sürecin her aşamasındaki çelişkiyi ve her aşamadaki çelişkinin iki yönünü, kısacası bütün bu çelişkilerin özgüllüğünü - incelerken öznel ve keyfî davranmayıp somut biçimde tahlil etmeliyiz. Somut tahlil olmadan, hiçbir çelişkinin özgüllüğü hakkında bilgi edinilemez. Lenin'in somut koşulların somut tahlili konusundaki ısrarını hiç akıldan çıkarmamalıyız.

Somut tahlillerin ilk mükemmel örnekleri Marx ile Engels tarafından verilmiştir.

Marx ile Engels, şeylerdeki çelişki yasasını toplumsal tarih sürecinin incelenmesine uyguladıkları zaman, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkiyi görmüşlerdir. Sömürücü sınıf ile sömürülen sınıf arasındaki ve bunun sonucunda ekonomik temel ile onun üstyapısı (siyaset ve ideoloji gibi) arasındaki çelişkiyi keşfetmişler ve bu çelişkilerin nasıl kaçınılmaz olarak farklı türden sınıflı toplumlarda

farklı türden toplumsal devrimlere neden olduğunu anlamışlardır.

Marx, bu yasayı, kapitalist toplumun ekonomik yapısının incelenmesine uyguladığı zaman, bu toplumun temel çelişkisinin, üretimin toplumsal niteliği ile mülkiyetin özel niteliği arasında olduğunu görmüştür. Bu durum, özel işletmelerdeki üretimin örgütlü niteliği ile bütünüyle toplumdaki üretimin anarşik niteliği arasındaki çelişkide kendini göstermiştir. Bu çelişkinin sınıfsal görünüşü. burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişkidir.

Şeyler alanının çok geniş olmasından ve gelişmelerinin önünde bir sınır bulunmamasından ötürü, bir durumda evrensel olan, başka bir durumda özgül olur. Aynı şekilde, bir durumda özgül olan, bir başka durumda evrensel olabilir. Kapitalist sistemde, üretimin toplumsal karakteri ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki, kapitalizmin var olduğu ve geliştiği her ülkede ortak olan bir şeydir; kapitalizmi ilgilendirdiği kadarıyla bu, çelişkinin evrenselliğini oluşturur. Ama kapitalizmin bu çelişkisi, sâdece sınıflı toplumun genel olarak gelişmesindeki belli bir tarihsel aşamaya özgüdür; bir bütün olarak sınıflı toplumda üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişki açısından bakıldığında, çelişkinin özgüllüğünü oluşturur. Bununla birlikte, bütün bu çelişkilerin kapitalist toplumdaki özgüllüklerini irdelerken, Marx, genelinde sınıflı toplumda üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin evrenselliğine daha bile derin, yeterli ve eksiksiz bir ışık tutmuştur.

Özgülün evrensel ile birleşmiş olmasından ve çelişkinin özgüllüğü kadar çelişkinin evrenselliğinin de her şeye içkin bulunmasından – evrenselliğin özgüllüğün içinde yatmasından – ötürü, bir şeyi incelerken, hem özgül hem evrensel olanı ve bunların karşılıklı bağlantılarını, bu nesnenin kendi içindeki hem özgüllüğü hem evrenselliği ve bu nesnenin kendi dışındaki nesnelerle karşılıklı bağlantılarını bulmaya çalışmalıyız. Stalin, ünlü çalışması *Leninizmin İlkeleri*'nde, Leninizmin tarihsel köklerini açıklarken, Leninizmin doğduğu uluslararası durumu, kapitalizmin emperyalizm koşulları altında en uç noktaya ulaşmış çelişkilerini tahlil etti ve bu çelişkilerin nasıl proleter devri-

mini bir âcil eylem sorunu kıldığını ve kapitalizme karşı doğrudan bir saldırı için uygun koşulları nasıl yarattığını gösterdi. Bununla da kalmayıp, Rusya'nın Leninizmin beşiği olmasının, çarlık Rusya'sının emperyalizmin bütün çelişkilerinin odağı hâline gelmesinin ve Rus proletaryasının uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü olmasının mümkün olabilmesinin nedenlerini tahlil etti. Stalin, bu yolla, Leninizmin neden emperyalizm ve proleter devrimi döneminin Marksizmi olduğunu göstererek emperyalizmde çelişkinin evrenselliğini ve aynı zamanda Rusya'nın neden proleter devriminin teori ve taktiklerinin doğum yeri olduğunu ve çelişkinin evrenselliğinin nasıl çelişkinin özgüllüğü içinde barındığını göstererek bu genel çelişki içerisinde çarlık Rusya emperyalizminin özgüllüğünü tahlil etti. Stalin'in tahlili, çelişkinin özgüllüğü ve evrenselliği ile bunların iç bağlantılarını anlamamız için bir model oluşturuyor.

Diyalektiğin nesnel görüngülerin incelenmesine uygulanması sorununa gelince, Marx ile Engels ve aynı şekilde Lenin ile Stalin, insanlara daima keyfîlik ve öznelliğe kapılmayıp, bu gerçek nesnel görüngülerin hareketlerindeki somut koşullardan çıkarak bu görüngülerin somut çelişkilerini, her çelişkinin her yönünün somut konumlarını ve çelişkiler arasındaki somut iç bağlantıları keşfetmeyi öğütlediler. Dogmacılarımız, incelemelerinde bu yolu tutmadıklarından asla doğruyu bulamıyorlar. Dogmacılarımızın başarısızlığından ders çıkarmalı ve incelemenin yegâne doğru yolu olan bu tutumu takınmayı öğrenmeliyiz.

Çelişkinin evrenselliği ile özgüllüğü arasındaki ilişki, çelişkinin genel karakteriyle tekil karakteri arasındaki ilişkidir. Birincisiyle, çelişkinin bütün süreçlerde başından sonuna dek var olup devam ettiğini; hareket, şeyler, süreçler ve düşünce –bunların hepsinin çelişki olduğunu kast ediyoruz. Çelişkiyi yadsıyan her şeyi yadsımış olur. Bu hiçbir istisna kabûl etmeksizin her zaman ve her yerde geçerli olan evrensel bir gerçektir. Çelişkinin genel karakteri, mutlaklığı bundandır. Ancak, bu genel karakter her tekil karakterde içkindir, tekil karakter olmadan genel karakter olmaz. Bütün tekil karakterler ortadan

kaldırılsa genel karakterden geriye ne kalır? Tekil karakterin ortaya çıkması her çelişkinin özgül olmasındandır. Bütün tekil karakterler koşullu ve geçici olarak vardır, bu yüzden görecelidir.

Genel ve tekil karakterle, mutlaklık ve görecelilikle ilgili bu gerçek, şeylerdeki çelişki sorununun özü, özetidir. Bunu anlamayı becerememek diyalektiği terk etmekle aynı anlama gelir.

IV. BAŞ ÇELİŞKİ ve BİR ÇELİŞKİNİN BAŞAT YÖNÜ

Çelişkinin özgüllüğü sorunuyla ilgili olarak tahlil edilmesi gereken iki nokta daha bulunuyor, bunlar da baş çelişki ile bir çelişkinin başat yönüdür.

Karmaşık bir şeyin gelişme sürecinde birçok çelişme bulunur. Bunlardan birinin, varlığı ve gelişmesiyle öbür çelişkilerin varlığını ve gelişmesini belirleyen ya da etkileyen baş çelişki olması zorunludur.

Örneğin, kapitalist toplumda çelişkideki iki kuvvet, proletarya ve burjuvazi baş çelişkiyi oluşturur. Feodal sınıfın kalıntısıyla burjuvazi arasındaki, köylü küçük burjuvazi ile burjuvazi arasındaki, proletarya ile köylü küçük burjuvazi arasındaki, tekelci olmayan kapitalistler ile tekelci kapitalistler arasındaki, burjuva demokrasisi ile burjuva faşizmi arasındaki, kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki, emperyalizmle sömürgeler arasındaki gibi diğer çelişkilerin hepsi bu baş çelişki tarafından belirlenir ya da etkilenirler.

Çin gibi yarı-sömürge ülkelerde, baş çelişki ile öteki çelişkiler arasındaki ilişki, karmaşık bir tablo arzeder.

Emperyalizm böyle bir ülkeye karşı bir saldırı savaşı açtığında, bazı hainler dışında o ülkenin bütün sınıfları emperyalizme karşı ulusal savaşta geçici olarak birleşirler. Böyle bir zamanda, o ülkedeki çeşitli sınıflar arasındaki (baş çelişki olan feodal sistem ile büyük halk yığınları arasındaki çelişki de dâhil) bütün çelişkiler geçici olarak ikincil ve bağımlı bir konuma indirgenirken, emperyalizmle söz konusu ülke arasındaki çelişki baş çelişki hâline gelir. Çin'de, 1840 Afyon

Savaşı, 1894 Çin-Japon Savaşı, 1900 Yi Ho Tuan Savaşı sırasındaki durum böyleydi ve bugün hâlihazırdaki Çin-Japon Savaşı sırasında da böyledir.

Ama başka bir durumda, çelişkiler konum değiştirir. Emperyalizm, baskısını doğrudan savaş yoluyla değil – siyasal, ekonomik ve kültürel – daha yumuşak araçlarla uyguladığında, yarı-sömürge ülkelerdeki egemen sınıflar emperyalizme teslim olur ve bu ikisi büyük halk kitlelerini birlikte sömürmek üzere bir ittifak kurar. Bu gibi zamanlarda çoğu kez halk kitleleri emperyalizm ile feodal sınıfın kurduğu ittifaka karşı başkaldırarak iç savaşa girişir. Emperyalistler ise doğrudan doğruya harekete geçmeksizin, halkın sömürülmesi ve ezilmesi için, bu ülkelerin gericilerine dolaylı yardım yollarını benimserler. Böylece iç çelişkiler özellikle keskinleşir. Çin'deki 1911 Devrim Savaşı, 1924–1927 Devrim Savaşı ve 1927'den beri süren Tarım Devrimi Savaşında böyle olmuştur. Yarı-sömürge ülkelerdeki çeşitli gerici egemen gruplar arasındaki iç savaşlar da (Çin'deki, savaş ağaları arasındaki savaşlar gibi) aynı kategoriye girer.

Devrimci bir iç savaş, emperyalizm ile bekçi köpeklerini, yani yerli işbirlikçilerinin varlığının tâ kendisini tehdit edecek noktaya geldi mi, emperyalizm egemenliğini sürdürmek için çoğu kez yukarda söylenilenden başka yolları benimser. Ya devrimci cepheyi içerden bölmeye çalışır, ya da doğrudan doğruya içteki gericilere yardım için silâhlı kuvvetler gönderir. Böyle zamanlarda, yabancı emperyalizm ile yerli gericilik açıkça bir kutupta, büyük halk kitlesi öteki kutupta toplanır ve böylece öteki çelişkilerin gelişmesini belirleyen ya da etkileyen baş çelişkiyi oluşturur. Ekim devriminden sonra Rus gericilerine karşı çeşitli kapitalist ülkelerce sağlanan yardım, silâhlı müdahalenin bir örneğidir. Çan Kay-şek'in 1927'deki ihaneti ise devrimci cephenin parçalanmasına örnektir.

Ama ne olursa olsun, bir gelişme sürecinin her aşamasında başrolü oynayan tek bir baş çelişki bulunduğunda kuşku yoktur.

Bu yüzden, bir süreçte çok sayıda çelişki bulunuyorsa, bunlardan yalnızca bir tanesi baş ve belirleyici rolü oynar, geri kalanı ikincildir

ve bağımlı bir yer tutar. Bundan dolayı, iki ya da daha fazla çelişkinin bulunduğu karmaşık bir süreci incelerken, baş çelişkisini saptamak için elimizden gelen çabayı esirgememeliyiz. Bu baş çelişki bir kere kavranılınca bütün sorunlar kolaylıkla çözülebilir. Kapitalist toplumu inceleyen Marx'ın bize öğrettiği yöntem budur. Aynı şekilde Lenin ile Stalin de, emperyalizm ile kapitalizmin genel bunalımını ve Sovyet ekonomisini incelerken bize bu yöntemi öğrettiler. Bu yöntemi anlamadıkları için yollarını şaşıran ve bu yüzden sorunun özüne inmeyi beceremeyip doğal olarak çelişkilerinin çözüm yolunu da bulamayan binlerce bilim ve eylem adamı var.

Dediğimiz gibi, bir süreçteki çelişkilerin hepsini birbirine eşit önemde görmeyip, baş ve ikincil çelişkiler arasında ayrım gözetmeli ve baş çelişkiyi kavramaya özel bir önem vermeliyiz. Peki, baş olsun, ikincil olsun, önümüzdeki bir çelişkinin iki çelişik yönünü eşit sayabilir miyiz? Yine hayır. Hiçbir çelişkide, çelişik yönlerin gelişmesi eşit değildir. Bâzen bu iki yön bir dengedeymiş gibi gözükür, ama bu daima geçici ve göreceli bir durumdur. Asıl olan kararsızlık, eşitsizliktir. İki çelişik yönden birisi başat, öteki ikincildir. Başat yön, çelişkide önder rolü oynayan yöndür. Bir şeyin niteliği, esas olarak, bir çelişkinin başat yönü, egemen konumu kazanan yönü tarafından belirlenir.

Ama bu durum da durağan değildir. Bir çelişkinin ana ve ikincil yönleri kendilerini birbirine dönüştürür ve o şeyin niteliği de buna bağlı olarak değişir. Bir çelişkinin gelişmesinin belirli bir sürecinde ya da belirli bir aşamasında başat yön A ve ikincil yön B iken, gelişmenin başka bir aşamasında ya da gelişmenin başka bir sürecinde bu roller değişebilir. Bu değişme, bir şeyin gelişmesi sırasında, birbiriyle karşı mücadele eden iki yönün güçlerindeki azalmaya ya da artmaya bağlı olarak gerçekleşir.

Sık sık, "yeninin eskinin yerine geçtiğinden" söz ederiz. Eskinin yerini yeniye bırakması, evrenin genel, ebedî ve ihlâl edilemez bir yasasıdır. Bir şeyin, özüne ve dış koşullara uygun şekilde farklı biçimlere sıçrama yoluyla kendini başka bir şeye dönüştürmesi – yeninin

eskinin yerini alması süreci budur. Her şeyin içinde yeni ve eski yönleri arasında bir çelişki bulunur ve bu durum inişler ve çıkışlarla dolu bir dizi mücadeleye neden olur. Bu mücadelelerin sonucunda, eski yön önemli olmaktan önemsizliğe doğru değişir ve yavaş yavaş ölüp giderken, yeni yön, küçük ve önemsiz olmaktan büyük ve önemli olmaya doğru değişir ve üstün duruma yükselir. Ve yeni yön eski yön üzerinde üstün duruma geldiği ânda, eski şey nitel olarak değişip yeni bir şey olur. Böylece, bir şeyin niteliğinin, esas olarak çelişkinin başat yönü, yani çelişkinin üstünlük kazanan yönü tarafından belirlendiği görülebilir. Üstünlük kazanan başat yön değiştiği zaman, şeyin niteliği de buna uygun şekilde değişir.

Kapitalist toplumda, kapitalizm, eski feodal toplum dönemindeki bağımlı kuvvet durumunu değiştirip baskın kuvvet durumuna geldi ve toplumun niteliği de buna uygun olarak değişip feodalken kapitalist oldu. Bu yeni, kapitalist dönemde, feodal güçler eski baskın konumlarının değişmesiyle bağımlı konuma geldi ve yavaş yavaş ölüp gitmeye başladı. Örneğin, İngiltere ile Fransa'da olanlar böyleydi. Üretici güçlerin gelişmesiyle, burjuvazi değişip ilerici bir rol oynayan yeni bir sınıf olmaktan çıktı ve gerici bir rol oynayan eski bir sınıf oldu. Bu durum, burjuvazinin, proletarya tarafından yenilmesine ve özel olarak sahip olduğu üretim araçlarından ve iktidardan yoksun bırakılarak yavaş yavaş sönmeye mahkûm olmasına kadar sürecektir. Burjuvaziden sayıca daha fazla olan ve burjuvazi ile eş zamanlı olarak çoğalan, ama onun egemenliği altında olan proletarya, yeni bir güçtür. Yavaş yavaş güçlenerek bağımsız ve tarihte öncü bir rol oynayan bir sınıf olur ve sonunda, burjuvaziye bağımlı durumdan siyasal iktidara sahip çıkan bir sınıf durumuna gelir. Böyle bir zamanda toplumun yapısı, eski kapitalist toplumdan, yeni, sosyalist topluma dönüşmüş olur. Bu, Sovyetler Birliği'nin geçtiği ve bütün toplumların kaçınılmaz olarak geçecekleri bir yoldur.

Örneğin, Çin'i alalım. Çin'i bir yarı-sömürge yapan çelişkide, Çin, bağımsız bir ülkeden yarı-sömürge, bir ülke haline gelirken, emperyalizm, başlıca yeri işgal eder ve Çin halkını ezer. Ama bu durum,

kaçınılmaz olarak değişecek; iki taraf arasındaki savaşta, proletaryanın önderliği altında gelişen Çin halkının gücü, mutlaka Çin'in yarı-sömürge durumunu değiştirip onu bağımsız bir ülke durumuna getirecekir. Emperyalizm ülkeden sökülüp atılacak, eski Çin, kaçınılmaz olarak yeni Çin'e dönüşecektir.

Eski Çin'in yeni Çin'e değişmesi, Çin'in eski feodal güçleri ile yeni Çin halkının güçleri arasındaki durumda da bir değişikliği gerektirir. Eski feodal mülk sahipleri yönetici iken, yönetilenler olacaklar; proletaryanın önderliğinde, halk, yönetilen olmaktan çıkıp yönetici olacaktır. Aynı zamanda, Çin toplumunun yapısı da değişecek, eski yarı-sömürge ve yarı-feodal toplum, yeni ve demokratik bir toplum olacaktır.

Bu gibi karşılıklı dönüşümlere eski deneyimlerimizde de rastlanır. Çin'i üç yüz yıla yakın yöneten Çing hanedanı 1911 devrimi ile devrilmiş, Sun Yat-sen'in önderliğindeki Devrimci Birlik bir zaman için başarı kazanmıştır. 1924–1927 Devrim savaşında, Komünist-Guomindang güçbirliğini temsil eden ve aslında zayıf olan güneydeki devrimci güçler güçlenmiş, Kuzey Harekatında zafer kazanmış ve buna karşılık kuzeyde bir zamanların güçlü savaş ağaları devrilmiştir. 1927'de örgütlü devrimci halk güçleri, gerici Guomindang güçlerinin saldırılarıyla zayıf düşmüşse de, safları arasındaki oportünizmi eleyerek yavaş yavaş yeniden güçlenmiştir. Devrimci önderliği altındaki üslerde eskiden yönetilen köylüler yönetici olmuş, toprak ağaları ise tam ters bir dönüşüme uğramışlardır. Dünyada, daima bu biçimde, eskinin yerine yenisi geçer, eski elenir, yeni onun yerini alır; ya da eski devrilir, yeni yükselir.

Devrimci mücadelede belli zamanlarda, zorluklar elverişli koşullardan baskın çıkar ve bu zorluklar çelişkinin başat yönünü, elverişli koşullar ikincil yönünü oluşturur. Ne var ki, güçlükler, devrimcilerin çabasıyla yavaş yavaş yenilir, elverişli yeni bir durum yaratılır ve zor durum, yerini, elverişli duruma bırakır. Çin'de, 1927 devriminin başarısızlığa uğramasından sonra ve Çin Kızıl Ordusunun Uzun Yürüyüşü sırasında durum böyleydi. Şimdiki Çin-Japon savaşında Çin gene

zor bir durumdadır, ama biz bu durumu değiştirebiliriz ve hem Çin'deki ve hem de Japonya'daki durumda köklü bir değişiklik yaratabiliriz. Aksine devrimciler hata yaptıkları takdirde ise elverişli koşullar güçlüklere dönüşebilir. 1924–1927 devriminin zaferi bir yenilgiye dönüşmüştür. 1927'den sonra güneyde genişleyen devrimci üslerin hepsi, 1934'te yenilgiye uğramıştır.

Bilgisizlikten bilgiye geçişimiz, sırasındaki çalışma ve incelemelerimizdeki çelişkiler de böyledir. Marksizmi incelemeye başladığımız sırada, bilgisizliğimiz ya da Marksizm üzerine olan bilgimiz, Marksist bilgi ile çelişki halindedir. Yoğun bir çalışma sonunda bilgisizlik bilgiye, beri benzer bilgi tam bilgiye ve Marksizmin körükörüne uygulanması, bilerek uygulamaya, dönüştürülebilir.

Kimileri, bâzı çelişkilerde durumun böyle olmadığını sanıyor. Örneğin üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkide, üretici güçler başat yöndür; teori ile pratik arasındaki çelişkide, pratik başat yöndür; ekonomik altyapı ile bunun üstyapısı arasındaki çelişkide, ekonomik altyapı, başat yöndür ve bunların karşılıklı durumlarında bir değişme yoktur deniyor. Bu, diyalektik materyalizmin değil, mekanik materyalizmin görüşüdür. Doğru, genel olarak başat ve belirleyici rolü, üretici güçler, pratik ve ekonomik temel oynar, her kim bunu inkâr ederse materyalist değildir. Ancak, belli koşullarda üretim ilişkileri, teori ve üstyapı gibi yönlerin başat ve belirleyici rol oynayabileceği de kabul edilmelidir. Üretim ilişkilerinde bir değişim olmadığı takdirde üretici güçlerin gelişemiyor olduğunun görüldüğü zaman, başat ve belirleyici rolü üretim ilişkilerindeki değişim oynuyor demektir. Lenin, "Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz."[15] sözlerini söylediği sırada, başat ve belirleyici rolü, devrimci teorinin yaratılması ve savunulması oynuyordu. Herhangi bir işin yapılması gerekiyor ama bu işin yapılmasına kılavuzluk edecek genel bir hat, yöntemler, plan ya da politika yoksa, başat ve belirleyici şey, genel hatta, yönteme, plana ya da politikaya karar vermektir: Üstya-

[15] V.I. Lenin "*Ne Yapmalı?*" *Bütün Eserleri*, Moskova, Foreign Languages Publishing House, 1961, C. V., s.369.

pı (siyaset, kültür vb.) ekonomik temelin gelişmesini engellediğinde, siyasal ve kültürel değişiklikler başat ve belirleyici rol oynarlar. Bunu söylemekle materyalizme aykırı mı davranıyoruz? Hayır. Çünkü, tarihin genel gelişmesinde maddî olanın zihinsel olanı, toplumsal varlığın toplumsal bilinci belirlediğini kabul ederken, zihinsel olanın maddî olan üzerindeki, toplumsal bilincin toplumsal varlık üzerindeki, üstyapının ekonomik temel üzerindeki karşı etkilerini de kabûl ediyoruz ve etmek zorundayız. Bu, materyalizme ters düşmek değil, tam tersine mekanik materyalizmden kaçınmak ve diyalektik materyalizme sıkı sıkıya sarılmaktır.

Çelişkinin özgüllüğünü incelerken, bu iki yönü – bir süreçteki baş çelişki ile ikincil çelişkileri ve bir çelişkinin başat ve ikincil yönlerini – incelemezsek, yani çelişkinin bu iki yönünün ayırıcı özelliğini sorgulamazsak, soyut bir incelemeye saplanır kalır, bir çelişkinin yönlerini somut olarak anlayamaz ve sonuçta onu çözmek için doğru yöntemi bulamayız. Çelişkinin bu iki yönünün ayırıcı özelliği ya da özgüllüğü, çelişki içindeki kuvvetlerin eşitsizliğini temsil eder. Dünyada hiçbir şey mutlak olarak dengeli biçimde gelişmez, bu yüzden eşit gelişme ya da denge teorisine karşı çıkmamız gerekir. Çelişkilerdeki çeşitli eşitsizlik (dengesizlik) durumlarının, baş ve baş olmayan çelişkilerin ve bir çelişkinin başat ve başat olmayan yönlerinin incelenmesi, bir devrimci partinin gerek askerî gerek politik strateji ve taktiklerini doğru belirlemesinin zorunlu bir yöntemini oluşturur. Bütün komünistler buna dikkat etmelidir.

V. ÇELİŞKİNİN YÖNLERİNİN ÖZDEŞLİĞİ ve MÜCADELESİ

Çelişkinin evrensellik ve özgüllüğünü anladığımızda, bir çelişkinin yönlerinin özdeşliği ve mücadelesi sorununu incelemeye geçmeliyiz.

Özdeşlik, birlik, birlikte olma, iç içe geçme, birbirine karışma, karşılıklı bağımlılık (ya da var olabilmek için birbirine bağımlı olma), içten bağlılık ya da işbirliği. Bütün bu farklı terimler hep aynı anlama gelir ve şu iki noktaya dayanır: Birincisi, bir şeyin gelişme sürecinde yer alan bir çelişkinin iki yönünün her birinin varlığı öteki yönün

varlığını öngerektirir ve her iki yön aynı varlıkta birlikte var olur; ikincisi, belirli koşullar altında çelişen iki yönün her biri, kendini karşıtına dönüştürür. Özdeşliğin anlamı budur.

Lenin şöyle demişti:

> Diyalektik, karşıtların nasıl özdeş olabileceklerini ve nasıl olup da özdeş oluverdiklerini (özdeş hâle geldiklerini) – hangi koşullar altında kendilerini bir başkasına dönüştürerek özdeş olduklarını - niçin insan zihninin bu karşıtları, ölü, katı olarak değil de, kendilerini bir başkasına dönüştüren yaşayan, koşullu, hareketli şeyler ele alması gerektiğini gösteren öğretidir.[16]

Bu cümleler ne anlama geliyor?

Her süreçteki çelişik yönler, birbirini dışlar, birbiriyle savaşır ve birbirine karşıdır. İstisnasız, dünyadaki bütün şeylerin gelişme sürecinde ve bütün insan düşüncesinde bu çelişik yönler vardır. Basit bir süreçte yalnız bir çift karşıt vardır, oysa karmaşık bir süreçte daha fazlası bulunur. Kendi paylarına, bu karşıt çiftler de birbiriyle çelişki içindedir.

Nesnel dünyadaki her şey ve insan düşüncesi böyle kurulmuştur ve böyle hareket eder.

Bu böyle olduğundan, özdeşlik ya da birliğe hiç yer yoktur. Öyleyse, özdeşlik ve birlikten nasıl söz edilebilir?

İşin gerçeği, hiçbir çelişkili yönün tek başına var olamadığıdır. Karşıt yönü olmaksızın, her yön varlık koşulunu yitirir. İnsan aklında çelişik şeylerin ya da kavramların yalnız bir yönü tek başına var olabilir mi? Hayat olmasa ölüm olmazdı; ölüm olmasaydı da hayat olmayacaktı. "Üst" olmadan "alt" olmaz, "alt" olmadan "üst" olmaz. Talihsizlik olmazsa, talihlilik olur mu? Talihlilik olmazsa, talihsizlik olur mu? Kolaylık olmaksızın zorluk olmaz; zorluk olmaksızın kolaylık olmaz. Ağa olmazsa yarıcı olmaz; yarıcı olmazsa ağa olmaz. Burjuvazisiz proletarya olmaz; proletaryasız burjuvazi olmaz. Ulusların

[16] V.I. Lenin, "*Hegel'in* Mantık Bilimi'*nin Özeti*", *Bütün Eserleri*, Rusça Basım, Moskova, 1958, C. XXXVIII, s.97–98.

emperyalistler tarafından sömürülmesi olmasa, sömürge ve yarı-sömürgeler olmaz; sömürgeler ve yarı-sömürgeler olmasa, ulusların emperyalistler tarafından sömürülmesi olmaz. Bütün karşıt öğeler böyledir: Belirli koşullar nedeniyle, bunlar, bir yandan birbirlerine karşıt, öte yandan birbirlerine bağlı, iç içe ve birbirine karışmıştır, ve durum özdeşlik olarak tanımlanır. Belli koşullar altında, bütün çelişik yönler özdeş olmama niteliğine sahiptir ve bu yüzden çelişki içinde olarak görülür. Ama aynı zamanda özdeşlik niteliğine sahiptirler ve bu yüzden birbirlerine bağlıdırlar. Lenin, diyalektiğin, "karşıtların nasıl olup da özdeş olabileceğini" incelediğini söylediğinde bu duruma işaret ediyor. Nasıl özdeş olabilirler? Her biri öbürünün var oluş koşulu olduğu için. Bu, özdeşliğin ilk anlamıdır.

Ama sâdece her çelişik yönün öbürünün var oluş koşulunu oluşturduğunu, aralarında özdeşlik bulunduğunu ve bunun sonucu olarak tek bir varlık içinde bir arada var olabildiklerini söylemek yeter mi?? Hayır, yetmez. İki karşıt yanın varlıklarının devamı için birbirlerine bağlı oluşları ile iş bitmez; asıl önemlisi, bu şeylerin birbirlerine dönüşmeleridir. Yani, belli koşullarda, bir şeydeki çelişik yönlerin her biri kendini karşıtına dönüştürür, konumunu değiştirip karşıtının konumuna geçer. Bu, çelişkinin özdeşliğinin ikinci anlamıdır.

Neden burada da özdeşlik vardır? Gördüğünüz gibi, bir zamanların yönetilen proletaryası, devrim yoluyla, yönetene dönüşürken, eski yönetici burjuvazi yönetilene dönüşür ve konumunu değiştirip başlangıç-ta karşıtının yer aldığı konuma geçer. Bu, Sovyetler Birliği'nde şimdiden gerçekleşmiştir, dünya çapında da gerçekleşecektir. Belli koşullarda karşıtlar arasında karşılıklı bağlılık ve özdeşlik olmasaydı, böyle bir değişiklik nasıl gerçekleşebilirdi?

Modern Çin tarihinin belli bir döneminde belli bir olumlu rol oynayan Guomindang, özgül sınıfsal doğası ve emperyalizmin iğvası yüzünden (koşullar bunlardı) 1927'den sonra karşı-devrimci bir parti hâline geldi; ama Çin ile Japonya arasındaki ulusal çelişkilerin şiddetlenmesi yüzünden ve Komünist Partinin birleşik cephe politikası sâyesinde, Japonlara karşı direnmeyi kabûl etmeye mecbur oldu. Çelişki içindeki şeyler birbirine ve bunda kesin bir özdeşlik yatar.

Tarım devrimimiz, içinde toprakları elinde tutan toprak ağaları sınıfının topraklarını yitirmiş bir sınıfa, bir zamanlar toprakları elinden alınmış köylülerin ise toprak elde etmiş küçük toprak sahiplerine dönüştüğü bir süreçti ve böyle bir süreç tekrar yaşanacaktır. Belli koşullar altında sahip olmak ve olmamak, elde etmek ve yitirmek birbirine bağlıdır ve iki taraf tek bir özdeşlik içindedir. Sosyalizmde, özel köylü mülkiyeti sosyalist tarımın kamu mülkiyetine dönüşür: Bu Sovyetler Birliğinde şimdiden olmuştur, her yerde de olacaktır. Özel mülkiyetten kamu mülkiyetine, felsefenin özdeşlik ya da birbirine dönüşüm, yahut iç içe geçme dediği bir köprü uzanır.

Proletarya diktatörlüğünü ya da halk diktatörlüğünü pekiştirmek, aslında bu diktatörlüğü kaldırmak ve bütün sistemlerin ortadan kaldırılacağı daha yüksek bir aşamaya ulaşmak için gerekli koşulları hazırlamaktır. Komünist Partisini kurmak ve inşa etmek, aslında Komünist Partisini de bütün siyasal partileri de ortadan kaldırmak için gerekli koşulları hazırlamaktır. Komünist Partisi komutasında altında devrimci bir ordu kurmak ve devrimci bir savaş yürütmek, aslında savaşın tamamen ortadan kaldırılması için gerekli koşulları hazırlamaktır. Bu karşıtlar, aynı zamanda birbirlerinin tamamlayıcısıdır.

Herkesin bildiği gibi, savaş ve barış birbirine dönüşür. Savaş barışa dönüşür; örneğin Birinci Dünya savaşı, savaş-sonrası barışına dönüşmüştür. Çin'deki iç savaş da sona ermiş, iç barış kurulmuştur. Barış savaşa dönüşür: örneğin 1927 Komünist-Guomindang işbirliği savaşa dönüşmüştür ve dünyadaki bugünkü barış durumu belki de ikinci bir dünya savaşına dönüşecektir. Niçin? Çünkü sınıflı bir toplumda savaş ve barış gibi çelişik şeyler, belirli koşullar altında, özdeşlik hâlindedir.

Bütün çelişik şeyler birbirlerine içten bağlıdır ve sâdece belli koşullar altında bir varlıkta bir arada bulunmakla kalmayıp, başka koşullar altında birbirlerine dönüşürler de. Karşıtların özdeşliğinin tam anlamı budur. Lenin'in, "nasıl özdeş olabileceklerini ve nasıl olup da özdeş oluverdiklerini (özdeş hâle geldiklerini) – hangi koşullar altında kendilerini bir başkasına dönüştürerek özdeş olduklarını" sözleri tam bu anlamda söylenmiştir.

Niçin, " insan zihninin bu karşıtları, ölü, katı olarak değil de, kendilerini bir başkasına dönüştüren yaşayan, koşullu, hareketli şeyler ele alması gerek"ir? Çünkü, nesnel gerçeklik için de şeyler tam da öyledir. İşin gerçeği, nesnel şeylerdeki karşıtların birliği ya da özdeşliğinin, ölü ve katı olmayıp, yaşayan, koşullara bağlı, hareketli, geçici ve göreceli olduğudur; belli koşullarda her çelişen yön kendini karşıtına dönüştürür. Bu durum insan düşüncesinde yansımasını bularak, materyalist diyalektiğin Marksist dünya görüşü hâline gelir. Karşıtları birbirlerine dönüşebilen, yaşayan, koşullara bağlı, değişebilir şeyler olarak değil, ölü, katı şeyler sayanlar sâdece geçmişin ve günümüzün gerici hâkim sınıflarıyla onların hizmetindeki metafizikçilerdir ve bunlar, halk yığınlarını kandırarak egemenliklerini sürdürebilmek için bu yanılgıyı ayarlar. Komünistlerin görevi, gericilerin ve metafizikçilerin kandırmacalarını teşhir düşünceleri açıklamak ve şeylerin özündeki diyalektiği yaymak ve böylece şeylerin dönüşümünü hızlandırarak devrim hedefine ulaşmaktır.

Karşıtların belli koşullarda özdeş olduklarını söylerken söz ettiğimiz, gerçek ve somut karşıtlar ile karşıtların birbirine gerçek ve somut dönüşümleridir.. Mitolojide dönüşümlerin sayısız örneği vardır; meselâ, *Şan Hay Cing*'de[17] *Kua* Fu'nun güneşle yarışması; *Huay Nan Çu'da*[18] Yi'nin dokuz güneşi okla vurması; *Şi Yu Ci*'de[19] Maymun

[17] [*Şan Hay Cing* ("Dağların ve Denizlerin Kitabı") Savaşan Devletler döneminde yazıldı (MÖ 403-221). Bu kitaptaki masallardan birinde, üstüninsan Kua Pu peşine düştüğü güneşi yakalar, ama susuzluktan canverir, bunun üzerine kendisine eşlik eden askerler Teng ormanındaki ağaçlara dönüşürler.]

[18] [Yi, eski Çin'de okçuluğu ile ün salmış bir kahramandır. MÖ 2. yüzyılda yazılan *Huay Nan Zu*'da yer alan bir efsanede İmparator Yao zamanında gökte on güneş vardı. İmparator Yao, bu güneşlerin bitkileri yakıp kavurması üzerine Yi'ye güneşleri okla vurmasını emrededer. Vang Yi'nin (MS 2. Yüzyıl) kayıtlarında yer alan bir destanda ise Yi'nin on güneşten dokuzunu vurarak yere indirdiği hikâye edilir.]

[19] [*Şi Yu Çi* ("Batıya Hac Yolculuğu"). 16. yüzyılda yazılan bu romanın kahramanı Maymun Tanrı Sun Vukung'tur. Maymun Tanrı Sun Vukung, gönlü istediğinde, kuş, ağaç, taş gibi yetmiş iki kılığa girebilir.]

Kral'ın yetmiş iki kılığa girmesi; *Liao Cay'ın Tuhaf Masalları*'nda[20] hayaletlerin ve tilkilerin insana dönüşmeleri vb. Ama bu efsanevî dönüşümler, somut çelişkileri yansıtan somut çelişkiler değildir. Bunlar, karşıtların sayısız gerçek ve karmaşık dönüşümlerinin insan zihnine esinlediği çocuksu, hayalî, düzmece dönüşümlerdir. Marx, "Her mitoloji, doğa güçleri üzerinde hayâl alanında ve hayâl aracılığıyla egemenlik kurar ve o güçlere biçim verir: Onun için doğa güçleri gerçekten egemenlik altına alınınca, mitoloji de ortadan kaybolur."[21] der. İnsanların doğa güçlerini hayâlî olarak fethettikleri mitoloji ve çocuk masallarındaki sonsuz değişim anlatımları, herkesin hoşuna gittiği gibi, mitolojinin iyisi, Marx'ın dediği gibi, "bitmeyen bir çekiciliğe, sevimliliğe" sahiptir. Böyle olsa da, mitoloji, somut çelişkilere dayanmaz ve bu nedenle de gerçeği bilimsel olarak yansıtmaz. Kısacası, mitoloji ile çocuk masallarındaki çelişkiyi oluşturan yönlerin, somut değil, ancak hayâlî bir özdeşliği vardır. Marksist diyalektik, gerçeğin dönüşümündeki özdeşliği bilimsel olarak yansıtır.

Niçin yalnız yumurta civcive dönüşür de taş dönüşmez? Niçin savaş ile barış arasında özdeşlik vardır da savaş ile taş arasında yoktur? Niçin insandan yalnız insan doğar da başka bir şey doğmaz? Karşıtların özdeşliği, yalnız bâzı gerekli koşullar altında vardır da ondan. Bu belirli ve gerekli koşullar olmaksızın özdeşlik olmaz.

Niçin Rusya'da 1917 Şubat burjuva-demokratik devrimi aynı yılın Ekim proleter-sosyalist devrimi ile doğrudan ilintilidir de, Fransa'da burjuva devrimi bir sosyalist devrimle doğrudan ilintili değildir ve 1871 Paris Komünü başarısızlıkla sonuçlanmıştır? Öte yandan niçin Moğolistan ve Orta Asya'nın göçebelik sistemi sosyalizmle doğrudan bağlanabilmiştir? Niçin Çin devrimi kapitalist bir gelecekten kaçınabilir ve batı ülkelerinin geçtikleri eski tarihsel yoldan ve bir

[20] [17. yüzyılda Pu Sunling tarafından yazılan çoğunlukla tilki ve cin hayaletlerinin anlatıldığı 431 koleksiyonluk masaldan oluşan ünlü derleme *Liao Çay'ın Garip Masalları* adını taşımaktadır.]

[21] Karl Marx, "Politik Ekonominin Eleştirisine Giriş", *Politik Ekonominin Eleştirisine Katkı*, Chicago, 1904, s. 310–11.

burjuva diktatörlüğü döneminden geçmeksizin doğrudan doğruya sosyalizme bağlanabilir? Bunların nedeni, zamanın somut koşullarından başka bir şey değildir. Bazı gerekli koşullar var oldu mu, şeylerin gelişme sürecinde bazı çelişkiler ortaya çıkar ve üstelik onların içerdiği karşıtlar birbirlerine bağlı oldukları gibi, birbirlerine de dönüşürler. Yoksa bunların hiçbiri mümkün olmazdı.

Özdeşlik sorunu işte budur. Peki, o zaman mücadele nedir? Ve özdeşlik ile mücadele arasındaki ilişki nedir?

Lenin'e göre:

> "Karşıtların birliği (çakışması, özdeşliği, eşit hareketi) koşullara bağlı, geçici, süreksiz, görelidir. Birbirlerini dışlayan karşıtların mücadelesi, tıpkı gelişme ve hareketin mutlak oluşu gibi mutlaktır."[22]

Bu sözler ne anlama geliyor?

Her sürecin bir başlangıcı, bir sonu vardır. Bütün süreçler kendilerini kendi karşıtlarına dönüştürürler. Bütün süreçlerin kararlılığı görecelidir, ama bir sürecin diğerine dönüşümünde kendini gösteren değişkenlik mutlaktır.

Bütün şeylerde iki hareket durumu vardır: Göreceli durgunluk ve apaçık değişme. Her ikisine de o şeyde bulunan iki çelişik unsurun mücadelesi neden olur. Bir şey, hareketin birinci durumundaysa, o şey, nitelik bakımından değil, yalnızca nicelik bakımından değişiklikten geçiyordur ve bunun sonucu dış görünüşte durağan gibi gözükür. O şey, hareketin ikinci durumundaysa, birinci durumdaki nicel değişme zaten doruk noktasına erişmiştir ve o şeyin bir varlık olarak dağılmasına yol açar, bunun üzerine nitel bir değişme meydana gelir ve böylece apaçık bir değişme belirir. Günlük yaşamda gördüğümüz birlik, bağlılık, bileşme, uyum, denge, durgunluk, hareketsizlik, duraganlık, kararlı denge, katılık, çekim vb., hepsi de, nicelik değişmesi durumunda bulunan şeylerin görünüşleridir. Öte yandan, birliğin çözülüşü; yani bu dayanışmanın, bileşimin, uyumun, dengenin, durgun-

[22] V. I. Lenin, "Diyalektik Sorunu Üzerine", s.358.

luğun, durağanlığın, kararlı dengenin, katılığın ve çekimin yıkılması ve her birinin kendi karşıtına dönüşmesi, hepsi de, nitel değişme durumundaki şeylerin görünüşleridir. Bir sürecin bir başkasına dönüşmesidir. Şeyler, durmadan, kendilerini hareketin birinci durumundan ikincisine dönüştürmektedirler. Oysa karşıtların mücadelesi her iki durumda da devam etmektedir, ama çelişki ikinci durum aracılığıyla çözüme ulaşır. Bunun için, karşıtların birliğinin koşullara bağlı, geçici ve göreceli olduğunu, buna karşılık, karşıtlar arasındaki mücadelenin mutlak olduğunu söylüyoruz.

Yukarıda, iki karşıt şey arasında özdeşlik olduğu için bu iki şeyin aynı varlıkta bir arada var olabileceğini ve bunların birbirlerine dönüşebileceklerini söylediğimizde, koşula bağlı oluştan, yani belli koşullarda iki karşıt şeyin birleşebileceğinden ve birbirlerine dönüşebileceğinden, ama bu koşulların yokluğunda bunların bir çelişki oluşturamayacağından, aynı varlıkta birlikte bulunamayacaklarından ve kendilerini birbirlerine dönüştüremeyeceklerinden söz ediyorduk. Sâdece belli koşullar altında sağlanabildiği içindir ki, karşıtların birliği, koşullu ve görecelidir demiştik. Şunu da ekleyebiliriz ki, bir karşıtların mücadelesi her sürecin başından sonuna kadar devam eder, bir sürecin bir başkasına dönüşümünün nedeni olur ve her yerde var olduğu için, karşıtların mücadelesi kayıda koşula bağlı olmayıp mutlaktır.

Koşula bağlı, göreceli birlik ile koşulsuz, mutlak mücadelenin birleşimi bütün şeylerin içindeki karşıtların hareketini oluşturur.

Biz Çinliler, sık sık, "birbirine karşıt şeyler, aynı zamanda birbirini tamamlarlar"[23] deriz. Yani, birbirine karşıt olan şeyler özdeşliğe sahiptir [birbiriyle özdeştir]. Bu deyiş, metafiziğe karşı olup diyalektiktir. "Birbirine karşıt" olmak, iki çelişik yönün karşılıklı olarak birbirini dışlaması ya da mücadele etmesi demektir. "Birbirlerini tamamlamak", belli koşullar altında iki çelişik yönün birlik olması ve

[23] [MÖ I. yüzyılda yaşamış ünlü tarihçi Pan Ku tarafından *Han Hanedanının Tarihinde* kullanılan "Birbirlerine karşıt olan şeyler, aynı zamanda birbirlerini tamamlarlar" sözü, o günden beri popüler bir deyim haline gelmiştir.]

özdeşliğe ulaşması demektir. Mücadele özdeşliğin içinde bulunur, mücadele olmaksızın özdeşlik olmaz.

Özdeşliğin içinde mücadele, özgüllüğün içinde evrensellik, tekilliğin içinde genellik vardır. Lenin "göreli içinde bir mutlak vardır"[24] diyor.

VI. ÇELİŞKİDE UZLAŞMAZ KARŞITLIĞIN [ANTAGONİZM] YERİ

Karşıtların mücadelesi sorunu, uzlaşmaz karşıtlığın ne olduğu sorununu içerir. Yanıtımız, uzlaşmaz karşıtlığın karşıtların mücadelesinin bir biçimi olduğu ama tek biçimi olmadığıdır.

İnsanlık tarihinde sınıflar arası uzlaşmaz karşıtlık, karşıtlar mücadelesinin özgül bir belirtisi olarak vardır. Sömürücü ve sömürülen sınıflar arasındaki çelişkiyi düşünün. Köleci, feodal ya da kapitalist toplum olsun, böyle çelişen sınıflar uzun süre aynı toplumda bir arada bulunur ve birbirleriyle mücadele ederler; ama iki sınıf arasındaki *çelişki belli bir aşamaya* kadar gelişmeden önce açık bir uzlaşmaz karşıtlık biçimini almaz ve devrime dönüşmez. Aynı şey, sınıflı bir toplumda barışın savaşa dönüşmesinde de geçerlidir.

Patlamadan önce, bir bomba içinde karşıt şeylerin belli koşullar altında birlikte var olduğu tekil bir varlıktır. Patlama, ancak yeni bir koşul (ateşleme) ortaya çıkınca olur. Benzer bir durum, eski çelişkileri çözmek ve yeni şeyler meydana getirmek İçin açık bir çatışma biçimini alan bütün doğa olaylarında vardır.

Bu gerçeği kavramak çok önemlidir. Ancak bu yolla, sınıflı bir toplumda devrimlerin ve devrimci savaşların kaçınılmazlığını anlayabiliriz. Bunlar olmaksızın, toplumsal gelişmede sıçrama yapmak, gerici egemen sınıfları devirmek, yani siyasal iktidarı ele geçirmek olanaksızdır. Komünistler, gericilerin, toplumsal devrimin gereksizliği ve olanaksızlığı üzerine olan aldatıcı propagandalarını teşhir etmelidir. Marksist-Leninist toplumsal devrim teorisine sıkı sıkıya sarılmalı, halka, toplumsal devrimin gerekliliğini, tamamen uygulanabilir olduğu-

[24] V. I. Lenin, "Diyalektik Sorunu Üzerine", s.358.

nu, bütün insanlık tarihinin ve Sovyetler Birliği'nin kazandığı zaferin bu bilimsel gerçeği doğruladığını anlatmalıdır.

Yukarda belirttiğimiz gibi, sınıflar var oldukça, sınıf toplumunun çelişkileri Komünist Partisi içindeki doğru ve yanlış fikirler arasındaki çelişkiler olarak partinin bağrında yansırlar. Başlangıçta ya da bâzı konularda böyle çelişkiler kendilerini hemen uzlaşmaz karşıtlık olarak açığa vurmaz. Sınıf çatışmasının gelişmesiyle onlar da gelişir ve uzlaşmaz karşıtlık hâline gelir. Sovyetler Birliği'nde, Lenin'in ve Stalin'in doğru düşüncesi ile Trotskiy ve Buharin'in yanlış düşünceleri arasındaki çelişki, başlangıçta kendisini uzlaşmaz karşıtlık biçiminde ortaya koymamış, sonraları gelişerek uzlaşmaz karşıtlık hâline gelmiştir.[25] Çin Komünist Partisinin tarihinde de benzer bir durum olmuştur. Partideki yoldaşlarımızın çoğunun doğru düşünceleriyle Çuen Tu-siu ve Çeng Guo-tao ve başkalarının yanlış düşünceleri arasındaki çelişki, başlangıçta uzlaşmaz karşıtlık biçiminde belirmediği hâlde, sonradan gelişmiş ve uzlaşmaz karşıtlık hâline gelmiştir. Bugün de parti içindeki doğru ve yanlış görüşler arasındaki çelişkiler, bir uzlaşmaz karşıtlık biçiminde belirmemiştir, eğer yoldaşlarımız hatâlarını düzeltirlerse, bunlar gelişerek uzlaşmaz karşıtlık hâline gelmezler. Bu nedenle, parti, bir yandan yanlış düşüncelere karşı ciddî bir mücadele yürütürken, bir yandan da hatâ yapanlara bu hatâlarını düzeltmek fırsatını vermelidir. Bu gibi koşullar altında, mücadeleyi fazla ileri götürmek yerinde olmaz. Ne var ki, hatâ yapanlar bunda inat ederse, bu çelişkiler uzlaşmaz karşıtlık hâline gelirler.

Ekonomik bakımdan burjuvazinin yönetimi altında kentin köyü sömürdüğü kapitalist toplumda ve yabancı emperyalizmle, yerli büyük komprador burjuvazinin yönetimi altında kentin köyü korkunç biçimde sömürdüğü Guomindang denetimi altındaki Çin'de, kent ile köy arasındaki çelişki, tam bir karşıtlık içindedir. Sosyalist ülkeler ile devrimci üslerimizde, böylesine çelişkiler, uzlaşmaz olmayan karşıt çelişkiler hâline geliyorlar.

---

[25] V. I. Lenin, "*N.İ. Buharin'in Geçiş Dönemi Ekonomisi Üzerine Düşünceler*", *Bütün Eserler*, Rusça Baskı, Moskova-Leningrad, 1931, C. XI, s.357

Lenin, "Uzlaşmaz karşıtlık ile çelişki bir ve aynı değildir. Sosyalizmde birincisi ortadan kalkacak ikincisi kalacaktır. Yani uzlaşmaz karşıtlık, karşıtların mücadelesinin bir biçimidir, ama tek biçimi değildir. Bu uzlaşmaz karşıtlık formülünü keyfimize göre her yere uygulayamayız" demişti.

VII. SONUÇ

Şimdi konuyu özetlemek için birkaç şeye işaret edebiliriz. Şeylerdeki çelişkinin yasası, yani karşıtların birliği yasası, doğanın ve toplumun temel yasası olup, bundan dolayı, düşüncenin de temel yasasıdır. Bu, metafizik dünya görüşünün tam karşıtıdır ve insanın bilgi tarihinde büyük bir devrimdir. Diyalektik materyalizme göre, çelişki, nesnel şeyler ile öznel düşüncenin bütün süreçlerinde vardır ve baştan sona bütün süreç boyunca devam eder. Bu, çelişkinin evrenselliği ve mutlaklığıdır. Her çelişki ve her çelişkinin yönlerinin her biri kendi karakteristiklerine sahiptir; bu da çelişkinin özgüllüğü ve göreceliliğidir. Karşıtlar, belli koşullarda özdeşlik niteliğini taşır ve bir varlıkta bir arada bulunurlar ve kendilerini birbirlerine dönüştürürler; bu da yine çelişkinin özgüllüğü ve göreceliliğidir. Ama karşıtların mücadelesi hiç bitmez, karşıtlar bir arada varken de, birbirlerine dönüşürken de, mücadele vardır ve özellikle bu son durumda belirgindir, bu da, gene çelişkinin evrenselliği ve mutlaklığıdır. Çelişkinin özgüllüğünü ve göreceliliğini incelerken, baş çelişki ile baş olmayan çelişkiler arasındaki ve bir çelişkinin başat olan ile başat olmayan yönü arasındaki farka dikkat etmemiz gerekir. Çelişkinin evrenselliğini ve çelişkideki karşıtların mücadelesini incelerken, mücadelenin farklı biçimleri arasındaki ayrıma dikkat etmeliyiz. Yoksa yanlış yaparız. Eğer yukarıda açıklanan esasları inceleyip gerçekten anlarsak, Marksizm-Leninizmin temel ilkelerine ters düşen ve devrim dâvamıza zarar veren dogmacı fikirleri yıkabiliriz ve aynı zamanda pratik deneyim sahibi yoldaşlarımızın deneyimlerini ilkeli kılmasına ve görgücü yanlışlarını tekrarlamaktan kaçınmalarına yardım edebiliriz. Çelişki yasasının incelenmesiyle vardığımız birkaç basit sonuç işte bunlardır.

5
LİBERALİZMLE SAVAŞ

7 Eylül 1937

Biz, Parti ve devrimci örgütler içinde kavgamızın yararına olan birliği sağlayan bir silâh olduğu içindir ki etkin ideolojik mücadeleden yanayız. Her komünist ve devrimci bu silâha sarılmalıdır.

Buna karşılık liberalizm, ideolojik mücadeleyi reddedip, ilkesiz bir huzurdan yana tavır alır, böylelikle, geri, dar kafalı bir tutumun yolunu açarak Parti ve devrimci örgütler içindeki bâzı birim ve bireylerde siyasî yozlaşmaya neden olur.

Liberalizm, kendisini çeşitli biçimlerde gösterir.

Bir kimse açıkça hatâ işlediğinde, barış ve dostluk uğruna işi oluruna bırakmak; karşıdaki kişi eski bir tanıdıktır, bir hemşeri, okul arkadaşı, yakın bir dost, sevilen biri, eski bir meslektaş ya da alt kademeden eski bir arkadaştır diye ilkeli tartışmadan kaçınmak; ya da kötü olmayalım diye konuya derinliğine girmeyip şöyle bir dokunup geçmek. Bunun sonucunda hem örgüt, hem de o kişi zarar görür: Bu, liberalizmin bir çeşididir.

Kişinin önerilerini örgüte aktif olarak iletmek yerine, yakın çevresinde sorumsuz eleştirilere girişmesi. İnsanların yüzlerine karşı hiçbir şey söylemeyip arkasından dedikodu yapması ya da toplantıda bir şey söylemeyip sonradan kulis çevirmesi; kolektif hayatın ilkelerini hiçe sayıp kendi keyfinin peşine düşmesi: Bu, liberalizmin ikinci çeşididir.

Kendisini kişisel olarak ilgilendirmeyen işleri oluruna bırakmak; neyin yanlış olduğunu pekâlâ bilmekle beraber, başına iş almamak için ses çıkarmamak, açıkgözlük edip sâdece suçlanmamaya bakmak. Bu, liberalizmin üçüncü çeşididir.

Emirlere uymayıp kendi görüşlerini her şeyin üstünde tutmak. Hem örgütten özel ilgi bekleyip hem örgüt disiplinini hiçe saymak. Bu, liberalizmin dördüncü çeşididir.

Birlik, ilerleme ya da bir işin doğru yapılması adına tartışmaya girmek ve doğru olmayan düşüncelerle mücadele etmek yerine, kişisel saldırılarda bulunmak, hır çıkarmak; kişisel kin gülmek ya da öç almaya bakmak: Bu, liberalizmin beşinci çeşididir,

Hiç ses çıkarmadan yanlış görüşleri dinlemek ve hattâ karşı devrimci yorumları işitip de haber vermemek, bunları sanki hiçbir şey olmamış gibi sükûnetle karşılamak: Bu, liberalizmin altıncı biçimidir.

Kitleler arasında olup da propaganda ve ajitasyondan ya da kitle toplantılarında konuşmaktan yahut onların arasında inceleme ve araştırma yapmaktan geri durmak, aksine kitlelere karşı kayıtsız kalıp dertleri ile hiç ilgilenmemek, bir komünist olduğunu unutarak komünist olmayan sıradan biri gibi davranmak: Bu, liberalizmin yedinci çeşididir.

Birinin kitlelerin çıkarlarına zarar verdiğini görüp de tepki göstermemek, onu vazgeçirmek, engellemek ya da ikna etmek için bir şey yapmayıp bunu sürdürmesine göz yummak: Bu, liberalizmin sekizinci çeşididir.

Belli bir plan ya da yönelim olmadan, yarı gönülle laf olsun kabilinden çalışmak, günü kurtarmaya bakmak, "işini bileceksin işe gitmeyeceksin" havalarına girmek: Bu, liberalizmin dokuzuncu çeşididir.

Kendisini devrime büyük hizmetlerde bulunmuş saymak, kıdemiyle övünmek, büyük görevler için yetersiz olduğu halde küçük işlere gönül indirmemek. Baştan savma çalışıp, öğrenmekte tembellik etmek: Bu, liberalizmin onuncu çeşididir.

Kendi hatâlarını bildiği hâlde düzeltmek için gayret göstermemek; kendine karşı liberal bir tavır takınmak: Bu liberalizmin on birinci çeşididir.

Daha birçoğunu sayabiliriz. Ama bu on bir tanesi liberalizmin başlıca çeşitleridir.

Bunların hepsi de liberalizmin birer tezahürüdür.

Devrimci bir kolektif için liberalizm son derece zararlıdır. Birliği kemiren, dayanışmayı zayıflatan, kayıtsızlığa yol açan ve ayrılık yaratan çürütücü bir pastır. Devrimci safları sağlam bir örgütlenmeden ve sıkı bir disiplinden yoksun kılar, politikaların uygulanmasını engeller, parti örgütlerini Partinin önderlik ettiği kitlelerden koparır. Bu, son derece kötü bir eğilimdir.

Liberalizm, küçük burjuva bencilliğinden kaynaklanır, kişisel çıkarları birinci plana alır, devrimci çıkarları ikinci plana iter ve bu da ideolojik, siyasi ve örgütsel liberalizme yol açar.

Liberal kimseler Marksizmin ilkelerini soyut birer dogma olarak görürler. Marksizmi kabul ederler ama onu uygulamaya ya da hakkıyla uygulamaya yanaşmazlar; liberalizmlerinin yerine Marksizmi koymaya yanaşmazlar. Bu kimselerde Marksizm vardır, ama aynı zamanda liberalizm de vardır. Marksizmden söz eder, liberalizmi uygularlar. Marksizmi başkalarına, liberalizmi kendilerine uygularlar. Bunlar her iki malı da dağarcıklarında bulundurur ve her birini kullanacak yer bulurlar. Bazılarının kafası işte böyle işler.

Liberalizm, oportünizmin bir ifadesidir ve Marksizme tamamen aykırıdır. Olumsuzdur ve nesnel olarak düşmana hizmet eder; içimizde sürüp gitmesinden düşmanın hoşnut olması bundandır. Bu niteliğinden dolayı liberalizmin devrim saflarında yeri olmamalıdır.

Olumsuz bir özü olan liberalizmin üstesinden gelmek için olumlu bir özü olan Marksizmi kullanmalıyız. Bir Komünist sorunları kapsamlı bir şekilde ele almalı ve sağlam ve aktif olmalıdır; devrimin çıkarlarını canı gibi korumalı, kişisel çıkarlarını devrimin çıkarlarına bağımlı kılmalıdır; Partinin kolektif hayatını sağlamlaştırmak ve Parti ile kitleler arasındaki bağlan güçlendirmek için her zaman ve her yerde ilkelere bağlı kalmalı ve bütün yanlış düşünceler ve eylemlerle bıkmadan usanmadan mücadele etmelidir. Parti ve kitlelerle, herhangi bir kimse ile ilgilendiğinden daha çok ve gene başkalarıyla, kendisi ile ilgilendiğinden daha çok ilgilenmelidir. Ancak böylece komünist adını hak kazanabilir.

Bütün sâdık, dürüst, aktif ve açık yürekli komünistler, aramızdaki bazı kimselerde ortaya çıkan liberal eğilimlere karşı koymak için birleşmeli ve onları doğru yola getirmelidir. Bu, ideolojik cephemizdeki görevlerden biridir.

6
ATOM BOMBASI ÇİN HALKINI YILDIRAMAZ

28 Ocak 1955

Findanliya'nm ilk Çin elçisi Büyükelçi Çarl-Johan (Cay) Sundstrom'un itimatnamesini takdim etmesi sırasında yapılan görüşmenin belli başlı noktalan.

Çin ile Finlandiya dost ülkelerdir. İlişkilerimiz Barış İçinde Bir Arada Yaşamanın Beş İlkesine dayanır.

Çin'le Finlandiya arasında hiçbir zaman bir çatışma olmamıştır. Geçmişte Çin, Avrupa ülkelerinden sâdece İngiltere, Fransa, Almanya, Çarlık Rusyası, İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Hollanda'ya karşı savaşmıştı; bu devletler, İngiliz-Fransız müttefik kuvvetlerinin ve Birleşik Amerika ile Japonya'nın da aralarında bulunduğu sekiz devletin müttefik kuvvetlerinin Çin'i işgâl etmelerinde olduğu gibi, Çin'e saldırmak üzere – tâ uzaklardan geldiler. Kore'ye karşı girişilen saldırı savaşına aralarında Türkiye ile Lüksemburg'un da bulunduğu on altı ülke katıldı. Bu saldırgan ülkeler, bir yandan Kore'yi ve Çin'i saldırganlıkla suçlarken, kendilerinin barışsever olduğunu iddia ediyorlardı.

Bugün bir dünya savaşı tehlikesi ve Çin'e yöneltilen tehditler esas olarak Birleşik Amerika'daki savaş kışkırtıcılarından gelmektedir. Bunlar, Tayvan'ımızı ve Tayvan Boğazını işgâl etiler ve bir atom savaşı çıkarmayı planlıyorlar. Bizim iki ilkemiz var: Birincisi savaş istemiyoruz; ikincisi, eğer başkaları bizin topraklarımızı işgâl etmeye kalkışırsa, kararlılıkla karşı saldırıya geçeceğiz. İşte, Komünist Partisi üyelerine ve bütün ulusa bunu öğretiyoruz. Çin halkı ABD'nin atom şantajı karşısında yılgınlığa kapılmayacaktır. Ülkemiz, 600 mil-

yon nüfusa ve 9 milyon 600 bin kilometrekare genişliğinde toprağa sahiptir. Birleşik Amerika'nın o küçük atom bombası yığını Çin ulusunu ortadan kaldırmaya yetmez ABD atom. bombalarının Çin'e atıldıklarında olduğunu düşünsek bile, bu, güneş sistemi için çok önemli bir olay olmakla birlikte, bütün evren açısından pek bir şey ifade etmeyecektir. Bizde, akdarı – ve tüfek diye bir deyiş vardır. Birleşik Amerika'da bunun karşılığı uçak ve atom bombasıdır. Ne var ki, eğer uçaklara ve atom bombasına sahip olan Birleşik Amerika Çin'e karşı bir saldırı savaşma girişirse, bu çatışmadan akdarı ve tüfeklere sahip olan Çin'in muzaffer çıkacağı kesindir. Bütün dünya halkları bizi destekleyecektir. Birinci Dünya Savaşı sonucunda Rusya'da Çar, toprak ağaları ve kapitalistler yok edildiler; ikinci Dünya Savaşı sonucunda-Çin'de Çan Kayşek ve toprak ağaları devrildi, Doğu Avrupa ülkeleriyle Asya'daki. bir dizi ülke de kurtarıldı. Eğer Birleşik Amerika bir üçüncü dünya savaşı çıkarırsa ve bu savaş sekiz-on yıl sürerse, bunun sonucunda Birleşik Amerika'nın, İngiltere'nin ve diğer suç ortağı ülkelerin hâkim sınıfları ortadan kaldırılır ve dünya ülkelerinin çoğunluğu Komünist Partilerinin yönetimindeki ülkeler haline gelirler. Dünya savaşları, savaş kışkırtıcılarının değil, Komünist Partilerinin ve bütün ülkelerinin devrimci halklarının yararına sonuçlanmaktadır. Eğer savaş kışkırtıcıları savaş çıkarırlarsa, bizi devrim yapmakla ya da sürekli olarak söyleyip durdukları gibi, yıkıcı faaliyetlerde bulunmakla suçlamamalıdırlar. Savaş çıkarmaktan vazgeçerlerse, varlıklarını biraz daha sürdürebilirler. Ama ne kadar çabuk savaş çıkarırlarsa, o kadar çabuk yeryüzünden süpürülüp atılacaklardır. O zaman belki Şanghay'da, belki Avrupa'nın bir yerinde ya da ABD'li savaş kışkırtıcılarının süpürülüp atılmış olması koşuluyla belki de gene New York'ta, Halk Birleşmiş Milletler örgütü kurulacaktır.

7
ABD EMPERYALİZMİ KÂĞITTAN KAPLANDIR

14 Temmuz 1956

İki Latin Amerikalı şahsiyetle yapılan bir görüşmenin bir bölümü

Birleşik Amerika, başka ülkelere saldırmak için her yerde anti-komünizm bayrağını sallıyor.

Birleşik Amerika her yere borçlu. Sâdece Latin Amerika Asya ve Afrika ülkelerine değil, aynı zamanda Avrupa ve Okyanusya ülkelerine de borcu var. İngiltere de dâhil, bütün dünya ABD'den nefret ediyor. Halk kitleleri ondan nefret ediyor. ABD'den baskı gördüğü için Japonya onu sevmiyor. Doğunun hiçbir ülkesi ABD'nin saldırısından âzade değil. Birleşik Amerika bizim Tayvan eyaletimizi işgâl etti. İçlerinden bâzıları müttefiki olmasına rağmen, Japonya, Kore, Filipinler, Vietnam ve Pakistan ABD saldırısına hedef olmaktadır. Halk ve bâzı ülkelerin yönetimleri hoşnutsuzluk duymaktadır.

Bütün ezilen ülkeler bağımsızlık istiyor.

Her şey değişmeye tâbidir. Çürümüş büyük güçler, yerlerini küçük, yeni doğan güçlere bırakacaktır. Küçük güçler değişip büyük güçler haline gelecektir, çünkü insanların çoğunluğu bu değişikliği istemektedir. ABD emperyalizminin güçleri büyük güçler olmaktan çıkarak küçük güçler haline gelecektir, çünkü Amerikan halkı da kendi hükümetinden hoşnut değildir.

Ben de kendi hayatımda böyle değişikliklere tanık oldum. Aramızdan bâzıları Çing Hanedanı zamanında, diğer bâzıları ise 1911 Devrimi'nden sonra doğdular.

Çing Hanedanı çok eskiden yıkıldı. Onu kim yıktı? Halkla birlikte,

Sun Yatsen'in önderlik ettiği parti. Sun Yatsen'in kuvvetleri o kadar küçüktü ki, Çing yöneticileri onu ciddîye almadılar. Sun Yatsen hepsi yenilgiyle sonuçlanan birçok ayaklanmaya önderlik etti. Ama sonunda Çing Hanedanını yıkan da Sun Yatsen oldu. Büyüğün korkulacak bir yanı yoktur. Büyük, küçük tarafından alaşağı edilir. Küçük, büyük haline gelir. Sun Yatsen, Çing Hanedanını devirdikten sonra yenilgiye uğradı. Çünkü halkın toprak ve emperyalizme karşı mücadele gibi taleplerini karşılayamadı. O sırada elini kolunu sallayarak gezinen karşı-devrimcileri. bastırmak gerektiğini de kavrayamadı. Daha sonraları, Kuzeyli savaş ağalarının şefi Yüen Şihkay tarafından yenilgiye uğratıldı. Yüen Şihkay'ın kuvvetleri Sun Yatsen'inkilerden daha büyüktü. Ne var ki, burada da gene şu yasa geçerliliğini korudu: Halkla bağlan olan küçük kuvvetler güçlenir, halka karşı olan büyük kuvvetler ise zayıflar. Ardından Sun Yatsen'in burjuva-demokrat devrimcileri biz komünistlerle işbirliği yaptılar ve birlikte Yüen Şihkay'ın geride bıraktığı savaş ağaları güruhunu yenilgiye uğrattık.

Çan Kayşek'in Çin'deki iktidarı bütün ülkelerin hükümetleri tarafından tanınıyordu ve yirmi iki yıl sürdü; üstelik onun kuvvetleri herkesinkinden büyüktü. Bizim kuvvetlerimiz ise küçüktü. İlk baştaki. 50 bin Parti üyesi karşı-devrimci bastırma harekâtlarından sonra sâdece birkaç bin kişiye inmişti. Düşman her yerde karışıklık çıkarıyordu. Gene bu yasa işledi: Büyük ve güçlü olan halktan kopuk olduğu için sonunda yenilirken, küçük ve zayıf olan, halkla bağları olduğu ve halkın çıkarları için çalıştığı için zafer kazandı. İşte sonuçta olan budur.

Japonya'ya karşı savaş sırasında, Japonya çok güçlüydü, Guomiodang birlikleri ülke içlerine bölgelere sürülmüştü ve Komünist Partisinin önderliğindeki silâhlı kuvvetler ancak düşman hatlarının gerisindeki köylük bölgelerde gerilla savaşı verebiliyorlardı. Japonya; Pekin, Tiancin, Şanghay, Nancing, Vuhan ve Kanton gibi büyük Çin şehirlerini işgâl etmişti. Buna rağmen, Almanya'nın Hitleri gibi Japon militaristleri de aynı yasa uyarınca birkaç yıl içinde yerle bir oldular.

Biz sayısız güçlükle karşılaştık, güneyden kuzeye sürüldük, kuvvetlerimizin sayısı birkaç yüz binden yirmi-otuz bine düştü. On bin ki-

lometrelik Uzun. Yürüyüşün sonunda sadece 25 bin askerimiz kalmıştı.

Partimizin tarihinde birçok hatâlı "sol" ve sağ çizgi ortayı çıktı. Bunların en tehlikeli olanları, Cen Dusiyu'nun sağcı çizgisiyle Vang Ming'in "solcu" çizgisiydi. Ayrıca Çang Kuotao, Kao Kang ve öbürlerinin sağ sapma hatâları da vardı.

Halkı ve Partiyi eğitebileceğinden, yanlışların iyi bir yanı da vardır. Olumsuz örnek olarak bizi eğiten Japonya, Birleşik Amerika, Çan Kay şek, Cen Dusiyu, Li Lisan, Vang Ming, Çang Kuotao ve Kao Kang gibi birçok iyi öğretmenimiz oldu. Olumsuz örnek olarak bizi eğiten bu öğretmenlerden öğrenmek için çok yüksek bir bedel ödedik. Geçmişte İngiltere bize birçok kez savaş açtı. İngiltere, Birleşik Amerika, Japonya, Fransa, Almanya, İtalya, Çarlık Rusyası ile Hollanda bizim ülkemizle çok yakından ilgileniyorlardı. Onlar, olumsuz örneklerle bizi eğiten öğretmenlerimiz, biz ise onların öğrencileriydik.

Direnme Savaşı sırasında birliklerimiz Japonya'ya karşı savaşa savaşa büyüdü – ve 900 bin kişilik bir güce ulaştı. Arkasından Kurtuluş Savaşı geldi. Bizim silâhlarımız Guomindang'ınkilerden kötüydü. O sıralarda Guomindang'ın 4 milyon askeri vardı, ama üç yıl savaşarak onların toplam 8 milyon askerini yok ettik. ABD emperyalizminden yardım almasına rağmen Guomindang bizi yenemedi. Büyük ve güçlü olan zafer kazanamaz, kazanan daima küçük ve zayıf olandır.

ABD emperyalizmi şimdi oldukça güçlü gözüküyor ama aslında değil. Halk kitlelerinden kopuk olduğu ve Amerikan halkı da dâhil olmak üzere herkesin nefretini kazandığı için, siyasî bakımdan çok zayıftır. Görünüşte çok güçlü ama gerçekte korkulacak hiçbir şeyi yok: Kâğıttan bir kaplan. Dıştan bakıldığında kaplan gibi gözükür, fakat kâğıttan yapılmıştır ve ne yağmura ne de rüzgâra dayanabilir. Ben, Birleşik Amerika'nın kâğıttan bir kaplandan başka bir şey olmadığına inanıyorum.

Bir bütün olarak tarih, sınıflı toplumun binlerce yıllık tarihi şu hususu kanıtlamıştır: Güçlü olan, yerini zayıf olana bırakmak zorundadır. Bu, Amerika kıtaları için de geçerlidir.

Ancak emperyalizm ortadan kaldırıldıktan sonra barış olabilir. Kâğıttan kaplanların yok edileceği gün gelecektir. Fakat onlar kendi istekleriyle yok olup gitmeyecekler; rüzgâr ve yağmur tarafından parçalanmaları gerekecek.

ABD emperyalizminin kâğıttan kaplan olduğunu stratejik açıdan söylüyoruz. Bir bütün olarak ele aldığımızda onu küçümsemeliyiz. Ama tek tek parçaları ele alınca onu ciddîye almalıyız, Pençeleri ve keskin dişleri var. Onu parça parça yok etmeliyiz. Örneğin, eğer on dişi varsa, bunlardan birini kırdığınız zaman geriye dokuz dişi kalır, bir tânesini daha kırdığınız zaman geriye sekizi kalır. Bütün dişlerini kırdığınız zaman da hâlâ pençeleri olacaktır. Onunla adım adım ve ciddî bir biçimde mücadele edersek sonunda zafer kesinlikle bizim olur.

Stratejik bakımdan ABD emperyalizmini tamamen küçümsemeliyiz. Taktik bakımdan ise onu ciddîye almalıyız. Birleşik Amerika bugün güçlüdür, fakat daha geniş bir bakış açısıyla bütünlük içinde ve uzun dönemde ele alındığında, kitlelerin desteğinden yoksun olduğu, halkı ezdiği ve sömürdüğü için uyguladığı politikaların halkın nefretini kazandığı görülecektir. Bu nedenle kaplan yok olmaya mahkûmdur. Dolayısıyla korkulacak bir tarafı yoktur ve küçümsenebilir. Ne var ki, bugün Birleşik Amerika'nın hâlâ gücü vardır; yılda 100 milyon tondan fazla çelik üretmekte ve her tarafa saldırmaktadır. İşte bu nedenle ona karşı mücadeleyi sürdürmeli, var gücümüzle savaşmak ve mevzilerini teker teker ele geçirmeliyiz. Bu da zaman ister.

Kuzey ve Güney Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinin, Birleşik Amerika ile sonuna kadar, yağmur ve rüzgâr kâğıttan.kaplanı yiyip bitirinceye kadar çatışmak zorunda kalacakları anlaşılıyor.

ABD emperyalizmine karşı mücadelede, Latin Amerika ülkelerindeki Avrupa kökenli halk, o ülkelerin yerlisi olan Kızılderililerle birleşmelidir. Avrupa'dan gelen beyaz göçmenler yönetenlerden ve yönetilenlerden oluşan iki gruba ayrılabilir. Dolayısıyla ezilen beyaz halkın yerli halka yaklaşması kolaylaşır, çünkü her ikisinin de durumu aynıdır. Latin Amerika, Asya ve Afrika'daki dostlarımızın durumu bizimkinin aynıdır ve onlar da aynen bizim yaptığımız şeyi yapıyorlar,

emperyalizmin halk üzerindeki zulmünü hafifletmek için halka hizmet ediyorlar. İşimizi iyi yaparsak, emperyalist zulmün kökünü kazıyabiliriz. Bu bakımdan, bizler yoldaşız. Emperyalist zulme karşı koymamız açısından sizinle doğamız aynı, sâdece coğrafya, milliyet ve dil bakımından farklıyız. Fakat emperyalizmden doğalarımız itibariyle farklıyız, görüntüsü bile midemizi bulandırıyor.

Emperyalizmin ne faydası var? Çin halkının onunla işi olmayacak, dünyanın geri kalanındaki halkların da. Emperyalizmin varlığı için hiçbir neden yoktur.

8
SSCB'DE SOSYALİZMİN İKTİSADÎ SORUNLARI ÜZERİNE

Kasım 1958

Eyalet ve bölge komiteleri bu kitabı incelemeli.[1] Geçmişte herkes bu kitabı derin bir izlenim edinmeden okudu. Kitap, Çin'deki fiilî koşullarla ilişkilendirilerek incelenmelidir. İlk üç bölüm, belki Stalin'in yeterince açık bir şekilde ortaya koymadığı yerler olmasına rağmen, dikkate değer ve doğru pek çok şey içeriyor. Örneğin birinci bölümde nesnel yasalar ve ekonominin nasıl planlanacağı hakkında Stalin kendi fikirlerini açıklamaksızın sâdece bir iki söz söylüyor; veya belki de kendi kafasında Sovyet ekonomi planlamasının nesnel egemen ilkeleri zaten yansıttığını düşünüyor. Ağır sanayi, hafif sanayi ve tarım sorununa gelince Sovyetler Birliği son ikisine yeterince önem vermedi ve sonuç olarak kayıplara uğradı. Bundan başka, halkın kısa ve uzun vadeli çıkarlarını birleştirmede başarılı olmadılar. Esas olarak, tek ayak üstünde yürüdüler. Planlamayı karşılaştıralım: sonunda hangimiz "orantılı planlanmış kalkınmayı" daha iyi uyguladı? Bir başka husus: Stalin sâdece teknoloji ve teknik kadroya vurgu yaptı. Teknoloji ve kadrodan başka bir şey istemedi; ne siyaset var, ne kitleler. Bu

[1] [Bu eleştiriye konu olan kitap J.V. *Stalin'in SSCB'de Sosyalizmin Ekonomik Sorunları*'dır Pekin, Foreign Languages Press, 1972 (1. Baskı)]

Seçme Eserler'in 1967 basımında (4. Cilt) bu belge için 1959 tarihi verilmiştir. 1969 basımında ise 1958 tarihi verilir. 1959 Kasım'ında Ç'ingçu (Çinju) Konferansı adında bir konfrans olmamıştır, ncak 1958'de böyle bir konferans yapılmıştır. Bu belge hemen hemen kesinlikle bundan daha önceki bir tarihe aittir.]

da tek ayak üstünde yürümektir! Ayrıca sanayide hafif sanayiye değil de ağır sanayiye önem verirken de tek ayak üstünde yürüyorlar. Bundan da öte, ağır sanayi kesimleri arasındaki çelişkilerin esas yönlerini de belirlemediler. Çeliğin temel, makinenin de yürek ve ruh olduğunu iddia ederek, ağır sanayinin önemini abarttılar. Bizim tavrımız ise şöyledir: Tarımın temel dayanağı sektörü tahıl, sanayininki çeliktir: ve eğer çelik temel dayanak olarak kabul edilirse, o zaman hammadde bir kez elde edilince, makine sanayii de ardından gelecektir. Stalin, birinci bölümde sorular sormuş; nesnel yönlendirici ilkeler önermiş, ancak doyurucu yanıtlar sağlamayı başaramamış.

Stalin, 2. bölümde metaları, 3. bölümde ise değer yasasını tartışıyor. İfade edilen görüşlerin birçoğuna nispeten katılıyorum. Üretimi iki esas kesime bölmek ve üretim araçlarının meta olmadığını söylemek incelemeye değer noktalardır, Çin tarımında henüz birçok üretim aracının meta olmaya devam etmesi zorunluluğu var. Ekteki üç mektuptan sonuncusunun[2] tümüyle yanlış olduğu görüşündeyim. Derin bir tedirginlik, tarımsal makineleri emanet etmek için köylülere güvenilemeyeceğine, bunların makineleri geri vermeyeceğine inanç ifade ediliyor. Stalin, bir yandan üretim araçlarının devletin mülkiyetinde olduğunu söylüyor. Diğer yandan ise, köylülerin onu satın alacak güçleri olmadığını söylüyor. Aslında, Stalin kendisini aldatmaktadır. Devlet, köylülüğü çok sıkı, hiç esnek olmayan bir şekilde kontrol etti. Stalin iki geçiş için uygun olan yol ve araçları bulamadı, bu onu sıkan bir mesele.

Kapitalizm, ardında bir süreliğine hâlâ korumamız gereken meta biçimini bırakır. Değeri yöneten meta değişimi yasalarının, üretimimizde düzenleyici bir rolü yoktur. Bu rol, planlama, planlama altında ileriye doğru büyük atılım ve komuta görevini politikaya vermekle yerine getirilir. Stalin sâdece üretim ilişkilerinden söz ediyor; üstyapıdan ve üstyapı ile ekonomik temel arasındaki ilişkiden söz etmiyor. Çin'de kadrolar üretime katılır; işçiler yönetime katılır. Eski kanun ve

[2] [*İktisadî Sorunlar* içinde "A.V. Sanina ve V.G. Venzher Yoldaşlara Cevap".]

düzenlemeleri bir yana bırakarak, kadroları ıslah olmaları için daha aşağı düzeylere göndermek; tüm bunlar üstyapı ve ideolojiyle ilgilidir, Stalin politikadan değil, sâdece ekonomiden söz ediyor. Çıkar gözetmeyen emeğin lafını edebilir edilebilir, fakat aslında bir saatlik fazla emek bile çok görülmektedir. Çıkar gözetmezlik diye bir şey yoktur. Halkın rolü, emekçinin rolü; bunların sözü edilmiyor. Komünist hareket olmasaydı, komünizme geçmeyi düşünmek zor olurdu. "Bütün insanlar için, ben bütün insanlar herkes için." Bu olmaz. Sonuçta her şey bireye bağlanıyor. Kimileri, bunu Marx'ın söylediğini söylüyor. Söylediyse bile bunun propagandasını yapmayalım. "Bütün insanlar benim için", herkes benim için, birey için anlamına gelir. "Ben bütün insanlar için." İyi, güzel de, kaç kişi için olabilirsin ki?

Burjuva hakları, kendini burjuva hukuku ve eğitimi şeklinde gösterir. Biz, burjuva haklar ideolojisinin bir parçası olan beyefendilik taslamayı, üç tarzı (bürokratik, sekter ve öznel) ve beş huyu (işgüzar, kibirli, soğuk, müsrif ve aşırı) yok etmek istiyoruz. Fakat, meta dolaşımı, meta biçimi, değer yasası, bunlar da burjuva kategorileri olmalarına rağmen, aceleyle yıkılamazlar. Unutmayın, burjuva haklar ideolojisini tümden yok etmek için şu ânda bir propaganda yürütseydik, bu, akıllıca bir tavır olmazdı.

Sosyalist toplumda, kapitalizmi beğenen ve bunu savunan bir azınlık – toprak ağaları, zengin köylüler ve sağcılar – vardır. Ancak büyük çoğunluk komünizme geçmeyi düşünmektedir. Ama bu adım adım yapılmalıdır. Cennete bir adımda varamazsınız. Halk komünlerini ele alalım; bunlar, bir taraftan kendine yeterli üretimi, diğer taraftan meta değişimini geliştirmelidirler. Meta değişimini ve değer yasasını, üretimi geliştirmenin ve geçişi kolaylaştırmanın yararına araçlar olarak kullanıyoruz. Meta üretiminin çok az gelişmiş olduğu bir ülkeyiz. Geçen yıl 3,7 trilyon katilik besinlik tahıl ürettik.[3] Bu sayının yaklaşık 800 veya 900 milyar katisi meta şeklinde tahıldı. Tahıldan başka, pamuk ve kenevir gibi sınaî ürünler de azgelişmiştir. Bu yüz-

[3] [Bir kati yaklaşık 458 gramdır.]

den, gelişme sürecinin bir (meta) aşaması olmalıdır. Bu durumda, hâlâ yemek için para alınmayan birçok il vardır, ama bunlar ücretleri ödeyememektedirler. Hopey'de böyle üç il vardır; bir tane de ücret ödeyebilen il vardır, ama fazla değil; üç ya da beş yuan. Yani besinlik tahıldan başka satılabilecek şeyler geliştirmek için üretimi hâlâ geliştirmemiz gerekmektedir. Sian Tarım Konferansı'nda bu konuyla yeterince ilgilenilmemiştir. Toparlarsak, ticaretin azgelişmiş olduğu bir ülkeyiz, fakat birçok yönden de sosyalizme girmiş bulunuyoruz. Burjuva hukukunun bir kısmını yok etmeliyiz, fakat meta üretimi ve değişim henüz kalmalıdır. Şimdi "komünizm ne kadar çabuk gelirse o kadar iyi olur" şeklinde bir duyguya eğilim var. Geçiş için sâdece üç ya da beş yılın yeteceğini savunanlar var. Şangtung'da, Fan ilçesinde dört yılın biraz yavaş olacağı söylenmişti!

Bugün iktisattan hoşlanmayan bazı iktisatçılar vardır; biri Yaroşenko.[4] Şimdi ve gelecekte bir zamana kadar komünler için tahsisat ve taşımayı genişletmemiz gerekecektir. Meta üretimini de genişletmemiz gerekecektir. Yoksa ne ücretleri ödeyebileceğiz, ne de yaşamı üstün bir düzeye ulaştırabileceğiz. Meta ve meta üretimiyle karşılaştıkları zaman, burjuva kurallarını bir günde yıkmak isteyen bâzı yoldaşlar değerlendirme hatâsı işliyorlar, meselâ, ücretlerin, derecelerin vb.nin serbest arz sistemine zararlı olduğunu söylüyorlar. Bunlar bir yanlış anlayış içindedirler. 1953'te serbest arz sistemini, bir ücret sistemine dönüştürdük.[5] Bu yaklaşım temelde doğruydu. Geriye bir adım atmamız gerekiyordu. Ancak bir sorun vardı: Derecelendirme sorununda da geriye bir adım attık. Sonunda, bu mesele hakkında bir öfke doğdu. Bir düzeltme döneminden sonra, dereceler arasındaki

[4] *İktisadî Sorunlar* içinde, Stalin'in ikinci mektubunu yazdığı kimse.

[5] [1953'te kurulan ücret sistemi, özellikle kısa vadeli bireysel teşvikleri vurguladı. Aylık 139'dan 390'a kadar değişen sekiz derecede ücret baremi sistemi kuruldu, (Değişik bölgelerde yapılan benzer iş, eşil sayıda iş baremi elde edecekti, fakat iş baremlerinin değeri, bölgesel yaşam maliyetlerine göre değişecekti.) 1956'da, ücret baremi sistemi kaldırıldı, yerine ücret sistemi getirildi, fakat sekiz derece yapısı değiştirilmedi.]

farklar azaltıldı. Derece sistemi, bir baba-oğul, bir kedi-fare ilişkisidir. Buna günbegün saldırılmalıdır. Kadroları daha aşağı düzeylere göndermek, deneysel alanları yürütmek;[6] derece sistemini değiştirmek için yollar bunlardır; yoksa büyük atılımlar olmaz!

Kapitalistler, kentlerdeki halk komünlerine girip, personel olarak hizmet edebilirler. Fakat kapitalist etiketi üstlerinde kalmalıdır. Sosyalizm ve komünizm açısından, sosyalizmin inşası ne demektir? İki husus öne çıkarıyoruz: (1) Sosyalizmin inşasının öz tezahürü, tam kapsamlı kamu mülkiyetini[7] gerçekleştirmektir; (2) Sosyalizmi inşa etmek, komünler düzeyindeki kolektif mülkiyeti, kamu mülkiyetine çevirmek demektir. Kimi yoldaşlar, sanki komünler tümüyle kamu mülkiyetindeymiş gibi, iki mülkiyet tarzı arasında çizgi çekmeyi kabûl etmiyor. Bu tarzlardan biri, Anşen Demir ve Çelik İşleri'nde olduğu gibi, kamu mülkiyetidir; diğeri ise, büyük kolektif komün mülkiyetidir. Bunu dönüştürmezsek sosyalist inşanın yaran ne olurdu? Stalin üç şarttan bahsederek, aradaki çizgiyi çizdi. Bu üç temel şart akla uygundur ve şöyle özetlenebilir: (1) toplumsal üretimi artırmak; (2) kolektif mülkiyeti kamu mülkiyetine dönüştürmek; (3) metaların değişiminden ürünlerin değişimine, değişim değerinden kullanım değerine geçmek.

Yukarıda değinilen bu iki nokta hakkında biz Çinliler: (1) üretimi genişletip artırmaya çalışıyoruz; bunun için ağır sanayinin gelişmesine öncelik tanıyarak, sanayi ve tarımı birlikte destekliyoruz. (2) küçük kolektif mülkiyeti kamu mülkiyetine, bunu da tam kapsamlı kamu mülkiyetine dönüştürüyoruz. [Mülkiyet tarzları arasındaki] bu farkları görmeyenler, kamu mülkiyetine şimdiden ulaştığımızı savu-

[6] [Deneysel alanlarda, açık tohumlama, erken tohumlama, derin saban sürümü vb. gibi yeni ve ileri tekniklerin geliştirilmesine çalışıldı. Eğer üretimi artırmada başarılı olurlarsa, bu teknikler tüm Çin'de yaygınlaştırılacaktı. Üretimi ve böylece toplam ücret fonunu artırarak, deneysel alan kavramı, uzmanların köylülerden öğrenebileceklerini göstererek, dereceli ücret sisteminin ideolojik temelini zayıflattı.]

[7] [Çincede bu, bütün halkın mülkiyetiyle özdeştir.]

nacaklardır. Bu yanlıştır. Stalin bu üç şartı önerdiğinde, kültürden söz ediyordu; tüm halkın bedensel gelişimi ve eğitimi. Bunun için dört şart önerdi: (a) günde altı saatlik çalışma; (b) teknik eğitimi iş ile birleştirmek; (c) barınma koşullarını iyileştirmek; (d) Ücretleri yükseltmek.

Özellikle, ücretleri yükseltmek ve fiyatları düşürmek, burada yardımcı olur; fakat politik koşullar önerilmemiş.

Tüm bu koşullar, temelde, üretimi artırmak içindir. Üretim bir kez bollaşınca, kolektif mülkiyeti kamu mülkiyetine dönüştürmek sorununu çözmek daha kolay olacaktır. Üretimi artırmak için, "Daha fazla! Daha hızlı! Daha iyi! Daha ekonomik!"e ihtiyacımız var. Ve bunun için, politikanın önceliğine, dört eş zamanlı teşvike, düzeltme kampanyalarına yönelmemiz ve burjuva hak ideolojisini yıkmamız gerekir. Bunlara halk komünlerini eklediğinizde "Daha fazla! Daha hızlı! Daha iyi! Daha ekonomik!"e ulaşmak daha da kolaylaşacaktır.

Tam kapsamlı kamu mülkiyetinin sonuçları nelerdir? İki tane: (1) toplumun üretim araçları tüm halka ait olur; (2) toplumun ürettikleri tüm halka ait olur.

Halk komününün özelliği; sanayi, tarım, ordu, eğitim ve ticaretin toplumsal yapımızla bütünleşeceği temel düzey oluşudur; Şu ânda komünler, temel düzeydeki yönetim örgütleridir. Ordu, özellikle emperyalistlerden gelecek yabancı tehlikelerle uğraşır. Komün, sosyalist mülkiyetten (şimdiki) tam kapsamlı kamu mülkiyetine ve tam kapsamlı kamu mülkiyetinden komünist mülkiyete geçişler için en iyi örgütsel biçimdir. Gelecekte, geçişler tamamlandığı zaman, komün, komünist toplumun temel mekanizması olacaktır.

9

STALİN'İN "SSCB'DE SOSYALİZMİN İKTİSADÎ SORUNLARI"NIN ELEŞTİRİSİ

[1958]

Stalin, başından sonuna dek üstyapı hakkında hiçbir şey söylemiyor. İnsanlarla ilgili değil, insanları değil nesneleri dikkate alıyor. Tüketim mallarının arz sistemi, iktisadî gelişmeyi hızlandırır mı, hızlandırmaz mı? En azından buna değinseydi. Meta üretiminin var olması mı daha iyi, yoksa olmaması mı? Herkes bunu incelemeli, Stalin'in son mektubundaki bakış açısı neredeyse tümden hatalı.[1] Temel yanlışı, köylülere güvenmemek.

Birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerin bâzı kısımları doğru; öbür kısımları ise daha açık olabilirdi. Örneğin, planlı ekonomi hakkındaki tartışma eksik. Sovyet ekonomisinin oranı, kapitalistlerinkinden daha yüksek olmakla birlikte, yeterince yüksek değildir. Hafif sanayi ile ağır sanayi arasındaki gibi, tarım ile sanayi arasındaki ilişkiler de yeterince açıklanmamış.

Ciddî kayıplara uğramışa benziyorlar. Uzun ve kısa vâdeli çıkarlar arasındaki ilişki, dikkate değer bir gelişme göstermemiş. Onlar tek ayak, biz ise iki ayaküstünde yürüyoruz. Onlar, teknolojinin, kadroların, her şeyi belirlediğine inanıyorlar; hiç "Kızıl"dan değil hep "uzman"dan, hiç kitlelerden değil hep kadrolardan söz ediyorlar. Ağır endüstri konusunda, çeliği temel, makineyi yürek ve iç organlar, kömürü de besin şeklinde niteleyerek, baş çelişkiyi göremediler... Bi-

[1] [A.V. Sanina ve V.G.Venzher Yoldaşlara Cevap.]

zim için, çelik kilit sektördür, baş çelişkidir. Tarımdaki kilit sektör ise, besin tahıllarıdır. Diğerleri orantılı olarak gelişir.

Birinci bölümde yasaları kavramaktan söz ediyor, fakat bir yöntem önermiyor. Meta üretimi ve değer yasası üzerine, bizim de katıldığımız birçok görüş var, Fakat aynı zamanda sorunlar da var. Meta üretimini sadece geçim araçlarıyla sınırlandırmak biraz şüphe uyandırıyor. Üçüncü mektubun temel bakış açısı köylüye duyulan güvensizlik. Aslında, Stalin kolektif mülkiyetten kamu mülkiyetine geçiş için bir yol bulmamıştır. Biz meta üretim ve değişim biçimlerini sürdürüyoruz; bu arada değer yasasıyla bağlantılı olarak planlama ve aynı zamanda politikanın önceliğinden de söz etmeliyiz. Üstyapı ya da politikadan yahut halkın rolünden değil, sadece üretim ilişkilerinden söz ediyor. Bir komünist hareket olmadan komünizme ulaşılamaz.[2]

1.

> *Bu yoldaşlar... açıkça... doğada ve toplumdaki nesnel süreçleri, insan iradesinden bağımsız olarak gerçekleşen süreçleri yansıtan bilimin yasalarını, insan iradesiyle yapılan ve sâdece hukukî geçerlilik taşıyan hükümetçe çıkarılan yasalarla karıştırıyorlar. Ama bunlar karıştırılmamalıdır.*

Bu ilke temelde doğru, fakat iki şey yanlış: Birincisi, partinin ve kitlelerin bilinçli faaliyeti yeterince açığa çıkarılmamış; ikincisi, hükümetin kararlarını doğru kılan şeyin, sâdece bunların işçi sınıfının iradesinden çıkmış olmaları değil, aynı zamanda nesnel iktisadî yasaların zorunluluklarını sadâkatle yansıtmaları olduğunu açıklayamamış. Bu yüzden, metin yeterince anlaşılır değil.

2.

> *Astronomik, jeolojik ve diğer benzer süreçleri insanın etkilemeye*

[2] [Bu ilk dört paragraf eleştirel bir şekilde yazının tümü hakkında yorum yapıyor. Şimdi ise belirli kısımları eleştiren bir yorum dizisi gelmekte. Her yorumdan önce, Stalin'in orijinal metni sunulmaktadır, 3 Baskı, Ocak 1958. (İngilizce baskı, Foreign Languages Pres, 1972.)]

gücünün gerçekten yetmemesi şöyle dursun, bunların gelişme yasalarını öğrenmiş olsa bile...

Bu akıl yürütme yanlıştır. İnsan bilgisinin ve doğayı dönüştürme yeteneğinin sınırı yoktur. Stalin bu konuları gelişmeci bir tarzda düşünmüyor. Bugün yapılamayan gelecekte yapılabilir.

3.

Ekonomik gelişmenin yasaları, ekonomi politik yasaları için ister kapitalist dönem, ister sosyalist dönem söz konusu olsun aynı şeyi söylemek gerekir. Burada da, doğa bilimlerinde olduğu gibi, ekonomik gelişmenin yasaları, insan iradesinden bağımsız olarak etkilerini sürdüren ve ekonomik gelişme sürecini yansılan nesnel yasalardır.

Ekonomiyi nasıl planlayacağız? Hafif sanayi ve tarıma gereğinden az önem veriliyor.

4.

Bunun için Engels aynı kitapta şunu der: 'Şimdiye dek insanın karşısına kendisine yabancı doğa yasaları olarak dikilen ve onu tahakküm altına alan kendi toplumsal pratiğinin yasaları, artık tam bir bilgiyle kullanılacak ve böylece insanın hükmü altına girecektir' (Anti-Dühring).

Özgürlük, insanlar tarafından anlaşılan zorunlu bir nesnel yasadır. Böyle bir yasa insanlara karşı durur, onlardan bağımsızdır. Fakat, insanlar bir kez anlayınca, onu kontrol edebilir.

5.

Sovyet iktidarının özel rolü iki durumun sonucuydu: Birincisi, Sovyet iktidarının yapmak zorunda olduğu şey, eski devrimlerde olduğu gibi, bir sömürü biçiminin yerine bir başkasını koymak değil, sömürüyü bütünüyle ortadan kaldırmaktı; ikinci olarak da, ülkede sosyalist ekonominin hazır filizleri olmadığı için, ekono-

minin yeni sosyalist biçimlerini, denebilir ki, 'çıplak bir alan' üzerinde yaratmak zorundaydı.

Sosyalizmin iktisadî yasalarının kaçınılmazlığı – bu incelenmesi gereken bir şeydir. Çengtu Konferansımda 'genel programımızın (Daha fazla! Daha hızlı! Daha iyi! Daha ekonomik! Üç birlikte teşvik ve kitle çizgisi) başarılı olup olamayacağını görmemiz gerekliğini söylemiştim.[3] Bu, birkaç yıl, hattâ on yıldan önce gösreilemez. Bir zamanlar kimilerinin kuşkuyla baktığı devrim yasalarının doğruluğu artık kanıtlanmıştır, çünkü düşman yenilmiştir. Sosyalist inşa başarılı olabilir mi? İnsanların bu konuda hâlâ kuşkuları var. Bizim pratiğimiz Çin'in iktisadî yasalarına uygun mudur? Bu incelenmeli. Benim görüşüme göre, pratiğimiz genel olarak uygun olursa, işler iyiye gidecek.

6.

Bu [yeni sosyalist ekonomik biçimlerin 'çıplak bir alan' üzerinde yaratılması] güç ve karmaşık bir görevdi."

Sosyalist ekonomik biçimlerini yaratmayla ilgili olarak elimizde bizden önceki Sovyetler Birliği örneği var. Bu nedenle bu onlardan biraz daha başarılı olmamız gerekir. İşleri berbat edersek, bu Çin Marksizminin yürümeyeceğini gösterecektir. Görevlerin güçlüğüne ve karmaşıklığına gelince, durum Sovyetler Birliği'nin karşılaştığı durumlardan farklı değildir.

7.

Deniyor ki, ülkemizde ulusal ekonominin uyumlu (orantılı) ge-

[3] [Mao, burada, 1954 sonundaki aşırı tahıl alımından ve bunun sonucu, tahıl açıklarından söz ediyor. Daha sonraları, devlet alımları için konulan kotada, 7 milyon katilik bir azaltma yapılarak kırsal kesimin gerilimi hafifletildi. Tüm bunlar, 1955 ilkbaharında gerçekleşti, Çin'in kırsal kesimindeki kolektifleşme devrinde yükselişin görüldüğü 1955 sonunda değil.]

lişmesi zorunluluğu, Sovyet iktidarına var olan ekonomik yasaları ilga edip yenilerini yaratma yetkisini vermektedir. Bu tamamen yanlıştır. Bizim yıllık ve beş yıllık planlarımız, ulusal ekonominin uyumlu (orantılı) gelişmesinin nesnel ekonomik yasasıyla karıştırılmamalıdır.

Meselenin özü burada yatıyor.

8.

Bu demektir ki, ulusal ekonominin uyumlu gelişmesi yasası, planlama kurumlarımızın toplumsal üretimi doğru bir biçimde planlamasını mümkün kılmaktadır. Ancak imkân ile fiiliyat birbirine karıştırılmamalıdır. Bunlar birbirinden ayrı şeylerdir. İmkânı fiiliyata çevirmek için bu ekonomi yasasını incelemek, ona egemen olmak gerekmektedir; onu tümüyle bilerek uygulamayı öğrenmek gerekmekledir; bu yasanın gereksinmelerini tam olarak yansıtan planlar düzenlemek gerekmektedir. Bizim yıllık ve beş yıllık planlarımızın bu ekonomik yasanın gereklerini tam olarak yansıttığını söyleyemeyiz.

Bu bölümün en önemli noktası, nesnel planlı oranlı gelişim yasası ile planlamayı birbirine karıştırmamamız gerektiğidir. Geçmişte biz de planlar uyguladık, fakat bunlar sık sık fırtınalara sebep oldu. Çok fazla! Çok az! En iyi yolun hangisi olduğuna emin olmadan, körü körüne duvarlara tosladık. Ancak acı dersler aldıktan, U dönüşleri yaptıktan, herkesin cevaplar bulmak için kafasını patlatmasından sonradır ki, şimdi yürürlüğe koymakta olduğumuz kırk maddelik tarım programımızı çıkarabildik. Şimdi de yeni bir kırk maddelik program daha hazırlamaya çalışıyoruz. Üç yıllık çetin mücadeleden sonra daha da gelişeceğiz; derinlemesine ve yeterince tartıştıktan sonra tekrar devam edeceğiz. Yapabilecek miyiz? Nesnel pratik gösterecek. Sanayi ile sekiz yıl uğraşmamıza rağmen, çeliğin kilit sektör olması gerektiğini kavrayamadık." Sanayideki çelişkinin başat yönü buydu. Bu bircilik (monizm) idi. Büyük, orta ve küçük arasında büyüğü, merkez ile

bölgeler arasında ise merkezi temel dayanak aldık. Bir çelişkinin iki yönünün bir tanesi başattır. Sekiz yılda önemli şeyler başardık. Bununla beraber, üretim planlamamızın tümüyle doğru olduğu, nesnel yasaları tam olarak yansıttığı söylenemez: Planlama, partinin tümü tarafından, sadece planlama komitesi veya iktisat komitesi tarafından değil, tüm düzeyler tarafından yapılmaktadır; herkes katılmaktadır. Bu bölümde, Stalin teorik olarak haklıdır. Fakat henüz ne iyice ayrıntılı bir analiz var, ne de net bir açıklamanın başlangıcı. Sovyetler büyük, orta ile küçük arasında ya da merkez ile bölgeler arasında bir ayrım yapmadılar; ne de tarım ve sanayiyi uyum içinde geliştirdiler. Onlar hiçbir zaman iki ayak üstünde yürümediler. Onların kural ve yönetmelikleri halkı topallaştırdı. Fakat biz de kendi durumumuzu yelerince inceleyip kavramadık, dolayısıyla bizim planlarımız da nesnel yasaları tümüyle yansıtmadı.

9.

Engels'in formülünü tahlil edelim, Bu formül, toplum tarafından bütün üretim araçlarına mı, ya da yalnızca bir kısmına el konduğunu; yani bütün üretim araçlarının mı, ya da yalnızca bir kısmının mı kamu mülkiyetine çevrildiğini belirtmediğinden, onu tümüyle açık ve belirgin saymayız. Demek ki, Engels'in bu formülünü iki biçimde anlamak mümkündür.

Bu analiz önemli noktalara değinmekte! Sorun, üretim araçlarını ikiye bölmektir. Üretim araçlarının meta olmadığı söyleniyor, bu incelemeye değer.

10.

"Sosyalist Rejimde Meta Üretimi Üzerine" adlı bölümde, Stalin metaların varlığının şartlarını anlaşılır bir biçimde sergilememiştir. İki tür mülkiyetin varlığı, meta üretiminin öncülüdür. Fakat, meta üretimi önünde sonunda üretim güçleriyle de ilgilidir. Bu yüzden meta üreti-

minin, tümüyle toplumsallaştırılmış kamu mülkiyetinde bile, bazı bölgelerde işlerliği olacaktır.

11.

Bundan anlaşılıyor ki, Engels, kapitalizmin ve üretimin yoğunlaşmasının hem sanayi hem tarımda ülkedeki bütün üretim araçlarına el konulup kamu mülkiyenine çevrilmesine izin verecek ölçüde gelişmiş olduğu ülkeleri kast etmektedir. Bunun sonucunda Engels, bu ülkelerde bütün üretim araçlarının toplumsallaştırılmasına paralel olarak meta üretiminin de kaldırılması gerektiği kanısındadır. Ki bu elbette, tamamen doğrudur.

Stalin, Engels'in formülünü doğru bir şekilde tahlil etmiştir. Şimdiki halde meta üretimini tasfiye etme yönünde güçlü bir eğilim var. İnsanlar meta üretimini gördükleri ân – bunu kapitalizmle özdeşleştirerek – endişelenmektedirler. Ama sanki, yüzlerce milyon köylünün dayanışmasını sağlamak için, hem meta üretiminin büyük ölçüde geliştirilmesi, hem de para arzının artırılması gerekiyormuş gibi gözükmektedir. Bu, yüzlerce milyon köylünün dayanışması için olduğu kadar, yüz binlerce kadronun ideolojisi için de bir sorun doğurmaktadır. Şu ân üretim araçlarının sâdece bir kısmına sahibiz. Fakat öyle görünüyor ki, küçük ve orta üreticileri mülksüzleştirip hemen bütün halkın mülkiyetini ilân etmek isteyenler var. Fakat bu mülkiyetin kategorisini belirtmeyi ihmal ediyorlar! Komün mülkiyeti mi, yoksa il mülkiyeti mi olacak? Metayı ve meta üretimini bu şekilde, sâdece kamu mülkiyeti ilân ederek yok etmek, köylülüğü soymak demektir, 1955'in sonunda, üretim ve satın alma yoluyla neredeyse 90 milyar kattilik tahılımız oldu, başımıza az dert açmadı. Herkes besinden, aileler hep birleşik satın almadan söz ediyordu. Fakat önünde sonunda bu, bir satın almaydı; tahsisat değil. Ancak bunu 83 milyar kattilik tahıla indirmeye karar verdikten sonradır ki kriz hafifledi. Millet bunları nasıl bu kadar çabuk unuttu, anlamıyorum.

12.

Burada, dış ticaretin Büyük Britanya için önemini ve ulusal ekonomisinde oynadığı büyük rolü bir yana bırakıyorum. Sanırım ancak bu sorun incelendikten sonradır ki, proletaryanın iktidara gelmesinin ve bütün üretim araçlarının ulusallaştırmasının ardından Britanya'da meta üretiminin geleceğinin [yazgısının] ne olacağına karar verilebilir.

Yazgı, meta üretiminin tasfiye edilip edilmemesine bağlıdır.

13.

Ama burada bir sorun var: Bizim örneğimizde olduğu gibi, koşullar [kapitalizmin sanayide üretim araçlarını el konulup toplumun malı yapılmasını mümkün kılacak ölçüde yoğunlaştırdığı buna karşılık kapitalizmin gelişmesine rağmen tarımda mülkiyetin böyle bir el koymayı mümkün kılmayacak ölçüde küçük ve orta mülk sahibi üreticiler arasında parçalanmış olduğu] bâzı ülkelerde proletaryanın iktidara geçmesine ve kapitalizmin devrilmesine elverişli ise proletarya ve onun partisi ne yapacaktır?.. (Bu) köylülüğü uzun bir süre için proletaryanın düşmanlarının safına itecektir.

Özetle, meta-üretimini yöneten-ilke kavranmamış. Çinli iktisatçılar ancak kitaptan öğrenildiği kadar Marksist-Leninist. Ama iktisadî pratikle karşılaştıklarında Marksizm-Leninizm kısa devre yapıyor. Düşünceleri karışıyor. Eğer yanlışlar yaparsak köylülüğü düşman saflarına iteceğiz.

14.– 18.

Lenin'in yanıtı kısaca şöyle özetlenebilir:

14. İktidarı ele geçirmeye elverişli koşullar kaçırılmamalı, proletarya, kapitalizmin milyonlarca küçük ve orta bireysel üreticiyi iflasa sürükleyeceği günü beklemeden iktidarı almalıdır.

15. Sanayide üretim araçları el konulup kamu mülkiyetine çevrilmeli.

16. Küçük ve orta bireysel üreticilere gelince, onlar yavaş yavaş üretici kooperatiflerinde, yani büyük tarımsal işletmeler olan kolektif çiftliklerde birleştirilmeli.

17. Sanayi sonuna kadar geliştirilmeli ve kolektif çiftlikler geniş ölçekli üretimin modern teknik temeline oturtulmalı, bunlar kamulaştırılmamalı aksine birinci sınıf traktörler ve öbür makinelerle cömertçe desteklenmeli.

18. Kent ile kır, sanayi ile tarım arasında ekonomik bir bağ sağlamak amacıyla, kent ile köylüler tarafından kabûl edilebilir tek iktisadî bağ olduğu için, meta üretimi (alım satım yoluyla mübadele) belli bir süreliğine korunmalı ve Sovyet – devlet, kooperatif, kolektif çiftlik – ticareti tam anlamıyla geliştirilerek, her tür ve çeşitten kapitalistler ticarî faaliyetten uzaklaştırılmalı.

Ülkemizdeki sosyalist inşanın tarihi, Lenin'in çizdiği bu gelişme yolunun tamamen doğru olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bu beş noktanın hepsi doğru.

14. Bu bölümdeki analiz doğru. Çin'deki şartları ele alalım. Gelişme var.

15. Ulusal burjuvaziye karşı politikamız; mülklerini bedelini ödeyerek geri almak oldu.

16. Halk komünlerini durmadan daha büyük ölçekte geliştiriyoruz.

17. Şu ânda tam da bunu yapıyoruz.

18. Meta üretimini hiç istemeyenler var, fakat bunlar yanlış düşünüyorlar. Meta üretimini, kendisi Lenin'den öğrenmiş olan Stalin'den öğrenmeliyiz. Lenin en büyük gayreti ticareti geliştirmeye vermek gerektiğini söylemişti. Biz, daha çok en büyük gayretin sanayi, tarım ve ticareti geliştirmeye verilmesi gerektiğini ayrılmasını söylemeyi tercih ediyoruz. Sorunun özü köylülük sorunudur. Köylülüğü işçilerden daha bile bilinçli sayanlar var. Biz bu beş maddeyi ya gerçekleştirdik, ya da gerçekleştirme sürecindeyiz: Komünler tara-

fından işletilen sanayi ya da sanayi ve tarımın uyumlu ilerletilmesi gibi, bâzı alanların hâlâ geliştirilmesi gerekiyor.

19.

Sayıca az ya da çok küçük ve orta üreticilerin bulunduğu bütün kapitalist ülkelerde, bu gelişme yolunun sosyalizmin zaferi için tek mümkün ve kestirme yol olduğundan kuşku duyulamaz.

Lenin de aynı şeyi söylemişti.

20.

Meta üretimi kendi kendine yeterli, kendini kuşatan ekonomik koşullardan bağımsız görülmemelidir. Meta üretimi, kapitalist üretimden daha eskidir. Kölelik düzeninde de vardı ve ona hizmet ediyordu, ama kapitalizme götürmedi. Feodalizmde de vardı ve ona da hizmet etti, ama kapitalist üretimin bâzı koşullarını hazırlasa da, kapitalizme götürmedi.

Ülkemizde meta üretiminin kapitalist koşullar altındaki gibi sınırsız ve tam tekmil olmadığını, üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti, ücretli emek sisteminin kaldırılması ve sömürü sistemine son verilmesi gibi belirleyici ekonomik koşullar sâyesinde sıkıca zapturapt altına alınmış bulunduğu akılda tutulduğunda, bir çıkıp sormaz mı, niçin meta üretimi, kapitalizme götürmeksizin belirli bir süreliğine bizim sosyalist toplumumuza da benzer biçimde hizmet edemesin?

Bu cümle biraz abartılmış. Fakat meta üretiminin münhasıran kapitalist bir kurum olmadığı doğru.

Merkez Komitesi'nin ikinci oturumu, (meta üretiminin) kullanımı, sınırlandırılması ve dönüşümü hakkında politikalar önerdi.

Bu koşul Çin'de tam anlamıyla yürürlüktedir.

Bu nokta tamamıyla doğrudur. Bizde artık böyle durum ve şartlar yok. Metalardan korkanlar var. İstisnasız hepsi, kapitalistlerin tasfi-

yesinden sonra meta üretimini büyük ölçüde genişletmenin meşru olduğunu anlamadan, kapitalizmden korkuyorlar. Meta üretiminde hâlâ geriyiz; Brezilya ve Hindistan'ın arkasından geliyoruz. Meta üretimi tek başına bir olgu değildir. Meta üretiminin yer aklığı şartlara bakın: Kapitalizm veya sosyalizm. Meta üretimi kapitalist şartlar içinde kapitalist, sosyalist şartlar içinde ise sosyalisttir. Meta üretimi eski çağlardan beri vardır. Alım ve satım, tarihin Şang ["ticaret"] diye adlandırdığı hanedanın zamanında başladı. Şang hanedanının son kralı olan Ço sivil ve askerî konularda çok yetenekliydi; Çin'in[4] ilk imparatoru ve Zao Zao[5] ile birlikte bir alçağa dönüştü. Bu yanlıştır. "Kitaba körü körüne inanacağımıza, hiç kitabımız olmasın."[6] Kapitalist toplumda, toplumsal kurum sayılabilecek hiçbir sosyalist kurum yoktur, yine de kapitalist toplumda işçi sınıfı ve sosyalist ideoloji var olur.[7] Sorun, meta üretiminin sosyalist üretimin ilerlemesi için faydalı bir araç olup olmadığıdır. Bu kadrolar arasında tartışılabilir.

21.

Deniyor ki. ülkemizde üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin hâkimiyeti tesis edilişinden ve ücretli emek ile sömürünün ortadan kaldırılışından beri, meta üretimi bütün anlamını yitirmiştir ve bu bu yüzden son verilmelidir.

"Ülkemiz" yerine "Çin" dersek, daha da merak uyandırıcı oluyor.

[4] [Stalin'in metnine açıklık getiren nokta parantez içinde eklendi.]

[5] [İlk imparator Çin Şili Hüang Ti MÖ 230 ve 231 arasında komşu devletleri zapteden ve Çin'i birleştiren Çin devletinin kralıydı. Onun başkanlığı altında, feodal sistem, kuruldu, ağırlık, ölçü ve madeni para standartlaştırıldı. Legalist felsefe Çin'in felsefi temeliydi. İlk imparator MÖ 213'de faydacı olmayan, "yıkıcı" edebiyatı yakmasıyla hatırlanır.]

[6] [Zao Zao ünlü bir general ve Han hanedanlığının son elçisiydi (MS 25–220), Han'ın düşmesiyle sonuçlanan ve üç krallık diye adlandırılan bölünmüş imparatorluk dönemini açan savaşlarda önemli rol oynadı.]

[7] [Mencius. Mao bilgiç meta üreticilerinin dışında fırsatçı stokçulara da dikkat çeker.]

22.

Bugünkü durumda, bizde sosyalist üretimin iki temel biçimi bulunmaktadır; devlet, ya da kamu sahipliğinde üretim ve kolektif çiftlik üretimi ki kamu sahipliğinde olduğu söylenemez.

"Bugünkü" kelimesi 1952 yılına işaret ediyor, yani devrimden otuz beş yıl sonrasına. Bizim devrimimizin üzerinden sâdece dokuz yıl geçti.

Başlıca iki biçimden söz ediliyor. Komünlerde sâdece toprak ve makineler değil; aynı zamanda emek, tohumlar ve diğer üretim araçları da komünün mülkiyetindedir; ürün de öyle. Fakat Çinli köylülerin öyle harikulâde ilerlemiş olduğunu sanmayın. Honan'daki Siuvu ilçesinde parti sekreteri, kamu mülkiyetinin ilân edilmesinden ve özgür arz sisteminin kurumlaşmasından sonra, sel veya kıtlık dönemlerinde devletin ücret ödeyip ödemeyeceğiyle ilgileniyordu. Ayrıca, zengin hasat zamanlarında devletin hem ücret ödememesini, hem de kamuya ait tahıla el koymasını da istiyordu. Böylece hasat, ister başarılı olsun, ister başarısız, köylüler zararlı çıkacaktı. Bu köylülerin kaygılarını gösteriyor. Marksistler bu sorunlara, eğilmelidir. Meta üretimi tam olarak geliştirilmeli, fakat bu en azından on beş yıl ve sabır gerektirecek. Onlarca yıl savaştık. Şimdi, Tayvan'ın kurtuluşunu ve sosyalist düzenin iyi gitmesini beklemek için yine sabırlı olmamız gerekiyor. Erken zaferler beklemeyiniz!

23.

[İki temel mülkiyet biçiminin sonunda nasıl tekleşeceği] özel bir sorundur ve ayrıca tartışılmalıdır.

Stalin [kolektif mülkiyetten kamu mülkiyetine nasıl geçileceği sorunu üzerine] bir yöntem veya uygun bir formülasyon bulamadığından sorundan kaçınıyor.

24.

Sonuç olarak, bizim meta üretimimiz sıradan değil özel tipte bir meta üretimidir; kapitalistler olmaksızın, esasta ortak sosyalist üreticilerin (devlet, kolektif çiftlik, kooperatifler) malı olan metalarla ilgili olan ve faaliyet alanı kişisel tüketim maddeleriyle sınırlı bulunan, kuşkusuz hiçbir şekilde kapitalist bir üretime dönüşemeyecek ve kredi 'para ekonomisi' ile birlikle sosyalist üretimin gelişmesine ve pekişmesine yardımcı olmak için kurulan özel türden bir meta üretimidir.

"Faaliyet alanı" kişisel tüketimle sınırlı değildir. Bâzı üretim araçları da meta olarak sınıflandırılmalıdır. Eğer tarım ürünleri metalardan oluşmuşken sanayi ürünleri de metalardan oluşmazsa değişim nasıl yapılacak? "Ülkemiz" kelimesinin yerini "Çin" aldığında, paragrafı okumak daha da ilginç oluyor. Çin'de sadece tüketim mallan değil; aynı zamanda tarımsal üretim araçlarının da arzı zorunlu. Stalin hiçbir zaman üretim araçlarını köylülere satmadı. Kruşçev bunu değiştirdi.

[Başkan Mao, kitabın orijinalinin –13. sayfasını şöyle yorumladı:] Sosyalizm ve komünizm arasındaki ayrım çizgisiyle kolektif ve kamu mülkiyeti arasındaki ayrım çizgisini birbirlerine karıştırmayalım. Kolektif mülkiyet, bizi amacı işçi-köylü ittifakını pekiştirmek ve üretimi geliştirmek olan meta üretimi sorunuyla karşı karşıya bırakır. Bugün köylülerin komünizminin şanını övenler var. Kırlara yaptıkları bir geziden sonra, köylülüğün harika, işçilerden daha iyi ve cennetlik olduğunu düşünüyorlar. Bu, yüzeysel görünüştür. Köylülerin gerçekten komünist bir ruha sahip olup olmadıklarını görmemiz gerekecek; dahası, komün mülkiyetini ve bununla birlikte tüketim ve geçim araçlarının ne dereceye kadar komünal-kolektif mülkiyete ait olduğunu incelememiz gerekecek. Honan'daki Siuvu Parti Sekreterinin dediği gibi, hâlâ meta üretimini geliştirmek zorundayız ve körü körüne ileri atılmamalıyız.

25.

Dahası var; – Marx'ın kapitalizmin tahliliyle ilgilendiği –

Kapital'den aktarılan ve yapay olarak bizim sosyalist ilişkilerimize uygulanan başka bâzı kavramları da bırakmak gerektiği düşünüyorum... Marx'ın burada tamamen kapitalist ilişkilere uygun düşlen kavramlar (kategoriler) kullanması doğaldır. Ancak, işçi sınıfının iktidardan ve üretim araçlarından yoksunluk şöyle dursun, aksine, iktidarı elinde bulundurduğu ve üretim araçlarına sahip olduğu günümüzde bu kavramları kullanmak en azından tuhaf kaçıyor. Artık meta olarak emek-gücü ve işçilerin 'kiralanmasından' söz etmek bayağı saçma olur, sanki üretim araçlarına sahip olan işçi sınıfı, kendi kendini kiralıyor, kendi emek-gücünü kendine satıyormuş gibi.

Özellikle sanayi kesimindeki üretim araçları.
Meta üretimi – kârlılık için değil, köylülük için, tarım-sanayi ittifakı ve üretimin gelişmesi için – büyük ölçüde geliştirilmelidir.

Özellikle düzeltme hareketinden sonra. Düzeltme ve Sağcılığa karşı kampanyalardan sonra emek gücü artık meta olmaktan çıkmıştır. Artık paranın değil, halkın hizmetindedir. Emek gücü sorunu, emek gücü meta olmaktan çıkıncaya dek çözülemeyecektir.

26.

Değer yasasının bizde, sosyalist rejimde var olup olmadığı ve işleyip işlemediği bâzen soruluyor.

Değer yasasının bir düzenleme işlevine sahip değildir. Planlama ve komutanın politikaya verilmesi bu rolü oynar.

27.

Doğru, sosyalist üretimimizde değer yasası düzenleyici bir işleve sahip değildir.

Toplumumuzda, değer yasası düzenleyici yani belirleyici bir işleve sahip değildir. Üretimi plan belirler; örneğin, domuz yetiştirme ve çelikte değer yasasını kullanmaz, planlamaya güveniriz.

10
HALK ARASINDAKİ ÇELİŞKİLERİN DOĞRU OLARAK ELE ALINMASI ÜZERİNE

27 Şubat 1957

Yüksek Devlet Konferansının (Genişletilmiş) 11. Oturumundaki Konuşma Halkın Günlüğü'nün 19 Haziran 1957 tarihli sayısında yayımlanmasından önce, Yoldaş Mao Zedung kayda geçirilen metin üzerinde çalışmış ve bâzı eklemeler yapmıştır.

Genel konumuz, halk arasındaki çelişkilerin doğru olarak ele alınıp işlenmesidir. Kolaylık olsun diye konumuzu on iki alt başlık altında tartışalım. Kendimiz ile düşmanlarımız arasındaki çelişkilere değinilecekse de, asıl tartışmamız, halk arasındaki çelişkiler çerçevesinde olacaktır.

I. ÇELİŞKİNİN FARKLI İKİ TİPİ

Ülkemiz daha önce hiç bugünkü gibi birlik içinde olmadı. Burjuva demokratik devrim ile sosyalist devrimin zaferleri sosyalist inşanın başarıları ile birleşince eski Çin'in çehresini hızla değiştirdi. Yurdumuzun önünde daha da parlak bir gelecek var. Halkın bıkıp usandığı ulusal parçalanma ve kargaşa günleri bir daha geri gelmemek üzere geride kalmıştır. İşçi sınıfının ve Komünist Partisinin önderliği ile altı yüz milyon insan tek vücut gibi sosyalizmin kurulması işine girişmiş bulunuyor. Ülkenin birleştirilmesi, halk ve çeşitli azınlıklarımız

arasındaki birlik, dâvamızın zafere ulaşacağının en esaslı güvenceleridir. Ne var ki, bu, toplumumuzda artık çelişkilerin olmadığı anlamına gelmez. Bundan böyle çelişkilerin bitip tükendiğini sanmak saflık olur. Böyle yapmak, nesnel gerçekten kaçmak olur. Biz, iki çeşit toplumsal çelişki ile karşılaşırız: bizimle düşmanlarımız arasındaki çelişkiler ve halk arasındaki çelişkiler. Bu iki tip çelişki, doğasında birbirlerinden tamamen farklıdır.

Çelişkinin bu farklı iki tipini, doğru olarak anlamak için, önce "halk" sözünden, sonra da "düşman" sözünden ne anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmalıyız. "Halk" kavramı, çeşitli ülkelerde ve aynı ülkenin farklı tarihsel dönemlerinde değişir. Örneğin ülkemizi alalım. Japon saldırısına karşı koyan bütün sınıflar, katlar, toplumsal zümreler, halk kategorisine giriyordu. Buna karşılık Japon emperyalistler, Çinli vatan hainleri ve Japon yandaşları, halk düşmanı kategorisindeydi. Kurtuluş savaşı sırasında Amerikalı emperyalistler ile bunların uşakları (bürokrat kapitalistler ile toprak ağalan ve bu iki sınıfı temsil eden Guomindang gericileri) halk düşmanı; bu düşmanlara karşı koyan öteki sınıflar, tabakalar ve toplumsal gruplar da ise halk kategorisine giriyorlardı. Bugünkü sosyalizmi kurma aşamasında, sosyalist kurtuluş dâvasını benimseyen, destekleyen ve onun için çalışan bütün sınıflar, tabaka ve toplumsal gruplar halk kategorisine girer; sosyalist devrime karşı koyan, sosyalist kurtuluşa düşman olan ve onu yıkmaya çalışan toplumsal güçler ise halk düşmanıdırlar.

Bizimle düşman arasındaki çelişkiler uzlaşmaz çelişkilerdir. Sömürülen ve sömüren sınıflar arasındaki çelişkiler uzlaşmaz bir yöne olduğu kadar uzlaşmaz olmayan bir yöne de sahipken, halk safları içinde, emekçi halk arasındaki çelişkiler uzlaşmaz olmayan çelişkilerdir Halk arasındaki çelişkiler daima var olmuştur, ama içerik bakımından bunlar devrimin ve sosyalizmin kuruluşunun her döneminde farklıdır. Çin'in bugünkü koşullarında halk arasındaki çelişkiler şunlardan oluşur: İşçi sınıfı içindeki çelişkiler; köylüler içindeki çelişkiler; aydınlar içindeki çelişkiler; işçi sınıfı ile köylüler arasındaki çelişkiler; bir yandan işçi sınıfı ile köylüler, öte yandan işçi sınıfı ile ay-

dınlar arasındaki çelişkiler; bir yandan işçi sınıfı ile emekçi halkın öbür kesimleri, öte yandan işçi sınıfı ile ulusal burjuvazi arasındaki çelişkiler; ulusal burjuvazi içindeki çelişkiler vb. Bizim Halk Yönetimimiz, halkın çıkarlarını gerçekten temsil eden ve halka hizmet eden bir hükümettir. Gene de, hükümet ile halk kitleleri arasında hâlâ belirli çelişkiler vardır. Bu çelişkiler şunlardır: Devletin çıkarları ve bir yandan ortak çıkarlar ile öte yandan bireysel çıkarlar arasındaki çelişkiler; demokrasi ile merkezcilik arasındaki çelişkiler; önderlik ile önderlik edilenler arasındaki çelişkiler; bâzı devlet memurlarının halk kitleleriyle ilişkilerinde bürokratik iş görme tarzı benimsemesinden kaynaklanan çelişkiler. Bütün bunlar halk arasındaki çelişkilerdir. Genel olarak söylemek gerekirse, halk arasındaki çelişkilerin altında, halkın çıkarlarının temelde özdeş olması yatar.

Ülkemizde, işçi sınıfı ile ulusal burjuvazi arasındaki çelişki, halk arasındaki çelişkiler kategorisindendir. Genelde, bu iki sınıf arasındaki çatışma, halk safları içindeki bir çatışmadır, çünkü ülkemizdeki ulusal, burjuvazinin ikili bir niteliği vardır Burjuva demokratik devrim döneminde ulusal burjuvazinin karakterinde hem devricmi hem de uzlaşmacı yönler vardı. Sosyalist devrim döneminde de, ulusal burjuvazinin karakterinin bir yanını kâr için işçi sınıfını sömürmesi, öbür yanını Anayasayı desteklemesi ve sosyalist dönüşümleri kabûl etmeye istekliliği oluşturuyordu. Ulusal burjuvazi., emperyalistlerden, toprak ağalarından ve bürokratik kapitalistlerden farklıdır. Ulusal burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişki, sömüren ile sömürülen arasında, bir çelişkidir ve doğası gereği uzlaşmaz niteliktedir. Ama Çin'in somut koşullarında, iki sınıf arasındaki bu uzlaşmaz çelişki uygun şekilde ele alınırsa uzlaşmaz olmayan bir çelişkiye dönüştürülebilir ve barışçı yöntemlerle çözülebilir. Ama uygun biçimde ele alınmazsa, yani ulusal burjuvaziyle birleşme, onu eleştirme ve eğitme politikasını izlemezsek ya da o bu politikamızı kabûl etmezse, işçi sınıfı ile ulusal burjuvazi arasındaki çelişki, değişerek bizimle düşman arasında bir çelişki hâline gelecektir.

Bizimle düşman arasındaki çelişkiler ile halk içindeki çelişkiler

doğalarında farklı olduğundan, farklı yöntemlerle çözülmelidir. Kısacası, birincisi kendimizle düşman arasında net bir çizgi çekmeyi gerektirirken, ikincisi doğru ile yanlış arasında net bir çizgi çekmeyi gerektirir. Elbette, kendimizle düşman arasındaki ayrım da aynı zamanda doğru ile yanlış arasında bir ayrımdır. Örneğin, biz mi haklıyız, yoksa içteki ve dıştaki gericiler, emperyalistler, feodaller, bürokrat kapitalistler mi sorunu da bir doğru ile yanlış sorunudur, ama halk arasındaki doğru ile yanlış sorunundan farklı bir kategoridendir.

Devletimiz, işçi sınıfının önderliğine ve işçi-köylü ittifakına dayanan bir demokratik halk diktatörlüğüdür. Bu diktatörlük ne içindir? Onun ilk işlevi içseldir, yani, ülkemizde sosyalist devrime direnen gerici sınıfları ve unsurları, sömürücüleri bastırmak, sosyalist inşayı tahrip etmek isteyenleri ezmek, ya da bir başka deyişle, kendimizle iç düşman arasındaki çelişkileri çözmektir. Örneğin, bilinen karşıdevrimcileri tutuklamak, yargılamak, mahkûm etmek; belli bir süreliğine toprak ağaları ile bürokrat kapitalistleri seçme hakkından ve ifade özgürlüğünden yoksun bırakmak – bütün bunlar diktatörlüğümüzün alanına girer. Kamu düzenini sağlamak ve halkın çıkarlarını korumak için aynı şekilde hırsızlara, dolandırıcılara, katillere, serserilere ve toplum düzenini ciddî biçimde bozan başka alçaklara karşı da diktatörlük uygulamak zorunludur. Bu diktatörlüğün ikinci işlevi, ülkemizi yıkıcı faaliyetlere ve dış düşmanların saldırılarına karşı korumaktır. Böyle durumlar ortaya çıktığında, bizimle dış düşman arasındaki çelişkiyi çözmek, bu diktatörlüğün görevidir. Bu diktatörlüğün amacı, Çin'in modern sanayii, tarımı, bilimi ve kültürü ile sosyalist bir ülke hâline getirmek üzere kendini barış içinde çalışmaya adayabilmesi için bütün halkımızı korumaktır. Bu diktatörlüğü kim uygular? Doğaldır ki, işçi sınıfının önderliği altında bütün halk. Halkın safları içinde diktatörlük uygulanmaz. Halk, hâliyle kendi üzerinde, kendine karşı diktatörlük yapamayacağı gibi, halkın bir kesimi de öteki kesimini ezemez. Halk içinde yasalara uymayan unsurlara, yasalar gereğince işlem yapılır. Ama bu, halk düşmanlarının baskı altına alınmasından ilke olarak farklıdır. Halk arasında uygulanan demokratik

merkeziyetçiliktir. Anayasamız, Çin Halk Cumhuriyeti yurttaşlarının, söz, basın, toplanma, dernek kurma, gösteri yapma, dinsel inanç vb. özgürlüklerini güvence altına almıştır. Anayasamız, ayrıca, devlet organlarının demokratik merkeziyetçilik uygulamalarını, halk kitlelerine dayanmalarını, devlet memurlarının halkın hizmetinde olmasını emrediyor. Sosyalist demokrasimiz, hiçbir kapitalist ülkede görülmeyen en geniş anlamda bir demokrasidir. Diktatörlüğümüz, işçi sınıfı önderliğinde işçi-köylü ittifakına dayanan bir halk demokrasisidir. Yani demokrasi halkın içinde, arasında işlemektedir; işçi sınıfı, köylüler başta olmak üzere yurttaşlık haklarına sahip herkesle elbirliği ederek, gerici unsurlar ile sosyalist dönüşüme ve kuruluşa karşı koyanlar üzerinde diktatörlük uygular. Siyasal anlamda, yurttaşlık haklarıyla özgürlük ve demokrasi haklarını kast ediyoruz..

Ama bu özgürlük, önderlik altında bir özgürlük ve bu demokrasi, merkezî kılavuzluk altında bir demokrasidir; anarşi değil. Anarşi, halkın çıkarları ve istekleriyle uyuşmaz.

Ülkemizde bâzı insanlar Macaristan olayından dolayı sevindi. Benzer bir şeyin Çin'de de olacağını, binlerce insanın halk hükümeti aleyhine sokaklara dökületeceğini umdu. Bu dilekler halk kitlelerinin çıkarına aykırı idi ve bu yüzden halk içinde destek bulması olanaksızdı. Macaristan'da içteki ve dıştaki karşı-devrimciler tarafından aldatılan bir kısım halk, halk hükümetine karşı şiddet hareketlerine girişmek gibi yanlış bir iş yaptı. Sonuçta, hem halk, hem hükümet bu hareketten zarar gördü. Birkaç haftalık bir ayaklanma sırasında ülke ekonomisinin uğradığı zararın giderilmesi için uzun bir zamanın geçmesi gerekecektir. Gene ülkemizde, başka bâzı kimseler, Macaristan olayları karşısında ikircikli davrandı. Bunlar, dünyanın gerçek durumundan habersizdiler. Bizim halk demokrasimizde çok az özgürlük bulunduğunu, parlamenter batı demokrasisinde ise daha çok özgürlük olduğunu sanıyorlardı. Aynı kişiler batıdaki iki partili sistemin kabulünü, partilerden biri iktidarda iken, ötekinin sıra beklediği bir sistemin kurulmasını istiyorlardı. Ne var ki, bu iki partili sistem diye adlandıran şey, aslında burjuvazinin diktatörlüğünü sağlamlaştırmak

için kullanılan bir araçtan başka bir şey değildir. Bu sistem, hangi koşullarda olursa olsun, işçi sınıfının özgürlüğünü güvence altına alamaz. Hem, aslında, özgürlük ve demokrasi soyut değil, somut olarak varolabilir. Sınıf mücadelesinin olduğu bir toplumda, sömürücü sınıfların çalışan insanları sömürme özgürlüğü varsa, çalışan insanların sömürülmeme özgürlüğü yoktur. Burjuvazi için demokrasi varsa, proletarya ile öbür çalışanlar için demokrasi yoktur. Bâzı kapitalist ülkelerde, ancak burjuvazinin temel çıkarlarını tehlikeye sokmadıkları ölçüde komünist partilerin yasal varlığına hoşgörü gösterilir, bu sınırın ötesinde hoşgörü biter. Soyut bir özgürlük ve demokrasi talebiyle çıkanlar, demokrasiyi araç değil, amaç sayıyorlar. Demokrasi kimi zaman bir amaçmış gibi gözükebilir, ama aslında sâdece bir araçtır. Marksizm, bize, demokrasinin, üstyapının bir parçası olduğunu ve politika alanına ait bulunduğunu öğretir. Yani, son tahlilde ekonomik temele hizmet eder. Aynı şey, özgürlük için de söylenebilir. Demokrasi de, özgürlük de görecelidir, mutlak değil ve belli tarihsel koşullar altında ortaya çıkıp gelişirler. Halk safları içinde, demokrasi merkeziyetçilikle, özgürlük disiplinle birlikte gider. Bunlar tek bir bütünün karşıt yönleri olup, hem çelişik hem birleşiktirler; tek yanlı olarak birinde ısrar edip ötekini dışlamamalıyız. Halk safları içinde ne özgürlük ve ne de disiplin olmadan yapamayız; demokrasisiz de edemeyiz, merkeziyetçiliksiz de. Bizim demokratik merkeziyetçiliğimiz, demokrasi ile merkeziyetçiliğin, özgürlük ile disiplinin birliği anlamına gelir. Bu sistem altında, halk, demokrasi ve özgürlükten en geniş ölçüde yararlandığı gibi, kendisini sosyalist disiplinin sınırları içinde de tutar. Büyük halk yığınları, bütün bunları pek güzel anlamaktadır.

Önderlikli özgürlüğü, merkezî kılavuzluk altında demokrasiyi savunmamız, hiçbir şekilde, halk arasındaki ideolojik sorunları ve haklı ile haksızı ayırt etmekle ilgili sorunları çözmek için zora dayalı önlemler gerektiğini düşündüğümüz anlamına gelmez gelmez. Doğru ile yanlış üzerine olan ideolojik konuları ya da sorunları idarî emirler ya da zora dayanan önlemlerle çözmeye kalkmak, etkisiz olmakla

kalmayıp zararlıdır da. İdarî emirlerle dini ortadan kaldıramayacağımız gibi, halkı inanmamaya da zorlayamayız. Zorla ne halkı idealizmden vazgeçirebiliriz, ne de Marksizme inandırabiliriz. Halk arasındaki ideolojik sorunları ya da çekişmeli konuları, ancak demokratik yöntemler (tartışma, eleştiri, ikna ve eğitme yöntemleri) kullanarak çözebiliriz. Şiddet ya da zor kullanma bir yarar getirmez. Gerek üretim, gerek fikrî çalışmalarını verimli bir şekilde yürütebilmek, yaşamlarına yepyeni bir düzen verebilmek için, halk, hükümetten ve üretim, eğitim, kültür organlarının liderlerinden zorunlu nitelikte uygun emirler beklemektedirler. Bunlar olmadan kamu düzeninin korunamayacağı gerçeği sağduyunun gereğidir. Halk arasındaki çelişkileri çözmekte, idarî emirler ile ikna ve eğitme yöntemleri birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Doğrusu, kamu düzeninin sürdürülmesi için verilen idarî düzenlemelerle ikna ve eğitim el ele gitmelidir, çünkü tek başına idarî düzenlemeler çoğu zaman bir işe yaramaz.

Halk arasındaki çelişkileri çözmek için ortaya attığımız bu demokratik yöntemi 1942'de 'birlik–eleştiri–birlik" formülü ile özetlemiştik. Bu formül, birlikten hareket ederek, eleştirme ya da tartışma yoluyla çelişkileri çözme ve yeni bir temel üzerinde yeni bir birliğe ulaşmak anlamını taşır. Deneyimlerimiz; halk arasındaki çelişkilerin çözülmesinin doğru yönteminin bu olduğunu göstermiştir. 1942'de bu yöntemi, Komünist Partisi içindeki çelişkileri yani dogmacılar ile parti üyelerinin büyük çoğunluğu arasındaki ve dogmacılık ile Marksizm arasındaki çelişkileri çözmek için uygulamıştık. Parti-içi mücadelede "Sol" dogmacılar, "acımasız, kıran kırana" mücadele yöntemini benimsemişti. Bu yöntem yanlıştı. Bunun yerine, "Sol" dogmacılığı eleştirirken, biz bu eski yöntemi bırakıp yenisini yani, birlik isteğiyle yola çıkarak, eleştirme ya da tartışma yoluyla, doğru-yanlış (haklı-haksız) sorununu çözmek ve böylece yeni bir temel üzerinde yeni bir birliğe ulaşmak yöntemini benimsedik. 1942'deki hatâların düzeltilmesi kampanyasında bu yöntemi kullandık. Birkaç yıl sonra, 1945'te, Çin Komünist Partisi, yedinci ulusal kurultayını yaptığı zaman, birlik işte bu yoldan kurulmuş ve halk devriminin zaferi güven-

lik altına alınmıştı. Önemli olan "birlik" isteği ile işe başlamaktır. Bu özel birlik arzusu olmaksızın, çatışma başladı mı, iş kolayca çığırından çıkabilir. Bu, "kıran kırana" mücadele formülü ile aynı kapıya çıkmaz mı? Bu noktaya gelince ortada parti birliği diye bir şey kalmaz, İşte bu deneyimler, bizi, "birlik–eleştiri–birlik" formülüne götürdü. Ya da başka bir deyişle, "gelecekte daha dikkatli olmak için geçmişten ders al" ve "hastayı kurtarmak için hastalığı tedavi et" ilkeleri benimsendi. Bu yöntemi, parti dışında da uyguladık. Japonlara karşı savaşta, üslerimizde, liderlerle halk kitleleri, ordu ile sivil halk, subaylarla erler, ordunun çeşitli birlikleri arasında ve farklı kadro grupları arasında uyguladık. Bu yöntemin kullanılmasına partimizin geçmişinde de rastlanır. Güneyde, 1927'de, devrimci silâhlı kuvvetleri ve üsleri kurmaya başladık ve o zamandan beri parti ile halk kitleleri, ordu ile sivil halk, subaylar ile erler ve genellikle halk arasındaki ilişkileri bu yönteme göre yürüttük. Tek fark, Japonlara karşı savaş sırasında bu yöntemi çok daha bilinçli kullanmamızdı. Ülkenin özgürlüğe kavuşmasından sonra, aynı yöntemi (birlik–eleştiri–birlik) öteki demokratik partiler ve sanayi ve ticaret çevreleri ile ilişkilerimizde kullandık. Şimdi görevimiz, bu yöntemi halk arasında yaymak ve daha iyi bir biçimde kullanmaktır. Bütün fabrikalarımızın, kooperatiflerimizin, dükkânlarımızın, okullarımızın, devlet dairelerimizin, kamu kuruluşlarımızın, kısacası altı yüz milyonluk halkımızın, aramızdaki çelişkileri çözüme bağlarken bu yöntemi kullanmalarını istiyoruz.

Olağan koşullarda halk arasındaki çelişkiler uzlaşmaz değildir. Ama bunlar uygun biçimde ele alınmazsa, uyanıklığımızı yitirip tedbiri elden bırakırsak, uzlaşmazlık ortaya çıkabilir. Sosyalist bir ülkede, böyle bir gelişme, çoğu zaman, yerel ve geçici bir görüngüdür. Çünkü, insanın insan tarafından sömürülmesi, bu ülkelerde tarihe karışmıştır. Ve halkın çıkarları temelde özdeştir. Macaristan olayında olduğu gibi böyle uzlaşmaz karşıtlık içeren faaliyetlerin geniş ölçüde ortaya çıkması, iç ve dış karşı-devrimci unsurların çabaları sonucudur. Bu, özel olduğu kadar geçici bir olaydı. Böyle durumlarda, sosyalist bir ülkedeki emperyalistlerle elbirliği eden gericiler hoşnutsuzluk ya-

ratmak ve yıkıcı amaçlarına ulaşmak için, düzensizlik alevlerini körüklemede, halk arasındaki çelişkilerden yararlanmak isterler. Macaristan olayından bu bakımdan ders almalıyız.

Çok kişi, halk arasındaki çelişkilerin çözümlenmesi için demokratik yöntemler kullanılması önerisini yeni bir şey sanıyor, oysa hiç öyle değildir. Marksistler, daima proletaryanın dâvasının halk kitlelerine dayanarak kazanılabileceğini savunmuştur. Komünistler, halk arasında çalışırken daima demokratik ikna ve eğitim yöntemleri kullanmalı, tepeden inme emirlere ya da şiddete asla başvurmamalıdır. Çin Komünist Partisi, bu Marksist-Leninist ilkeye her zaman sâdık kaldı. Halkın demokratik diktatörlüğü altında, bir yanda bizimle düşman arasındaki çelişkiler, diğer yanda halkın arasındaki çelişkiler olmak üzere doğaca farklı bu iki çelişki tipinin çözümü için, biri diktatörce diğeri demokratik, iki farklı yöntem kullanılmalıdır. Bu düşünce, hem parti belgelerinde, hem de sorumlu liderlerin konuşmalarında tekrar tekrar ifade edilmiştir. 1949'da yazdığım "Demokratik Halk Diktatörlüğü Üzerine" adlı yazımda şunları söylemiştim: "Halk için demokrasi, gericiler üzerinde diktatörlük. Bu iki özellik, bir arada, demokratik halk diktatörlüğünü meydana getirir." Aynı yazımda, halk safları içindeki sorunları çözümlemek için zor değil, demokratik inandırma yönteminin kullanılması gerektiğini belirtmiştim. Halk Danışma kurulunun ikinci oturumunda da 2 Haziran'da (1950) şöyle demiştim:

> Demokratik halk diktatörlüğü, iki yöntem kullanır, düşmanlarına karşı diktatörlük yöntemini uygular. Yani gerekli bir süre için onların siyasal eyleme girişmelerini önler; halk hükümetinin yasalarına uymaya, çalışarak ve çalışma yoluyla yeni insanlar hâline gelmeye mecbur kılar. Aksine, halka karşı, zorlama değil demokrasi yöntemine başvurur. Halkın siyasal eylemlerde bulunmasını engellemez; şunu ya da bunu yapmaya zorlayacağına, demokratik ikna ve eğitim yöntemlerini kullanır. Bu eğitim, halkın kendi kendini eğitmesidir. Bu eğitimin ana yöntemi ise, eleştiri ve özeleştiridir.

Böylelikle, birçok vesileyle halkın içindeki çelişkileri çözümlemek

için demokratik yöntemler kullanılmasının gereğini konuşmuş, daha önemlisi, çalışmalarımızda bunu uygulamaya koymuştuk bu yüzden kadrolarımızın çoğuyla halktan birçokları bunu pratikte öğrenmiştir. O zaman, birçok kimse niçin bunu yeni bir şeymiş gibi görüyor? Çünkü, geçmişte, gerek iç gerek dış düşmanla mücadelemiz öyle şiddetliydi ki, halk arasındaki çelişkiler, bugünkü kadar dikkat çekmemişti.

Sayıları az da olsa, bâzı kimseler, bu iki farklı tip çelişki, yani bizimle düşmanlarımız arasındaki ve halk arasındaki çelişkiler arasında açık-seçik bir ayrım yapamıyorlar ve ikisini birbirine karıştırıyorlar. Şunu da kabul etmek gerekir ki, bunları birbirine karıştırmak bâzen çok kolaydır. Geçmişteki çalışmalarımızda bu gibi karıştırmalar olmuştur. Karşı-devrimciler temizlenirken bâzen iyi insanların kötü olduğu sanıldı. Bu gibi şeyler şimdi de oluyor. Politikamız kendimizle düşman arasında keskin bir çizgi çizmek, hatâ yapılan yerlerde bunları derhal düzeltme yoluna gitmek olduğundandır ki yanlışlarımızı sınırlayabildik.

Marksist felsefe, karşıtların birliği yasasını, evrenin temel yasası olarak kabûl eder. Bu yasa, doğada, toplumda, insan düşüncesinde, her yerde evrensel geçerliliğe sahiptir. Çelişkideki karşıtlar arasında aynı ânda hem birlik hem mücadele olduğu vardır ve bu nedenle her şeyi harekete ve değişmeye mecbur ederler. Çelişkiler her yerde vardır, ama şeyler nitelik olarak farklı olduğu gibi, çelişkiler de farklıdırlar. Belirli bir olay ya da belirli bir şeyde, karşıtların birliği şartlı ve geçici olduğu için bağıntılıdır, oysa karşıtlar arasındaki savaş mutlaktır. Lenin bu yasayı pek açık bir biçimde göstermiştir. Ülkemizde de gitgide daha fazla insan bu yasayı anlamaya başlıyor. Gene de birçokları için bu yasayı kabul etmek başka, sorunların ele alınmasında ve incelenmesinde uygulanması başka. Pek çok kimse toplumumuzu ileri götüren güçlerin tâ kendisi olan halk arasındaki çelişkilerin varlığını açıkça kabule cesaret edemiyorlar. Bunlar, sosyalist toplumun, çelişkilerin doğru olarak ele alınmaları ve çözümlenmeleriyle daha büyük bir birliğe ve beraberliğe ulaşacağını anlayamıyorlar. Bunun,

için, halkımıza, her şeyden önce kadrolarımıza, sosyalist bir toplumdaki çelişkileri anlatmak için gerekli hususları açıklamalı ve bunları doğru olarak nasıl ele alacağını öğretmeliyiz.

Sosyalist toplumdaki çelişkiler, kapitalist toplum gibi eski toplum tiplerindeki çelişkilerden esas olarak farklıdır. Kapitalist toplumdaki çelişkiler, kapitalist sistemle çözülmeleri mümkün olmayan, ancak sosyalist bir devrimle çözülebilecek şiddetli uzlaşmazlıklar, çatışmalar ve sınıf anlaşmazlıkları biçiminde ortaya çıkarlar. Sosyalist bir toplumdaki çelişkiler ise, bunun tersine, uzlaşmaz karşıtlık olmayan ve sosyalist sistemin kendisi tarafından birer birer çözülebilecek çelişkilerdir.

Sosyalist bir toplumdaki temel çelişkiler, hâlâ, üretim ilişkileri ile üretici güçler, üstyapı ile ekonomik temel arasındaki çelişkilerdir. Böyle olmakla birlikte, bu çelişkiler, eski toplumlardaki üretim ilişkileri ile üretici güçler, üstyapı ile ekonomik temel arasındaki çelişkilerden, özellik ve nitelik bakımından tümüyle farklıdır. Ülkemizin bugünkü toplumsal sistemi, eski günlerdekinden pek çok üstündür. Öyle olmasa eski sistem yıkılamaz, yerine yeni sistem kurulamazdı. Üretici güçlerin gelişmesi için sosyalist üretim ilişkilerinin eski üretim ilişkilerinden çok daha uygun olduğunu söylediğimiz zaman, bunun üretici güçleri eski toplumda rastlanmayan bir hızla geliştirdiğini, üretimin istikrarlı biçimde arttığını, halkın artan gereksinmelerinin adım adım karşılandığını söylemek istiyoruz. Emperyalizmin, feodalizmin ve bürokratik kapitalizmin egemenliğindeki eski Çin'de üretim çok yavaş gelişmiştir. Kurtuluştan önceki elli yıldan fazla bir süre içinde, kuzeydoğu eyaletlerinin üretimini saymazsak, Çin, ancak birkaç bin ton çelik üretmekteydi. Bu eyaletleri de katarsak, ülkemizin yıllık çelik üretimi, en fazla 900.000 tonun biraz üzerindeydi. 1949'da ülkenin çelik üretimi yüz bin tonu biraz aşıyordu. Şimdi, ülkenin kurtuluşundan yalnızca yedi yıl sonra, çelik üretimimiz dört milyon tonu aşmış bulunuyor. Eski Çin'de sözü edilebilecek bir makine sanayii olmadığı gibi, motorlu araçlar sanayii, uçak sanayii hiç yoktu. Oysa şimdi bunların hepsi var. Emperyalizmin, feodalizmin ve bürokratik kapitalizmin egemenliğine halk tarafından son verilin-

ce, pek çok kimse, Çinin kapitalizme mi, sosyalizme mi yöneleceğini pek de bilmiyordu. Gerçekler bu sorunun yanıtını vermiş bulunuyor: Çin'i ancak sosyalizm kurtarabilir. Sosyalist sistem, ülkemizin üretici güçlerinin hızla gelişmesini sağlamıştır. Bu gerçeği dış düşmanlarımız bile kabûl etmek zorunda kalmışlardır.

Ama ne de olsa, sosyalist sistemimiz daha yeni yeni kurulmaktadır, henüz tam olarak kurulmadığı gibi, tam olarak pekişmemiştir de. Devletin ve özel kişilerin ortaklaşa sahip olduğu sınaî ve ticarî işletmelerde kapitalistler hâlâ sermayeleri üzerinden sâbit bir kâr payı almaktadırlar. Yani sömürü hâlâ devam etmektedir. Mülkiyet yönünden bu işletmeler tamamen sosyalist karakterde değildir. Tarım ve zanaat kooperatiflerinin bazıları hâlâ yarı-sosyalist olup, tam sosyalist kooperatiflerde bile mülkiyetle ilgili bazı sorunlar henüz çözüm beklemektedir. Üretim ve değişim ilişkileri, ekonomimizin çeşitli sektörlerinde, sosyalist ilkelere göre düzenlenmekte ve uygun biçimler aranmaktadır. Sosyalist ekonominin iki sektöründe, üretimin bütün halk tarafından mülk edinildiği sektör ile üretimin ortaklaşa mülk edinildiği bu iki sosyalist ekonomi sektöründe, birikim ve tüketim arasındaki gerekli oranı kurmak karışık bir sorun olmaktadır. Bu soruna tam ve akla-uygun bir çözüm bulmak kolay değildir. Kısacası, sosyalist üretim ilişkileri kurulmuş ve bunlar üretici güçlerin gelişmesine uygun düşmekle birlikte, henüz mükemmel olmaktan uzaktır. Kurulan sosyalist üretim ilişkilerinin mükemmelliğe kavuşamamış olması, bu ilişkileri üretici güçlerin gelişmesiyle çelişkiye sokmaktadır. Üretim ilişkileri ile üretici güçlerin gelişmesi arasında hem uygunluk, hem de çelişki vardır. Aynı şekilde üstyapı ile ekonomik temel arasında da, hem uygunluk, hem de çelişki vardır. Devlet sistemi, demokratik halk diktatörlüğünün yasaları ve Marksist-Leninist sosyalist ideolojinin öncülük ettiği üstyapı, sosyalist dönüşümün zafere ulaşmasında ve işin sosyalist örgütlenmesinde olumlu bir rol oynamaktadır. Bu üstyapı ekonomik temele, yani sosyalist üretim ilişkilerine uygun düşmektedir. Ne var ki, burjuva ideolojisinin artıkları ile devlet organlarında işlerin bürokratik bir yoldan yürütülmesi ve devlet kurumlarımızın bazı kademelerinde aksaklıklar, sosyalizmin ekonomik

temeli ile çelişki halindedir. Bu çelişkileri, bize özgü koşulların ışığı altında çözüme kavuşturmaya devam etmek zorundayız. Elbette, bu çelişkiler çözülürken yeni sorunlar ortaya çıkacaktır. Örneğin, üretim ile toplumun ihtiyaçları arasında uzun bir süre nesnel bir gerçek olarak kalacak olan çelişkiyle ilgili olarak devlet planlaması yoluyla sürekli yeniden ayarlamalar yapılması gerekecektir. Ülkemiz, birikim ile tüketim arasında uygun bir oran sağlamak ve üretim ile ihtiyaçlar arasında denge kurmak için her yıl bir ekonomik plan hazırlamaktadır. Denge, karşıtların geçici, göreceli bir birliğinden başka bir şey değildir. Her yılın sonunda, bu denge, bütünüyle göz önüne alınırsa, karşıtların çarpışması sonucu bozulmakta, ulaşılan birlik değişikliğe uğramakta, denge dengesizlik, birlik ayrılık halini almakta ve gelecek yıl için yeni bir denge ve birlik kurulması gerekmektedir. Bizim planlı ekonomimizin üstünlüğü buradadır. Gerçekte bu denge ve birlik, her ay ve her üç ayda bir kısmen bozulur ve kısmî bir ayarlama yapılması gerekir. Bâzen, öznel önlemlerimiz nesnel gerçeğe uymadığı için, çelişkiler ortaya çıkar ve denge bozulur. Biz, işte buna, hatâ yapmak diyoruz. Çelişkiler durmadan ortaya çıkar ve çözülür. Bu, şeylerin gelişmesinin diyalektik yasasıdır.

Bugün işler, aşağıdaki gibidir: Devrim dönemlerinin özelliği olan halk kitlelerinin geniş ölçüde giriştikleri şiddetli mücadeleler bir sonuca bağlanmakla birlikte, daha bitmemiştir. Büyük halk kitleleri yeni sistemi hoşnutlukla karşılamakla birlikte, ona tamamen alışmış değillerdir. Hükümet memurlarının deneyimi azdır ve belirli politikalarla ilgili sorunları ele alma yollarını araştırmaya ve bulmaya devam etmelidirler. Başka bir deyişle, sosyalist sistemin büyümesi ve gelişmesi, büyük halk kitlelerinin yeni sisteme alışmaları ve hükümet memurlarının gerekli deneyimleri kazanmaları için zamana gerek vardır. Bu noktada, halk arasındaki çelişkilerin uygun biçimde ele alınması sorunu kadar, halk arasındaki çelişkileri bizimle düşman arasındaki çelişkilerden ayırt etme sorununa önümüze koymamız zorunludur. Ülkemizdeki bütün milliyetlerden halkı yeni bir kavgaya, doğaya karşı bir kavgaya girmek, ekonomi ve kültürümüzü geliştirmek, bütün ulusun bu geçiş dönemini kolayca atlatmasına, yeni sistemin pe-

kişmesine, devletimizi inşa etmeye yardımcı olmak üzere birleştirmek için bu gereklidir.

II. KARŞI-DEVRİMCİLERİN ORTADAN KALDIRILMASI SORUNU

Karşı-devrimcilerin ortadan kaldırılması sorunu, bizimle düşman arasında bir karşıtlar mücadelesidir.. Halk safları içinde bu sorunu biraz farklı görenler de var. İki tür insan meseleye bizden farklı bakıyor. Sağ sapma içindekiler, düşüncelerinde kendimizle düşman arasında bir ayrım yapmayıp düşmanı kendi halkımızdan sayıyor. Büyük halk kitlelerinin düşman diye baktıklarını, bunlar dost kabûl ediyor. "Sol" sapmacılar, düşüncelerinde bizimle düşmanlarımız arasındaki çelişkileri öylesine büyütüyor ki, halk arasındaki bâzı çelişkileri, düşmanla bizim aramızdaki çelişkilerle karıştırıyor ve aslında öyle olmayan kimseleri karşı-devrimci sayıyor. Bu görüşlerin her ikisi de yanlıştır. Bu görüşlerin hiçbiri, karşı-devrimcileri yok etme sorununu doğru biçimde ele almayı ya da bu işi doğru değerlendirmeyi sağlamaz.

Çin'de karşı-devrimcileri ortadan kaldırma konusundaki çalışmalarımızın doğru bir muhasebesini yapmak için, gelin, Macaristan olayının Çin'deki yankılarına bakalım. Bu olaydan sonra entelektüellerimizin bir bölüğünde belli bir huzursuzluk olsa da bu bir çalkantıya dönüşmedi. Neden? Söylemek gerekir ki, bunun bir nedeni karşı-devrimcileri tam anlamıyla etkisiz kılmakta başarılı oluşumuzdur.

Elbette, devletimizin pekişmesi esas olarak karşı-devrimcilerin etkisiz kılınmış olmasından kaynaklanmıyor. Bu, esas olarak, uzun devrimci mücadele yıllarında pişip dayanıklılık kazanmış bir Komünist Partisi ile bir Kurtuluş Ordusuna ve aynı şekilde sağlam bir emekçi halka sahip olmamızın sonucudur. Partimiz ve silâhlı kuvvetlerimiz kitlelere kök salmış, uzun bir devrimin alevlerinde çelikleşmiştir ve dövüşme yeteneğine sahiptir. Halk Cumhuriyetimiz, akşamdan sabaha kurulmadı, devrimci üs bölgelerinden adım adım gelişti. Bâzı demokrat kimseler de bu mücadelede savaşım içinde az çok pişti, bizimle birlikte zor zamanlardan geçti. Bâzı aydınlar, emperyalizme ve gericiliğe karşı mücadeleler içinde çelikleşti; kurtuluş-

tan bu yana pekendimizle düşmanı açıkça ayırt edebilmelerini sağlamayı hedefleyen bir ideolojik yenilenme sürecinden geçti. İlaveten, devletimizin pekişmesi, ekonomik önlemlerimizin esas olarak isabetli olduğun, halkın hayatının güvence altında ve giderek daha da iyileşiyor olduğu ve ulusal burjuvazi ile öteki sınıflara karşı güttüğümüz siyasetin doğru olduğu vb. olguların da sonucudur. Bununla birlikte, karşı-devrimcileri ortadan kaldırmaktaki başarımız da devletimizin pekişmesinin önemli bir nedenidir. Bütün bunlardan ötürü, çoğu emekçi olmayan ailelerden geliyor olmakla birlikte, küçük bir istisna dışında üniversite öğrencilerimiz yurtseverdir, sosyalizmi desteklemektedir ve Macaristan olayları sırasında huzursuzluğa yol açmamışlardır. Aynı şey, ulusal burjuvazi için de doğrudur. Halk kitleleri, işçiler ve köylüler için, bu konuda bir şey söylemeyi gereksiz bulurum.

Kurtuluştan sonra çok sayıda karşı-devrimcinin kökünü kazıdık. Çok ciddî suç işleyenler ölüm cezâsına çarptırıldı. Bu, kesinlikle gerekliydi; halk böyle istiyordu. Halk kitlelerinin karşı devrimciler ve çeşit çeşit yerel zorbalar tarafından yıllardır sömürülmesine son vermek, halkı bunlardan kurtarmak, yani üretici güçleri serbest bırakmak için yapılmıştı. Böyle yapmasaydık, halk kitleleri başlarını kaldıramazdı. Bununla birlikte, 1956'dan beri, durumda radikal bir değişme vardır. Bir bütün olarak ülkede karşı-devrimcilerin büyük kısmı temizlenmiştir. Ana görevimiz, artık üretici güçlerin serbestliğe kavuşturulması değil, bunların, yeni üretim ilişkilerinin çerçevesi içinde korunması ve genişletilmesidir. Bazı kimseler, bugünkü siyasetimizin bugünkü duruma, geçmişteki siyasetimizin o günkü duruma uyduğunu anlayamıyorlar. Bunlar, mevcut politikamızı eski dâvaların kararlarını iptal etmek ve karşı-devrimcileri ortadan kaldırmaktaki muazzam başarımızı inkâr etmek için kullanmak istiyor. Bu tamamiyle yanlıştır ve kitleler buna izin vermeyecektir.

Karşı-devrimcileri ortadan kaldırma işimizde esas olan başarılarımız olmakla birlikte, yanlışlar da vardır. Kimi durumlarda aşın gidildiği gibi, kimi durumlarda da karşı-devrimciler elimizden kurtuldu. Politikamız şudur: "Karşı-devrimciler bulundukları yerde ortadan kaldırılmalı, hatâlar fark edildiği ânda düzeltilmeli." Karşı devrimci-

leri ortadan kaldırma işinde izlediğimiz çizgi, kitle çizgisidir. Elbette, kitle çizgisinde bile yanlışlıklar olabilir, ama daha az olur ve düzeltmek daha kolaydır. Kitleler mücadele yoluyla deneyim kazanır. Doğru yapılan şeylerden işlerin nasıl yapılması gerektiğini, yanlış yapılan şeylerden ise yanlışların nedenlerini öğrenir.

Karşı-devrimcileri bastırma işinde şimdiye kadar fark edilmemiş hatâların düzeltilmesi için gerekli adımlar atılmıştır ya da atılmaktadır. Henüz fark edilmemiş hâtalar ortaya çıkar çıkmaz düzeltilecektir. İtibarın iâdesi ve manevî zararların telafisi kararlan, ilk hâtalı kararlar kadar çevreye duyurulmalıdır. Karşı-devrimcilerin bastırılması işi üzerinde bu yıl, ya da olmazsa önümüzdeki yıl deneyimlerimizi özetlemek, hakkaniyet fikrini geliştirmek ve sağlıklı olmayan eğilimlerle savaşmak için ayrıntılı bir araştırma yapılmasını öneriyorum. Bütün ülke ölçüsünde bu görevi Ulusal Halk Kongresi Daimî Komisyonlarının ve Siyasal Danışma Konferansı Ulusal Komisyonunun yapmaları, bölgesel olarak da eyalet ve belediye halk kurulları ile halk danışma komisyonlarının yerine getirmeleri uygun olur. Bu araştırma sırasında, bu işte önceden rol almış olan çok sayıdaki görevlileri ve faal yurttaşları kösteklemeye kalkmamalı, tersine, kendilerine yardım edilmelidir. Bu yurttaşların görev duygularını incitmek, moallerini bozmak doğru olmaz. Ne olursa olsun, bulunan her yanlışlık düzeltilmelidir. Bütün kamu güvenlik organlarının, savcılıkların, yargı organlarının, hapishanelerin ve suçluların çalışarak ıslâhı ile ilgili makamların davranışı böyle olmalıdır. Ulusal Halk Kongresi Daimî Komisyonlarının ve Siyasal Danışma Konferansı Ulusal Komisyonunun üyelerinin ve halk temsilcilerinin bu araştırma işine her yerde katılacaklarını umuyoruz. Bu işlem yoluyla hukuk sistemimizi yetkinleştirmeye ve karşı-devrimcilerle başka suçlulara karşı âdil bir biçimde davranılmasına yardım edilmiş olunacaktır.

Karşı-devrimcilerle ilgili olarak bugünkü durum şu sözlerle belirtilebilir: karşı-devrimciler hâlâ vardır, ama bunların sayıları azdır. Önemli olan, hâlâ karşı-devrimcilerin olmasıdır. Bâzı kimseler ortalıkta çok fazla karşı-devrimci kalmadığından her işin yoluna girdiğini, artık mışıl mışıl uyuyabileceğimizi söylüyorlar. Ne var ki, işler

böyle değildir. Durum şudur, karşı-devrimciler hâlâ vardır ve bunlarla savaşa devam edilmelidir. Elbette bunu demekle, bunların, her yerde, her örgütte bulunduğunu söylemiyoruz. Gizli karşı-devrimcilerin bir köşeye çekilip dünyadan elini eteğini çekmesi beklenemez. Tam tersine, bunlar, karışıklık çıkartmak için her fırsattan yararlanacaklardır. Amerikan emperyalistleri ile Çan Kay-şek kliği de yıkıcı eylemlerini sürdürmek amacıyla, yurdumuza durmadan gizli ajanlar göndermektedirler. Hatta bugünkü karşı-devrimcilerin kökü kazınsa bile, yenileri türeyebilir. Boş bulunursak fena halde gâfil avlanır ve bunun bedelini pek ağır öderiz. Karışıklık çıkarmaya yeltenen her karşı-devrimci, hemen yakalanıp lâyık olduğu cezâya çarptı-olmalıdır. Şu da var ki, ülke bütünüyle düşünülürse, karşı-devrimciler pek de çok değildir. Çok sayıda karşı-devrimci olduğu görüşünün kabûl edilmesi karışıklığa yol açabilir.

III. TARIM KOOPERATİFLERİ SORUNU

Tarımda çalışan beş yüz milyonu aşkın nüfusumuz var, bu yüzden ekonomimizin gelişmesinde ve devlet gücümüzün pekiştirilmesinde, köylülerimizin durumu çok önemli bir rol oynamaktadır. Bence durum aslında sağlamdır. Tarım kooperatiflerinin örgütlenmesi başarıyla tamamlanmıştır, ve bu, ülkemizdeki büyük bir çelişkiyi, sosyalist sanayileşme ile bireysel köylü tarımı arasındaki çelişkiyi çözmüştür. Kooperatiflerin örgütlenmesi hızla tamamlanırken, bâzı kimseler uygunsuz bir şeyin olmasından kaygı duymuştu. Gerçekten de bâzı işler ters gitti, ama neyse ki bunlar çok ciddî şeyler değildir ve bütününe bakıldığında hareket sağlıklıdır. Köylüler tam bir istekle çalışıyor ve geçen yıl, yıllardır görülmeyen su baskınlarına, kuraklıklara ve tayfunlara rağmen, tahıl üretimini artırdılar. Şimdi de bir fincan suda fırtına çıkaran bâzıları çıktı, kooperatifin faydası olmadığını, hiçbir üstünlüğe sahip olmadığını söyleyip duruyorlar. Kooperatiflerin üstünlüğü var mıdır, yok mudur? Bugünkü toplantıda dağıtılan belgeler arasında bulunan, Hopei eyaletinde, Cunhua kantonundaki Vang Kuofan kooperatifi ile ilgili olanını okumanızı salık veririm. Bu koopera-

tif geçmişte çok yoksul olan ve yıllarca halk hükümetinden buğday yardımı almak zorunda kalan dağlık bir bölgede bulunuyor. 1958 yılında bu kooperatif ilk kurulduğunda, halk, buna, "dilenci kooperatifi" adını takmıştı. Ne var ki, dört yıllık sıkı bir mücadeleyle yıldan yıla durumunu düzeltti ve şimdi üyelerinin çoğunun buğday stokları bulunmaktadır. Bu kooperatifin yaptığını, normal koşullar altındaki kooperatifler, haydi haydi yapabilirler, O halde, kooperatif tarımı hareketinde bir bozukluk olduğu görüşünün yersiz olduğu anlaşılıyor.

Kooperatiflerin kurulmasının çetin bir mücadele gerektirdiği de aynı ölçüde açıktır. Yeni şeyler daima güçlüklerle karşılaşırlar ve gelişirlerken, inişleri çıkışları olur. Sosyalizmi kurmanın su içmek gibi kolay olduğunu, güçlüklerle ya da başarısızlıklarla karşılaşılmayacağını, büyük çabaların gereksiz olduğunu hayal etmek budalalık olur.

Kooperatiflerin etkin destekleyicileri kimlerdir? Kırsal nüfusun yüzde 70'inden fazlasını oluşturan yoksul ve alt-orta köylülerin ezici çoğunluğu. Öbür köylülerin çoğu da kooperatiflerin geleceğine umutla bakıyorlar. Yalnız küçük bir azınlık, gerçekten hoşnut değildir. Ama çok kimse, bu durumu tahlil edemiyor. Kooperatiflerin başarı ve eksikliklerinin ve bu eksikliklerin nedenlerinin geniş bir incelemesini yapmıyorlar. Manzaranın bir kısmını görüyor ve bunu, manzaranın tümü olarak alıyorlar. Böylece, bâzı kimseler tarafından, kooperatiflerin bir üstünlüğü olmadığı görüşü çevresinde fırtına koparılıyor.

Kooperatiflerin sağlamlaşması ve üstün nitelikleri olup olmadığı üzerinde olan bu tartışmalara bir son vermek için daha ne kadar zaman gereklidir? Birçok kooperatifin fiilî deneyimlerine göre, bu 5 yıl ya da biraz daha fazla sürecektir. Kooperatiflerimizden çoğunun bir yılı biraz aşkın bir geçmişleri olduğu düşünülürse, bu kadar kısa sürede kendilerinden çok şey ummak insafsızlık olur. Bence kooperatifler ilk beş yıllık plan döneminde kurulup, ikinci beş yılık plan boyunca sağlamlaştırabilirse, başarılı bir iş yapmış sayılmalıyız.

Kooperatifler şimdi derece derece güçlenme süreci içindedir. Devlet ile kooperatiflerin arasındaki ve kooperatiflerin kendi içlerindeki belirli çelişkiler, hâlâ çözüm bekliyor.

Bu-çelişkileri çözümlerken, üretim ve dağıtım sorunlarını bir ân

bile aklımızdan çıkarmamalıyız. Üretim sorununu alalım. Bir yandan, kooperatif ekonomisi devletin birleştirilmiş ekonomik planına bağımlı olmalı, ama aynı zamanda da kooperatiflerin birleştirilmiş devlet planlarının ya da siyasetinin, yasa ve yönetmeliklerinin dışında rahat bir hareket alanına ve serbestîsine sahip olmalarına izin verilmelidir. Öte yandan bir kooperatifteki her aile, özel olarak kullanımına ayrılmış topraklar ve özel yönetimine bırakılmış ekonomik işletmeleri için kendi planlarını yapabilmeli, ama bu plan, kooperatifin ya da bağlı bulunduğu üretim topluluğunun planlarına uygun olmalıdır. Gelirin dağıtımı sorununda, devletin, kooperatifin ve kişilerin çıkarını hesaba katmamız gerekir. Devletin tarımsal vergi gelirleri, kooperatiflerin fon birikimleri ve köylülerin kişisel gelirleri arasındaki üçlü ilişkilerin doğru bir biçimde ele alınmasını sağlamalı ve ortaya çıkan çelişkileri çözümleyecek yeni düzenlemeleri hazırlarken dikkat etmeliyiz. Birikim, devlet için olsun, kooperatif için olsun, esas olmakla birlikte, aşırılığa kapılmamalıdır. Köylülerin, normal geçen yıllarda, kişisel gelirlerini, artan üretim esasına dayanarak, her yıl biraz daha artırmaları için elimizden geleni esirgememeliyiz.

Çok kimse köylülerin çetin bir yaşam sürdüğünü söylüyor. Bu söz doğru mudur? Bir bakıma doğrudur. Yani, emperyalistler ile onların ajanları ülkemizi yüz yıldan fazla bir süre ezmiş, sömürmüş ve sefalet içinde bırakmıştır. Yalnız köylümüzün değil, işçilerimizin, aydınlarımızın da yaşam düzeyleri hâlâ düşüktür. Bütün halkımızın yaşam düzeyini adım adım yükseltebilmemiz için yıllarca sürecek yoğun bir çaba göstermek zorundayız. Bu bakımdan "çetin" sözcüğü doğrudur. Ama başka bir noktadan – "çetin" sözcüğünü kullanmak doğru değildir. Deniliyor ki, kurtuluşundan beri yedi yıldır işçilerin yaşam koşulları düzeldiği hâlde, köylülerininki düzelmemiştir. Şurası bir gerçektir ki, tek-tük istisnalar dışında, işçilerin de, köylülerin de durumu bugün daha iyidir. Kurtuluştan beri, köylüler ağaların sömürüsünden kurtulmuşlar ve üretimleri her yıl artmıştır. Tahılı ele alalım. 1949'da ülkenin hububat üretimi 105 milyon tondan biraz fazlaydı, 1956'da ise 180 milyon tona çıkmış, hemen hemen 75 milyon tonluk

bir artış olmuştur. Devlet tarım vergisi ağır olmayıp, yılda 15 milyon tonu bulmaktadır. Köylülerden normal fiyatlarla satın alınan tahıl miktarı, yıllık 25 milyon tondan biraz fazladır. Vergi ve satın alınan toplam miktar, 40 milyon tonu aşmaktadır. Ayrıca, bu tahılın yarısından fazlası, köylerde ve kasabalarda satılmıştır. Bu durumda köylülerin yaşamında bir düzelme olmadığını kimse söyleyemez. Tahıl vergisiyle devletçe satın alınan tahıl miktarını birkaç yıl boyunca, yaklaşık 40 milyon ton olarak sâbit tutmaya hazırız. Bu kararımız tarımın gelişmesini özendirecek, kooperatifleri sağlamlaştıracaktır. Köylerde hâlâ rastlanan tahıl sıkıntısı çeken az sayıdaki aile artık sıkıntı çekmeyecekler ve sınaî ürünler yetiştiren belirli köylü aileleri dışında bütün köylü ailelerin tahıl stokları olacak ya da hiç değilse bunlar kendi kendilerine yeter hale geleceklerdir. Böylece, artık yoksul köylü kalmayacak ve bütün köylülerin yaşam düzeyleri, orta köylülerin düzeyine çıkacak ya da onu geçecektir. Bir köylü ile bir işçinin yıllık ortalama geliri arasında yapay bir karşılaştırma yaparak, birinin çok düşük, ötekinin çok yüksek olduğu sonucuna varmak doğru değildir. İşçinin üretkenliği, köylüden çok yüksek olduğu halde, köylünün geçim gideri kentte yaşayan işçilerden çok daha azdır. Bu durumda, işçilerin, devletten özel ayrıcalıklar aldıklarını söylemek yersizdir. Bununla birlikte, pek az sayıda işçi ile bazı hükümet memurlarının ücretleri fazla yüksektir ve köylülerin bundan hoşnutsuzluk duymaya hakları vardır. Bu yüzden de belirli koşulların ışığı altında, bazı gerekli ayarlamaların yapılması yerinde olacaktır.

IV. SANAYİCİLER ve TÜCCARLAR SORUNU

1956 yılı, özel mülkiyet olan sanayi ve ticaret işletmelerinin devletle özel kişilerin ortaklaşa sahip oldukları işletmelere dönüşümüne tanık oldu. Aynı yıl, toplumsal sistemimizin dönüşümünün bir parçası olarak tarım ve zanaat kooperatifleri de kuruldu. Bu işlerin yürütülmesindeki hız ve yumuşaklık, bizim, işçi sınıfı ile ulusal burjuvazi arasındaki çelişkiyi, halk arasında bir çelişki olarak ele almamıza sıkı sı-

kıya bağlıdır. Bu sınıf çelişkisi, büsbütün çözüldü mü? Henüz değil. Çözülmesi için de daha epeyce zamana gerek vardır. Ne var ki, bâzı kimseler, kapitalistlerin, artık işçilerden farklı olmayan bir biçime girdiklerini, bunları daha fazla işlemenin gereği olmadığını söylemektedirler. Öyle ki, bâzıları, kapitalistlerin işçilerden de iyi olduklarını iddia ediyor. Daha başkaları da, madem ki yeni bir biçimlendirme gereklidir, neden işçiler de bu biçimlendirme işlemine tâbi tutulmuyorlar diye soruyorlar. Bu görüşler doğru mudur? Elbette değildir.

Sosyalist bir toplum kurulurken, sömürücüsüyle, işçisiyle, herkesin bilincinin yeniden bilinçlendirilmesi gerekir; işçi sınıfı için bunun gereksiz olduğunu kim söylüyor? Sömürücüler ile çalışan halkın bilincinin yeniden biçimlendirilmesi, doğaldır ki iki ayrı şeydir. Bu ikisi birbirine karıştırılmaktadır. Yeni bir dünya kurmakta ve doğaya karşı savaşta işçi sınıfı, hem bütün topluma, hem de kendine yeni bir biçim vermektedir. Çalışma sırasında öğrenmeye devam etmeli, eksikliklerini azar azar gidermelidir. Buna bir ân bile ara vermemelidir. Örnek diye şimdi burada kendimizi alalım. Birçoğumuz her yıl gelişiyoruz, yani her yıl yeni bir biçime giriyoruz. Kendi payıma, benim, eskiden Marksist olmayan birçok fikirlerim vardı. Ancak, sonraları Marksizmi kavradım. Önce kitaplardan Marksizmi biraz öğrendim ve fikirlerim yeni bir biçime girdi. Ama asıl yeniden biçimlenmem yıllar boyunca politik mücadeleye katılmamla oldu. Daha fazla ilerlememem için de çalışmaya devam etmem gerekir. Yoksa geri kalırım. Şimdi sorarım size: Kapitalistler yeniden biçimlenmeye ihtiyaç duymayacak kadar yetkin olabilirler mi?

Bâzıları, Çin burjuvazisinin karakterinde artık iki yön değil tek bir yön bulunduğunu öne sürüyorlar. Bu doğru mudur? Hayır, değildir. Bir yandan burjuvazi mensupları, devlet ile özel kişilerin ortaklaşa kurdukları işletmelerde, yönetici personel olmuşlardır ve sömürücü iken, emeğiyle yaşayan, çalışan kimseler haline gelmişlerdir. Öte yandan, bu ortak işletmelerdeki yatırımlarından sabit bir kâr almaktadırlar, yani kendilerini henüz sömürücülükten koparıp ayıramamışlardır. Bunlarla işçiler arasında, hâlâ ideoloji, duygu ve yaşama tarzı ba-

kımından oldukça önemli bir ayrılık vardır. Durum böyleyken, iki yönlü bir karakterleri kalmadığını nasıl söyleriz? Sâbit kâr payı almaz hale gelip de, kendilerini "burjuva" damgasından sıyırsalar bile, uzun zaman ideolojik biçimlenmeye ihtiyaçları olacaktır. Bu kimselerin söylediği gibi, eğer burjuvazinin artık ikili bir karakteri kalmamış ise, kapitalistlerin de bundan böyle öğrenmeye ve kendilerine yeni bir biçim vermeye gereksinmeleri yok demektir.

Böyle bir gerçeği hesaba katmayan görüş, sanayicilerimizle tüccarlarımızın içinde bulundukları gerçek durumla, ve kendilerinin istekleriyle uzlaşmamaktadır. Son birkaç yıldır bunların çoğu, öğrenim görmeye istek göstermişler ve hayli ilerleme kaydetmişlerdir. Sanayicilerimizle tüccarlarımız, ancak iş üzerinde doğru-dürüst biçimlenebilirler. Bunlar, işletmelerde personel ve işçilerle birlikte çalışmalı ve buraları kendilerine yeni bir biçim verecek merkezler olarak kullanmalıdırlar. Bir de bazı eski görüşlerini eğitim yoluyla değiştirmeleri gerekir. Onlar için eğitim, isteklerine bağlı olmalıdır. Birkaç hafta süreyle eğitim gruplarına katılan birçok sanayici ve tüccar, işletmelerine dönünce, kendilerini, işçiler ve devlet hissesinin temsilcileriyle aynı dili konuşur ve daha iyi anlaşır bulmaktadırlar. Eğitime ve kendilerini yeni bir kalıba dökme işine devam etmenin yararım, kişisel deneyimleriyle anlamaktadırlar. Eğitim ve yeni bir kalıba dökme işinin gereksizliğini öne süren görüş, sanayici ve tüccarların çoğunun düşüncesini yansıtmamaktadır. Yalnız, aralarında pek azı böyle düşünmektedir.

V. AYDINLAR SORUNU

Ülkemizde halk safları içindeki çelişkiler aydınlarımız arasında da kendini göstermektedir. Eski toplum için çalışan birkaç milyon aydın, şimdi de yeni toplum için çalışır hale gelmiştir. Şimdi bu aydınların yeni toplumun gereksinmelerini en iyi nasıl karşılayabilecekleri ve bizim kendilerine nasıl yardım edebileceğimiz sorunu ortaya çıkmış bulunuyor. Bu da halk arasında bir çelişkidir.

Aydınların çoğunda son yedi yıl içinde gözle görülür bir gelişme

olmuştur. Artık sosyalist sistemden yana olduklarını belirtmektedirler. Çoğu, Marksizmi merak ve ilgiyle incelemektedir ve bunların sayıları günden güne artmaktadır. Sosyalizmi kuşkuyla karşılayan bazı aydınlar varsa da azınlıktadır.

Çin'in sosyalizmin kurulması gibi bir dev görevde, mümkün olduğu kadar çok aydına gereksinmesi vardır. Sosyalizme gerçekten hizmet etmek isteyen aydınlara güvenmeliyiz ve kendileriyle ilişkilerimizi düzeltip karşılaştıkları sorunları çözümlemelerine yardım etmeli, yeteneklerini tam ortaya koymalarını sağlamalıyız. Yoldaşlarımızın çoğu aydınlarla anlaşmayı, onlarla geçinmeyi pek beceremiyorlar. Onlara sert davrandıkları gibi, işlerine de saygı duymuyorlar ve yerli-yersiz bilimsel ve kültürel konulara burunlarını sokuyorlar. Bu eksiklikleri kesenkes ortadan kaldırmalıyız.

Aydınlarımızın bir gelişme gösterdikleri doğrudur, ama bununla kibirlenmemelidirler. Kendilerine yeni bir biçim vermeye çalışmalılar, burjuva dünya görüşlerini yavaş yavaş bırakarak, proleter ve komünist bir görüşe ulaşmalılar ve böylece yeni toplumun gereklerini tam tamına karşılamalı ve işçi ve köylülerle sıkı bir bağ kurmalıdırlar. Dünya görüşün deki bu değişme, temel bir sorundur ve aydınların çoğunun bugüne kadar bunu başardıkları söylenemez. Gelişmeye devam ederek çalışma, ve eğitim yoluyla adım adını komünist bir dünya görüşüne ulaşacaklarını, işçi ve köylülerle tam bir birlik içine gireceklerini ummaktayız. Yarı yolda kalmayacaklarını, ya da daha kötüsü, geriye gitmeyeceklerini umarız; yoksa kendilerini tam bir çıkmazda bulacaklardır. Ülkemizin toplumsal sistemi değiştiği ve burjuva ideolojisinin ekonomik temeli esas olarak yıkıldığı için, aydınlarımızın büyük çoğunun dünya görüşünün değişmesi yalnız gerekli olmakla kalmamış, aynı zamanda kolaylaşmıştır da. Ne var ki, dünyadaki gerçek değişme çok zaman almaktadır ve bizim sabırlı olmamız, acele etmememiz gerekir. Aslında her zaman ideoloji olarak Marksizm-Leninizmi kabûle hevesli olmayanlar bulunacaktır. Böylelerinden, umduğumuzu ille de beklememeliyiz. Devletin isteklerini yerine getirdikçe ve yasadışına çıkmadıkça, kendilerine uygun çalışma fırsatı vermeliyiz.

Son zamanlarda öğrenciler ve aydınlar arasında, ideolojik ve siyasal çalışmada bir gevşeme olmuş, bazı bozuk eğilimler ortaya çıkmıştır. Öyle görünüyor ki, bazı kimseler, artık, politika ile, anayurtlarının geleceği ile ve insanlık ideali ile ilgilenmeyi gereksiz buluyorlar. Bir zamanlar pek gözde olan Marksizmi, sanki, artık modası geçmiş gibi görüyorlar. Bu durum karşısında, ideolojik ve siyasal çalışmalarımızı düzeltmemiz gerekiyor. Hem öğrencilerin, hem aydınların çok çalışmaları gerekir. Uzmanlık konularına ek olarak, ideolojik ve siyasal gelişmeyi sağlamak için, Marksizm-Leninizmi, günün olaylarını ve siyasal durumu incelemeleri gerekiyor. Doğru bir siyasal görüşü olmamak, ruhu olmamak gibidir. Geçmişte ideolojik biçimlenme gerekliydi ve iyi sonuçlar da vermişti. Ama her nasılsa, kaba ve gayretkeş bir şekilde yürütüldü ve bazı kimselerin duyguları incitildi. Bu hiç de iyi bir şey değildi. Gelecekte bu gibi hatalardan kaçınmalıyız, İlgili bütün daireler, kurumlar, ideolojik ve siyasal çalışmalar yönünden yüklendikleri sorumlulukları yerine getirmelidir. Sözü edilen kurumlar ve kişiler, parti, gençlik kolları, sorumlu hükümet daireleri ve en önemlisi, eğitim kurumlarının yöneticileri ve öğretmenlerdir. Eğitim siyasetimiz, eğitilen herkesi, ahlâk, zekâ ve fizik yönünden geliştirmeli ve kültürlü, sosyalist bilince sahip bir işçi haline getirmelidir. Ülkemizi elemeği ve alınteriyle kurma fikrini yaymalıyız. Bütün gençliğe, ülkemizin hâlâ yoksul bir ülke olduğunu, bu durumu kısa zamanda kökünden değiştiremeyeceğimizi, ancak genç kuşaklar ve halkımızın elbirliği ile ve onların eliyle, birkaç on yıllık dönemde yurdumuzu güçlü ve gönençli hale getirebileceğimizi iyice anlatmalıyız. Sosyalist sistemimizin kuruluşuyla geleceğin ideal devletinin yollarının açıldığı doğrudur, ama bu ideali gerçekleştirmek için çok, pek çok çalışmamız gerekir. Bazı gençler sosyalist bir toplum kurulur kurulmaz her şeyin bir anda düzelivereceğini ve kendilerinin çalışmaksızın, hazırlop mutlu bir yaşama kavuşuvereceklerini sanıyorlar. Bu, gerçeğe uymaz.

VI. AZINLIK MİLLİYETLER SORUNU

Ülkemizdeki azınlık milliyetlerin nüfusu otuz milyondan fazladır. Bunlar, Çin'in toplam nüfusunun yalnızca yüzde-altısını oluşturmakla birlikte, oturdukları bölgeler, ülkenin genel alanının yüzde elli-altmışını kaplamaktadır. Bu yüzden Han halkı ile azınlık milliyetler arasında iyi ilişkiler kurmak zorunludur. Bu sorunun çözülmesi için anahtar, Büyük-Han şövenizminin yok edilmesidir. Aynı zamanda, azınlık milliyetlerin arasında, bölgesel milliyetçiliğin olduğu yerlerde, bunu da ortadan kaldırmak için önlemler alınmalıdır. Milliyetler arasında birlik sağlanmasına, ne Büyük-Han şövenizminin, ne de bölgesel milliyetçiliğin bir yararı yoktur ve bunların her ikisi de halk arasında çelişkiler olarak kabul edilip, ortadan kaldırılmalıdır. Bu alanda bazı işler yapmış bulunuyoruz. Azınlık milliyetlerin oturduğu çoğu bölgelerde milliyetler arasındaki ilişkilerde, önemli bir iyileşme olmakla birlikte; hâlâ çözüm bekleyen bazı sorunlar vardır. Bazı bölgelerde hâlâ hem Büyük-Han şövenizmi, hem bölgesel milliyetçilik önemli ölçüde vardır. Bu duruma dikkatle eğilmemiz gerekir. Birkaç yıldır bütün milliyetlere mensup halkların gösterdiği çaba sonucu, demokratik reformlar ve sosyalist dönüşümler azınlık milliyetlerin yaşadıkları bölgelerin çoğunda hemen hemen tamamlanmıştır. Tibet'teki koşulların henüz olgunlaşmaması nedeniyle, demokratik reformlar burada henüz yapılamamıştır. Merkez Halk hükümeti ile Tibet Bölge hükümeti arasındaki 17 maddelik anlaşma gereğince, toplumsal sistemin, reformu eninde sonunda gerçekleşecektir. Bu konuda sabırlı olmalıyız. Bunu gerçekleştirme zamanını, Tibet halkının büyük çoğunluğu ile halk liderleri kararlaştıracaktır. İkinci Beş Yıllık Plan döneminde de Tibet'te demokratik reformların uygulanmaması karar altına alınmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde de reformların yapılıp yapılmayacağına o zamanki durumun ışığı altında karar verilecektir.

VII. GENELİ DÜŞÜNME ve UYGUN DÜZENLEME

Geneli düşünme ile ülkemizin 600 milyonluk nüfusunu düşünmeyi meram ediyoruz. Plan hazırlarken, işleri yönetirken ya da sorunlar üzerinde düşünürken, Çin'in altı yüz milyon nüfusu olduğu gerçeğinden hareket etmeli ve bunu hiç akıldan çıkartmamalıyız. Buna niye işaret ediyoruz? Nüfusumuzun altı yüz milyon olduğunu hâlâ bilmeyenlerin olması mümkün mü? Elbette herkes bilir bunu, ama iş gerçek pratiğe gelince, bâzıları bunu hepten unutup, sanki ne kadar az adam ne kadar dar çevre olsa o kadar iyi mantığıyla davranıyor. Bu dar çevre zihniyetindekiler, bir sosyalist toplum kurma yüce dâvası uğruna bütün olumlu etmenleri harekete geçirmeyi, birleşmek mümkün olan herkesle birleşmeyi ve olumsuz etmenleri olumluya çevirmek için yapılabilecek her şeyi yapmayı hor görüyorlar. Umarım, bu kimseler görüş alanlarını genişletirler ve altı yüz milyonluk bir nüfusumuz olduğunu, bunun nesnel bir gerçek olduğunu, bu nüfusun bizim servetimiz olduğunu anlarlar. Nüfusumuzun çok olması iyi bir şey, ama bu, belirli güçlükleri de içermektedir. Kuruluş, bütün cephelerde hızla ilerliyor, çok şey başarıyoruz. Ama içinde bulunduğumuz bu pek büyük toplumsal değişimin geçiş döneminde, hâlâ güç sorunlarla karşı karşıyayız. İlerleme ve aynı zamanda güçlükler – bu bir çelişkidir. Bununla birlikte, böyle çelişkilerin çözülmesi gerekmekle kalmaz, çözülebilirler de. Yol gösterici ilkemiz, geneli düşünmek ve uygun düzenlemedir. Sorun her ne olursa olsun – beslenme, doğal âfetler, istihdam, eğitim, aydınlar, yurtsever güçlerin ortak cephesi, ulusal azınlıklar ya da bir başkası – daima bütün halkı kapsayan geneli düşünme noktasından yola çıkmalı ve belli bir zaman ve mekânda neyin yapılabilir olduğunun ışığında ilgili bütün taraflara danışıp uygun düzenlemeleri yapmalıyız. Ne olursa olsun, nüfusun çokluğundan, halkın geriliğinden, her işin ters gittiğinden ve yönetimin güç olduğundan yakınıp işleri ört bas etmemeliyiz. Bu, herkes ile ve her şey ile hükümetin ilgilenmesi demek midir? Elbette değil. Birçok durumda bu iş, kamu örgütlerine ya da doğrudan doğruya yığınlara bırakılabilir – her ikisi de işlerin ele alınmasında birçok doğru yollar

bulma yeteneğine sahiptir. Hem de bu, geneli düşünme ve uygun düzenleme" ilkesi kapsamına girer. Toplumsal örgütler ile halk kitlelerine bu konuda her türlü kılavuzluğu yapmalıyız.

VIII. YÜZ ÇİÇEK YANYANA AÇSIN, YÜZ FİKİR YARIŞSIN" ve "UZUN VÂDELİ BİR ARADA YAŞAMA ve KARŞILIKLI DENETİM" ÜZERİNE

"Yüz çiçek yan yana açsın, yüz fikir akımı yarışsın" ve "Uzun süreli bir arada yaşama ve karşılıklı denetim" sloganları nasıl ortaya atıldı?

Bunlar, Çin'in özgül koşullarının ışığı altında, sosyalist bir toplumda çeşitli çelişkilerin hâlâ varmayı sürdürdüğü gerçeği kabûl edilerek ve ülkenin ekonomik ve kültürel kalkınmasını hızlandırmaya duyduğu âcil ihtiyaca yanıt olarak ortaya atıldı. Yüz çiçek açsın, yüz düşünce okulu yarışsın politikası, ülkemizde sanat ve bilimlerin gelişmesini ve sosyalist kültürün serpilip güçlenmesini teşvik etmek için benimsenen bir politikadır. Sanatta çeşitli biçimler ve üsluplar serbestçe gelişmeli ve bilimde farklı okullar serbestçe yarışmalıdır. Belli bir sanat tarzını ya da düşünce okulunu dayatmak ve öbürlerini yasaklamak için idarî önlemlere başvurulduğu takdirde bilim ve sanatların gelişmesinin zarar göreceğini düşünüyoruz. Sanat ve bilimde doğru ve yanlış sorunları, sanat ve bilim çevrelerindeki serbest tartışmalar ve bu alanlardaki pratik çalışmalar yoluyla çözülmelidir. Bunlar, aşırı basitleştirmeyle hâlledilmemelidir. Bir şeyin doğru ya da yanlış olduğuna karar vermek için çoğu kez bir sınama dönemi gerekir. Tarih boyunca, yeni ve doğru şeyler, çoğu zaman ilk başta halkın çoğunluğuna kendini kabûl ettirememiş ve inişli çıkışlı bir mücadele yoluyla gelişmek zorunda kalmıştır. Çoğu kez, doğru ve iyi şeyler ilk başta güzel kokulu çiçekler olarak değil, zehirli otlar olarak görülmüştür. Copernicus'un güneş sistemi teorisi ile Darwin'in evrim teorisi bir zamanlar yanlış diye reddedilmiş, ancak çetin tartışma-

lar sonunda kendini kabûl ettirebilmişti. Çin tarihinde de buna benzer örnekler çoktur. Sosyalist bir toplumda yeni şeylerin gelişmesinin koşulları eski toplumdakilerden hem çok başka, hem de ölçülemeyecek kadar üstündür. Gene de yeni ve doğmakta olan güçlerin dizginlediği, akla-uygun önerilerin hasıraltı edilmek istenildiği hâlâ görülmektedir. Yeni şeylerin gelişmeleri, yalnızca kasıtlı baskılar yüzünden değil, anlayışsızlıktan da engellenebilir. İşte bu nedenle, sanatta ve bilimde, doğru-yanlış konusunda çok dikkatli davranmalı ve serbest tartışmaları özendirip acele kararlardan kaçınmalıyız. Bu tutumun, sanatın ve bilimlerin gelişmesini kolaylaştıracağına inanıyoruz.

Marksizm de mücadele yoluyla gelişmiştir. Başlangıçta Marksizm, her türlü saldırıya uğramış ve zehirli bir ot gibi görülmüştü. Dünyanın birçok yerinde bu durum hâlâ geçerlidir. Oysa sosyalist ülkelerde Marksizm farklı bir işlem görmektedir. Kaldı ki, bu ülkelerde bile, Marksist olmayan ve hattâ ona karşı olan ideolojiler de vardır. Çin'de mülkiyet sistemi bakımından sosyalist dönüşüm esas olarak tamamlanmış ve kitlelerin devrim zamanlarına özgü dağdağalı sınıf mücadeleleri esas olarak sona ermiş olmakla birlikte, toprak ağaları ve komprador sınıflarının kalıntıları hâlâ vardır, hâlâ bir burjuvazi vardır, küçük-burjuvazinin yeniden şekillenmesi daha yeni başlamıştır. Sınıf mücadelesi hiçbir şekilde bitmemiştir. Proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, çeşitli politik kuvvetler arasındaki sınıf mücadelesi ve proletarya ile burjuvazi arasında ideolojik alandaki sınıf mücadelesi zahmetli ve hattâ zaman zaman çok keskin biçimlerde uzun süre devam edecektir. Proletarya kendi dünya görüşüne uygun biçimde dünyayı dönüştürmenin peşindedir, burjuvazi de aynı şekilde. Bu bakımdan, sosyalizmin mi, kapitalizmin mi kazanacağı sorunu, henüz gerçekten karara bağlanmamıştır. Marksistler, nüfusun bütünü kadar entelektüeller arasında da bir azınlık oluşturmaya devam etmektedir. Bu yüzden, Marksizm mücadele yoluyla gelişmeye devam etmek zorundadır. Doğru, daima yanlış ile mücadele içinde gelişir. Doğru, iyi, güzel daima yanlış, kötü ve çirkin ile karşıtlık içinde var olur ve bunlarla çatışarak gelişir. İnsanlık doğru olmayanı reddedip belli bir doğruyu kabul eder etmez, yeni doğrular da yeni yan-

lışlarla mücadele etmeye başlar. Bu mücadeleler hiç bitmez. Doğrunun ve doğal olarak, Marksizmin gelişme yasası budur.

Ülkemizde sosyalizm ile kapitalizm arasındaki ideolojik tartışmanın sonuca bağlamak gerçekten uzun bir zaman alacaktır. Bunun nedeni, burjuvazinin ve eski toplumdan gelen entelektüellerin etkisinin, tam da onların sınıf ideolojisini oluşturan etkinin, ülkemizde uzun zaman varlığını sürdürecek olmasıdır. Bu hiç anlaşılmazsa ya da yeterince anlaşılmazsa, en vahim yanlışlar yapılır ve ideolojik alanda mücadele yürütmek ihmal edilir. Başvurulacak tek yöntem, kaba baskı değil yorulmak bilmez bir akıl yürütme olduğundan, ideolojik mücadele öbür mücadele biçimlerinden farklıdır. Bugün, sosylizm ideolojik mücadelede elverişli bir konumdadır. Temel devlet gücü, proletaryanın öndeliğindeki emekçi halka aittir. Komünist Parti güçlüdür, itibarı yüksektir. İşlerimizde kusurlar, yanlışlıklar varsa da, aklı başında olan herkes, bizim halka bağlı olduğumuzu, halkın yardımıyla ülkemizi yeni baştan kurabileceğimizi, büyük başarılar kazandığımızı ve daha da büyük başarılar kazanabileceğimizi görmektedir. Eski toplumdan gelen burjuvazinin büyük çoğunluğu ile aydınların büyük çoğunluğu yurtseverdir ve anayurtlarının yükselmesine hizmet etmek isteğindedir. Bunlar, sosyalist davaya ve Komünist Partisinin önderlik ettiği çalışan halk kitlelerine yüz çevirdikleri anda, hiçbir dayanakları kalmayacağını, ileriye güvenle bakamayacaklarını biliyorlar.

Halk şöyle diyebilir: Marksizm, ülkemizde halkın çoğunluğunca kılavuz ideoloji diye kabul edildiğine göre eleştirilebilir mi? Elbette eleştirilebilir. Bilimsel bir doğru olarak Marksizm, eleştiriden korkmaz. Eğer korkarsa ve yenilgiye uğratılabilirse, zaten değersiz demektir. Üstelik, idealistler, Marksizmi her yerde ve her biçimde eleştirmiyorlar mı? Burjuva ve küçük-burjuva fikirlere sığınanlar ve değişmek istemeyenler de Marksizmi her yönden eleştirmiyorlar mı? Marksistlerin, nereden gelirse gelsin, eleştiriden korkmamaları gerekir. Tam tersine, kendilerini güçlendirmeli, geliştirmeli ve eleştiriye ve mücadelenin mücadelesi ve gerginliği içinde yeni mevziler kazanmalıdır. Yanlış fikirlerle savaşmak, aşılanmaya benzer. Aşılanan insan, hastalığa karşı daha büyük bir bağışıklık kazanır. Serada yetişen

bitkilerin sağlam ve sağlıklı olması pek mümkün değildir. Yüz çiçek yan yana açsın, yüz fikir akımı tartışsın politikasını yürütmek Marksistlerin ideolojik alandaki önderliğini zayıflatmayacak, tersine güçlendirecektir.

Peki, Marksist olmayan fikirlere karşı izleyeceğimiz politika ne olmalıdır? Apaçık karşı-devrimciler ile sosyalizm davasının baltalayıcıları sözkonusu ise, yapılacak iş basittir. Bunları söz özgürlüğünden yoksun bırakırız, olur biter. Ama halk arasında doğru olmayan fikirlerle karşılaştığımız zaman, iş tamamen değişir. Bu gibi fikirleri yasaklamak ve bunların açığa vurulmasına fırsat vermemek bir işe yarar mı? Kesinlikle yaramaz. Halk arasındaki ideolojik sorunları, insanın zihinsel dünyasını ilgilendiren konuları ele alırken, kaba yöntemler kullanmak, hem yararsız, hem de zararlıdır. Yanlış fikirlerin dile getirilmesini yasaklasanız bile, bu fikirler oldukları yerlerde kalırlar. Öte yandan, limonlukta saklanan ya da hastalığa karşı aşılanmayan doğru fikirler, yanlış fikirleri yenemezl. İşte bunun için yalnız tartışma, eleştirme ve akla başvurma yöntemlerini kullanarak doğru fikirleri yayabilir, yanlış fikirlerin üstesinden gelebilir ve sorunlarımızı çözebiliriz.

Burjuvazi ile küçük-burjuvazi de, ideolojilerini elbette ortaya koyacaklardır. Kaçınılmaz olarak, siyasal ve ideolojik sorunlar üzerinde kendi fikirlerini her yola başvurarak ileri süreceklerdir. Onlardan böyle yapmamalarını bekleyemezsiniz. Baskı yöntemine başvurmamalı ve kendilerini ifade etmelerine engel olmamalıyız. Tersine, fikirlerini dile getirmelerine imkân tanımalı, aynı zamanda da kendileriyle tartışmalı ve iyi düşünülmüş eleştirilerimizi onlara yöneltmeliyiz. Her türlü yanlış fikri eleştirmek, kuşkusuz, bizim görevimizdir. Eleştiriden kaçınmak, yanlış fikirlerin başıboş yayılmalarına göz yummak, elbette doğru olmaz. Hatalar eleştirilmeli, zehirli otlarla görüldükleri yerde mücadele edilmelidir. Ne var ki, bu eleştiriler dogmatik olmamalıdır. Metafizik yöntemi değil diyalektik yöntemi kullanmalıyız. Bize, bilimsel tahliller, tamamen inandırıcı kanıtlar gereklidir. Dogmacı eleştiri, hiçbir şeyi çözmez. Zehirli ot istemiyoruz, ama, ze-

hirli ot ile güzel kokulu çiçekleri de birbirinden iyi ayırmalıyız. Bu dikkatli ayrımın nasıl yapılacağını halk kitleleri ile birlikte öğrenmeli ve zehirli otlarla savaşmak için en doğru yöntemleri kullanmalıyız.

Dogmacılığı eleştirirken revizyonizmi eleştirmeye de dikkat etmeliyiz. Revizyonizm ya da sağ oportünizm, dogmacılıktan da tehlikeli bir burjuva düşünce eğilimidir. Revizyonistler ya da sağ oportünistler, lafta Marksizme hizmet ederler, aynı zamanda "dogmacılık"a da saldırırlar. Ama salında asıl saldırdıkları Marksizmin özüdür. Materyalizme ve diyalektiğe karşı oldukları gibi, demokratik halk diktatörlüğünü ve partiyi zayıflatmaya, sosyalist dönüşümü ve kuruluşu geciktirmeye de çalışırlar. Sosyalist devrimin kesin zaferinden sonra bile, ülkemizde hâlâ kapitalist sistemin geri geleceğine boşuna bir umut besleyen çok kişi var. Bunlar, işçi sınıfına, ideolojik cephe de dâhil, her cepheden saldırıyor. Revizyonistler bu saldırıda onların baş yardımcısıdır.

Kelime anlamında, bu iki sloganın – yüz çiçek yan yana açsın, yüz fikir akımı yarışsın – sınıfsal bir niteliği yoktur . Bu sloganları emekçiler kullanabileceği gibi, burjuvalar ya da başkaları da kullanabilir. Farklı sınıfların, tabakaların ve toplumsal grupların her biri, neyin kokulu çiçek, neyin zehirli ot olduğuna ilişkin kendi görüşü vardır. O zaman, geniş halk kitleleri görüşü açısından, bugün, kokulu çiçekler ile zehirli otları birbirlerinden ayıran ölçütler ne olmalıdır?

Halkımızın siyasal yaşamında, sözlerimizde ve hareketlerimizde neyin doğru, neyin yanlış olduğu nasıl ayırt edilecektir? Anayasamızın ilkeleri, halkımızın ezici çoğunluğunun iradesi ve çeşitli siyasal partilerimizin çeşitli vesilelerle ilân ettiği ortak siyasal görüşler temelinde, geniş anlamıyla bu ölçütler aşağıdakilerdir:

1. Sözler bütün milliyetlerimizin insanlarını bölmeye değil birleştirmeye yardım etmelidir.
2. Sosyalist dönüşüm ve inşa için zararlı değil yararlı olmalıdır.
3. Demokratik halk diktatörlüğünü tahrip etmeye ya da zayıflatmaya değil, güçlendirmeye yardım etmeli.

4. Demokratik merkeziyetçiliği tahrip etmeye ya da zayıflatmaya değil güçlendirmeye yardım etmeli.
5. Komünist Partisinin önderliğini zayıflatmaya, ortadan kaldırmaya değil de güçlendirmeye yardım etmeli.
6. Uluslararası sosyalist dayanışmaya ve dünyanın barışsever halklarının dayanışmasına zararlı değil, yararlı olmalı.

Bu altı ölçütten en önemlileri, sosyalist yol ve partinin önderliği ile ilgili olanlardır. Bu ölçütler, halk arasındaki çeşitli sorunların serbest tartışmasını engellemek için değil, özendirmek için ortaya atılmıştır. Bu ölçütleri kabul etmeyenler, gene de kendi görüşlerini öne sürer ve savunabilirler. Halkın çoğunluğu belirli ölçütlere sahip olunca, eleştiri ve özeleştiri uygun bir çizgi içinde yürütülebilir ve bu ölçütler, herkesin sözlerine ve faaliyetlerine, "kokulu çiçekler mi, yoksa zehirli otlar mı", bakalım, ortaya çıksın diye uygulanabilir. Bunlar siyasal ölçütlerdir. Bilimsel teorilerin doğruluğunun yargılanması ya da sanat yapıtlarının estetik değerlerinin kıymetlendirilmesi için, doğal olarak onlarla ilgili başka ölçütlere gereksinme vardır. Ama bu altı ölçüt, sanat ya da bilimdeki bütün faaliyetlere de uygulanabilir. Bizim gibi sosyalist bir ülkede, bu siyasal ölçütlere aykırı düşen bilimsel ya da sanatsal bir faaliyet düşünülebilir mi?

Yukarıdaki görüşler, ülkemizin belirli tarihsel koşullarına dayandırılmıştır. Koşullar, her ülkede ve her komünist parti için ayrı ayrı olduğuna göre, başka ülkelerin ve partilerin bizim yolumuzu izlemeleri gerekmez.

"Uzun vâdeli bir arada yaşama ve karşılıklı denetim" sloganı da ülkemizdeki belirli tarihsel koşulların bir sonucudur, birdenbire ortaya atılmamıştır, yılların bir ürünüdür. Uzun vâdeli bir arada yaşama fikri, uzun süredir vardı, ama bu slogan açık bir biçimde sosyalist sistemin temelli olarak kurulduğu geçen yıl ortaya konulmuştur. Burjuva ve küçük-burjuva demokratik partilerin, işçi sınıfının partisi ile yan yana uzun bir süre bulunmasına niçin izin verilmelidir? Sosyalizm dâvasında da, halkı birleştirme görevine kendilerini gerçekten adamış ve halkın güvenini kazanmış diğer bütün demokratik partilerle uzun

vâdeli bir arada var olma siyasetini benimsememek için hiçbir neden yoktur. 1950 Haziran'ında, Siyasal Danışma Konferansı Birinci Ulusal Komisyonunun ikinci oturumunda, bu sorunu şöyle ortaya koymuştum:

> Herhangi bir kimse halka hizmet etmeyi gönülden istiyorsa, halk güç durumdayken onlara gerçekten yardım etmişse, iyi işler yapmışsa ve iyi şeyler yapmaya aralıksız devam ediyorsa, halk ve halk hükümeti, bu kimseye yaşamını kazanma ve ülkeye hizmet etme fırsatını vermekten kaçınmayacaktır. Kaçınması için de neden yoktur.

Burada açıklanan esas, partilerin uzun süre bir arada yaşamaları için gerekli olan siyasal temeldi. Komünist Partinin isteği olduğu kadar politikası da, öteki demokratik partilerle uzun bir süre yan yana var olmaktır. Ancak demokratik partilerin uzun zaman yaşayıp yaşamayacakları sırf Komünist Partinin arzusuna bağlı olmayıp, bu partilerin varlık nedenlerini ne kadar haklı çıkaracaklarına ve halkın güvenini sürdürüp sürdürmemelerine de bağlıdır. Partilerin birbirlerini eleştirmeleri ve öğütlerde bulunmaları anlamında karşılıklı denetleme ilkesi de eskidir. Tek yanlı olmayan bu denetleme, Komünist Partinin öteki demokratik partileri denetlediği kadar öbür partilerin de onu denetlemesi demektir. Öteki demokratik partilerin, partimizi denetlemelerine izin vermenin ne gereği var? Çünkü bireyler kadar, bir partinin de kendisininkinden farklı görüşleri duymaya çok büyük ihtiyacı vardır. Komünist Parti üzerinde denetimin esas olarak emekçi halk ile parti üyeleri tarafından uygulandığını hepimiz biliyoruz. Öteki demokratik partilerin de bu denetime katılmalarıyla daha büyük yararlar sağlayacağımız doğaldır. Şu da var ki, partimizle öteki demokratik partiler arasında yapılan eleştiriler ve öğütler, ancak yukarda belirtilen altı ölçüte uyduğu takdirde, olumlu bir rol oynayacaktır. İşte bunun için öteki demokratik partilerin ideolojik yenileşmeye ve yeni toplumun gereksinmelerini karşılamak için partimizle uzun süre bir arada yaşamaya ve karşılıklı denetlemeye iyi niyetlerle katılacaklarını umuyoruz.

IX. BİR AVUÇ İNSANIN YARATTIĞI KARIŞIKLIKLAR SORUNU ÜZERİNE

1956'da az sayıda işçi ve öğrenci, bazı yerlerde grev yaptılar. Bu karışıklıkların ilk ve en yakın nedeni maddî çıkarlarıyla ilgili bazı isteklerin karşılanmamasıydı. Bunlardan bir kısmı karşılanmalıydı ve karşılanabilirdi de, ama diğerleri yersiz ya da çok aşırı ve bu yüzden de uzun süre karşılanması olanaksızdı; ama daha önemli bir neden, lider durumunda olanların bürokratik anlayışıydı. Bazı durumlarda böylesine bürokratik hataların sorumluluğu daha yüksek makamlara yüklenmeli, bütün suç, alt kademedekilerde aranmamalıdır. Bu karışıklıkların başka bir nedeni de, işçiler ve öğrenciler arasında yürütülen ideolojik ve siyasal eğitimin yetersizliğidir. Aynı yıl az sayıda tarım kooperatifleri üyeleri de bir karışıklık çıkardılar. Bunun da ana nedeni, liderlerin bürokratlığı ve kitleler arasındaki eğitim çalışmalarının eksikliğiydi. Şurası kabul edilmelidir ki, bazı kimseler, yakın ve kişisel çıkarlarına fazla önem veriyorlar ve uzun süreli, ulus ölçüsün-deki ortak çıkarları, ya hiç ya da yeteri, kadar anlamıyorlar. Siyasal ve toplumsal yaşamdaki deneyim eksikliği nedeniyle bazı gençler, eski ve yeni Çin arasında doğru bir karşılaştırma yapamıyorlar. Ülkemiz halkının, kendisini emperyalistler ile Guomindang gericilerinin baskısından kurtarmak için ne sıkıntılar çektiğini, ne savaşlar verdiğini ya da mutlu bir sosyalist toplumun kurulmasından önce, uzun bir süre ağır bir çalışmaya gereksinme olduğunu, bu gençlerin iyice anlamaları elbette kolay değildir. İşte bunun için, siyasal eğitim, kitleler arasında ilginç ve etkili bir tarzda yürütülmeye devam ettirilmelidir. Karşılaştığımız güçlükleri kendilerine açıkça anlatmalı, bu güçlüklerin çözüm yolları tartışılmalıdır.

Bu karışıklıkları onaylamıyoruz. Halk arasındaki çelişkiler "birlik-eleştiri-birlik" formülü gereğince çözümlenebilir. Oysa karışıklıklar, kayıplara neden oluyor ve sosyalizmin gelişmesini önlüyor. Halkımızın sosyalizmden yana olduğuna, disipline önem verdiğine, mantıklı olduğuna, yersiz karışıklık çıkartmayacağına inanıyoruz. Ama bu, ülkemizde, kitlelerin karışıklık çıkarmasının olanağı olmadığı anlamına

gelmez. Bu konuda şunlara dikkat etmeliyiz: (1) Karışıklıkların temel nedenini yok etmek için, bürokrasinin kökünü kazımalıyız; ideolojik ve siyasal eğitimi geniş ölçüde iyileştirmeliyiz ve bütün çelişkileri gereği gibi ele almalıyız. Bunları yaparsak, genellikle, herhangi bir karışıklık çıkmayacaktır. (2) Eğer karışıklıklar bizim kötü çalışmamızın bir sonucu olarak ortaya çıkmışsa, neden olanları doğru yola getirmeli, ve bu olaylardan, çalışmalarımızı iyileştirmek, kadroları ve kitleleri eğitmek ve geçmişte ihmal edilmiş sorunlara çözümler bulmak için yararlanmalıyız. Bir karışıklığı ele alırken bıkıp usanmadan çalışmalıyız, aşırı basitleştirilmiş yöntemler kullanmamalıyız ve iyice yatışmadan, sorunu kapanmış olarak ilân etmemeliyiz. Elebaşılar çok yerinde nedenler olmaksızın, işlerinden alınmamalı ya da kovulmamalıdır. Yalnız, yasalar gereğince haklarında işlem yapılması gerekli suçlular ve karşı-devrimciler, bu kuralın dışında bırakılmalıdır. Bizimki gibi büyük bir ülkede, az sayıda insanın karışıklık çıkarmasından paniğe kapılmak yersiz olur. Üstelik bu gibi olayları, bürokrasiden kurtulmak için birer neden sayıp lehimize çevirebiliriz.

Toplumumuzda bir de çok az sayıda, kamu yararına kula-kasmayan, mantığa boş veren, suç işleyen ve yasaları çiğneyen insan vardır. Bunlar, güttüğümüz yumuşak siyasetten yüz bulup onu tahrif edebilir ve halk kitlelerini kışkırtmak için kasten akla-uygun olmayan isteklerde bulunabilir ya da toplum düzenini bozmak için söylentiler yayabilirler. Bunların başıboş bırakılmasından yana değiliz. Tam tersine, bunlara karşı gerekli yasal kovuşturmaya geçilmelidir. Halk kitleleri, böylelerinin cezalandırılmalarını ister. Böyle yapmazsak, halkın istemlerine karşı gelmiş oluruz.

X. KÖTÜ ŞEYLER İYİ ŞEYLERE ÇEVRİLEBİLİR Mİ?

Dediğim gibi, toplumumuzda, bazı kimselerin karışıklıklar çıkartması kötü bir şeydir ve biz, bunu doğru bulmuyoruz. Ama karışıklıklar çıkınca, bunlar, bizi ders almaya, bürokrasiyi yenmeye ve kadroları, kitleleri eğitmeye zorluyor. İşte bu anlamda kötü şeyler, iyi şeyler haline çevrilebilir. Her çeşit karışıklığa bu gözle bakılabilir.

Macaristan olayının kötülüğü herkes için ortadadır. Ama bunun bile ikili bir özelliği olmuştur. Olaylar sırasında, yerinde bir yol tutmakla, kötü bir şey, iyi bir şey haline getirilebilmiştir. Macar devleti, şimdi her zamankinden daha sağlamdır ve sosyalist bloktaki öteki ülkeler de bundan gerekli dersleri almışlardır.

Aynı şekilde, 1956'nın ikinci yarısında komünizme ve halka karşı dünya çapında girişilen kampanya, elbette kötü bir şeydi. Ama bu kampanya bütün ülkelerdeki partileri ve işçi sınıfını eğitmeye ve sağlamlaştırmaya hizmet etti, böylece de iyi bir şey haline geldi. Bu dönemin fırtınaları ve baskıları altında, birçok ülkede partilerden istifalar oldu. Bu istifalar üye sayısını azaltacağı için elbette kötü bir şeydir, ama bunun bile iyi bir yanı olmuştur. Gidişe gönülsüz katılanların ayrılmasıyla, geriye kalan çoğunluk, şimdi daha büyük bir birlik içersindedir. Bu, neden iyi bir şey olmasın?

Özetlersek, her şeyi her yönü ile görmeli, hem olumlu hem olumsuz yanlarını dikkate almalıyız. Belirli koşullar altında kötü bir şey iyi sonuçlara, iyi bir şey kötü sonuçlara yol açabilir. İki bin yıl önce Lao Tzu, "İyi talih kötü talihin, kötü talih de iyi talihin içinde yatar."[1] demişti. Japonlar, Çin'e saldırdıkları zaman buna zafer demişlerdi. Çin toprağının büyük bir kısmını ele geçirdiler ve Çinliler de buna yenilgi dediler. Ne var ki, Çin'in yenilgisi zaferi, Japonların zaferi de yenilgiyi içinde taşıyordu. Bunu, tarih böylece kanıtlamadı mı?

Şimdi dünyanın her yanında, insanlar, üçüncü bir dünya savaşının çıkıp çıkmayacağını tartışıyorlar. Bu konuda psikolojik olarak hazırlıklı, olmalıyız ve aynı zamanda, soruna tahlilci bir gözle eğilmeliyiz. Kesinlikle barıştan yanayız ve savaşa karşıyız. Ama emperyalistler bir başka savaş çıkartmakta ısrarlıysalar da bundan korkmamalıyız. Bu sorun karşısındaki tavrımız, bütün karışıklıklar karşısındaki tavrımızın aynısıdır: Birincisi, ona karşıyız; ikincisi, ondan korkmuyoruz. Birinci Dünya Savaşını 200 milyonluk nüfusuyla Sovyetler Birliğinin doğuşu izledi. İkinci Dünya Savaşının ardından toplam nüfusu 900 milyonu bulan sosyalist kamp doğdu. Emperyalistler üçüncü bir dün-

[1] Lao Tzu, Bölüm LVIII.

ya savaşı daha çıkartmakta ısrar ederse, kesinlikle yüzlerce milyon insan daha sosyalizme geçecek ve o zaman yeryüzünde emperyalistler için pek fazla yer kalmayacaktır. Emperyalizmin bütün yapısının tamamiyle çökmesi de ihtimal dâhilindedir.

Belirli koşullar altında bir çelişkinin iki karşıt yönünün her biri, aralarındaki mücadelenin sonucu olarak kaçınılmaz olarak kendi karşıtına dönüşür. Burada koşullar önemlidir. Belirli koşullar olmadıkça, iki çelişik yönün hiç biri, kendi karşıtına dönüşemez. Dünyadaki bütün sınıflar içersinde proletarya, durumunu en çok değiştirmek isteyendir. Ardından yarı-proleterler gelir. Çünkü birincilerin hiçbir şeyi yoktur, ikinciler de aşağı yukarı öyle. ABD'nin, Birleşmiş Milletlerin çoğunluğunu denetimi altında bulundurduğu ve dünyanın büyük bir kısmına egemen olduğu bugünkü durum, eninde-sonunda değişecek, geçici bir hâldir. Yoksul bir ülke olarak uluslararası işlerde haklarından yoksun bırakılmış olan Çin'in durumu da değişecektir. Yoksul ve haklarından yoksun edilmiş olan ülke, zengin ve haklarına sahip bir ülke olacaktır. Yani şeyler karşıtlarına dönüşecektir. Burada etkin koşul, sosyalist sistem ile el ele vermiş halkın büyük çabasıdır.

XI. TUTUMLU OLMAK ÜZERİNE

Burada kısaca tutumluluk sorunundan söz etmek istiyorum. Büyük bir kuruluşu yürütmek istiyoruz, ama ekonomimiz hâlâ çok yoksul. İşte bu noktada bir çelişki var. Bu çelişkiyi çözümlemenin tek yolu, her alanda sıkı bir tutumluluk içinde bulunmaktır.

1952'de "San Fan" hareketi sırasında devlet çarkındaki bozukluklara ve bürokrasiye karşı savaş açtık ve en çok da rüşvetle savaşım üzerinde durduk. 1955'de oldukça başarılı bir tutumluluk kampanyası açtık. Özellikle sermaye yatırımlarında verimsiz projelerdeki gereksiz yüksek standartlarla savaştık ve sınai üretimde hammadde kullanılmasında tutumlu olmayı istedik. Ama o sırada ulusal ekonominin bütün dallarında, hükümet dairelerinde, orduda, okullarda ve genellikle halk kuruluşlarında, tutumlu olmak ilkesi, kılı kırk yararcasına uygulandı. Bu yıl ilgilileri bütün ülkede her alanda savurganlık yap-

mamaya ve tutumlu olmaya çağırdık. Kuruluş ve inşa işinde hâlâ deneyimsiziz. Son birkaç yıldır büyük başarılar kazanıldıysa da, savurganlıklar da yapıldı. Sanayimizin temel kuruluşları olarak yavaş yavaş bazı büyük modern kuruluşları kurmak zorundayız. Bunları kurmaksızın, ülkemizi, birkaç on yılda modern bir sanayi ülkesi haline getirenleyiz. Ama işletmelerimizin çoğu bu biçimde kurulmamalıdır. Daha çok, küçük ve orta işletmeler kurmalı ve eski toplumdan devralınan sanayiden geniş ölçüde yararlanmalıyız. Böylece az parayla çok iş yapmış oluruz. Tutumluluğa sıla sıkıya uymak ve savurganlıkla savaşmak ilkelerinde, parti merkez komitesinin 1956 Kasım'ında yaptığı ikinci genel toplantıda bu konuya ağırlık verildiği için, iyi sonuçlar alınmıştır. Bu kampanya, eksiksiz ve aralıksız sürdürülmelidir. Öteki hatâlarımızı ve yanlışlarımızı eleştirmek gibi, savurganlıkla mücadele de yüzümüzü yıkamaya benzer. İnsanlar hergün yüzlerini yıkamazlar mı? Bütün demokratik partiler, hiçbir partiye bağlı olmayan demokratlar, aydınlar, sanayiciler ve tüccarlar, işçiler, köylüler ve zanaatçılar, yani kısacası, ülkemizin altı yüz milyon halkı, üretimi artırmalı, tutumlu olmalı, gösteriş ve savurganlıktan kaçınmalıdır. Bu, ekonomik yönden de, siyasal yönden de büyük önem taşır. Son zamanlarda insanlarımızın çoğu arasında tehlikeli bir eğilim kendisini gösterdi: kitlelerin sevinç ve güçlüklerini paylaşmada bir isteksizlik, kişisel, çıkarlarına ve mevkilere bir düşkünlük. Bu çok kötü bir şey. Bu tehlikeli eğilimi yenmenin tek yolu, üretimi artırmak, tutumlu olmak, örgütlerimize bir çekidüzen vermek, ve kadrolarımızı daha alt seviyelere atayarak, bunların yeniden üretici işlere dönmelerini sağlamaktır. Bütün kadrolarımız ve halkımız, şunu hiç akıldan çıkarmamalıdırlar ki, ülkemiz büyük bir sosyalist ülke olmakla birlikte, ekonomik bakımdan geri ve yoksuldur. Bu da büyük bir çelişkidir. Çin'i zengin ve güçlü görmek istiyorsak birkaç on yıl sürecek sıkı bir çalışmaya hazır olmalıyız. Bu çalışma, öteki şeyler yanında, ülkemizi çetin ve yoğun bir çalışmayla kurma siyasetini, tutumluluğa tam bir bağlılığı ve savurganlıkla savaşımı içine alır.

XII. ÇİN'İN SANAYİLEŞME YOLU

Burada sanayileşmeye giden yolumuzu tartışırken, her şeyden önce, ağır sanayi ile hafif sanayiin ve tarımın gelişmeleri arasındaki ilişkiler üzerinde duracağız. Ağır sanayi, Çin ekonomik kuruluşunun çekirdeğidir. Bu, böyle kabul edilmelidir. Ama aynı zamanda tarım ve hafif sanayiin gelişmesine de dikkat edilmelidir.

Çin nüfusunun yüzde-sekseninden fazlası köylerde yaşayan büyük bir tarım ülkesi olduğu için, sanayi ile tarım, aynı zamanda gelişmek zorundadır. Ancak o zaman sanayi, hammadde ve pazar bulabilir ve güçlü büyük sanayiin kurulması için gerekli fonu biriktirebilir. Hafif sanayiin tarımla yakın ilişkisi olduğunu herkes bilir. Tarımsız hafif sanayi olmaz. Ama tarımın ağır sanayie önemli bir pazar hazırladığı bu kadar açıklıkla anlaşılmış değildir. Bu gerçek, teknolojik gelişmeler ve tarımın modernleştirilmesinin daha fazla makineye, gübreye, sulama tesislerine, elektrik gücü projelerine ve çiftlikler için ulaştırma araçlarına, köylerde oturan tüketiciler için yakıt ve inşaat malzemesine gereksinme gösterilmesiyle, daha açık anlaşılır hale gelecektir. İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık Planlar döneminde, eğer biz, tarımımızı daha da geliştirirsek ve böylelikle hafif sanayide nispeten daha büyük bir gelişme sağlayabilirsek, bundan, bütün ulusal ekonomi yarar görecektir. Tarım ve hafif sanayiin gelişmesiyle ağır sanayie pazar ve fon sağlanacak ve daha hızlı olarak büyüyecektir. Sanayileşmenin hızlı gidişi gibi görünebilecek bu durum, gerçekte hiç de öyle değildir. Hattâ, bu tempo, biraz daha hızlandırılabilir de. Çin'in kurtuluş öncesinin rekoru olan 1943'teki yüz bin tonluk yıllık çelik üretimi, üç-beş yıllık plan ya da biraz daha uzun bir süre sonunda, yirmi milyon tona, hatta bunun da üstüne çıkartılabilir. Böyle bir durum, hem köy, hem de kent halkını sevindirecektir.

Bugün ekonomik sorunlar üzerinde uzun uzun durmak niyetinde değilim. Ardımızda yalnızca yedi yıllık bir ekonomik kuruluş dönemi bırakmış bulunuyoruz. Bu yüzden de hâlâ deneyimsiz sayılırız ve daha fazla deneyime gereksinmemiz vardır. İşin başında devrimci faaliyet üzerinde de pek deneyimimiz yoktu, birkaç kez tökezleyip bun-

lardan ders aldıktan sonra ulusça zafere ulaştık. Şimdi yapılması gereken şudur: ekonomik kuruluşta deneyim kazanmak için geçecek zamanın, devrimci faaliyetlerde bu tip deneyimi edinmek için harcadığımız zamandan daha kısa olmasını sağlayalım ve bu, bize, eskisi kadar pahalıya malolmasın. Ekonomide deneyim kazanmak pek ucuza malolmasa da, devrimci donem içindeki kadar da pahalıya malolmamasını diliyorum. Bu konuda sosyalist ekonominin nesnel gelişme yasalarıyla öznel anlayışımız arasında bir çelişkinin bulunduğunu bilmeliyiz. Bu çelişkinin uygulama yoluyla çözümlenmesi gerekiyor. Ayrıca bu çelişki, çeşitli kişiler arasındaki bir çelişki olarak belirecektir. Yani, nesnel yasaları nispeten doğru anlayanlarla bu yasaları nispeten doğru anlamayan kimseler arasındaki çelişki söz konusudur. İşte bu da halk arasındaki bir çelişkidir. Her çelişki nesnel bir gerçektir. Onu anlamak ve doğru bir biçimde çözümlemek de bize düşen bir görevdir.

Yurdumuzu bir sanayi ülkesi haline getirmek için Sovyetler Birliği'nin ileri deneyimlerinden yararlanmamız gerekiyor. Sovyetler Birliği, kırk yıldır sosyalizmi kurmakta olup, onun deneyimleri bizim için çok değerlidir. Bizim için bu kadar çok fabrikanın planını çizen ve bize bu kadar çok fabrika yapan kimdir? Amerika mı, yoksa İngiltere mi? Hayır, ikisi de değil. Bunu yapmayı yalnız Sovyetler Birliği istemiştir. Çünkü kendisi de sosyalist bir ülkedir ve bizim müttefikimizdir. Sovyetlerden başka, bazı kardeş Doğu Avrupa ülkeleri de bize yardım etti. İster sosyalist, ister kapitalist olsun, her ülkenin deneyimlerinden bir şeyler öğrenebileceğimiz doğru olmakla birlikte, esas olan Sovyetler Birliği'nin deneyimlerinden yararlanmaktır. Başkalarından bir şey öğrenirken birbirinden farklı iki tutum vardır. Birincisi, dogmacı davranışla, yurdumuzun koşullarına uysa da uymasa da her şeyi taklit etmek. Bu, iyi bir tutum değildir. İkinci tutum, kafamızı kullanarak yurdumuzun koşullarına uyan şeyleri öğrenmektir. Yani bize yararlı olacak deneyimleri almaktır. Benimsememiz gereken tutum budur.

Sovyetler Birliği ve bütün öteki sosyalist ülkelerle aramızdaki dayanışmayı güçlendirmek, temel siyasetimizdir ve çıkarımız da

buradadır. Bir de Asya ve Afrika'daki barışsever ülkeler vardır. Bunlar ile ele aramızdaki dayanışmayı güçlendirmeli ve geliştirmeliyiz. Bu iki güçle elele olunca, yalnız kalmayacağız. Emperyalist ülkelere gelince, bunların halklarıyla da birlik olmalı, bu ülkeler ile barış içinde birarada yaşamaya, iş yapmaya, olası savaşları önlemeye çalışmalı ve ne olursa olsun, haklarında gerçeğe uymayan düşünceler beslememeliyiz.

11
DOĞRU FİKİRLER NEREDEN GELİR?

Mayıs 1963

Bu pasaj, Yoldaş Mao Zedung'un talimatıyla hazırlanan "Çin Komünist Partsis Merkez Komitesinin Mevcut Kırsal Çalışmalarımızdaki Bâzı Sorunlar Hakkında Karar Tasarısı"ndan alınmıştır. Pasaj bizzat Yoldaş Mao Zedung tarafından kaleme alınmıştır.

Doğru fikirler nereden gelir? Bunlar gökten mi inerler? Hayır. Bunlar zihinde doğuştan mı vardır? Hayır. Bunlar toplumsal pratikten ve yalnız ondan gelir. Bunlar, üç çeşit toplumsal pratikten gelirler: üretim için mücadele, sınıf mücadelesi ve bilimsel deney. İnsanın düşüncesini, toplumsal varlığı belirler. İleri sınıfların niteliği olan doğru fikirler, bir kez kitleler tarafından kavranınca, toplumu ve dünyayı değiştiren maddî bir güce dönüşür. Toplumsal pratiğinde insan, çeşitli mücadelelere girer ve hem başarılarından, hem de başarısızlıklarından zengin deneyimler kazanır. Nesnel dış dünyanın sayısız görüngüleri, insanın beyninde, beş duyu organı yoluyla yansır. Bu organlar, görme, koklama, işitme, tatma ve dokunma organlarıdır. İlk başta, bilgi algısaldır. Kavramsal bilgiye, yani fikirlere sıçrama, yeterli algısal bilgi biriktiğinde meydana gelir. Bu, bir biliş sürecidir. Biliş sürecinin bütünündeki ilk aşama, nesnel maddeden öznel bilince, var oluştan fikirlere gidilen aşama budur. Kişinin bilincinin ya da (teorileri, politikaları planları ya da, önlemleri içeren) fikirlerinin nesnel dış dünyanın yasalarını doğru bir biçimde yansıtıp yansıtmadığı, bunların doğru olup olmadığının ayırt edilmesinin mümkün olmadığı bu aşamada, henüz belli değildir. Ardından, biliş sürecinin ikinci aşaması, bilinçten maddeye, fikirlerden varlığa geri gidilen ikinci aşama gelir.

Bu, teorilerin, politikaların, planların ya da önlemlerin öngörülen sonucu verip vermediğini sınamak üzere ilk aşamada edinilen bilgi toplumsal pratiğe uygulandığı aşamadır. Genel bir deyişle, bunda başarılı olanlar doğru, başarısız olanlar yanlıştır. Bu, özellikle insanın doğayla mücadelesinde geçerlidir. Toplumsal savaşımda ileri sınıfı temsil eden güçler, fikirleri doğru olmadığından değil, mücadele eden güçler dengesinde gerici güçler karşısında o ân için yeterince güçlü olmadıkları için bâzen yenilirler. Bu yüzden yenilgileri geçicidir, eninde sonunda zafere ulaşacaklardır. İnsan bilgisi, pratikte sınanmak yoluyla bir sıçrama daha yapar. Bu sıçrama öncekinden daha önemlidir. Çünkü, bilişteki ilk sıçramanın, yani nesnel dış dünyayı yansıtma sırasında formüle edilen fikirlerin, teorilerin, politikaların siyasetlerin, planların ve önlemlerin doğruluk ya da yanlışlığını kanıtlayan, bu sıçramadır. Doğruyu sınamanın başka yolu yoktur. Ayrıca proletaryanın dünyayı bilmekteki tek ve biricik amacı onu değiştirmektir. Çoğu kez doğru bir bilgiye, maddeden bilince, sonra tekrar maddeye; yani pratikten bilgiye, sonra tekrar pratiğe giden bu sürecin birçok kez yinelenmesiyle ulaşılır. Marksist bilgi teorisi, diyalektik materyalist bilgi teorisi budur. Yoldaşlarımız arasında bu bilgi teorisini henüz anlamayanlar var. Bunlara, fikirlerinin, düşüncelerinin, siyasetlerinin, yöntemlerinin, planlarının, vardıkları sonuçların, tumturaklı nutuklarının ve uzun makalelerinin kaynağının ne olduğu sorulunca, soruyu garip karşılıyorlar ve karşılık veremiyorlar. Ayrıca bunlar, maddenin bilince, bilincin maddeye dönüşebileceğini de anlayamıyorlar; oysa bu sıçramalar günlük yaşamda durmadan yinelenmektedir. Bu nedenle, yoldaşlarımızın, diyalektik materyalist bilgi teorisiyle yetiştirilmeleri gerekiyor. Böylece, düşüncelerini doğru yönlendirebilir, araştırmada, incelemede ve deneyimlerini özetlemede gelişme sağlar, güçlükleri yener, daha az yanlış yapar, işlerini daha iyi görürler ve Çin'in büyük ve güçlü bir sosyalist ülke olması, dünyanın ezilen ve sömürülen geniş halk kitlelerine yardım etmek şeklindeki büyük enternasyonalist görevini yerine getirebilmesi için daha sıkı çalışırlar.

12
FELSEFE MESELELERİ ÜZERİNE KONUŞMA

18 Ağustos 1964

Felsefe, ancak sınıf mücadelesi varsa var olabilir. Pratikten kopuk olarak epistemoloji (bilgi teorisi) tartışmak zaman kaybıdır. Felsefe çalışan yoldaşlar, köylük bölgelere gitmelidirler. Bu kış ya da gelecek baharda gidip sınıf mücadelesine katılmalıdırlar. Sağlığı yerinde iyi olmayanlar bile gitmelidir. Gitmek kimseyi öldürmez. Olup olacağı soğuk algınlığıdır ki fazladan birkaç kat giyinirlerse her şey yoluna girer.

Hâlihazırda üniversitelerde yapıldığı gibi, kitaptan kitaba ve kavramdan kavrama gitmenin faydası yoktur. Felsefe, kitaplardan mı çıkar? Marksizmin üç temel unsuru, bilimsel sosyalizm, felsefe ve ekonomi politiktir.[1] Temel, sosyal bilimdir, sınıf mücadelesidir. Proletarya ile burjuvazi arasında bir mücadele vardır. Marx ve diğerleri bunu gördüler. Ütopik sosyalistler daima burjuvaziyi iyiliksever olmaya ikna etmeye çalışırlar. Bundan iş çıkmaz, proletaryanın sınıf mücadelesine dayanmak zorunludur. Daha o zamanlar birçok grev olmuştu. Bir İngiliz parlamento soruşturması, 12 saatlik işgününün kapitalistlerin çıkarları açısından sekiz saatlik işgününden daha elverişsiz oldu-

[1] [Bir başka deyişle, (1) Marksist felsefe, yani doğada, insan toplumunda ve insan düşüncesinde var olan çelişkilerin gelişmesinin genel yasasıyla ilgilenen diyalektik materyalizm ve tarihsel materyalizm; (2) Toplumunun ekonomisinin gelişmesini yöneten yasayı aydınlatan ve kapitalist sınıfın işçi sınıfını nasıl sömürdüğünü ortaya koyan (artı değer teorisi) Marksist ekonomi politik; ve (3) Kapitalist toplumun daha yüksek bir toplum aşamasına evrilmek zorunda ve proletaryanın kapitalist sistemin mezar kazıcısı olduğunu gösteren bilimsel sosyalizm. (ayrıntılar için Bkz. Lenin, Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Bileşeni.)]

ğunu tespit etmişti. Ancak bu bakış açısından hareket edilmesiyle Marksizm ortaya çıktı. Temel, sınıf mücadelesidir. Felsefe incelemek ancak bundan sonra gelebilir. Kimin felsefesi? Burjuva felsefesi mi, yoksa proletarya felsefesi mi? Proletarya felsefesi, Marksist felsefedir. Bir de klasik iktisadı dönüştürmüş proleter iktisadı var. Felsefeyle uğraşanlar, felsefenin önce geldiğine inanıyorlar. Ezenler, ezilenleri eziyorlar; ezilenler ise, felsefeden önce, buna karşı koymak ve bir çıkış yolu bulmak ihtiyacındadırlar. İnsanlar, ancak bunu başlangıç noktası olarak aldıkları zaman Marksizm-Leninizm ortaya çıktı ve felsefeyi keşfettiler. Hepimiz bu yoldan geçtik. Beni öldürmek istediler; Çan Kayşek beni öldürmek istiyordu. Böyle böyle, sınıf mücadelesiyle uğraşmaya, felsefe yapmaya başladık.

Üniversite öğrencileri bu kıştan itibaren köylük bölgelere gitmeye başlamalıdırlar. Toplum ve insan bilimleri bölümlerindekilerden söz ediyorum. Doğa bilimleri öğrencileri ise henüz yerlerinden oynatılmamalıdır; gerçi onları da bir süre için gönderebiliriz. Toplumsal ve beşerî bilimler – tarih, siyasal iktisat, politika, edebiyat, hukuk – üzerine çalışan herkes, hiç istisnasız gitmelidir. Profesörler, asistanlar, idarecilerin ve öğrencilerin hepsi, beş aylığına gitmelidirler. Eğer beş ay için taşraya veya fabrikalara giderlerse, biraz algısal bilgi edineceklerdir. Atları, inekleri, koyunları, tavukları, köpekleri, domuzları ve pirinci, sorgum, fasulye, buğday, darı çeşitlerini bir görmüş olurlar. Kışın giderlerse harmanı göremezler, ama yine de hiç olmazsa toprağı ve insanları görürler. Biraz sınıf mücadelesi deneyimi edinmek – üniversite diye buna derim ben. Hangi üniversite, Pekin Üniversitesi mi, yoksa Halk Üniversitesi mi daha iyidir diye tartışılıyor.[2] Şahsen ben, kır üniversitesinin mezunlarındanım; az buçuk bir şeyler

[2] [Hem 1919 4 Mayıs Hareketini başlatan eski Pekin Üniversitesi'nin hem ABD'lilerce kurulan Yençing Üniversitesinin mirasçısı ve devamcısı olan Pekin Üniversitesi, 1949'dan beri genel entelektüel mükemmelliği bakımından Çin'in en itibarlı öğretim kurumu olmayı sürdürmektedir. Yine Pekin'de bulunan Halk Üniversitesi (Cen-nin ta-hsüeh) özellikle işçi ve köylü kökenli öğrencilerin katılabileceği dersler için kurulmuştur.]

öğrendim orada. Geçmişte Konfüçyüs'ü inceledim ve *Dön Kitap* ile *Beş Klasik* üzerine altı yıl harcadım.[3] Ezbere öğrendim, ama anlamadım. O sırada Konfüçuyüs'a içtenlikle inanıyor ve hattâ (onun fikirlerini savunan) denemeler yazıyordum. Daha sonra yedi yıl süreyle bir burjuva okuluna gittim. Yedi, altı daha 13 yıl eder. Bilinen bütün burjuva yavelerini, doğal ve toplumsal bilimleri öğrendim. Biraz pedagoji de öğrettiler. Buna, beş yıllık ortaokul, iki yıllık lise ve kütüphanede geçirdiğim zaman da dâhildi.[4] O sırada Kant'ın düalizmine, özellikle idealizmine inanıyordum. Başlangıçta feodaldim ve burjuva demokrasisini savunuyordum. Toplum beni devrime katılmaya zorladı. Birkaç yıl ilkokul öğretmenliği ve sonra dört yıllık bir okulun müdürlüğünü yaptım. Aynı zamanda altı yıllık bir okulda tarih ve Çince öğrettim. Kısa bir süre lisede de öğretmenlik yaptım, fakat hiçbir şey anlamadım. Komünist Partisi'ne katıldığımda bir devrim yapmamız gerektiğini biliyordum, ama neye karşı ve nasıl? Elbette emperyalizme ve eski topluma karşı devrim yapmak zorundaydık. Emperyalizmin ne menem bir şey olduğunu pek az anlamıştım; ona karşı nasıl devrim yapabileceğimizi ise daha da az. 13 yıl boyunca öğrendiklerimin hiçbiri devrim yapmaya yaramıyordu. Sâdece aracı, dili kullandım. Makale yazmak bir araçtır. Öğrenimimin içeriğini ise hiç kullanmadım. Konfüçyus, "iyilik severlik, insanlığın karakteristik unsurudur" ve "iyilik severi insan başkalarını sever" diyordu.[5] Peki o kimi sevmişti?' Bütün insanları mı? Hiç bile! Sömürücüleri mi sevmişti? Tam olarak bu da değil. O, sâdece sömürücülerin bir kısmını sevmişti. Yoksa Konfüçyüs niçin yüksek bir görevli olamadı? İnsanlar onu istemiyordu. O, insanları seviyor ve birleşmelerini istiyordu. Ama mesele aç kalmaya ve "üstün insan yoksulluğa katlanabilir" ilkesine

[3] [Konfüçyüs klasiklerinden Dört Kitap, yeni başlayanların üzerinde çalıştığı temel metin, Beş Klasik daha geniş bir derlemedir.]

[4] [Mao Zedung, 1912–13 kışında Hunan Eyalet Kütüphanesi'nde okuyarak geçirdiği altı ayı, kendi öğrenim süreçleri arasında en değerli dönemlerden olduğunu çeşitli zamanlarda anlatmıştır.]

[5] [Birinci cümle *Doctrine of the Mean,* ikinci cümle *Mençiyus* 4. Kitap.]

gelince, az daha canından olacaktı, Kuang halkı onu öldürmeye kalktı.[6] Batıya seyahatinde Çı'in'e[7] uğramadı diye onu eleştirenler oldu. Aslında, *Kasideler Kitabı'ndaki* "Yedinci Ayda Ateş Yıldızı En Yüksek Noktasını Geçer" şiiri, Şensi'deki olaylardan söz etmektedir. Bir de, Çıin Dükü Mu[8] öldüğünde üç yüksek görevlisinin de öldürülüp onunla birlikte gömülüşü olayını anlatan "Sarı Kuş" şiiri var. Su-ma Çien, *Kasideler Kitabı'nı* çok değerli buluyordu. İçindeki 300 şiirin, hep eski zamanların bilge ve seçkin kişileri tarafından yürekleri kabardığında yazıldığını söylüyordu. (Oysa) *Kasideler Kitabı'ndaki* şiirlerin büyük bir kısmı çeşitli devletlerin üslûbundadır, sıradan halkın türküleridir: bilge ve seçkin kişiler, sıradan halktan başkası değildir. "Yürekleri kabardığında yazılan" ise bir insanın yüreği öfkeyle dolduğunda tutup bir şiir yazdığı anlamına gelir, o kadar!

Ne eker ne biçersiniz,
Üç yüz yuvarlak küpü nasıl pirinçle doldurursunuz?
Av peşinde yormazsınız tatlı canınızı;
Nerden gelir peki, şu bıldırcınlar avlunuzda asılı gördüğümüz?
Bakındı şu büyük adama!
O değil mi aylaklıktan ekmek yiyen?[9]

"Maaşını alıp işe uğramamak" deyimi buradan gelir. Bu, Tanrı katını

[6] [Bu alıntı, Konfüçyüs'ün *Seçme Eserleri*'nden. *Seçme Eserler*'de Kuang halkının Konfüçyüsü tutuklaması ve öldürmek istemesi anlatılmaktadır.]

[7] [Göründüğü kadarıyla Mao, buradan oraya gitmiş olsun ya da olmasın, kendisinin derlediği kabûl edilen *Kasideler Kitabı*'na ikisi Mao tarafından zikredilen bu bölgeye ait çok sayıda şiir aldığına göre, Konfüçyüs'ün Çıin devletine bir muhalefeti olmadığına işaret etmektedir (Çıin, MÖ Birinci binyılda bugünkü Şensi eyaletinde hüküm süren bir devletti. Buranın hükümdarı MÖ 221 yılında bütün Çin'i fethederek aynı adla anılan imparatorluk hanedanını kurdu.)].

[8] [Su-ma Çien (MÖ. 145-90) Başlangıçtan kendi zamanına dek Çin tarihini aktaran Şi-çi (Tarih Kayıtları) ile tanınan Çin'in ilk büyük tarihçisi.]

[9] [Çevirisi verilen bu şiir ve adı geçen öbür ikisi, *Kasideler Kitabı*'ndan alınmıştır.]

suçlayan ve yöneticilere karşı çıkan bir şiirdir. Konfüçyus da bir parça demokrattı: [*Kasideler Kitabı*'na] erkekle kadın arasındaki aşkı anlatan şiirler de aldı.[10] Çu Si, yorumlarında, bunları gizli aşk mâceralarını anlatan şiirler olarak niteliyor. Aslında bir kısmı böyledir, bir kısmı ise değildir: Bu sonuncular, prens ile tebaası arasındaki ilişkileri anlatmak için erkek ve kadın benzetmesini kullanmakladır. Şu'da (bugünkü Seçuan) Beş Sülale ve On Ülke zamanında, Vey Çuang'ın[11] yazdığı "Çı'in'in Karısı Kıştan Yakınıyor" diye bir şiir vardı. Gençliğinde yazmıştı ve prensine duyduğu hasreti anlatıyordu.

Şu (köylere) gitmek meselesine dönelim. İnsanlar, bu kış ve ilkbahardan itibaren gruplar halinde ve sırayla, sınıf mücadelesine katılmak için gitmeye başlamalıdır. Ancak, bu şekilde bir şeyler öğrenebilirler; devrimi öğrenebilirler. Siz aydınlar bütün gün hükümet dairelerinde oturuyor, iyi yiyor, iyi giyiniyor ve yürüyüşe bile çıkmıyorsunuz. Bu yüzden hastalanıyorsunuz. Giyim, yemek, evler ve spor yapmamak (hareketsizlik), hastalığa yol açan dört büyük etkendir. Eğer iyi hayat şartlarının tadını çıkarmayı bırakıp biraz daha kötü şartlara geçerseniz, gidip sınıf mücadelesine katılırsanız, "dört temizlik" ve "beş aleyhtarlık"[12] içine girer ve bir sağlamlaşma işleminden geçerseniz, siz aydınlar kendiniz hakkında yeni bir bakış açısı kazanacaksınız.

---

[10] [Aşk şiirleri, Çinli eleştirmenler tarafından geleneksel olarak, yüksek memurlar ile emrinde oldukları prens arasındaki ilişkilerin alegorisi olarak yorumlanagelmiştir. Çu Si (bkz.: 42 numaralı not), aşk şiirlerinin gerçekten aşk şiiri olarak kabul edilmesi gerekliğini ileri sürmüştü. Mao Zedung, bu şiirlerin bâzen gerçekten aşk şiiri, bâzen ise alegori olduğunu ortaya koyuyor.]

[11] [Vey Çuang, MS 858–910 yılları arasında, yani Tang (618–906) döneminin sonu ile Beş Sülale döneminin başlarında (907–960) yaşamış olan ünlü bir şairdi. Mao, *Kasideler Kitabı* için uygulanan yorumlama ilkelerinin bütün klasik şiire de uygulanması gerektiğini savunuyor.]

[12] [Mao'nun 1962 sonbaharında Sekizinci Merkez Komitesinin Onuncu Genel Toplantısından sonra başlattığı Sosyalist Eğitim Hareketi, köylük bölgelerde, "dört temizlik" ve şehirlerde ise "beş aleyhtarlık" adıyla anılıyordu. Dört temizlik: Ekonomi ve örgütlenme, ideoloji, politika alanlarındaki sosyalist düzeltmeleri içeriyordu.]

Eğer sınıf mücadelesiyle uğraşmazsanız, bu uğraştığınız felsefe nedir?

Niçin gidip bir denemiyorsunuz? Eğer hastalığınız çok artarsa geri dönersiniz – abartmanın âlemi yok. Ölümün eşiğine gelecek kadar hastalanırsanız, o zaman dönmelisiniz. Gider gitmez biraz cesaret kazanacaksınız. *(Kang Şeng şunları ekledi:* "Bilimler Akademisinin Felsefe ve Sosyal Bilimler bölümlerindeki araştırma enstitüleri de toptan gitmelidir. Bunlar şu anda. antikaların incelenmesi enstitüleri haline, tütsü dumanlarını içine çekerek beslenen bir periler diyarına dönüşmek üzeredir. Felsefe Enstitüsü'nde kimse *Kuang ming ci-pao'yu* okumuyor.") Ben sâdece *Kuang-ming ci-pao* ile *Ven-huy pao'yu*[13] okuyorum. *Halkın Günlüğü*'nü okumuyorum, çünkü *Halkın Günlüğü* teorik yazılar basmıyor; biz bir karar aldık mı onu basıyorlar. *Kurtuluş Ordusu Gazetesi* canlıdır, okunabilir. *(Kang Şeng Yoldaş*[14]: "Edebiyat Enstitüsü Çu Ku-çeng'e hiç dikkat etmiyor; Ekonomi Enstitüsü de Sun Yeh-fanga[15] ve onun liberalizmine, kapitalizm taraftarlığına hiç dikkat etmiyor.")

Bırakın kapitalizme gitsinler. Toplum son derece karmaşıktır. İnsanlar sadece sosyalizm yönelirse kapitalizme yönelmezse çok basit olmaz mı? O durumda karşıtların birliğinden yoksun kalmaz, sırf tek yanlı olmaz mıydık? Bırakınız yapsınlar. Bırakınız deli gibi bize saldırsınlar, sokaklara dökülsünler, silâhlanıp isyân etsinler – Bütün bunla-

[13] [Guang ming Cih-pa": Çin Demokratik Birliği'nin yayın organı. "Venhuy pao": Şanghay'da yayımlanan Parti dışı bir organ. Burjuva eğilimleri yüzünden Nisan 1957'de Mao Zedung tarafından eleştirildi. Kültür Devrimi'ni başlatan yazılar 1965 Kasım'ında burada yayımlandı.]

[14] [Çu Ku-çeng, Çin ve dünya tarihi konusundaki birçok eserin yazarıydı. 1950'den bu yana Şanghay'da, Futan Üniversitesinde profesördü. 1962'de tarih ve sanat üzerine yazdığı bir yazıda. "Zeitgeist" üzerine ileri sürdüğü fikirler Yang Sien-çen'ın felsefî teorilerinin estetik alanındaki bir ifadesiydi. (bkz.: 19 no'lu dipnot)]

[15] [Sun Yeh-fang o sırada Bilimler Akademisi İktisat Enstitüsü müdürü, 1966'da görevinden azledildi. Kang Şeng'ın belirttiği gibi. meslekî temaslarda bulunduğu bazı Sovyet ve Doğu Avrupa iktisatçılarının sosyalist bir ekonomide kâr dürtüsünün rolü konusundaki fikirlerini benimsemişti.]

ra razıyım. Toplum son derece karmaşıktır, tek bir komün, tek bir *hsien*, tek bir Merkez Komite yoktur ki ikiye bölünemesin. İşte bakın: Köy Çalışmaları Dairesi dağıtılmadı mı?[16] Bu daire kendini tamâmen aile birimi muhasebesine ve "dört büyük özgürlük"ü – faizcilik özgürlüğü, ticaret yapma özgürlüğü, işgücü kiralama özgürlüğü ve toprak alıp satma özgürlüğü – yaymaya hasretmişti. Geçmişte [bu yolda] bir beyanname yayımlamışlardı. Deng Zu-huy benimle tartıştı. Merkez Komitesi'nin bir toplantısında, dört büyük özgürlüğü yürürlüğe sokma fikrini ileri sürdü. [17]

Yeni Demokrasi'yi pekiştirmek ve ilelebet pekiştirmeye devam etmek, kapitalizme bağlanmaktır.[18] Yeni Demokrasi, proletarya önderliğinde bir burjuva demokratik devrimdir. Yalnız toprak ağalarına ve komprador burjuvaziye dokunur; millî burjuvaziye hiç dokunmaz.

---

[16] [1955 yazında, Mao'nun 31 Temmuz konuşmasının tarım üreticileri kooperatiflerinin kurulmasına yeni bir güç katmasından az önce Parti'nin Köy Çalışmaları Dairesi (Liu Şao-çi'nin teşvikiyle) ve acele ve zamansız kuruldukları iddiasıyla birçok kooperatifi dağıtmıştı.]

[17] [Deng Zu-huy (1895-1972). 1952'den itibaren Köy Çalışmaları Kesiminin başkanıydı. 1955'te bazı kooperatiflerin dağıtılmasındaki sorumluluk payı nedeniyle 1950'lerin sonlarından itibaren etkinliği giderek azaldıysa da 1960'ların başlarında, Mao'nun burada sözünü ettiği siyasetlerin Parti içinde tartışılması sırasında, Mao'ya enerjik bir muhalefet yürütecek kadar etkiliydi. Hem Köy Çalışmaları Dairesi hem Deng Zu-huy kooperatiflerin dönüşümü konulu bir tartışmada Yoldaş Mao Zedung tarafından ağır şekilde eleştirilmişti. (Ayrıntılar için bkz.: *Bütün Eserler*, C. 5, s.224-25)]

[Maddî teşviklere ve özel toprak mülkiyetine ağırlık veren bu siyasetleri anlatmak için Kültür Devriminin başlangıcından bu yana yayımlanan belgelerde, "Sanzi yibao" ("Üç özgürlük ve bir güvence') deyimi, "dört büyük özgürlük" deyiminden daha sık kullanılmakladır. Liu Şao-çi'nin ve sempatizanlarının köylük bölgelerdeki gerici çizgisinin özeti olduğu var sayılan bu kavram hakkında, bkz. "Çin'in Köylük Bölgelerinde İki Çizgi Arasındaki Mücadele", *Peking Review* no: 40 (1967). s. 11-19]

[18] [Liu Şao-çi ve başkaları tarafından savunulan Sağ oportünist bir görüş. Bununla ilgili olarak bkz. Mao Zedung Yoldaşın ÇKP Merkez Komitesi Siyasal Büroso toplantısında yaptığı "Genel Hattan Ayrılan Sağ Sapmacı Görüşleri Çürütün başlıklı konuşması. Seçme Eserler C. V, s. 93–94.]

Toprağı bölüp köylülere vermek, feodal toprak ağalarının mülkiyetini köylülerin özel mülkiyetine dönüştürmek demektir ve bu burjuva devriminin sınırlarını aşmaz. Toprağı bölüşmek öyle görülmedik bir marifet değildir, Mac Arthur, Japonya'da bunu yaptı. Napolyon da toprağı dağıtmıştı. Toprak reformu, ne kapitalizmi yıkabilir ne de sosyalizme götürebilir.

Şu ânki devletimizde iktidarın aşağı yukarı üçte biri düşmanın veya düşman sempatizanlarının elindedir. 15 yıldır uğraşıyoruz ve şimdi ülkenin üçte ikisine hâkimiz. Hâlihazırda bir [Parti] şube sekreterlerini, kızınızı gelin vermeyi bırak, birkaç paket sigaraya satın alabilirsiniz. Toprak reformunun barış içinde gerçekleştirildiği ve toprak reformu ekiplerinin çok zayıf olduğu bazı yerler vardı; şimdi oralarda birçok problem olduğunu görebilirsiniz.

Felsefe üzerine malzemeleri aldım [*çelişkiler sorunu üzerine malzemeler kast ediliyor – stenografın notu*] Taslağa [*"İki Birleşip Bir Olur"*[19] *anlayışını eleştiren bir makalenin taslağı kast ediliyor*] bir göz alabildim; diğerlerini okuyamadım. Analiz ve sentez üzerine olan malzemelere de baktım.

Karşıtların birliği yasası üzerine ve bu konuda burjuvazinin ne dediği, Marx, Engels, Lenin ve Stalin'in ne dediği, revizyonistlerin ne dediği üzerine, bu gibi malzemeler toplamak iyidir. Burjuvaziyi ele alalım. Bugün Yang Sien-çen karşıtların birliğinden söz ediyor, eskilerden de Hegel bundan söz ederdi. Böyle adamlar eskiden de vardı. Şimdiyse daha bile kötüye gittiler. Eskiden Bogdanov ve Lunaçarski de vardı: bunlar Tanrıcılıktan dem vuruyorlardı. Bogdanov'un ekono-

[19] ["İkinin birleşip bir olması" fikri, 1955'ten beri Yüksek Parti Okulunun başkanı olan Yang Sien-çen (d. 1899) tarafından 1960'ların başlarında ileri sürülmüştü. Bu kavram, mücadelenin ve çelişmenin önemini küçümsüyor ve Mao'nun "birin ikiye bölünmesi" görüşüyle, yani belli çelişkiler çözümlendikten sonra bile mücadelenin, özellikle sınıf mücadelesinin tekrar tekrar ortaya çıktığı görüşüyle çatışıyordu. Yang Sien-çen'in görüşleri 1964 Temmuz'undan itibaren basında şiddetle eleştirildi. Stenografın notunda sözü edilen, "makale taslağı", herhalde Yang'a yöneltilecek hücumlardan birinin önceden onayı için Başkan Mao'ya sunulan bir özeti veya taslağı olacak.]

mik görüşlerini okudum. Lenin de okumuş ve anlaşılan ilk birikim üzerine olan bölümü doğru bulmuş (Kang Şeng: "Bogdanov'un ekonomik teorileri, modern revizyonizminkilerden belki biraz daha aydınlıktı. Kautsky'nin ekonomik teorileri Kruşçev'inkilerden biraz daha aydınlıktı ve bugün Yugoslavya da Sovyetler Birliği'nden biraz daha aydınlıktır. Alt tarafı, Cilas, Stalin hakkında bir iki iyi şey söylüyor; Stalin'in Çin meseleleri hakkında özeleştiri yaptığını söylüyor.")

Stalin, Çin meselelerini ele alışta hatâlar yapmış olduğunu hissediyordu ve bunlar hiç de küçük hatâlar değildi. Biz. birkaç yüz milyonluk büyük bir ülkeyiz; oysa o, bizim devrimimize ve iktidarı ele geçirmemize karşı çıktı. Bütün ülkede iktidarı ele geçirmek için yıllar boyu hazırlanmıştık: Japonya'ya Karşı Savaş'ın tümü, bir hazırlıktı. "Yeni Demokrasi Üzerine" yazısı da dâhil olmak üzere, o dönemin Merkez: Komitesi belgelerine bakarsanız bu gâyet açık görülür. Yani şu: "Bir burjuva diktatörlüğü kuramazsınız: ancak proletaryanın önderliği altında da Yeni Demokrasi'yi kurabilirsiniz. Ancak proletarya tarafından önderlik edilen bir halkın demokratik diktatörlüğünü kurabilirsiniz. Ülkemizde seksen yıl boyunca burjuvazinin önderlik ettiği bütün demokratik devrimler başarısız oldu. Bizim önderliğimizdeki demokratik devrim mutlaka zafere ulaşacaktır. Tek çıkış yolu budur: başka çıkış yolu yoktur. Bu ilk adımdır. İkinci adım sosyalizmi kurmak olacaktır." Bundan dolayıdır ki, "Yeni Demokrasi Üzerine", tam bir programdı. Politikayı, ekonomiyi ve kültürü ele alıyordu, sâdece askerî meseleleri ele almakta başarısız oldu. (Kang Şeng: "'Yeni Demokrasi Üzerine', dünya komünist harekeli açısından çok önemlidir. İspanyol yoldaşlara sorduğumda, kendileri için meselenin Yeni Demokrasi'yi değil, burjuva demokrasisini kurmak olduğunu söylediler. Kendi ülkelerinde, üç noktayla, orduyla, köylük bölgelerle, siyasî iktidarla ilgilenmediler. Kendilerini tamamen Sovyet dış politikasının ihtiyaçlarına uydurdular ve hiçbir şey başaramadılar.") Bunlar Cen Du-siyu'nun politikalarıdır! "Komünist Partisi'nin bir ordu örgütlediğini ve sonra da başkalarına devrettiğini söylüyorlar." Bu tamamen yanlıştır. (Kang Şeng Yoldaş: "Bunlar, aynı zamanda ne siyasî iktida-

rı istiyor ne de köylülüğü seferber ediyorlardı. O sırada Sovyetler Birliği onlara şöyle dedi: 'Eğer proletarya önderliğini kabul ettirirseniz, İngiltere ve Fransa buna karşı çıkabilir ve bu Sovyetler Birliği 'nin çıkarlarına uygun düşmez.")

Ya Küba? Küba'da, tamamen bir politik iktidar ve bir ordu kurmakla ilgilendiler. Aynı zamanda geçmişteki (bizim yaptığımız) gibi köylülüğü seferber ettiler; bu nedenle başarıya ulaştılar.

(Kang Şeng Yoldaş: "Bir de, onlar (İspanyollar) savaştıklarında burjuva usulü bir düzenli savaş yürüttüler, Madrid'i sonuna kadar savundular: [20] *Bütün her şeyde kendilerini Sovyet dış politikasına tabî kıldılar.")*

Üçüncü Enternasyonal'in dağılmasından önce bile, biz üçüncü Enternasyonal'in emirlerine uymadık. Zunyi Konferansı'ndauymadık ve daha sonra da. Düzeltme Hareketi' de dahil olmak üzere, nihayet bir karar tasarısını ("Partimizin Tarihindeki Bazı Meseleler Üzerine Karar") [21] benimsediğimiz ve "solculuk" hatalarını düzelttiğimiz Yedinci Kongreye kadaruzanan on yıl boyunca onlara hiç itaat etmedik. Bu dogmatikler, Çin'in özelliklerini hiç, ama hiç incelemiyorlardı; kendilerini köylük bölgelere atmalarından on küsur yıl sonra da köylük bölgelerdeki toprak, mülkiyet ve sınıf ilişkilerini hâlâ hiç, ama hiç bilmiyorlardı. Sırf oraya gitmekle köylük bölgeleri anlayamazsınız: köylük bölgelerdeki bütün sınıflar ve tabakalar arasındaki ilişkileri

[20] 1936 Ekim'inde başlayan Madrid savunması iki buçuk yıl sürdü. Faşist Almanya ve İtalya, 1936'da faşist İspanyol savaş ağası Franco'yu İspanya'ya bir saldırı savaşı açmak için kullandı. Halk Cephesi Hükümeti önderliğindeki İspanya halkı demokrasiyi kahramanca savundu. Başkent Madrid'deki çarpışmalar bütün savaşın en şiddetli çarpışmalarıydı. İngiltere, Fransa ve öbür emperyalist ülkelerin "müdahil olmama" politikalarıyla saldırganlara yardımcı olması ve Halk Cephesindeki iç bölünmeler yüzünden Madrid 1939 Mart'ında düştü. Buradaki eleştiri sonuna dek dövüşen İspanyol Cumhuriyetçilerin kararlılığına değil, savaşta belirleyici olan şeyin arazideki güçlü noktalar olmadığı aksiyomunu kavramayı başaramamamış olmalarına yöneliktir.

[21] [Bkz.: 20 Nisan 1945'te kabûl edilen 'Partimizin Tarihindeki Bâzı Sorunlar Hakkında Karar", *Bütün Eserler,* C. III, s. 177-225 (1965 baskısı).]

incelemeniz gerekir. Ben onları kendi kafamda en nihayet açıklığa kavuşturana kadar bu meseleler üzerinde on yıldan fazla kafa yordum. Kahvede, kumarhanede, her çeşit insanla temas etmeli ve onları soruşturmalısınız. 1925'te Köylü Hareketi Eğitim Enstitüsü'nde[22] aktiftim ve köy araştırmaları yapıyordum. Kendi köyümde, inceleme yapmak üzere yoksul köylüleri arayıp buldum. Acınacak bir hayatları vardı, yiyecek hiçbir şeyleri yoktu. Birlikte domino (hani o gök, yer, insan, uyum, Mey Çien, Çang Sang ve sıralı cinsinden) oynadığım, sonra da bir yemek ısmarladığım bir köylü vardı. Yemekten önce, yemek sırasında ve yemekten sonra onunla konuştum ve köylük bölgelerdeki sınıf mücadelesinin niçin o kadar keskin olduğunu anladım. Benimle konuşmayı kabul etmesinin nedenleri şunlardı: Birincisi, ona insan muamelesi yapıyordum; ikincisi, ona yemek ısmarlamıştım ve üçüncüsü, benden biraz para kazanması mümkündü. Ben hep ütülüyordum, bir iki gümüş lira ütüldüm ve sonuç olarak çok memnun kaldı. Kurtuluştan sonra beni iki kere görmeye gelen bir arkadaş vardı. Kurtuluştan önce bir ara işleri çok bozulmuştu ve bir lira borç almak için beni aradı. Ben ona karşılıksız yardım olarak üç lira dolar verdim. O zamanlarda böyle karşılıksız yardım bulmak çok güçtü. Babam, bir insan kendini kollamadığı takdirde yerin ve göğün onu cezalandıracağı görüşündeydi. Annem ona karşı çıkıyordu. Babam öldüğünde, cenazesine çok az kişi katıldı. Annem öldüğümle ise cenaze çok kalabalıktı. Bir seferinde Ko Lao Huy ailemizi soydu. Ben onların haklı olduğunu, çünkü halkın hiçbir şeyi olmadığını söyledim. Annem bile bunu asla kabul edemiyordu.

Bir keresinde Çangşa'da pirinç yüzünden kargaşalıklar çıktı ve eyalet valisi dövüldü. Fasulyelerini pazarda satmış ve eve dönmekte olan birtakım Siang Sianglı satıcılar vardı. Onları durdurup durumu sordum. Kırmızı ve Yeşil Çeteler de köylük bölgelerde toplantılar yapıyor ve büyük aileleri yiyip bitiriyorlardı. Bunlar Şanghay gazetelerinde yazıldı ve kargaşalıklar, ancak Çangşa'dan asker gönderildiği

[22] [Mao bu enstitüdeki faaliyetine 1925'te başladı, fakat başına geçmesi ve esas katkısını yapması 1926 yılı.]

zaman bastırıldı. (İsyancılar) Disiplinsizdiler, orta köylülerin pirincine el koyuyorlardı, böylece kendilerini tecrit ettiler. Önderlerinden biri kâh oraya, kâh buraya kaçlı, nihayet dağlara sığındı, ama orada yakalandı ve idam edildi. Daha sonra köy eşrafı bir toplantı yaptılar ve birkaç yoksul köylüyü daha öldürdüler. O sırada henüz Komünist Partisi yoktu: bunlar, kendiliğinden sınıf mücadeleleriydi.

Bizi siyaset sahnesine toplum itti. Daha önce Marksizme dalmak kimin aklına gelirdi? Ben adını bile duymamıştım. Duyduklarım ve aynı zamanda okuduklarım, Konfüçyüs, Napolyon, Washington. Büyük Petro, Meiji Restorasyonu, üç seçkin ünlü İtalyan [yurtseveri] idi. Yani hep kapitalizmin kahramanlarıydı. Franklin'in bir biyografisini de okumuştum. Yoksul bir aileden geliyordu, daha sonra yazar oldu ve elektrik üzerine de deneyler yaptı. (*Cen Bo-da: "İnsanın âlet yapan bir hayvan olduğu tezini ilk Franklin ortaya attı"*)

İnsanın, âlet yapan bir hayvan olduğunu söylüyordu. Daha önceleri, insanın düşünen bir hayvan olduğunu söylüyorlardı. "Kalp organı düşünebilir"[23] diyorlardı, insanın bütün yaratılışın ruhu olduğunu söylüyorlardı. Kim bir toplantı yapıp onu [o makama] seçmiş? İnsan bu payeyi kendi kendine bahşetti. Bu görüş, feodal dönemde mevcutlu. Daha sonra Marx, insanın bir âlet yapıcı olduğu ve toplumsal bir hayvan olduğu görüşünü ileri sürdü. Gerçekte insanın büyük bir beyne ve iki ele sahip olması, ancak bir milyon yılın [evriminin] sonucudur. Gelecekte, hayvanlar gelişmeye devam edecektir. İki ele sahip olma yeteneğinin sâdece insana özgü olduğuna inanmıyorum. Atlar, sığırlar, davarlar evrilemez mi? Sâdece maymunlar mı evrim geçirir? Dahası, bütün maymunlar içinde sâdece bir türü evrilip diğer türleri evrim geçirmeden kalabilir mi? Bir milyon yıl sonra, on milyon yıl sonra, atlar, sığırlar, davarlar aynı bugün oldukları gibi mi kalacak? Sanırım değişmeye devam edecekler. Atlar, sığırlar, davarlar ve böcekler, hepsi değişecek. Hayvanlar bitkilerden evrildi, deniz yosunlarından evrildi. Çang Tay-yen, bütün bunları biliyordu. Devrim konusunda Kang Yu-vey ile tartıştığı kitabında, bu ilkeleri savunuyor-

[23] [Bu alıntı, *Mençiyus* Altıncı Kitap, kısım IV, bölüm I5'tendir.]

du.[24] Yeryüzü başlangıçla ölüydü: ne bitki, ne su ne de hava vardı. Kim bilir kaç 10 milyon yıl sonra su oluştu: hidrojen ve oksijen hemencecik ve herhangi bir şekilde suya dönüşmez. Suyun da kendi tarihi vardır. Daha da önceleri, hidrojen ve oksijen bile mevcut değildi. Ancak, hidrojen ve oksijen ortaya çıktıktan sonra, bu iki elementin birleşip su olmasının imkânı ortaya çıktı.

Doğa bilimlerinin tarihini incelemeliyiz: Bu konuyu ihmal etmek olmaz. Birkaç kitap okumalıyız. Bugünkü mücadelelerimizin ihtiyaçlarına göre okumakla, hedefsiz bir şekilde okumak arasında büyük bir fark vardır. Fit Ying[25] hidrojenle oksijenin ancak yüzlerce ve binlerce kere yan yana geldikten sonra su meydana getirdiğini sövlüyor; bu hiç de basit bir "ikinin birleşip bir olması" olayı değildir. Fu Ying bu konuda da haklıdır. Onu bulup konuşmak istiyorum. (Lu Ping'e hitaben:) Sizler, Fu Ying'in her dediğine kesinkes karsı çıkmamalısınız.[26]

Bugüne kadar analiz ve sentez açık bir şekilde tanımlanmamıştır. Analiz konusu daha açık, ama sentez konusunda pek bir şey söylenmemiştir. Ay Zu-çi[27] ile konuştum. Bugünlerde sadece kavramsal

[24] [Burada muhtemelen Çang Ping-lin'in 1903'te yayımlanan ünlü "Kang Yu-vey'in Devrim Üzerine Mektubunun Çürütülmesi" adlı makalesi kastediliyor. Bu makalede Çang, sâdece devrim mi tedricî reformlar mı sorunu değil, Kang'ın önemini küçültmeye eğilimli olduğu Mançularla Çinliler arasındaki ırksal farklılıklar konusunda da muhatabına şiddetle saldırmıştı. Çang, Mançuların Çin'i yönetmeye kesinlikle lâyık olmayan yabancı ve çürümüş bir ırk olduğunu ileri sürerken bu bağlamda mevcut türler ve ırklar arasındaki farklılıkların tarihin ürünü olduğuna işaret ederek evrim konusunu tartışmıştı.]

[25] [Fu Ying, muhtemelen 1964'te yaşıyor olan Çinli bir bilim adamıdır. Hakkında başka bir bilgi bulunamadı.]

[26] [Lu Pine, bu sırada Pekin Üniversitesi rektörüydü. 1966 Haziran'ında görevinden azledildi ve mücadele hedeflerinden biri oldu.]

[27] [Ay Zu-çi (d.1910-1966) öldüğünde Yüksek Parti Okulu'nun başkan yardımcısıydı. Partinin önde gelen felsefe sözcülerinden biriydi. Rusçadan diyalektik materyalizm üzerine kitaplar çevirmiş Marksizmi kitlelere mal etmeyi amaçlayan birçok kitap ve makale yazmıştı 1 Kasım 1964'te *Halkın Günlüğü*'nde Mao'nun bu konuşmasında biraz önce söz efttiği "burjuva" filozofu Yang Si-en-çen'e, "ikinin birleşip bir olması" konusunda hücum eden bir yazısı yayımlanmıştı.]

sentez ve analizden söz edildiğini, objektif pratik sentez ve analizden pek söz edilmediğini söyledi. Komünist Partisi'nin ve Guomindang'ın proletaryanın ve burjuvazinin, toprak ağalarının ve köylülerin, Çinlilerin ve emperyalistlerin analiz ve sentezini nasıl yapıyoruz? Örneğin Komünist Partisi ve Guomindang açısından bunu nasıl yapıyoruz? Bunun analizi, çok basit bir sorundur: Ne kadar güçlü olduğumuz, ne kadar toprağımız, kaç üyemiz, kaç askerimiz, Yenan gibi kaç üssümüz olduğu, zaaflarımızın neler olduğu sorunudur. Elimizde hiç büyük şehir yok, ordumuz, yalnız 1 milyon 200 bin ve dış yardım almıyoruz. Oysa Guomindang büyük miktarda dış yardım alıyor. Yenan'la Şanghay'ı karşılaştırırsak, Yenan'ın sadece 7 bin nüfusu var: buna [Parti ve hükümet] organlarında çalışanları ve [Yenan'da konuşlanmış] birlikleri eklersek, toplam 20 bin oluyor. Sadece el zanaatları ve tarım mevcut. Bunu nasıl olur da büyük bir şehirle karşılaştırabiliriz? Güçlü noktalarımız ise, Guomindang'ın halktan kopuk olmasına karşılık, bizim halkın desteğini almamızdır. Sizin daha çok toprağınız askeriniz ve silâhınız var, ama askerleriniz zorla silâh altına alınmış ve subaylarla erler arasında ihtilaf var. Kuşkusuz ordularının oldukça büyük bir kısmı önemli bir savaş yeteneğine sahiptir, bir vuruşta hepsi çökecek diye bir şey yok. Zayıf noktaları şudur: Anahtarı, halktan kopuk olmalarıdır. Biz halk kitleleriyle birleşiyoruz. onlar halk kitlelerinden kopuyorrlar.

Onlar propagandalarında Komünist Partisi'nin ortak mülkiyeti ve kadınların ortak olmasını getirdiğini söylüyorlar ve bu fikirleri ilkokullara kadar sokuyorlar. Şöyle bir şarkı bestelediler: "Çu De ile Mao Zedung. yakıp yıkarak ve her şeyi yaparak çıkageldiklerinde hâliniz ne olacak?" İlkokul öğrencilerine bunu söylemeyi öğrettiler ve onlar da öğrenir öğrenmez, gidip analarına, kız ve erkek kardeşlerine sordular ve böylece tam tersi bir etkiyle, bizim propagandamızı yaptılar. (Şarkıyı) duyan ve babasına soran küçük bir çocuk vardı. Babası: "Böyle şeyler sorma, büyüdüğünde kendin görür, anlarsın" dedi. Orta yolcunun biriydi. Derken çocuk amcasına da sordu. Amcası onu azarladı ve "Neymiş bu yakıp yıkma laflan? Bir daha duyarsam seni döverim!" dedi. Amcası eskiden Komünist Gençlik Birliği üyesiydi.

Bütün gazeteler ve radyo istasyonları bize saldırıyordu. Çok gazete vardı, her şehirde birkaç düzine vardı, her hizbin bir gazetesi vardı ve istisnasız hepsi komünizm düşmanıydı. Sıradan halkın hepsi dinliyor muydu onları? Hiç de değil! Çin işlerinde belli birdeneyimimiz var; Çin bir "serçe"dir.[28] Yabancı ülkelerde de her şey, zenginler ve fakirler, karşıdevrim ve devrim, Marksim-Leninizm ve revizyonizmden ibarettir. Herkesin komünizm düşmanı propagandayı yutacağına ve komünizm aleyhtarlığında birleşeceğine asla inanmamalısınız! O sıralarda biz de gazete okumuyor muyduk? Ama hiç de etkilenmedik işte.

Ben, *Kırmızı Odanın Düşü'nü* beş kere okudum ve ondan etkilenmedim. Onu tarih olarak okudum. İlkönce bir hikâye olarak, sonra da tarih olarak okudum. İnsanlar *Kırmızı Odanın Düşü*'nü okuduklarında dördüncü bölümü dikkatle okumuyorlar, oysa bu bölüm aslında kitabın özüdür. Bir de Cang-kuo malikânesini anlatan ve şarkılar besteleyip notlar yazan Leng Zu-sing var. "Su Kabağı Rahibinin, Su Kabağı Meselesini Halledişi" başlığını taşıyan dördüncü bölüm, "Memurların Nazarlığından söz etmekte ve dört büyük aileyi tanıtmaktadır:

> Yaşasın Nankingli Çiyalar! Diye haykır
> Onlar altınlarını küple tartarlar.
> Göğü deler Ah-pang Sarayı
> Ama yetmez
> Nankingli Şihleri barındırmaya.

[28] ["Bir serçeyi kesip biçmek ve incelemek" benzetmesi, deneyimden öğrenme ve özetlemeye dayanan bir uygulamalı teori ve çalışma yöntemidir. Bu çalışma yöntemi, bir görüngünün çok sayıda yinelenmesinden genellemelere ulaşmaya çalışmaktansa, prototiplerin incelenip araştırılması yoluyla derin çözümlemeler yapılmasını ve bu tahlillerden elde edilen deneyimlerin özetlenmesini savunur. Slogan, halk arasına yaygın bir deyiş olan "serçe küçük olsa da bütün hayatî organlara sahiptir" deyişine dayanır. Burada Mao Çin'in geniş uluslararası bakış açısından, bugün bütün dünyadaki devrim meselelerini yansıtan küçük bir dünya olduğunu işaret ediyor.]

Okyanusun Kralı,
Altın yatakları tükendiğinde,
Nankingli Vanglardan borç alır
Öyle zengindirler ki Nankingli Suehler,
Paralarını saymak bütün gün sürer...[29]

Kırmızı Odanın Rüyası, dört büyük ailenin her birini tek tek anlatır. Düzinelerle insanın kaderini etkileyen şiddetli bir sınıf mücadelesi hakkındadır, ama bu insanların ancak 20-30 kadarı hâkim sınıftandır (bu kategoride 33 kişi olduğu hesaplanmıştır). Yüeh Yang, Zu-çi, ikinci kız kardeş Yu, üçüncü kız kardeş Yu vb. bütün diğerleri köledir ve sayıları 300'den fazladır. Tarihi incelerken başlangıç noktası olarak sınıf mücadelesini almadığınız takdirde kafanız karışacaktır. Meseleler ancak sınıf tahlili yoluyla açık seçik tahlil edilebilir. *Kırmızı Odanın Rüyası* yazılalı 200 yıldan fazla oluyor ve kitap üzerine yapılan araştırmalar bugün bile meseleleri aydınlatabilmiş değildir; problemin güçlüğünü buna bakarak anlayabiliriz. Her ikisi de uzman olan Yü Ping-po ve Vang Kun-lun var.[30] Ho Çi-fang da bir önsöz yazdı.[31] Vu Şih-çang[32] adında biri de aynı konuyu ele aldı. Bütün bunlar,

[29] [Leng Zu-sing, Cang-kuo dükünün malikânesini, kitabın ikinci bölümünde anlatıyor. "Memurların Nazarlığı" veya "Mandarin'in Cankurtaranı" bölgenin zengin ve nüfuzlu ailelerinin listesiydi. Su Kabağı Tapınağı'nın eski rahibine göre, onları gücendirip kendi kariyerini mahvetmemek için her memurun bu listeyi taşıması gerekiyordu.]

[30] [Mao'nun Yü Ping-po'ya eleştirisi, Yü Ping-po'nun *Kırmızı Odanın Rüyası'nı* [*Bütün Eserler*, C. 5, s.150-51]genel olarak feodal toplumun mahkûm edilmesi değil, sadece bireysel talihsizliklerden yakınma olarak aldığı noktasında düğümleniyordu. Vang Kun-lun, 1950'lerde Pekin Belediyesi başkan yardımcısıydı.]

[31] [Ho Çi-fang (1911-), lirik bir şair ve edebiyat dünyasında güçlü bir şahsiyetti. 1954'te Yü Ping-po'ya karşı yürütülen mücadelede Yü'nün *Kırmızı Odanın Rüyası'nı* ilişkin yorumunda hatalı, ama siyasî bakımdan sadık olduğunu ileri sürerek, onu bir noktaya kadar savunmuştu. Kendisi de Büyük İleri Atılım sırasında eleştiriye uğradı.]

[32] [Vu Şih-çang'ın çalışması İngilizce'ye de çevrilmiştir: *On 'Tlie Red Chamber Dream'*, Oxford, Clarendon Press, 1961.]

Kırmızı Odanın Rüyası üzerine yakın zamanlarda yapılan araştırmalardır; eski araştırmaları saymayacağım bile. *Kırmızı Odanın Rüyası* hakkında Zay Yüan-pey'in görüşü yanlıştı; Hu şih'inki biraz daha doğruydu.[33]

Sentez nedir? Hepiniz iki karşıtın, Guomindang ile Komünist Partinin anakarada nasıl sentezlendiğine tanıklık ettiniz. Sentez şöyle oldu: Ordular karşı karşıya geldi ve biz onları parçaladık, lokma lokma yuttuk... Yang Sien-çen'in vaaz ettiği şekilde, ikinin birleşip bir olması olayı değildi bu, barış içinde bir arada var olan iki karşıtın sentezi değildi. Onlar barış içinde bir arada olmayı istemiyorlardı, sizi yutmak istiyorlardı. Öyle olsa, ne diye Yenan'a saldırsınlardı ki? Orduları üç sınır üzerindeki üç sien hariç, Kuzey Şensi'nin her köşesine girdi. Sizin kendi özgürlüğünüz var, bizim de kendi özgürlüğümüz. Sizden 250.000[34] kişi var, bizden ise 25 bin. Birkaç tugay, 20 binin az üzerinde bir şey. Analizi yaptık, sentezi nasıl yapacağız? Eğer bir yerlere gitmek istiyorsanız, buyrun gidin, biz yine de ordunuzu lokma lokma yutacağız. Muzaffer biçimde dövüşebildiğimizde dövüştük, kazanamayacağımız durumda geri çekildik. 1947 Mart'ından 1948 Mart'ına kadar düşmanın bütün ordusu doğaya karışıp gitti, çünkü on binlerce askerini imha etmiştik. Yi-çuan'ı sardığımızda ve Liu Kan şehri kurtarmaya geldiğinde, başkomutan Liu Kan öldürüldü, üç tümen komutanının ikisi öldürülüp diğeri esir alındı ve bütün ordu yok oldu. İste bu sentezdi. Tüfeklerinin ve toplarının tümü bizim tarafa sentez oldu ve askerleri de sentez oldu. Bizimle kalmak isteyen kalabilirdi, kalmak istemeyenlerin ise seyahat masraflarını ödüyorduk. Liu Kan'ı imha ettikten sonra Yi-çuan'daki tugay savaşmadan teslim oldu. Üç büyük seferde, Liao-Şen. Huay-Hay ve Pekin-Tien-zin seferlerinde sentez yöntemimiz neydi? Fu Zo-yi 400 bin kişi-

[33] [Mao'nun buradaki ifadesi Lu Hsün'ün görüşleriyle uyumludur.]

[34] [Mao'nun geçmişe dönüp Guomingdang ile son hesaplaşmayı hatırlatırken verdiği bu rakamlar, 1946'da iç savaşın yeniden başlaması sırasındaki rakamlardan çok Japonya'ya Karşı Savaş'ın başındaki rakamlardır. 1946'da nihai mücadele başladığında, Halk Kurtuluş Ordusu'nun mevcudu en az yarım milyon kişiyi u buluyordu.]

lik ordusuyla birlikle savaşmadan bizim tarafımıza sentez oldu ve hepsi tüfeklerini teslim ettiler.[35] Bir şeyin bir başka şeyi yemesi, büyük balığın küçüğü yutması, sentez budur. Kitaplarda bu asla böyle söylenmez. Ben de kendi kitaplarımda hiçbir zaman bu şekilde söylemedim. Kendi adına, Yang Hsien-çen, ikinin birleşip bir ettiğine ve iki karşıt arasındaki bu sentezin ayrıştırılamaz olduğuna inanıyor. Bu dünyada ayrılamaz bağlar ne demektir? Şeyler birbirine bağlanabilir, ama sonunda koparılmak zorundadır. Koparılamayacak hiçbir şey yoktur. Yirmi küsur yıllık mücadelemizde, bizim de birçoğumuz, düşman tarafından yutuldu. 300 bin kişilik Kızıl Ordu Şen-Kan Ning (Şensi-Kansu-Ningsia) bölgesine vardığında sadece 25 bin kişi kalmıştı. Diğerlerinin bir kısmı yutulmuş, bir kısmı dağılmış, bir kısmı öldürülmüş veya yaralanmıştı.

Karşıtların birliğini tartışırken, başlangıç noktamız olarak hayatı almalıyız. *(Kan Şen Yoldaş; "Sâdece kavramlardan söz etmekle olmaz.")*

Analiz olmaktayken, sentez de vardır ve sentez devam ederken, analiz de vardır.

İnsanlar, hayvan ve bitkileri yediklerinde de ilkönce analizle işe başlarlar. Niçin kum yemiyoruz? Pirinç kumlu olduğunda yenmez. Niçin atlar, sığırlar, davarlar gibi ot yemiyoruz da sadece lahana gibi şeyleri yiyoruz? Her şeyi tahlil etmeliyiz. Şen Nung, yüz otu tattı ve onların ilaç yapmada kullanılmasını başlattı.[36] On binlerce ve on binlerce yıl sonra, analiz nihayet neyin yenebileceğini ve neyin yenmeyeceğini açıkça gösterdi. Çekirgeler, yılanlar ve kaplumbağalar yenebilir. Yengeçler, köpekler ve su hayvanları yenebilir. Yemeyen bazı ecnebiler var. Kuzey Şensi'de su hayvanlarını yemezler, balık yemezler. Onlar kedi de yemez. Yılın birinde Sarı Irmak'ta büyük taşkın ol-

[35] [Pekindeki (o zamanki adıyla Peyping) Guomindang garnizonuna komuta eden General Fu Zo yi, gereksiz bir yıkımdan kaçınmal için 1949 Ocak'ında şehri savaşmadan teslim etti. Daha sonra Pekin hükümetimle sulama bakanı oldu.

[36] [Efsanevi İmparator Şen Nung'un. MÖ 3. bin yılda, tarımı öğretmiş ve özellikle bitkilerin tıbbî niteliklerini keşfetmiş olduğu söylenir.]

muş ve kıyıya on binlerce kilo balık vurmuştu: hepsini gübre olarak kullandılar.

Ben yerli bir filozofum; sizler yabancı filozoflarsınız.

(Kang; Şeng Yoldaş: "Acaba Başkan, üç kategori meselesi hakkında bir şeyler söyleyebilir mi?")

Engels üç kategoriden söz etti, ama bana kalırsa ben bu kategorilerden ikisine inanmıyorum. (Karşıtların birliği en temel yasadır, nitelikle niceliğin birbirine dönüşmesi nitelik ve nicelik karşıtlarının birliğidir ve yadsımanın yadsımasına gelince öyle bir şey yoktur.). Nitelikle niceliğin birbirine dönüşmesiyle yadsımanın yadsınmasını ve karşıtların birliği yasasını aynı düzeyde yan yana koymak tekçilik değil "üççülük"tür. En temel şey karşıtların birliğidir. Nitelikle niceliğin birbirine dönüşmesi nitelik ve nicelik karşıtlarının birbirine dönüşmesidir. Yadsımanın yadsınması diye bir şey yoktur. Onaylama, yadsıma, onaylama, yadsıma... şeylerin gelişmesinde, olaylar zincirindeki her halka hem onaylama hem yadsımadır. Feodal toplum köleci topluma göre bir yadsıma oluşturur ama kapitalist toplumla ilişkili olarak onaylamadır. Kapitalist toplum feodal toplumla ilişkisinde yadsıma, ama sırası gelince, sosyalist toplumla ilişkisinde onaylamadır.

Sentez yöntemi nedir? İlkel toplumun köleci toplumla yan yana var olması mümkün müdür? Yan yana var olabilirler, ama bu sâdece bütünün küçük bir parçasıdır. Genel görünüm sudur: İlkel toplum tasfiye olacaktır. Üstelik, toplumun gelişmesi, aşama aşama gerçekleşir, ilkel toplum da birçok aşamaya ayrılır. O sırada henüz kocaları öldüğünde kadınları da birlikte gömme âdeti yoktu, ama kadınlar kocalarına tâbi olmaya zorlanıyorlardı. İlk önce erkekler kadınlara tâbiydi, sonra işler karşıtına dönüştü ve kadınlar erkeklere tâbi oldu. Tarihin bu aşaması bir milyon yıldan fazla zamandır sürdüğü hâlde henüz sonuca ulaşmamıştır. Sınıflı toplum daha 5 000 yıl bile sürmüş değil: ilkel çağın sonundaki Lung Şan ve Yang Şao[37] kültürlerinde renkli

[37] [Kuzeydoğu ve kuzeybatı Çin'deki Lung Şan ve Yang Şan kültürleri, cilâlı taş devrinin en dikkat çekici iki kültürüydü. Mao'nu işaret ettiği gibi özel-

çömlekçilik vardı. Kısacası, biri diğerini yutar, biri diğerini devirir, bir sınıf tasfiye olur, başka bir sınıf yükselir, bir toplum tasfiye olur, başka bir toplum yükselir. Elbette, gelişme süreci içinde her şey bu kadar som değildir. Feodal topluma varıldığında, toplumsal yapının büyük kısmını feodal sistem belirlemekle birlikte, hâlâ köleci sistemden bir şeyler mevcuttur. Hâlâ bâzı serfler ve aynı zamanda zanaatkârlar gibi bağımlı emekçiler mevcuttur. Kapitalist toplum da o kadar som değildir ve daha gelişmiş kapitalist toplumlarda bile, geri bir kesim de vardır. Örneğin, ABD'nin güneyinde kölelik sistemi vardır. Lincoln kölelik sistemini kaldırdı, ama bugün siyah köleler hâlâ var ve mücadele çok şiddetlidir. Bu mücadeleye 20 milyondan fazla insan katılıyor; bu az şey değildir.

Bir şey bir başkasını yok eder, şeyler ortaya çıkar, gelişir ve zeval bulur, bu her yerde böyle olur. Şeyler başka şeyler tarafından imha edilmezlerse, o zaman kendi kendilerini imha ederler. İnsanlar niçin ölür? Aristokrasi de ölür mü? Bu bir tabiat kanunudur. Ormanlar insanlardan daha uzun yaşar, ama onlar bile ancak birkaç bin yıl dayanabilirler. Ölüm diye bir şey olmasaydı, bu dayanılmaz olurdu. Bugün Konfüçyüs'ü hâlâ hayatta görebilseydi, dünya bu kadar insanı taşıyamazdı. Çuang-zu'nun yaklaşımını doğru buluyorum.[38] Karısı öldüğünde, tef çalıp şarkı söylemişti. İnsanlar öldüğünde, diyalektiğin zaferini kutlamak, eskinin yıkılışını kutlamak için şölenler yapılmalıdır. Sosyalizm de tasfiye olacaktır: tasfiye olmazsa olmaz, çünkü o zaman komünizm olmaz. Komünizm, binlerce ve binlerce yıl sürecektir. Komünizmde nitel değişikliklerin olmayacağına, komünizmin nitel değişikliklerle farklı aşamalara bölünmeyeceğine inanmıyorum! Buna inanmıyorum! Nicelik niteliğe, nitelik niceliğe dönüşür. Komünizmin milyonlarca yıl hiç değişmeden, nitelik bakımından hep tamamen aynı kalabileceğine inanmıyorum. Diyalektiğin ışığında böyle bir

likle çömlekçilik sanatının gelişmişliğiyle dikkat çekerler.]

[38] [MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Çuang-zu adında birinin muhtemelen ancak bir kısmını yazdığı *Çuang-zu* kitabı, yalnızca Taoizmin üç klasik metninden biri değil, aynı zamanda Çin tarihindeki en büyük edebiyat şaheserlerinden biridir.]

şey düşünülemez. Sonra şu "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre" ilkesi var. Bir milyon yıl hep aynı iktisat bilgisiyle idare edebileceklerine inanıyor musunuz? Hiç düşündünüz mü bu meseleyi? O zaman iktisatçılara ihtiyacımız kalmazdı veya en azından tek bir ders kitabı her şeye yeterdi ve diyalektik ölmüş olurdu.

Diyalektik hayat, karşıtlara doğru sürekli harekettir. İnsanlık da en sonunda sona erecektir. İlahiyatçılar kıyamet gününden söz ederken kötümserdirler ve insanları korkuturlar. Biz, insanlığın sonunun insanlıktan daha ileri bir şey üretecek bir şey olduğunu söylüyoruz. İnsanlık hâlen emekleme çağındadır. Engels zorunluluklar âleminden özgürlük âlemine doğru ilerleyişten söz etmiş ve özgürlüğün, zorunluluğu anlamak olduğunu söylemişti. Bu cümle tamam değildir: meselenin sadece yarısını söylemekte ve kalanını söylememektedir. Sadece anlamak, sizi özgür kılar mı? Özgürlük, zorunluluğun anlaşılması *ve* zorunluluğun dönüştürülmesidir – insanın biraz çalışması da gerekir. Eğer yapacak bir iş olmaksızın sadece yerseniz, sadece anlarsanız, bu yeterli midir? Bir kanun keşfettiğinizde, onu uygulayabilmelisiniz, yeni bir dünya yaratmalı, araziyi açıp binalar dikmeli, madenler açmalı, sanayileşmelisiniz. Gelecekle daha çok insan olacak ve tahıl yetmeyecek, dolayısıyla insanların minerallerden yiyecek çıkarması gerekecek. Bu yüzden, ancak dönüştürme yoluyla özgürlük kazanılabilir. Gelecekle bu kadar özgür olmak mümkün olacak mı? Lenin, gelecekte, göklerde, sinekler kadar çok hava aracının uçuşacağını söylemişti. Her yerde birbiriyle çarpışacaklardır: bu meseleyi nasıl halledeceğiz.' Onları nasıl idare edeceğiz? Haydi idare ettik, her şey o kadar özgür mü olacak? Bugün Pekin'de 10 bin otobüs var: Tokyo'da 100 bin (taşıt) var (yoksa 80 bin mi?) dolayısıyla daha fazla otomobil kazası oluyor. Bizde otomobil daha az, aynı zamanda sürücüleri ve halkı da eğitiyoruz, dolayısıyla az kaza oluyor. 10 bin yıl sonra Pekin'de ne yapacaklar? Hâlâ 10 bin otobüs mü olacak? Belki de yeni bir şey icat edecekler. Öyle ki, bütün bu ulaştırma araçlarından vazgeçebilecekler, insanlar basit bir mekanizmayla her yere uçup istedikleri yere konabilecekler. Sadece zorunlulukları anlamak yetmez: şeyleri dönüştürmek de gerekir.

Komünizmin aşamalara ayrılmayacağına ve onda nitel değişimlerin olmayacağına inanmıyorum. Lenin her şeyin bölünebileceğini söylemişti. Buna örnek olarak atomu göstermiş ve sadece atomun değil elektronun da bölünebileceğini söylemişti. Oysa, eskiden atomun bölünemeyeceğine inanılırdı; atom çekirdeğinin parçalanmasıyla ilgili bilim dalı hâlâ çok yenidir, ancak yirmi-otuz yıllık bir geçmişi vardır. Bilginler, atom çekirdeğinin protonlar, anti-protonlar, nötronlar, anti-nötronlar, mezonlar, anti-mezonlar gibi oluşturucu parçalarını son birkaç on yıl içinde çözdüler. Bunlar ağır olanlardır; bir de hafif olanlar var. Bu keşiflerin çoğu, ancak İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında yapılmaya başlandı. Elektronların atom çekirdeğinden ayrılabileceği gerçeğine gelince, o daha eskiden keşfedilmişti. Bir elektrik telinde elektrik akımı, bakır veya alüminyumun dışındaki serbest elektronlar vasıtasıyla geçer. Dünyanın 300 li kalınlığındaki atmosferinde serbest elektron tabakaları bulunduğu keşfedilmiştir. Orada da elektronlarla atom çekirdeği ayrılmış bulunuyor. Henüz elektron parçalanabilmiş değildir, ama bir gün mutlaka onu da parçalayacaklar. Çuang-zu, "belli bir uzunluğu her gün yarıya bölmekle onu asla sıfıra indirgeyemezsin" demişti. [*Çuang-zu*, "Çeşitli Okullar Üzerine" bölümü [Bölüm 33G] Kung-sun Lung'dan naklen.] Bu gerçektir. İnanmıyorsanız hele bir düşünün. Eğer sıfıra indirgenebilseydi, bilim diye bir şey olmazdı. On binlerce şey sürekli ve sınırsız şekilde gelişmektedir ve sonsuzdurlar. Zaman ve mekân sonsuzdur. Mekânı ele alalım, gerek makroskobik ve gerekse mikroskobik olarak bakıldığında sonsuzdur, sonsuz olarak bölünebilir. Bu nedenle bir milyon yıl sonra bile bilim adamlarının yapacak işleri olacaktır. Sakata'nın *Doğal Bilimler Bülteni*ndeki temel parçacıklar üzerine yazısını çok beğendim.[39] Şimdiye kadar hiç böyle bir yazı görmemiştim. Diyalektik materyalizm budur. Lenin'den alıntı yapıyor.

[39] [Nügoya Üniversitesi'ndeki Japon fizikçisi Sakata Şiyuçi, "temel parçacıkların, doğa düzenini meydana getiren tek bir maddî, farklılaşmış ve sonsuz kategori olduğunu" savunmakladır. Bu görüşleri savunan bir yazısı. *"Kızıl Bayrak" ("Hungçi")* tarafından Haziran 1965'te yayımlandı.]

Felsefenin zaafı, pratik felsefe değil, yalnız kitabî felsefe yaratmış olmasıdır.

Daima yeni şeyler ortaya çıkarmalıyız. Aksi takdirde ne diye burada bulunuyoruz? Ne diye haleflerimiz olsun istiyoruz? Yeni şeyler, ancak gerçeklikte bulunabilir, gerçekliği kavramalıyız. Son tahlilde, Cen Çi-yü[40] Marksist midir, değil midir? Onun Budizm üzerine makalelerini çok beğendim. Belli bir araştırmaya dayanıyorlar [arkalarındaki] Cen Çi-yü, Tang Yung-tung'un öğrencisidir.[41] Cen Çi-yu yalnız Tang Sülalesi Budizmini inceliyor ve sonraki zamanların Budizmini doğrudan doğruya ele almıyor. Sung ve Ming metafiziği, Tang Sülalesi'ni Çan Okulu'ndan doğup gelişti ve bu, öznel idealizmden nesnel idealizme doğru bir hareketti.[42] Hem Budizm, hem de Taoizm vardır ve ikisi arasında ayrım yapmamak yanlıştır. Onlara önem vermemek nasıl doğru olabilir? Han Yü saçmalıyordu. Onun şiarı, "İfade tarzlarından değil, fikirlerinden öğrenin" idi. Kendi fikirlerini tamamen başkalarından kopya ediyor, denemelerin biçimini, kompozisyon tarzını değiştiriyordu. Saçmalıyordu ve ettiği az buçuk akıllı

[40][Mao, Cen Çi -yü'nün 1963'te yayımladığı ve 1973'te yeniden basılan. *"Han Tang fo-çiao su-siang lun çi" ("Han* ve *Tang; Sülalerinde Budist Düşüncesi Üzerine Toplu Denemeler")* kitabını kastediyor. Cen Çi-yü, bu incelemelerde, Lenin'den diyalektik konusunda uzun alıntılar yapmaktadır.]

[41] [Cen Çi-yü'nün öğretmeni olan Tang Yung-Tung (1842-1964), önde gelen Budizm tarihçisiydi Han, Vey, Çin Kuzey ve Güney sülaleri zamanında Çin Budizmi, Hint düşünce tarihi vb. üzerine eserler vermişti. 1948'den 1954'te hastalanıncaya kadar Pekin Üniversitesinde sosyal ve edebi bilimler dekanıydı.]

[42] [Sung ve Ming sülaleleri döneminin Çin filozofları Ç'an (ya da daha iyi bilindiği Japonca adıyla Zen) Budizminin etkisiyle Konfüçyüsçülük ile Budizm arasında bir sentez geliştirdiler. Li (ilke veya akıl-mantık) kavramının esas rolü oynadığı bu sentez, Yeni-Konfüçyüsçülük diye bilinir. Çu Si (1130-1200) bu filozofların en ünlüsüydü. Bu okullar arasındaki ilişki hakkında Mao'nunkine temelde benzer Çinli bir bakış açısı için bkz. Hou Wai-lu, *A Short History of Chinese Philosophy,* Peking, Foreign Languages Press, 1959, s. 33–51. Batılı bir bilginin yorumu için bkz. H. G. Creel, *Chinese Tlwught from Confucius to Mao Tse-tung,* Chicago, University of Chicago Press, and London, Eyre & Spottiswoode, 1953, Ch. 10.]

laflar da esas olarak eskilerden alınmıştı. "*Öğretmenler Üzerine Konuşma*" gibi yazılarda biraz yeni bir şeyler vardır, Liu Zu-hu farklıydı. Budist ve Taoist materyalizmin girdisini çıktısını biliyordu.[43] Bununla beraber, *Gök Yanıtlıyor* adlı eseri, biraz fazla kısadır. *Gök Yanıtlıyor,* Çü Yüan'ın *Gök Soruyor* adlı eserinin bir ürünüdür.[44] Binlerce yılda, bir tek bu adam çıkıp *Gök Yanıtlıyor* gibi bir eser yazdı. *Gök Soruyor* ve *Gök Yanıtlıyor* neden bahsetmektedir? Eğer açıklayıcı notların yardımı olmadan okursanız, anlayamazsınız, yalnız genel bir fikir edinebilirsiniz; *Gök Soruyor* gerçekten inanılır gibi değildir, binlerce yıl önceden, evren, tabiat ve tarih hakkında bir yığın soru ortaya atmıştır.

(*İkinin birleşip bir olması meselesi hakkındaki tartışma üzerine*:) *Hung Çi* birkaç iyi makaleyi yayımlasın ve bir rapor yazılsın.

---

[43] [Han Yü (768-824) ve Liu Zung-yüan. Han Yü, klasik dönemin yalınlığını yeniden yaratmaya çalıştı. Mao'nun aktardığı "fikirlerinden öğrenmek" sloganı modası geçmiş ifade tarzlarından kaçınırken eski Konfiçyüsçü bilgelerden esinlenme hedefine işaret eder. Budizme karşı eleştirel yaklaşmakla birlikte bâzı fikirlerini kullanmıştı. Mao'nun burada edebî adıyla Liu Zu-hu diye andığı Liu Zung-yüan, Han Yü'nün yakın arkadaşıydı.]

[44] [Liu Zung-yüan. "Tien Tuy" ("Gök Yanıtlıyor") adlı denemesinde, Çü Yüan'ın "Tien Ven" (Gök Soruyor) şiirinde ortaya attığı evrenin kökenine ve niteliğine ilişkin soruları cevaplandırmaya girişmiştir.]

DEVLET TEORİSİ

kapitalist devleti yerine oturtmak

Bob JESSOP

İngilizceden Çeviren: Ahmet Özcan

'1970'lerde devlet tartışmalarını ileriye doğru götürenler Marksistlerdi, devletin biçimini ve fonksiyonlarını sermayenin doğası ve/veya sınıf çatışması ile ilişkilendirdiler. Marksist tartışma 1980'li yıllar boyunca ziyadesiyle bitkinleştiğinde, bayrağı devleti kendi koşulları içinde tahlil etmekle daha çok ilgilenen toplumbilimciler aldı. Ancak, devlete olan ilginin son 20 yıl içinde iki kez yeniden canlanması nedeniyle, bu tarihsel tekerrürünün alışılmış dramatik biçimine bürünmesine şaşırmamalıyız. çünkü ilk tartışma trajedi ile bitti, ikincisi ise bir farsa dönüşüyor. Maalesef, Marksist sav izleyicisini yavaş yavaş kaybetmektedir, çünkü çoğu başlangıç noktaları ve hayati algılamaları, muğlak formülasyonlar karmaşasında gözden kaybolmaktadır; Marksizmdeki ilgi kayması nedeniyle öne çıkan tezler ise bir miktar alkış almıştır, diğer yandan, 'devlet' ve onu bilgilendiren 'toplum' arasındaki yaygın ayrım, meseleye yüzeysel olduğu kadar yanlış yönlendiren bir cazibe de katmaktadır... Ne Marksizm kendi içindeki krizi ne de Marksizmdeki ilgi kayması, Marksist devlet teorisinin artık bir önemi kalmadığını ima etmektedir.'

MARX ve DOĞA: *Al-Yeşil Bir Perspektif*

Paul BURKETT

İngilizceden Çeviren: Ercüment Özkaya

"Nihayet biri çıkıp, Marx ve çevre üzerine, Marx'ın ilk felsefî eserlerinin ötesine geçen ve olgunluk dönemi ekonomi politik eleştirisinin ekolojik potansiyelini keşfeden bir kitap yazmış bulunuyor!
Paul Burkett'ın *Marx ve Doğa*'sı bir ufuk turudur. Şu anki küresel yıkım sisteminden kaygı duyan herkesin ve özellikle de adil ve sürdürülebilir bir çıkış yolu aramakta kararlı olanların ilgisine."
John Bellamy Foster

epos

YÜKSELEN ÇİN ve KAPİTALİST DÜNYA EKONOMİSİNİN ÇÖKÜŞÜ

Minqi Lii

İngilizceden Çeviren: Aytül Kantarcı, Ercüment Özkaya

"Yeni Sol"unun önde gelen temsilcilerinden Minqi Li'nin elinizdeki kitabı modern tarihin en çarpıcı ironilerinden birine odaklanıyor. Kitap, Devrimin vaadlerini hiçe sayarak dümeni tam tekmil bir kapitalizme kıran Çin Komünist Partisinin "Kapitalist Yolcularının", mirasına ihanet ettikleri devrimci önderin vizyonunu yerine getirmekten kaçınamayacaklarını öne sürüyor: Mao'nun önderliğindeki komünistlerin yapamadığını, yani kapitalist dünya sistemini göçmüş uygarlıklar mezarlığına gömmeyi, kapitalist Çin başaracaktır.

Minqi Li, ekonomi, ekoloji ve politika alanlarından ayrıntılı kanıtlarla desteklediği bu iddiasını, basit bir argümana dayandırıyor: "Kendi iç dinamikleri sonucu dünyayı tükenmenin eşiğine getiren kapitalist sistem, son çare olarak Çin'i oyuna dâhil etmenin yükünü fazla taşıyamayacaktır."

Minqi Li'ye göre insanlığın sosyalizmle barbarlık arasında çok önceden haber verilen tercih ânı çok yaklaşmıştır ve kendisini tüketen kapitalist dünya ekonomisinden sonra önümüzdeki tek umut, bir sosyalist dünya hükümetidir. Ancak, belki gelinen noktada bu hükümetin başlıca görevi, sosyalizmin kurucularının öngördüğü gibi bir özgürlük âleminin yolunu açmak değil, yüzlerce yıllık kapitalist tahribat yüzünden kaçınılmaz hâle gelen küresel yıkımı en az zararla atlatmayı örgütlemek olabilir.

ŞİDDET ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Georges SOREL

Fransızcadan Çeviren: Anahid Hazaryan

İşte, elimizin altında oldukça kötü bir üne sahip olmakla birlikte gelecek kuşakları zehirleyecek şeytani fikirler içeren bir kitap bulunuyor. Art arda, belki de aynı zamanda, milliyetçi aşırı sağ ile devrimci aşırı sol, faşistler, teröristler her kesimden totaliterler "*Şiddet Üzerine Düşünceler*"e gönderme yaptılar.

Sorel bu kitapta, otoritenin eylemlerini güç, başkaldırı eylemlerinin ise şiddet olarak tanımlanmasını öneren ünlü ayırımını ortaya koymaktadır. Lenin, Trotskiy'in bu 'şiddet' adamını okumuş oldukları söylencesi, nefret edilmesi için başka bir gerekçe yaratmıştır.

epos

KAPİTALİST DEVLETİN GELECEĞİ

BoB JESSOP

İngilizceden Çeviren: Ahmet Özcan

Çok yakın bir zamana kadar, "bütün seçeneklerini geçersiz kıldığı", bununla da kalmayarak ebedî bir düzen olarak tarihi nihayete erdirdiği iddia edilen küresel kapitalizmin şu ânda içinde bulunduğumuz ve giderek derinleşen son krizi, *Kapitalist Devletin Geleceği* konusunu yeniden güncel ve âcil bir sorun hâline getirdi.

Epos Yayınları olarak, yaşayan en önemli devlet kuramcıları arasında sayılan Bob Jessop'un yayımladığımız kuramsal çalışmalarının, devlet tahliliyle ilgilenen her kesimden akademi dünyasına ve ayrıca yaşanan krize ilerici bir çözüm arayışındaki ezilen sınıf aktivistlerine pratik yararlar sağlayacağına inanıyoruz.

Kapitalist Devletin Geleceği'nde kapitalizm ve kapitalist devletin kesintisizce işleyen metabolizmasının faaliyetleri konusunda girişilen incelemelerin "mevcut dünyalara" kıymetli katkılar sağlayacağını umuyoruz.

Kapitalist Devletin Geleceği'neoliberalizmin azat kabul etmez ideologlarının her şeye rağmen hâlâ sürdürmeye çalıştığı gürültü kirliliği içinde boğuntuya getirilmeye çalışılan temel insanlık sorunları hakkında kafa yormayı göze alanlar için çok verimli ipuçları sunuyor.

DEVLET, İKTİDAR, SOSYALİZM

Nicos POULANTZAS

Fransızcadan çeviren: Turhan Ilgaz

Kapitalizm ve modern kapitalist devlet nasıl işler? İktidar nedir? Totalitarizm nedir? Siyasal mücadele nedir? Muhalefet nedir? İktadara karşı direniş nasıl olmalıdır? Sosyalist ülkelerin ve devletlerin temel problemi nedir?

Devlet, İktidar, Sosyalizm; Poulantzas'ın zamansız ölümünden önce yayımlanmış olan son kitabıdır. '*Devlet, İktidar ve Sosyalizm*' Poulantzas'ın kuramsal ve siyasal paradigmasının en açık yanını, muhtemel ki siyasete bağlılık çabasını göstermesi nedeniyle önemlidir.

Bu kitap, Poulantzas'ın eski düşüncelerinden vazgeçtiği ya da artık "siyasal dönüşümün" tamamladığı bir eser olarak kabul edilse de aslında reel sosyalizmlerle, sol-teknokratçılığın, ve de 'yeni filozoflarla' yeni-sol'un iktidara ve modern devlete dair görüşlerinin eleştirisine ayrılmıştır.

epos

"Komünizm aşk değildir. Komünizm, düşmanı ezmek için kullandığımız bir çekiçtir."

Mao Zedung

"O zaman, temel ilkesi kendini devrimcileştirmek olan bir düzeni nasıl devrimcileştireceğiz?: Bugünün *sorusu* belki de budur ve yüz milyonlarca adsız ezilene verdiği basit ve içe işleyici cesaret mesajını, "Büyüklük korkulacak bir şey değildir. Büyük, küçük tarafından devrilecek. Küçük büyük olacak." mesajını yeniden icât ederek Mao'yu *tekrarlamanın* yolu da belki budur."

Slavoj Žižek

ISBN: 978-975-6790-58-8

epos Bilim-Felsefe-Politika